

medel. En av kommittén verkställd undersökning har gett vid handen, att hittills vunna erfarenheter icke i något avseende bekräftar den av statskontoret uttalade farhågan.

Såsom framgår av vad jag förut anfört kan allvarliga anmärkningar riktas mot nu tillämpade system för elevernas förseende med undervisningsinstrument. I första hand kan anmärkas, att systemet från statsverkets synpunkt är synnerligen kostnadskrävande. Men systemet är även i övrigt behäftat med påtagliga svagheter. Vad beträffar systemets statsfinansiella sida må framhåvas, att det årliga anslaget till bidrag för instrumentanskaffning sedan budgetåret 1949/50 icke understigit 220 000 kronor. För nästa budgetår beräknas de för ändamålet erforderliga anslagsmedlen till 237 000 kronor. När den föregående år beslutade utbyggnaden av tandläkarhögskolornas undervisningskapacitet blivit helt genomförd, vilket beräknas ske under budgetåret 1959/60, kommer det årliga anslagsbehovet vid bibehållande av nuvarande bidragssystem att öka till 252 000 kronor. Med hänsyn till det anförda är det självfallet av största vikt, att förefintliga möjligheter till en nedskärning av statsutgifterna för här avsett ändamål tillvaratages. Det av kommittén framlagda förslaget till en omläggning av sättet för elevernas förseende med undervisningsinstrument är enligt föreliggande kostnadsberäkningar ägnat att på längre sikt avsevärt nedbringa det årliga medelsbehovet. Nackdelen med förslaget är att dess genomförande är förenat med betydande engångskostnader, även om konsekvenserna i detta hänseende mildrats i förslagets slutliga utformning genom att omläggningen föreslagits skola genomföras i två etapper.

Statskontoret har i sitt utlåtande framlagt förslag till vissa övergångs-anordningar, varigenom enligt ämbetsverkets mening engångskostnaderna för en omläggning skulle kunna undvikas eller i vart fall avsevärt begränsas. Statskontoret har härvid förutsatt, att de nuvarande eleverna efter avslutade studier frivilligt till högskolorna överlämnar sådana instrument, vilka av dem anskaffats med före omläggningen mottagna bidrag och vilka de icke är skyldiga att ställa till högskolornas förfogande. Enligt min mening är det emellertid alltför vanskligt att vid en omläggning utgå från en dylik förutsättning. Men även om ett frivilligt överlämnande av instrument skulle ske i betydande utsträckning kan — enligt vad en inom ecklesiastikdepartementet, i samråd med kommittén, verkställd undersökning utvisar — med de av statskontoret förordade övergångs-anordningarna en definitiv omläggning till det nya systemet genomföras först vid en relativt långt framskjuten tidpunkt. Om man jämför de ackumulerade kostnaderna under åren fram till denna tidpunkt vid en tillämpning av å ena sidan ämbetsverkets linje och å andra sidan kommitténs slutliga förslag med därtill hörande tidsplan, ger en dylik jämförelse vid handen, att kommitténs förslag ställer sig avsevärt förmånligare från statsfinansiell synpunkt.

I likhet med kommittén anser jag stöd saknas för statskontorets anta-

gande att man vid en övergång till det nya systemet kan befara en mindre god omvårdnad av instrumenten från elevernas sida. I anslutning härtill vill jag emellertid understryka angelägenheten av att vid en övergång till det nya systemet en effektiv kontroll av instrumentens handhavande utövas av högskolornas lärare.

Vid ett godtagande av den tidsplan, som kommittén föreslagit för omläggningens genomförande, anser jag mig — i likhet med kommittén — icke böra räkna med någon särskild medelsanvisning för uppläggande av reservlager.

Under återopande av vad jag anfört i det föregående anser jag mig böra tillstyrka, att en omläggning av sättet för elevernas förseende med undervisningsinstrument genomföres i enlighet med kommitténs slutliga förslag och därtill hörande tidsplan samt med de övergångsanordningar, som kommittén föreslagit. I fråga om de av kommittén föreslagna beställningsbemyndigandena anser jag mig dock — utan att ifrågasätta någon ändring av tidsplanen för engångsanslagens anvisande — böra föreslå den ändringen, att kommittén bemyndigas att under nästa budgetår beställa de för båda högskolorna erforderliga instrumenten m.m. Härigenom torde kunna vinnas vissa fördelar från upphandlingssynpunkt.

Kommitténs av mig tillstyrkta förslag innebär, att omläggningen skall genomföras för Malmöhögskolan från och med budgetåret 1957/58 och för Stockholmhögskolan från och med budgetåret 1958/59. Under nästa budgetår skall sålunda nu gällande ordning tillämpas, dock med den av kommittén föreslagna — i det föregående angivna — ändringen i vad angår äganderätten till instrumenten. Medelsbehovet för nästa budgetår får alltså beräknas enligt hittills tillämpade grunder. Ifrågavarande medelsbehov har av lärarkollegierna och kanslern beräknats till 237 000 kronor. Då jag icke har något att erinra mot denna beräkning, tillstyrker jag, att anslaget för nästa budgetår uppföres med nämnda belopp.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) medgiva, att undervisningsinstrument och viss annan utrustning för tandläkarhögskolan i Malmö må beställas till ett belopp av högst 288 000 kronor, att gäldas tidigast under budgetåret 1957/58,

b) medgiva, att undervisningsinstrument och viss annan utrustning för tandläkarhögskolan i Stockholm må beställas till ett belopp av högst 254 000 kronor, att gäldas tidigast under budgetåret 1958/59,

c) till *Tandläkarhögskolorna: Bidrag till elever för anskaffande av instrument* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 237 000 kronor.

[119] 45. Tandläkarhögskolorna: Bidrag till driften av amanuenskliniker

	Anslag	Nettoutgift
1954/55	150 000	123 929
1955/56 (statsliggaren s. 565)	150 000	
1956/57 (förslag)	120 000	

Anslag för ifrågavarande ändamål har uppförts å riksstaten från och med budgetåret 1949/50. Beträffande tillkomsten av amanuensklinikerna och syftet med desamma torde få hänvisas till i propositionen 1949: 92 lämnad redogörelse. Utgifterna vid klinikerna bestrides från högskolornas inkomster av patientavgifter och, i den mån dessa icke förslår, från förevarande förslagsanslag.

Lärarkollegiet vid tandläkarhögskolan i Stockholm framhåller, att verksamheten vid lärar- och amanuensklinikerna i Umeå under nästa budgetår kommer att bedrivas i endast begränsad omfattning. I den mån utgifterna komme att överstiga inflytande patientavgifter förutsätter kollegiet, att bristen i första hand täckes av det årliga driftbidraget från Västerbottens läns landsting samt att eventuellt överskjutande utgifter bestrides från förevarande anslag. Landstingsbidraget beräknas, sedan uppbyggnadsperioden avslutats, komma att icke blott motsvara nettoutgifterna utan även tillföra statsverket viss inkomst (se prop. 1955: 138, s. 73).

I fråga om medelsanvisningen för nästa budgetår föreslår såväl *kanslern* som *lärarkollegierna vid de båda tandläkarhögskolorna*, att anslaget uppföres med oförändrat belopp.

Departementschefen. Vad lärarkollegiet vid Stockholms högskolan anfört rörande verksamheten vid Umeå kliniken under nästa budgetår ger mig icke anledning till erinran. Under innevarande budgetår har beträffande amanuensklinikerna gjorts vissa höjningar av patientavgifterna samt vidtagits vissa åtgärder för rationalisering av driften. Med hänsyn härtill och till anslagsbelastningen under föregående budgetår anser jag mig för nästa budgetår kunna förorda en minskning av anslaget med 30 000 kronor till 120 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Tandläkarhögskolorna: Bidrag till driften av amanuenskliniker* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 120 000 kronor.

[120] 46. Anordnande av utbildning för tandtekniker och tandsköterskor

	Anslag	Nettoutgift
1954/55	165 000	170 662
1955/56 (statsliggaren s. 567)	165 000	
1956/57 (förslag)	165 000	

Detta förslagsanslag avser främst driftkostnaderna för tandtekniker- och tandsköterskeskolorna i Göteborg, vilka enligt avtal mellan staten och Göteborgs stad såsom en övergångsanordning upprättats av staden.

Göteborgs sjukhusdirektion har överlämnat förslag till stat för ifrågasvarande skolor för nästa budgetår. Därvid har sjukhusdirektionen räknat med en medelsanvisning av i runt tal 600 kronor för kompensationstillägg till skolornas befattningshavare i anledning av den allmänna sjukförsäkringen. Vidare föreslås, att den till sjukhusdirektionen utgående ersättningen för dess allmänna administration av skolorna (nu 3 000 kronor) höjes med 1 200 kronor.

Medicinalstyrelsen beräknar oförändrat belopp, 5 000 kronor, till bestridande av kostnaderna för sådana inspektioner av auktoriserade arbetsplatser för utbildning av tandtekniker och tandsköterskor, som icke komme att ombesörjas av styrelsen inom folktandvårdens ram.

Departementschefen. Mot sjukhusdirektionens beräkningar rörande driftkostnaderna för ifrågasvarande skolor har jag ingen väsentlig erinran. Det bör liksom hittills få ankomma på Kungl. Maj:t att fastställa avlopnings- och omkostnadsstater för skolorna.

Till inspektion av vissa auktoriserade arbetsplatser för tandtekniker och tandsköterskor beräknar jag i enlighet med medicinalstyrelsens förslag oförändrat belopp, 5 000 kronor.

I fråga om grunderna för anslagets disposition i övrigt (jfr 1952 års åttonde huvudtitel, s. 157 f.) ifrågasätter jag icke någon ändring.

Då jag icke anser mig böra för nästa budgetår föreslå någon ändring av det nuvarande anslagsbeloppet, 165 000 kronor, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Anordnande av utbildning för tandtekniker och tandsköterskor* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 165 000 kronor.

[121] **47. Gemensamma universitetsändamål: Ersättning åt överläkare vid vissa epidemisjukhus för klinisk undervisning i epidemiologi åt medicine kandidater.** Detta anslag är för innevarande budgetår uppfört med 20 900 kronor. Bestämmelser om anslagets disposition återfinnes å s. 568 f. i statsliggaren. Enligt dessa bestämmelser står till förfogande av karolinska mediko-kirurgiska institutet 10 600 kronor för undervisning vid epidemisjukhuset i Stockholm, till förfogande av universitetet i Göteborg 2 900 kronor för undervisning vid epidemisjukhuset i Göteborg, till förfogande av universitetet i Lund 2 200 kronor för undervisning vid epidemisjukhuset i Malmö och 2 200 kronor för undervisning vid epidemisjukhuset i Lund samt till förfogande av universitetet i Uppsala 3 000 kronor för undervisning vid epidemisjukhuset i Uppsala.

På framställning av vederbörande medicinska fakulteter har *de större*

konsistorierna i Uppsala, Lund och Göteborg hemställt om höjning av arvodet åt lärare i epidemiologi till respektive 4 400, 5 000 och 3 500 kronor.

Universitetskanslern anför för sin del följande.

I Stockholm mottages årligen vid epidemisjukhuset därstädes högst 120 medicine kandidater. Enligt vad jag under hand inhämtat utgör motsvarande antal vid epidemisjukhusen i Uppsala, Lund, Malmö och Göteborg respektive 45 å 50, 30, 30 och 40 å 42. Arvudet per medicine kandidat uppgår för närvarande i Stockholm till omkring 88 kronor, i Uppsala till omkring 60 kronor samt i Lund, Malmö och Göteborg till omkring 70 kronor. Det synes mig rimligt, att ifrågavarande arvoden vid de fyra sistnämnda epidemisjukhusen uppböras till samma nivå som i Stockholm, vilket innebär en höjning av arvoden i Uppsala till 4 000 kronor, i Lund till 2 700 kronor, i Malmö till 2 700 kronor och i Göteborg till 3 500 kronor. Vid bifall härtill bör förevarande anslag höjas med (1 000 + 500 + 500 + + 600 =) 2 600 kronor till (20 900 + 2 600 =) 23 500 kronor.

Departementschefen. Jag biträder kanslerns förslag. Anslaget bör därför ökas med 2 600 kronor till 23 500 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Gemensamma universitetsändamål: Ersättning åt överläkare vid vissa epidemisjukhus för klinisk undervisning i epidemiologi åt medicine kandidater* för budgetåret 1956/57 anvisa ett anslag av 23 500 kronor.

[122] **48. Gemensamma universitetsändamål: Kurser i krigskirurgi m. m.** Detta anslag är nu uppfört med 7 500 kronor. Universitetskanslern föreslår oförändrat anslag för nästa budgetår. Jag biträder detta förslag och hemställer således, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Gemensamma universitetsändamål: Kurser i krigskirurgi m. m.* för budgetåret 1956/57 anvisa ett anslag av 7 500 kronor.

[123] **49. Gemensamma universitetsändamål: Ersättning åt vissa opponenter vid disputationer**

	Anslag	Nettoutgift
1952/53	40 000	40 005
1953/54	60 000	46 557
1954/55	50 000	52 959
1955/56 (statsliggaren s. 569 f.)	50 000	
1956/57 (förslag)	50 000	

I enlighet med universitetskanslerns förslag torde förevarande förslag för nästa budgetår böra uppföras med oförändrat belopp, 50 000 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Gemensamma universitetsändamål: Ersättning åt vissa opponenter vid disputationer* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 50 000 kronor.

[124] **50. Gemensamma universitetsändamål: Naturastipendier åt studerande vid universiteten m. fl. läroanstalter**

	Anslag	Nettoutgift
1952/53	658 200	570 571
1953/54	1 005 000	903 335
1954/55	1 962 000	1 812 344
1955/56 (statsliggaren s. 570)	2 780 000	
1956/57 (förslag)	4 480 000	

Det statliga naturastipendiesystemet infördes budgetåret 1939/40 för studerande vid universiteten och karolinska mediko-kirurgiska institutet. Från och med budgetåret 1944/45 öppnades möjligheter till naturastipendier även för studerande vid de enskilda högskolorna i Stockholm och Göteborg. Vid 1950 års riksdag fattades på grundval av studentsociala utredningens förslag (SOU 1948: 42) principbeslut om riktlinjer för den framtida utformningen av de studentsociala stödåtgärderna, innebärande i fråga om det direkta stödet att detta inriktas på ett utbyggande av statsstipendier och studielån i kombination. Av statsfinansiella skäl begränsades emellertid tills vidare den fortsatta utbyggnaden av naturastipendiesystemet till en vidgning av kretsen av stipendieberättigade med studerande vid medicinska högskolan i Göteborg.

Naturastipendieringen utvidgades genom beslut av 1953 års riksdag till att omfatta samtliga akademiska utbildningsanstalter under åttonde och tionde huvudtitlarna. Vidare ökades stipendietidens längd per läsår från högst åtta till högst nio månader.

Genom beslut av 1954 års riksdag (prop. 1: VIII ht p. 115, SU 8 p. 113, Rskr 8) höjdes anslagsmedlen till naturastipendier avsevärt. Därmed åsyftades att möjliggöra en sänkning av kravet på studiebegåvning, uttryckt i viss betygsnivå, från AB+ till AB som medelbetyg i studentexamen, varigenom stipendiatunderlaget beräknades kunna breddas från något mindre än 4 procent till ungefär 12 procent av totalantalet abiturienter.

Jämväl av 1955 års riksdag beviljades en väsentlig höjning av anslagsmedlen till naturastipendier. Denna höjning betingades emellertid av dels den nästföregående budgetåret medgivna lätnaden i behörighetskravet, dels en beräknad ökad tillströmning av studerande till vederbörande läroanstalter; ifrågakvarande anslagsökning var sålunda av automatisk natur.

Gällande bestämmelser rörande naturastipendieringen — reglementet 1953: 366 (ändr. 1954: 419) för utdelning av statsstipendier vid universiteten m. fl. läroanstalter — är i huvudsak av följande innehåll.

Naturastipendium utgår i form av fri bostad och kost (s. k. delstipendium). Stipendierna må tilldelas *obemedlade studerande med utpräglad studiebegåvning* vid universiteten i Uppsala, Lund och Göteborg, karolinska institutet, Stockholms högskola, tekniska högskolan i Stockholm, Chalmers tekniska högskola, handelshögskolorna i Stockholm och Göteborg, tandläkarhögskolorna i Stockholm och Malmö, farmaceutiska institutet (apotekarlinjen), gymnastiska centralinstitutet (gymnastiklärarlinjen), socialinstituten i Stockholm och Göteborg samt sydsvenska socialinstitutet. Naturastipendium får ej innehas under längre sammanlagd tid än tre läsår vid universiteten och karolinska institutet samt Stockholms högskola, två och ett halvt läsår vid tandläkarhögskolorna, två läsår vid tekniska högskolorna, ett och ett halvt läsår vid handelshögskolorna och

farmaceutiska institutet, ett läsar vid gymnastiska centralinstitutet samt två terminer vid socialinstitutet. Denna maximitid för innehav av stipendium må begränsas, om så erfordras för att antalet ledigblivna stipendier skall kunna hållas i möjligaste mån konstant från ett år till ett annat. I regel bör stipendium beviljas under den tidigare delen av studietiden. Som nämnts får stipendieförmånerna åtnjutas under högst nio månader av läsåret. Stipendierna utdelas av statsstipendienämnderna i Uppsala, Lund, Stockholm och Göteborg.

Av innevarande budgetårs anslag å 2 780 000 kronor har beräknats 2 690 000 kronor till naturastipendier, 9 700 kronor till bokstipendier, 64 000 kronor till statsstipendienämndernas förvaltningskostnader och 16 300 kronor till Kungl. Maj:ts disposition.

Garantilånenämnden föreslår, att anslaget för nästa budgetår höjes med 2 095 000 kronor till 4 875 000 kronor. Därvid beräknar nämnden en ökning av anslagsmedlen till naturastipendier med 2 090 000 kronor till 4 780 000 kronor och till statsstipendienämndernas förvaltningskostnader med 11 000 kronor till 75 000 kronor; i fråga om anslagsmedlen till Kungl. Maj:ts disposition räknar nämnden med en minskning med 6 000 kronor till 10 300 kronor; till bokstipendier beräknas oförändrat belopp, 9 700 kronor.

Naturastipendierna. *Garantilånenämnden* upprepar sitt tidigare vid flera tillfällen framförda yrkande, att naturastipendiesystemet utbygges med största möjliga skyndsamhet till den omfattning, som föreslagits av studentsociala utredningen och som i princip antagits av statsmakterna. Den utbyggnadsetapp, som inleddes budgetåret 1954/55, nådde emellertid en viss avslutning med budgetåret 1956/57, enär stipendietiden i de flesta fall vore treårig. Med hänsyn härtill har nämnden ansett sig böra i anslagsäskandena för budgetåret 1956/57 inskränka sig till att föreslå endast sådana utgiftsökningar, som är av rent automatisk karaktär.

Vad beträffar medelsbehovet för *fortsatta stipendier* anför *garantilånenämnden* bland annat:

Fortsatt stipendium beviljas med förtursrätt framför utseende av nya stipendiater. Förturen upphäves endast om så erfordras för att antalet ledigblivna stipendier skall kunna hållas konstant från ett år till ett annat. Enligt uttalande av föredragande departementschefen i 1955 års statsverksproposition bör emellertid i princip icke någon dylik inskränkning äga rum. *Garantilånenämnden* vill i detta sammanhang även hänvisa till att tillströmningen av kvalificerade stipendiesökande för innevarande budgetår ökade så starkt, att endast ca 70 procent av dem kunde beviljas stipendium. De under budgetåret 1956/57 prolongationsberättigade har därför avsevärt högre meriter än de av riksdagen för stipendiebehörighet avsedda, och det bör därför icke komma i fråga att beröva någon av dem fortsatt stipendium. Av statsstipendienämndernas uppgifter framgår, att 1 141 stipendiater kommer att vara berättigade till fortsatta stipendier —

hela eller delade — under 1956/57 i värde sammanlagt motsvarande 1 036 hela stipendier. För innevarande budgetår utgår 690 fortsatta stipendier i värde ekvivalenta med 642 hela stipendier.

Vid anslagsberäkningen för innevarande budgetår uppskattades ett helt stipendiums värde till 2 130 kronor per år. Med i juni 1955 gällande priser beräknar respektive statsstipendienämnd det årliga värdet av helt stipendium till 2 295 kronor i Uppsala, 2 349 kronor i Lund, 2 350 kronor i Stockholm och 2 367 kronor i Göteborg. Garantilänenämnden är medveten om att vissa höjningar av såväl rums- som måltidspriser sannolikt kommer att inträda fram till budgetåret 1956/57, men nämnden har ändå vid anslagsberäkningen såsom genomsnittlig stipendiekostnad för budgetåret 1956/57 antagit den i juni 1955 gällande. Denna beräknar nämnden till 2 330 kronor.

Garantilänenämnden beräknar på anförda grunder för fortsatta stipendier under 1956/57 till samtliga därtill berättigade ett medelsbehov av 2 420 000 kronor, motsvarande 1 036 hela stipendier. Nämnden framhåller, att ökningen av medelsbehovet i förhållande till innevarande budgetår uppgår till (2 420 000 — 1 370 000 =) 1 050 000 kronor och att denna orsakas till 130 000 kronor av stipendiekostnadens höjning och till 920 000 kronor av stegringen av antalet prolongationer. Av denna stegring utgjorde 220 stipendier den ökning i antalet andra gångens prolongationer, som vore en slutlig följd av att 1954 års riksdag anvisat medel till en väsentligt vidgad stipendiering. Återstående stegring, 174 stipendier, föranleddes i huvudsak av den ökning i antalet första gångens prolongationer, som vore en följd av att anslagsmedlen för innevarande budgetår räckte till betydligt fler nya stipendier än medelstillelningen för nästföregående budgetår.

Garantilänenämnden övergår härafter till beräkning av antalet *nya stipendier*. Härvid påpekar nämnden inledningsvis, att såväl studentsociala utredningens undersökning som andra därefter verkställda utredningar av stipendiebehovet givit vid handen, att stipendier erfordras för 25—30 procent av en årsklass nyinskrivna studenter.

Nämnden har i sin framställning åberopat följande tablå.

År	Antal student-examina	Nyinskrivna		Sökande		Stipendie-kompetenta ^a		Utdelade stipendier		
		antal	% av student-examina	antal	% av nyin-skrivna	antal	% av nyin-skrivna	antal	% av nyin-skrivna	% av kompetenta ^a
1953	5 073	4 042	79,5	1 011	20	495	12	273	7	55
1954	5 360	4 438	82,8	1 395	26	686	15	548	12	80
1955	5 935 ¹	4 750 ²	80 ³	2 648	45	966	20	690	14	71
1956	6 192 ¹	4 950 ²	80 ²	—	—	1 014 ⁴	20 ¹	1 014 ⁴	20 ⁴	100 ⁴

¹ Beräknat med ledning av antalet intagna i gymnasier.

² Beräknat under antagande av 80-procentig nyinskrivning.

³ Enligt 1954 års riksdags beslut.

⁴ Garantilänenämndens förslag för budgetåret 1956/57.

Nämnden anför härefter huvudsakligen följande.

Tablån utvisar, att de för åren 1953, 1954 och 1955 tillgängliga anslagsmedlen för nya stipendier endast räckte till dylika stipendier åt ett antal studerande, som motsvarar respektive 7, 12 och 14 procent av antalet nyinskrivna under året. Av de nya stipendiaterna utgöres allenast drygt hälften (ca 55 procent) av nyinskrivna, medan återstoden är studerande, vilka varit inskrivna en kortare tid, vanligen ett år. Den verkliga stipendieringsprocenten av en viss årgång studenter är sålunda lägre än de förut angivna procentalen. Den pågående successiva utbyggnaden har ej heller under något år möjliggjort, att alla därtill kvalificerade kunnat erhålla stipendium. En försämring härvidlag från 1954 till 1955 har dessutom inträtt beroende på en 90-procentig ökning av antalet ansökningar, orsakad främst av intensifierad upplysningsverksamhet vid läroverken. Medan 80 procent av de stipendiekompetenta sökandena erhöll stipendium 1954, sjönk denna andel 1955 till 71 procent. För att realisera 1954 års riksdags beslut om stipendieringens omfattning skulle för innevarande budgetår har erfordrats anslagsmedel till 966 nya stipendier i stället för de 690 stycken, som i verkligheten kunde utdelas. Garantilånenämnden inskränker sig — under hänvisning till det förut anförda — till att för budgetåret 1956/57 föreslå det anslagsbelopp, som erfordras för att fullfölja 1954 års riksdags beslut. Med oförändrad ansökningsfrekvens kräves härför 1 014 (966 + 48) stipendier, varvid den 5-procentiga ökningen med 48 stipendier är automatisk, orsakad av studentantalets ökning. Till 1 014 stipendier à 2 330 kronor åtgår 2 360 000 kronor.

Garantilånenämnden föreslår sålunda, att för nästa budgetår medel anvisas till 1 036 *fortsatta* och 1 014 *nya* stipendier eller till sammanlagt 2 050 stipendier. Härför beräknar nämnden ett anslagsbelopp av (2 420 000 + + 2 360 000 =) 4 780 000 kronor.

Förvaltningskostnader. För innevarande budgetår har 64 000 kronor fördelats mellan de fyra statsstipendienämnderna till bestridande av deras förvaltningskostnader. Då det till Kungl. Maj:ts disposition stående anslagsbeloppet, vilket för innevarande budgetår uppgår till 16 300 kronor, i regel användes till att förstärka statsstipendienämndernas medel till förvaltningskostnader, står sålunda tillhopa 80 300 kronor till förfogande innevarande år för bestridande av här avsedda förvaltningskostnader. Garantilånenämnden har vid sin prövning av statsstipendienämndernas äskanden om medel till förvaltningskostnader mot bakgrunden av icke blott naturastipendieringens utan även låneverksamhetens kraftiga expansion funnit en ökning av de sammanlagda anslagsmedlen till förvaltningskostnader med 5 000 kronor till 85 300 kronor oundgängligen erforderlig. Därvid har garantilånenämnden räknat med att av sistnämnda belopp 75 000 kronor skulle före budgetårets ingång fördelas mellan statsstipendienämnderna och återstoden 10 300 kronor ställas till Kungl. Maj:ts disposition för att under budgetårets lopp användas till att utfylla statsstipendienämndernas medelsbehov.

Sveriges förenade studentkårer (SFS) hemställer i skrivelse till Kungl. Maj:t den 4 oktober 1955, att anslagsmedlen till naturastipendier måtte i enlighet med studentsociala utredningens förslag anpassas så, att stipendier kan tilldelas »de mindre bemedlade studenter, som styrkt sin studielämplighet», samt att fördenskull förevarande anslag för nästa budgetår höjes med 3 699 000 kronor till 6 479 000 kronor. Under antagande att naturastipendier bör stå till förfogande för 26 procent av samtliga nyinskrivna beräknar SFS det erforderliga antalet stipendier till 2 769. I skrivelsen anför SFS, bland annat, följande.

Den alltmer accentuerade bristen på akademisk arbetskraft inom en rad olika områden har tvungit statsmakterna att vidtaga en serie nödattgärder. Varje åtgärd, som syftar att stimulera rekryteringen till högre studier, måste därför framstå som synnerligen motiverad. — Årets riksdagsbeslut beträffande anslagen till naturastipendier innebar icke mer än ett fullföljande av 1954 års beslut om en viss ökning av det statliga stipendieväsendet. Någon ytterligare uppmjukning av behörighetsvillkoren för naturastipendierna har icke kunnat ske. Vissa av garantilånenämnden gjorda beräkningar visar tvärtom, att det denna vår varit väsentligen svårare att erhålla naturastipendium även för sökande med enligt mycket rigorösa villkor fullgod kompetens. — De motiv som legat till grund för statsmakternas principbeslut om en kraftig utbyggnad av stipendieringen skulle för obemedlade ungdomar underlätta att både påbörja och genomföra akademiska studier utan en verkligt betungande studieskuldsättning. SFS vill ånyo understryka, att studieskuldsättningen trots de ökade stipendieanslagen alltfört befinner sig i växande, och SFS vill samtidigt framhålla, att denna skuldsättning enligt alla företagna utredningar huvudsakligen trycker en begränsad grupp av studenter och yngre akademiker. Därtill må framhållas att den alltmera ökade studieskuldsättningens konsekvenser för gruppen skuldsatta yngre akademiker ännu icke torde ha framträtt i full utsträckning.

SFS måste därför än en gång hävda, att studentsociala utredningens och statsmakternas målsättning — stipendier åt 26 procent av samtliga nyinskrivna — lägges till grund för anslagsberäkningen för naturastipendier under budgetåret 1956/57.

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 28 oktober 1955 förklarar *socialinstitutionens elevkårens organisation* sig bland annat instämma i SFS:s yrkanden om ökade anslagsmedel till stipendier.

Departementschefen. Det statliga naturastipendiesystemet, vilket ingår som ett viktigt led i de studentsociala stödåtgärderna, har successivt utbyggt till sin nuvarande utformning. De två senaste etapperna i systemets utbyggnad utgör de vid 1953 och 1954 års riksdagar beslutade utvidgningarna av naturastipendieringen i tvenne olika avseenden. Genom 1953 års riksdagsbeslut utsträcktes stipendieringen till att omfatta samtliga akademiska läroanstalter inom åttonde och tionde huvudtitlarnas områden, varigenom den redan från början äsyftade yttre ramen för stipendieringen

uppnåddes. Vid 1954 års riksdag beslöts en sådan höjning av anslagsmedlen till naturastipendier, att en icke oväsentlig lättnad i de restriktiva behörighetsvillkoren beträffande studiebegåvning kunde genomföras. Medan sålunda anslagsmedlen för läsåret 1953/54 endast räckte till att ge dem stipendier, som — utom att vara obemedlade — hade minst AB+ i medelbetyg i studentexamen, uppsattes såsom mål vid medelstilldelningen för läsåret 1954/55, att de obemedlade nyinskrivna, som hade ett genomsnittsbetyg av AB, skulle kunna få stipendium. Det beräknades därvid, att antalet stipendiater skulle kunna utökas från något mindre än 4 procent till ungefär 12 procent av totalantalet abiturienter. Enligt de uppgifter, som garantilånenämnden lämnat i föreliggande anslagsframställning, räckte de för läsåret 1954/55 tillgängliga anslagsmedlen till utdelning av — förutom fortsatta stipendier åt därtill berättigade — 548 nya stipendier, varigenom omkring 12 procent av totalantalet nyinskrivna kunde erhålla stipendium. Vid medelstilldelningen för innevarande läsår räknades med att antalet nya stipendier skulle kunna ökas till omkring 600 och att relationen mellan antalet nyinskrivna och antalet nya stipendiater skulle kunna hållas oförändrad i jämförelse med föregående läsår. Av garantilånenämndens redogörelse framgår att av de för innevarande läsår disponibla anslagsmedlen kunnat — sedan behovet av fortsatta stipendier tillgodosetts — utdelas 690 nya stipendier, vilket innebär en stipendiering av 14 procent av totalantalet nyinskrivna.

I sin framställning om anslag för nästa budgetår föreslår garantilånenämnden en höjning av anslagsmedlen till naturastipendier med 2 090 000 kronor till 4 780 000 kronor. Nämnden räknar därvid i första hand med 2 420 000 kronor till 1 036 fortsatta stipendier, varigenom någon inskränkning i rätten till fortsatt stipendium icke skulle behöva ske. Vidare beräknar nämnden ett belopp av 2 360 000 kronor till 1 014 nya stipendier. Därmed skulle stipendieringen kunna utsträckas till att omfatta 20 procent av det beräknade totalantalet nyinskrivna under nästa budgetår.

SFS föreslår i sin framställning, att anslagsmedlen till naturastipendier — i anslutning till studentsociala utredningens förslag — utmätas så, att stipendier kan tilldelas de obemedlade och mindre bemedlade studenter, som styrkt sin studielämplighet. För en dylik ändring av behörighetsvillkoren erfordrades enligt föreliggande statistiska undersökningar stipendier till ett antal, motsvarande 26 procent av totalantalet nyinskrivna. SFS beräknar den erforderliga anslagshöjningen till 3 699 000 kronor.

Den av SFS föreslagna utgångspunkten för anslagsavvägningen överensstämmer helt med de vid 1950 års riksdag beslutade riktlinjerna för den framtida utformningen av det direkta statliga stödet till universitets- och högskolestuderande och de studerande vid socialinstitutet. I anslutning härtill må framhållas, att även garantilånenämnden uttalat sig för

ett skyndsamt utbyggande av naturastipendieringen till den omfattning, som i princip beslutades av 1950 års riksdag. Då den utbyggnadsetapp, som inleddes budgetåret 1954/55, komme att nå en viss avslutning med budgetåret 1956/57, har emellertid nämnden ansett sig böra stanna vid att föreslå en sådan anslagsökning, som erfordrades för ett fullföljande av nämnda utbyggnadsetapp.

I vilken takt naturastipendieringen skall vidgas är självfallet beroende av den ekonomiska insats från statens sida, som med hänsyn till budgetläget och vid vägningen mot varandra av anslagsbehoven för olika angelägnade ändamål anses kunna göras på här ifrågavarande område. Utrymme finnes uppenbarligen icke för en anslagshöjning av den storlek, som fordras för ett genomförande av SFS:s förslag. Ej heller den av garantilånenämnden föreslagna anslagsökningen synes mig möjlig att genomföra i nuvarande läge. Med hänsyn till den särskilda tyngd, som vid budgetavvägningen måste tillmätas anspråken på en vidgning av naturastipendieringen, anser jag mig dock böra för nästa budgetår föreslå en så kraftig höjning av anslaget som med 1 700 000 kronor. Då jag anser en fortsatt successiv utvidgning av naturastipendieringen angelägen, räknar jag med behov av ytterligare anslagsförstärkningar under påföljande budgetår. Enligt mina beräkningar kan med den anslagshöjning, som jag nu föreslagit, utdelas 845 nya stipendier under nästa läsår. Detta innebär en ökning av antalet nya stipendier med 155 i jämförelse med innevarande läsår. Antalet nya stipendier under nästa läsår kan beräknas motsvara drygt 17 procent av totalantalet nyinskrivna mot 14 procent innevarande läsår.

Såsom garantilånenämnden föreslagit torde anslagsmedlen till statsstipendienämndernas förvaltningskostnader böra ökas med 11 000 kronor och anslagsmedlen till Kungl. Maj:ts disposition minskas med 6 000 kronor. Den ökning med 5 000 kronor av utgifterna under anslaget, som föranledes härav, bör täckas inom den av mig i det föregående föreslagna anslagshöjningen.

Vid bifall till vad jag föreslagit torde anslaget för nästa budgetår böra uppföras med 4 480 000 kronor. Det torde liksom hittills få ankomma på Kungl. Maj:t att efter förslag av garantilånenämnden besluta om de olika anslagsmedlens fördelning samt meddela i övrigt erforderliga föreskrifter rörande anslagets disposition.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Gemensamma universitetsändamål: Naturastipendier åt studerande vid universiteten m. fl. läroanstalter* för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 4 480 000 kronor.

[125] **51. Gemensamma universitetsändamål: Bidrag till tryckning av doktorsavhandlingar**

	Anslag	Nettoutgift
1951/52	340 000	589 749
1952/53	450 000	546 675
1953/54	600 000	531 741
1954/55	600 000	445 830
1955/56 (statsliggaren s. 571)	550 000	
1956/57 (förslag)	500 000	

Universitetskanslern förordar, att anslaget med hänsyn till medelsåtgången under sistförflutna budgetår sänkes med 50 000 kronor.

Departementschefen. I överensstämmelse med kanslerns förslag bör anslaget för nästa budgetår uppföras med 500 000 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Gemensamma universitetsändamål: Bidrag till tryckning av doktorsavhandlingar* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 500 000 kronor.

[126] **52. Gemensamma universitetsändamål: Stipendier för främjande av högre vetenskapliga studier.** Detta reservationsanslag är nu uppfört med 1 680 000 kronor och disponeras på sätt framgår av statsliggaren s. 571 ff.

De större konsistorierna i Uppsala, Lund och Göteborg samt *lärarkollegiet vid karolinska institutet* har gjort framställningar om utökning av antalet stipendier.

Universitetskanslern anser en ökning av antalet licentiand- och doktorandstipendier synnerligen önskvärd men håller före, att ökningen icke bör begränsas allenast till de lärosäten, varifrån framställningar nu föreligger, utan även bör omfatta Stockholms högskola. Kanslern förordar därför inrättandet av följande nya licentiand- och doktorandstipendier, nämligen vid vartdera av universiteten i Uppsala och Lund ett av vartdera slaget vid teologiska fakulteten (nu 6 av vartdera slaget), ett doktorandstipendium vid medicinska fakulteten (nu 9), fyra av vartdera slaget vid humanistiska sektionen (nu 29 av vartdera slaget) och tre av vartdera slaget vid matematisk-naturvetenskapliga sektionen (nu 10 av vartdera slaget), vid universitetet i Göteborg ett doktorandstipendium vid medicinska fakulteten (nu 9) och tre licentiandstipendier vid filosofiska fakulteten (nu 15), vid karolinska institutet ett doktorandstipendium (nu 15) samt vid Stockholms högskola fyra av vartdera slaget vid humanistiska avdelningen (nu 29 av vartdera slaget) och tre av vartdera slaget vid matematisk-naturvetenskapliga avdelningen (nu 10 av vartdera slaget).

Departementschefen. Det av kanslern framlagda förslaget innebär en betydande utökning av det nuvarande antalet stipendier för främjande av högre vetenskapliga studier. Ett förverkligande av förslaget medför en kostnadsökning å sammanlagt 240 000 kronor. För egen del anser jag mig icke kunna för nästa budgetår tillstyrka någon höjning av anslaget utan föreslår, att detsamma uppföres med oförändrat belopp. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Gemensamma universitetsändamål: Stipendier för främjande av högre vetenskapliga studier* för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 1 680 000 kronor.

[127] **53. Gemensamma universitetsändamål: Resestipendier åt ordinarie lärare m. fl.**

	Anslag	Nettoutgift
1954/55	75 000	74 200
1955/56 (statsliggaren s. 574 f.)	65 000	
1956/57 (förslag)	55 000	

Lärarkollegiet vid tandläkarhögskolan i Stockholm har gjort framställning om en anslagshöjning med 10 000 kronor.

Universitetskanslern anför för sin del följande.

Genom särskilda beslut den 6 maj 1955 har jag utdelat resestipendier till ett belopp av sammanlagt i runt tal 88 300 kronor. På anslaget fanns vid ingången av innevarande budgetår en reservation av 81 460 kronor. Till följd härav anser jag en höjning av anslaget icke erforderlig utan hemställer att det för nästa budgetår uppföres med oförändrat belopp.

Departementschefen. Med hänsyn till den förut angivna reservationen torde anslaget för nästa budgetår kunna tillfälligt sänkas med 10 000 kronor till 55 000 kronor. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att efter förslag av kanslern meddela erforderliga bestämmelser angående anslagets disposition. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Gemensamma universitetsändamål: Resestipendier åt ordinarie lärare m. fl.* för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 55 000 kronor.

[128] **54. Gemensamma universitetsändamål: Gästföreläsningar**

	Anslag	Nettoutgift
1954/55	65 000	69 981
1955/56 (statsliggaren s. 575)	65 000	
1956/57 (förslag)	65 000	

Medicinska fakulteten i Göteborg och det större konsistoriet därstädes begär för egen del en anslagshöjning med 1 000 kronor.

Lärarkollegiet vid tandläkarhögskolan i Stockholm hemställer, att högskolans andel i anslaget ökas med 500 kronor.

Universitetskanslern tillstyrker bifall till ifrågavarande framställningar. Kanslern förordar därjämte, att de medel, som nu står till hans egen disposition, förstärkes med 500 kronor. Sammanlagt tillstyrker kanslern sålunda en anslagsökning med 2 000 kronor.

Departementschefen. Med hänsyn till å anslaget förefintliga reservationer är jag icke beredd att för nästa budgetår föreslå någon anslagsökning. Det synes emellertid böra övervägas, om icke de ändamål, för vilka universitetskanslern tillstyrkt höjning, kan tillgodoses inom ramen för det nuvarande anslaget. Det torde få ankomma på kanslern att för Kungl. Maj:t framlägga förslag i detta hänseende. Anslaget bör sålunda för nästa budgetår uppföras med oförändrat belopp, 65 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Gemensamma universitetsändamål: Gästföreläsningar* för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 65 000 kronor.

[129] **55. Gemensamma universitetsändamål: Bidrag till främjande av medicinsk forskning vid universiteten m. fl. läroanstalter.** Detta reservationsanslag är nu uppfört med 663 000 kronor och disponeras på sätt framgår av s. 576 f. i statsliggaren.

Medicinska fakulteten i Lund har, med instämmande av *det större konsistoriet*, begärt en anslagsförstärkning för sin del med 69 000 kronor och därvid uppgivit, att i ansökningar om bidrag innevarande budgetår äskats tillhopa 360 615 kronor.

Det större konsistoriet i Göteborg har hemställt, att *medicinska fakultetens* andel i förevarande anslag måtte höjas till 111 000 kronor, så att likställighet uppnåddes med universiteten i Uppsala och Lund.

Lärarkollegiet vid tandläkarhögskolan i Stockholm har i syfte att möjliggöra ekonomiskt stöd åt den odontologiska publiceringsverksamheten vid högskolan äskat en höjning av förevarande anslag med 10 000 kronor.

Lärarkollegiet vid tandläkarhögskolan i Malmö har hemställt, att högskolans del i anslaget måtte höjas med 7 500 kronor.

Universitetskanslern tillstyrker för sin del en anslagsökning med 28 000 kronor och erinrar därvid om att han i *petita* för budgetåret 1954/55 uttalat bland annat följande.

I princip anser jag, att den medicinska högskolan (blivande medicinska fakulteten) i Göteborg och tandläkarhögskolan i Malmö bör i huvudsak likställas med respektive de medicinska fakulteterna och tandläkarhögskolan i Stockholm. På grund av rådande statsfinansiella läge anser jag emellertid, att höjningen av de andelar i förevarande anslag, som nu till-

kommer medicinska högskolan i Göteborg och tandläkarhögskolan i Malmö, bör ske successivt under de två närmaste budgetåren.

I sin anslagsframställning för budgetåret 1956/57 anför kanslern härefter.

För budgetåren 1954/55 och 1955/56 har anslagsposterna till universitetet i Göteborg och tandläkarhögskolan i Malmö höjts för universitetet med respektive 19 000 och 17 000 kronor samt för tandläkarhögskolan med respektive 5 000 och 6 000 kronor. Jag förordar, att ifrågavarande två anslagsposter för budgetåret 1956/57 uppräknas med respektive 21 000 kronor och 7 000 kronor.

Styrelsen för veterinärhögskolan har för högskolans vidkommande äskat en anslagsökning med 27 000 kronor.

Departementschefen. Jag anser mig endast böra tillstyrka, att anslaget i enlighet med kanslerns förslag ökas med 28 000 kronor till 691 000 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Gemensamma universitetsändamål: Bidrag till främjande av medicinsk forskning vid universiteten m. fl. läroanstalter* för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 691 000 kronor.

[130] **56. Gemensamma universitetsändamål: Klinisk forskning.** Med bifall till en av Kungl. Maj:t i föregående års statsverksproposition (VIII ht p. 127) gjord framställning om inrättande av fem kliniska forskartjänster i Ce 30 anvisade riksdagen, med godkännande av framlagda förslag till personalförteckning och stat för ifrågavarande tjänster, för innevarande budgetår till avlöningar och omkostnader vid nämnda tjänster ett förslagsanslag av 107 000 kronor (SU 8 p. 51 och Rskr 8). Genom beslut den 17 juni 1955 har Kungl. Maj:t fastställt personalförteckning och stat för tjänsterna i fråga samt i anslutning härtill meddelat vissa bestämmelser beträffande tjänsterna, att gälla tills vidare från och med budgetåret 1955/56. I nämnda bestämmelser har föreskrivits huvudsakligen följande.

Tjänsterna skall vara avsedda för framstående vetenskapsidkare inom det medicinska ämnesområdet och ha till ändamål att främja utvecklingen av medicinsk forskning med klinisk inriktning. Till tjänsteinnehavare må endast förordnas den, som är docent vid medicinskt lärosäte eller prövas äga motsvarande vetenskaplig kompetens inom någon till det medicinska ämnesområdet hörande disciplin. Statens medicinska forskningsråd skall före varje gång, som tjänst skall tillsättas med ny innehavare, bestämma, vilket kliniskt ämne (ämnesgren; ämnesgrupp) tjänsten tills vidare skall omfatta. Tjänsterna tillsättes av kanslern för rikets universitet. Tillsättning sker antingen efter ansökan eller genom kallelse. Förslag till tillsättande av ledigförklarad tjänst upprättas av forskningsrådet, sedan av rådet utsedda sakkunniga avgivit korta motiverade utlåtanden i tillsättningsärendet. Rådet må även hos kanslern göra framställning om kallelse av viss vetenskapsidkare, i vilket fall tjänsten icke skall ledigförklaras. Inom

rådet må förslag till kallelse väckas av envar ledamot. Tjänst skall i regel tillsättas för tre år. För slutförande av forskningsuppgift eller om eljest särskilda skäl härtill föreligger, må dock förordnandetiden förlängas till sammanlagt sex år. Forskningsläkare skall bedriva sin forskning vid universitetens (motsvarande) institutioner och kliniker eller vid annat laboratorium eller vid sjukhus.

Forskningsrådet hemställer, att antalet forskningsläkartjänster utökas med ytterligare fem tjänster och att härför erforderliga medel anvisas för nästa budgetår. Av rådets framställning inhämtas huvudsakligen följande.

Forskningsrådet anser, att forskningsläkartjänsterna utgör ett synnerligen betydelsefullt tillskott till landets medicinska forskningsresurser. Rådets möjligheter att ta forskningsinitiativ på betydelsefulla kliniska forskningsfält har härigenom väsentligt vidgats. Såsom rådet förväntat har tjänsterna i fråga väckt det största intresse bland yngre medicinska forskare. För att få en utgångspunkt vid bedömningen av tjänsternas lämpliga fördelning på olika medicinska discipliner har rådet föranställt om en preliminär ansökningstermin för forskningsläkartjänsterna under juni månad 1955. Vid ansökningstidens utgång hade icke mindre än 35 forskare preliminärt anmält sig som sökande. Samtliga dessa forskare, vilkas namn och nuvarande verksamhet anges i en till rådets anslagsframställning fogad förteckning, torde vara väl kompetenta för ifrågavarande arbetsuppgifter och för att bearbeta medicinska problem av stor teoretisk och praktisk betydelse. Rådet finner således, att avsikten med de nyinrättade forskningsläkartjänsterna, såvitt nu kan bedömas, torde kunna tillfullo förverkligas. Enligt den långtidsplan för utveckling av den medicinska forskningsorganisationen, som rådet framlagt både i föregående och nuvarande anslagsframställningar, borde antalet forskningsläkartjänster utökas till tjugofem för att tillgodose behovet av forskning på de områden av medicinen, som är av särskild betydelse för utvecklingen av landets sjukvård. Rådet föreslog, att fem nya forskningsläkartjänster årligen skulle inrättas. Då ett genomförande av denna långtidsplan är av den allra största betydelse för den pågående och kommande utbyggnaden av den kliniska forskningen och sjukvården, vill rådet hemställa, att för nästa budgetår ytterligare fem forskningsläkartjänster inrättas.

Departementschefen. Såsom framgår av det föregående har fem särskilda forskningsläkartjänster inrättats från och med innevarande budgetår. Medicinska forskningsrådet har framställt förslag om inrättande från och med nästa budgetår av ytterligare fem tjänster. Enligt min mening har från forskningsrådets sida vägande skäl anförts för en ökning av antalet tjänster. Jag anser mig emellertid för nästa budgetår icke kunna gå längre än till att föreslå inrättande av två nya tjänster.

Vid bifall till vad jag föreslagit och med beaktande av den av föregående års riksdag beslutade höjningen av statstjänstemännens löner torde anslaget för nästa budgetår böra uppföras med 160 000 kronor, innebärande en höjning med 53 000 kronor. Anslaget torde fördelas på olika poster för avlöningar och omkostnader på sätt framgår av staten i efterföljande hemställan. I personalförteckningen bör vidtagas den ändring, som föranledes

av vad jag föreslagit i det föregående. Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att, med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1956/57, vidtaga den ändring i personalförteckningen för de kliniska forskartjänsterna, som föranledes av vad jag i det föregående anförte;

b) godkänna följande stat för de kliniska forskartjänsterna, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1956/57:

S t a t

Avlöningar

1. Avlöningar till icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	129 000	
2. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	30 000	159 000

Omkostnader

1. Sjukvård m. m., <i>förslagsvis</i>	100	
2. Reseersättningar, <i>förslagsvis</i>	900	1 000

Summa kronor 160 000

c) till *Gemensamma universitetsändamål: Klinisk forskning* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 160 000 kronor.

[131] 57. *Gemensamma universitetsändamål: Ämnes- och fakultetskonferenser*

	Anslag	Nettoutgift
1954/55	25 000	16 975
1955/56 (statsliggaren s. 577)	15 000	
1956/57 (förslag)	15 000	

Universitetskanslern äskar för nästa budgetår en medelsanvisning av 25 000 kronor och anför såsom skäl härför huvudsakligen följande.

För innevarande budgetår kan jag på grund av beräknade utgifter för ifrågavarande ändamål icke räkna med att någon besparing kommer att uppstå. För nästa budgetår blir anslaget med säkerhet särskilt belastat av utgifter, som står i samband med konferenser i anledning av den beslutade reformeringen av läkarutbildningen. Jag anser därför, att anslaget åter bör uppböras till ett belopp av 25 000 kronor, innebärande en ökning i förhållande till innevarande budgetår med 10 000 kronor.

Departementschefen. Med hänsyn till anslagsbelastningen under sistförflutna budgetår och den å anslaget vid utgången av nämnda budgetår förefintliga reservationen — omkring 20 600 kronor — torde anslaget för nästa

budgetår kunna uppföras med oförändrat belopp. Jag hemställer således, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Gemensamma universitetsändamål: Ämnes- och fakultetskonferenser* för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 15 000 kronor.

[132] **58. Gemensamma universitetsändamål: Extra utgifter**

	Anslag	Nettoutgift
1954/55	300 000	209 324
1955/56 (statsliggaren s. 578)	300 000	
1956/57 (förslag)	300 000	

I enlighet med en av universitetskanslern gjord framställning torde detta reservationsanslag böra uppföras med oförändrat belopp. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Gemensamma universitetsändamål: Extra utgifter* för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 300 000 kronor.

[133] **59. Bidrag till Stockholms högskolors rektorskonvents verksamhet**

	Anslag	Nettoutgift
1954/55	10 000	10 000
1955/56 (statsliggaren s. 578)	15 000	
1956/57 (förslag)	15 000	

Stockholms högskolors rektorskonvent hemställer om oförändrat statsbidrag till bestridande av rektorskonventets egna utgifter. Därjämte föreslår rektorskonventet, att till understödjande av den akademiska musikverksamheten vid Stockholms högskolor anvisas 18 200 kronor.

Universitetskanslern beräknar under förevarande anslag 15 000 kronor för rektorskonventets egen verksamhet och 15 000 kronor för förutnämnda musikverksamhet. Kanslern förordar sålunda, att anslaget för nästa budgetår uppföres med 30 000 kronor.

Departementschefen. Jag anser mig icke för nästa budgetår kunna tillstyrka, att medel anvisas till understödjande av den akademiska musikverksamheten vid Stockholms högskolor. För rektorskonventets egen verksamhet beräknar jag liksom för innevarande budgetår 15 000 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till Stockholms högskolors rektorskonvents verksamhet* för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 15 000 kronor.

[134] 60. Rasbiologiska institutet: Avlöningar

	Anslag	Nettoutgift
1954/55	115 700	125 146
1955/56 (statsliggaren s. 578)	116 300	
1956/57 (förslag)	127 500	

Institutets styrelse hemställer, att detta förslagsanslag ökas med 11 200 kronor. Ökningen är av automatisk natur.

Universitetskanslern biträder styrelsens framställning.

Departementschefen. Anslaget bör i överensstämmelse med föreliggande förslag höjas med 11 200 kronor till 127 500 kronor och fördelas på olika poster på sätt framgår av avlöningsstaten i efterföljande hemställan. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) godkänna följande avlöningsstat för rasbiologiska institutet, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1956/57:

A v l ö n i n g s s t a t

1. Avlöning till ordinarie tjänsteman	27 000
2. Avlöningar till icke-ordinarie personal	74 500
3. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	26 000

Summa kronor 127 500

b) till *Rasbiologiska institutet: Avlöningar* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 127 500 kronor.

[135] 61. Rasbiologiska institutet: Omkostnader

	Anslag	Nettoutgift
1954/55	13 300	15 206
1955/56 (statsliggaren s. 579)	13 300	
1956/57 (förslag)	16 000	

Institutets styrelse föreslår, att delposten till övriga expenser (nu 6 800 kronor) och därmed anslaget i dess helhet höjes med 3 200 kronor. Till stöd härför åberopas främst ökade städningskostnader och höjda telefonavgifter.

Universitetskanslern förordar för sin del, att delposten till bränsle, lyse och vatten (nu 5 000 kronor) med hänsyn till belastningen uppräknas med 1 000 kronor samt att delposten till övriga expenser ökas med 1 700 kronor. Sammanlagt tillstyrker kanslern sålunda en anslagshöjning med 2 700 kronor.

Departementschefen. Jag biträder kanslerns förslag. Anslaget bör därför höjas med 2 700 kronor till 16 000 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Rasbiologiska institutet: Omkostnader* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 16 000 kronor.

[136] **62. Rasbiologiska institutet: Materiel m. m.**

	Anslag	Nettoutgift
1954/55	31 100	28 327
1955/56 (statsliggaren s. 579)	31 100	
1956/57 (förslag)	31 100	

Institutets styrelse och *universitetskanslern* föreslår oförändrad medelsanvisning.

Departementschefen. Jag tillstyrker, att anslaget för nästa budgetår uppföres med oförändrat belopp, 31 100 kronor, och hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Rasbiologiska institutet: Materiel m. m.* för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 31 100 kronor.

[137] **63. Farmaceutiska institutet: Avlöningar**

	Anslag	Nettoutgift
1954/55	418 600	410 856
1955/56 (statsliggaren s. 579)	456 300	
1956/57 (förslag)	565 000	

I sina anslagsäskanden för nästa budgetår föreslår *styrelsen för farmaceutiska institutet* — på framställning av *institutets lärarkollegium* — att anslaget höjes med 96 000 kronor till 552 300 kronor. Den föreslagna anslagshöjningen betingas — förutom av en automatisk utgiftsökning å 2 000 kronor för löneklassuppflyttningar — av följande förslag:

- 1) inrättande av en professur i farmakodynamik och toxikologi samt i samband därmed dels indragning av en å statens farmaceutiska laboratoriums stat uppförd tjänst som avdelningsföreståndare i Ca 37, dels anvisande å laboratoriets stat av 1 500 kronor till befattningsarvode åt professurens innehavare i dennes egenskap av föreståndare för laboratoriets biologiska avdelning,
- 2) anvisande av 1 200 kronor till representationsbidrag åt rektor,
- 3) inrättande av fem befattningar som förste amanuens,
- 4) omändring av en tjänst som kontorist i Ce 13 till en tjänst som kansli-skrivare i Ce 15,
- 5) inrättande av en tjänst som expeditivsvakt i Ce 11,
- 6) inrättande av en tjänst som laboratoriebiträde i Ce 11.

I anslagsäskandena föreslås därjämte, att den nuvarande lektorstjänsten i botanik i Ce 33 omändras till ordinarie.

Av institutets anslagsäskanden inhämtas huvudsakligen följande.

Professur i farmakodynamik och toxikologi. Den svåraste bristen i den nuvarande apotekarutbildningen är, att ämnet far-

makodynamik icke ingår däri. I anslagsäskandena för innevarande budgetår framfördes från medicinalstyrelsen och farmaceutiska institutet ett förslag, enligt vilket denna brist effektivt skulle avhjälpas. Förslaget gick ut på att föreståndaren för biologiska avdelningen vid statens farmaceutiska laboratorium skulle få ställning som professor vid institutet. Anordningen, som ansågs bli till stort gagn för båda de berörda institutionerna, skulle medföra en mycket obetydlig anslagsökning. Då förslaget hittills icke lett till positiva beslut av statsmakterna, återupprepas det nu.

Vid institutets anslagsframställning för innevarande budgetår var fogad en av chefen för medicinalstyrelsen och ordföranden i institutets styrelse den 27 augusti 1954 dagtecknad promemoria angående samarbete mellan farmaceutiska institutet och statens farmaceutiska laboratorium i vad anginge ämnesområdet farmakodynamik och toxikologi. I promemorian anfördes bland annat:

Statens farmaceutiska laboratorium, som står under medicinalstyrelsens överinseende och ledning, tillkommer enligt laboratoriets instruktion att inom de områden, som berör tillverkning och försäljning av läkemedel, verkställa undersökningar med praktiskt och vetenskapligt syfte. Laboratoriets kvantitativt sett mest omfattande uppgifter hänför sig till ärenden angående registrering och övrig kontroll av farmaceutiska specialiteter. Arbetet är fördelat på en kemisk och en biologisk avdelning. Föreståndaren för den biologiska avdelningen har att leda de djurexperimentella undersökningarna men även att svara för utredningar angående det medicinska värdet av ett visst läkemedel, granskning av läkemedelsreklam m. m. Med den oerhört snabba och omfattande utveckling läkemedelsområdet undergått, har det blivit allt mera svärbemästrat för en person att behålla överblicken över såväl de experimentella frågorna som de kliniskt-terapeutiska spörsmålen. Föreståndaren för laboratoriets biologiska avdelning har också i otillbörligt hög grad blivit tyngd av synnerligen artskiftande arbetsuppgifter. Detta har utan tvekan varit till men för det experimentella arbetet på avdelningen.

Därefter redogjordes i promemorian för ett förslag att överflytta allt icke-experimentellt arbete från laboratoriet till medicinalstyrelsen. Härigenom skulle föreståndaren för laboratoriets biologiska avdelning frikopplas från ansvaret för detta arbete, som för honom vore synnerligen betungande dels på grund av arbetets omfattning men främst, när detta arbete vore synnerligen artskilt från hans huvuduppgifter. Därefter uttalades i promemorian bland annat:

Tack vare att föreståndaren koncentrerat finge syssla med sådant arbete, för vilket avdelningen i allt väsentligt är uppbyggd, skulle lättnaden i själva verket bli så stor, att han i viss utsträckning bör kunna medhindra nya arbetsuppgifter, om dessa ligger inom ramen för hans egentliga ämnesområde. På ett för läkemedelsområdet i dess helhet befruktande sätt skulle hans kapacitet kunna nyttiggöras på gränsområdet mellan medicin och farmaci. Detta skulle kunna uppnås om laboratoriets biologiska avdelning fick tillfälle att på ett aktivt sätt samarbeta med farmaceutiska institutet. Efter en antydd renodling av arbetsuppgifterna på laboratoriets biologiska avdelning ter sig ett sådant samarbete mycket naturligt. Såväl medicinalstyrelsen som styrelsen för farmaceutiska institutet anser det vara en svar brist, att institutet icke har några resurser för djurexperimentellt arbete, och att undervisning i farmakodynamik och toxikologi fortfarande

icke ingår i den farmaceutiska utbildningen. De båda styrelserna anser det därför oundgängligen nödvändigt, att en ändring härutinnan kommer till stånd utan dröjsmål. Redan 1948 framlade farmaceututbildningssakkunniga förslag om undervisning i biologisk värdebestämning och i farmakodynamik vid farmaceutiska institutet. De sakkunniga utgick därvid ifrån att visst samarbete skulle etableras med statens farmaceutiska laboratorium. Kostnaderna för lärarkraft beräknades då till 7 204 kronor årligen. Under den tid som sedan förflutit har här avsedda ämnesområde även för farmacien fått en sådan ökad betydelse, att en person i professors ställning bör företräda detsamma vid institutet. Föreståndaren vid biologiska avdelningen står i ständig kontakt med just de farmakologiska frågor, som för farmacien har det största intresset. Det synes därför mycket ändamålsenligt att skapa förutsättningar för ett samarbete mellan institutet och laboratoriets biologiska avdelning. Efter förebild av det samarbete, som äger rum mellan karolinska institutet och statens institut för folkhälsan, vad angår ämnet hälsovårdslära, synes det lämpligt med följande anordning. Den nuvarande befattningen som avdelningsföreståndare och professor vid statens farmaceutiska laboratoriums biologiska avdelning indrages. Samtidigt inrättas vid farmaceutiska institutet en professur i farmakodynamik och toxikologi. Innehavaren av professuren skulle därvid vara skyldig att tillika fungera som föreståndare för laboratoriets biologiska avdelning. Styrelserna har enats om att framlägga förslag av denna innebörd i sina anslagsframställningar innevarande år. Detta har skett icke blott med hänsyn till de betydande besparingar, som kan uppnås genom denna anordning, utan i väl så hög grad emedan ett på dylikt sätt manifesterat samarbete mellan det under medicinalstyrelsen sorterande laboratoriet och farmaceutiska institutet bedömes vara till synnerligen stort gagn för utvecklingen på läkemedelsområdet i dess helhet. För farmaceutiska institutet skulle åtgärden medföra stora fördelar. Farmaceutiska laboratoriets modernt utrustade och rymliga lokaler skulle kunna utnyttjas för institutets undervisning och forskning. Lärarkollegiet, vari för närvarande endast tre professorer ingår, skulle genom en fjärde professor tillföras sakkunskap, som hittills icke varit representerad där. Institutets alla avdelningar skulle genom kontakten med laboratoriet ständigt tillföras impulser från den aktuella läkemedelskontrollen. Av särskild betydelse är, att läkemedelsprovningens material kan utnyttjas vid undervisningen i farmakodynamik. Denna anordning är nämligen ägnad att giva farmakologiundervisningen vid institutet en önskvärd praktisk inriktning och ett ständigt aktuellt innehåll. För läkemedelskontrollen å andra sidan skulle det vara befruktande att närmare än hittills få kontakt med den farmaceutiska forskningens olika grenar. Den undervisning, varom är fråga, omfattar cirka 60 föreläsningar per år. Högst 40 studenter skall undervisas årligen. Skötsel av undervisning och examination kan sålunda på intet sätt taga sådan tid i anspråk, att arbetet med läkemedelskontrollen blir lidande. Kostnadsökningen för statsverket belöper sig till ett befattningsarvode å 1 500 kronor samt skillnaden i lön mellan Co 14 och Ca 37: 39. Det torde dock icke vara osannolikt, att behov senare kan visa sig föreligga av medel för amanuens- eller annan biträdeshjälp, men det har ansetts lämpligast att först avvakta viss erfarenhet.

Genom den anordning, som här föreslagits, uppnår man att kvalificerad sakkunskap på ett synnerligen effektivt sätt nyttiggöres inom såväl läkemedelskontroll som undervisning. Man undviker mycket stora investerings-

kostnader — åtskilliga 100 000-tals kronor — för djurexperimentellt arbete vid farmaceutiska institutet. Det är nämligen nödvändigt att utan dröjsmål skapa förutsättningar för sådant arbete inom flera av institutets arbetsområden, om icke institutets verksamhet skall stagnera.

Fem befattningar som förste amanuens. Lärarpersonalen vid institutet har en undervisningsbörda, som saknar motstycke vid andra lärosäten. Att åvägabringa tidsenliga förhållanden — bland annat medgivande erforderlig tid för forskning — skulle kräva mycket omfattande förstärkningar. Lärarkollegiet inskränker sig emellertid innevarande år till att hemställa, att medel beviljas för anställande av fem förste amanuenser. Tillkomsten av dessa befattningar skulle möjliggöra en mycket värdefull om än otillräcklig avlastning från den hårt arbetstygda personalen. Samtidigt skulle en betydelsefull möjlighet erhållas att bredda basen för rekrytering till vetenskapliga tjänster.

Kansliskrivare i Ce 15 i stället för kontorist i Ce 13. Den nuvarande kontoristen fungerar som registrator för institutet i dess helhet. Antalet inkommande ärenden är för närvarande omkring 1 200 per år. Bland övriga arbetsuppgifter må nämnas, att kontoristen har att föra matriklar över institutets personal och studerande. Personalen omfattar omkring 45 personer, och antalet studerande uppgår till omkring 300. Det huvudsakliga arbetet med granskning av ansökningshandlingar åvilar kontoristen. Härom må särskilt nämnas, att ärendegruppen antagning av apotekselever tillkommit från och med innevarande år. Antagning av apotekselever verkställdes tidigare av medicinalstyrelsen. Vidare utarbetar kontoristen institutets årsredogörelser i koncept, uppsätter vissa protokoll och ett stort antal skrivelser. Utöver det sagda vill kollegiet särskilt understryka, att kontoristen på grund av den svagt utvecklade organisationen i övrigt har att arbeta synnerligen självständigt och dagligen har att besvara sådana förfrågningar från studenter och allmänhet, som kräver god kännedom om bestämmelser och praxis i fråga om den farmaceutiska utbildningen.

Laboratoriebiträde i Ce 11. Av institutets sju experimentellt arbetande avdelningar har fyra nu vardera ett laboratoriebiträde. De mikrobiologiska och botaniska avdelningarna delar för närvarande ett laboratoriebiträde. Avdelningen för fysikalisk och oorganisk kemi saknar helt laboratoriebiträdeshjälp. Institutet behöver med hänsyn till det anförda ytterligare minst ett laboratoriebiträde.

I detta sammanhang torde vidare böra framhållas, att *läkemedelsindustriföreningen* i en den 4 november 1955 till ecklesiastikdepartementet ingiven promemoria anført vissa synpunkter i anledning av förutnämnda förslag om inrättande av en professur i farmakodynamik och toxikologi vid farmaceutiska institutet med indragning samtidigt av en tjänst som avdelningsföreståndare i Ca 37 vid statens farmaceutiska laboratorium. Över promemorian har yttranden avgivits av dels *farmaceutiska institutets styrelse och lärarkollegium*, dels ock *medicinalstyrelsen*, efter hörande av föreståndaren för laboratoriet.

I en den 5 juli 1955 gjord framställning har *institutets styrelse* — på förslag av *lärarkollegiet* — hemställt om medgivande att från och med innevarande budgetår av överskott av terminsavgifter få disponera 2 160

kronor årligen för anställande av en tredje amanuens i ämnet social- och rättsfarmaci. Såsom motivering för förslaget har anförts, att nämnda ämne vore det enda huvudämne vid institutet, i vilket amanuens för närvarande saknades, och att ett stort behov av amanuenshjälp förelåge, bland annat, för förberedande av och biträde i övrigt vid seminarieövningarna i ämnet. I avgivet yttrande över framställningen har *statskontoret* icke ansett sig kunna tillstyrka densamma.

Sveriges förenade studentkårer har i en den 3 november 1955 gjord framställning om borttagande av studerandeavgifterna vid universiteten och vissa andra högre läroanstalter — under åberopande av en vid framställningen fogad utredning — hemställt om avskaffande av nu förefintliga elevavgifter vid, bland annat, farmaceutiska institutet. I framställningen har framhävts, jämte annat, att av eleverna vid institutet (ca 300 till antalet) uttogs för närvarande i avgifter av olika slag ett lika stort belopp som sammanlagt erlades av landets omkring 10 000 universitetsstuderande.

Institutets styrelse, som anbefallts inkomma med utlåtande över framställningen, har instämt i ett av *lärarkollegiet* avgivet yttrande i ärendet. I nämnda yttrande anföres bland annat:

De avgifter, som förekommer vid farmaceutiska institutet, är följande, nämligen termins-, övnings-, examens- och depositionsavgifter. I fråga om grunden för uttagande av dessa avgifter och avgifternas användning må följande anföras. I 35 § andra stycket stadgan den 30 augusti 1943 (nr 669) för farmaceutiska institutet föreskrives, att studerande jämte fastställd terminsavgift har att erlægga av styrelsen bestämd ersättning för materiel m. m., som användes vid de praktiska övningarna. Vidare meddelas i stadgans 47 § första stycket, att fastställd examensavgift skall erläggas, då studerande ingiver ansökan om examen. Genom Kungl. brev den 30 augusti 1943 har institutets styrelse bemyndigats att fastställa de termins- och examensavgifter, som skall erläggas av studerande vid institutet, dock att dessa avgifter icke utan Kungl. Maj:ts medgivande må fastställas till högre belopp än 50 kronor i fråga om terminsavgift och 25 kronor i fråga om examensavgift. Institutets styrelse beslöt den 12 november 1943, att terminsavgiften skulle utgå med 50 kronor och examensavgiften med 25 kronor. Sistnämnda dag beslöt styrelsen även, att den omnämnda ersättningen för materiel m. m., som de studerande hade att erlægga, skulle utgå i form av övningsavgift med 50 kronor per termin under lärokurs för apotekarexamen och med 25 kronor per termin under lärokurs för farmacie kandidatexamen (numera receptarieexamen). Som ersättning för förbrukad materiel är även att anse den depositionsavgift, som av ålder erlågdes av de studerande en gång årligen. Denna avgift belöper sig för studerande vid apotekarlinjen till 10 kronor och för studerande vid receptarielinjen till 5 kronor årligen.

Under budgetåret 1954/55 inflöt enligt uppgift från institutets kamrere följande belopp i avgifter, nämligen

terminsavgifter	26 900 kronor
övningsavgifter	14 375 »
depositionsavgifter	2 025 »
examensavgifter	2 960 »

Beträffande användningen av de influtna avgiftsbeloppen gäller följande.

Terminsavgifter. Till materiel m. m. må institutets styrelse disponera dels inflytande terminsavgifter till ett belopp av 6 500 kronor, dels ock av förefintligt överskott å terminsavgifter ett belopp av högst 2 000 kronor (K. br. den 19 maj 1939). Av terminsavgiftsmedel må vidare 6 480 kronor användas till avlöning av 3 tredjeamanuenser, nämligen en i galenisk farmaci, en i kemi och en i farmaceutisk mikrobiologi (K. br. den 6 juli 1951, den 30 maj 1952 och den 17 juni 1955 samt civildepartementets ämbetskrivelse den 17 juni 1955). Genom särskilda av Kungl. Maj:t meddelade beslut, senast den 26 november 1954, har sedan 1952 medgivits, att 3 000 kronor årligen av överskott å terminsavgifter finge disponeras för anordnande av obligatoriska biologiskt-medicinska översiktskurser rörande läkemedlen. Slutligen medgives i kungl. brev den 17 juni 1955 att av befintligt överskott å terminsavgifter högst 3 000 kronor årligen må utgå till prope-
deutisk undervisning i matematik och statistik.

Övningsavgifter. Samtliga inflytande övningsavgifter må användas till materiel m. m. (K. br. den 19 maj 1939).

Depositionsavgifter. Dessa avgifter skiljer sig till namnet men icke till gagnet från övningsavgifterna och användes sålunda helt till materiel.

Examensavgifterna. Bestämmelser om disposition av examensavgifterna har meddelats av Kungl. Maj:t genom brev den 23 maj 1935. Till den del ifrågavarande bestämmelser alltjämt är aktuella innebär de, att avgifterna får disponeras till bekostande av erforderliga undersökningar och utredningar, för beredande av bidrag till studieresor och dylikt samt till andra tillfälliga utgifter i institutets intresse, vilka icke finnes upptagna i gällande stat.

I sitt år 1948 avgivna betänkande (SOU 1948: 46) föreslog farmaceututbildningssakkunniga (s. 178—179), att de studerande skulle befrias från erläggande av termins- och övningsavgifter. Som en konsekvens härav skulle belastningen å avlönings- och materielanslagen ökas. I fråga om examensavgifterna anförde de sakkunniga: »Examensavgifterna utgör de enda medel, som står till institutets förfogande för bestridande av tillfälliga utgifter i institutets intresse, vilka icke kan bekostas från anslag, upptagna i institutets stat. Dessa avgifter, vilka ju icke kan anses nämnvärt betunga de studerande, bör enligt de sakkunnigas mening fortfarande utgå.» Vad de sakkunniga anført i fråga om avgifterna lämnades i avgivna remissyttranden över betänkandet utan erinran såväl av lärarkollegiet som av institutets styrelse.

Lärarkollegiet hyser alltjämt den uppfattningen, att de avgifter, som för närvarande belastar de studerande vid institutet, bör avskaffas, dock med undantag för examensavgifterna. En förutsättning härför är emellertid, att institutet i annan ordning erhåller täckning för de utgifter, som hittills bestritts med avgiftsmedel. Sålunda bör avlöningsanslagets delpost till Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, uppräknas med ($3 \times 2\,160 + 3\,000 + 3\,000 = 12\,480$ kronor eller i runt tal) 12 500 kronor och materielanslaget uppräknas med ($6\,500 + 2\,000 + 14\,375 + 2\,025 =$) 24 900 kronor. Lärarkollegiet får sålunda under nyss angiven förutsättning tillstyrka bifall till den av Sveriges förenade studentkårer gjorda framställningen i vad angår avskaffande av termins-, övnings- och depositionsavgifter men avstyrka bifall beträffande borttagande av examensavgifterna.

Departementschefen. Farmaceutiska institutet har ånyo framställt förslag om inrättande av en professur i farmakodynamik och toxikologi vid institutet med indragning samtidigt av en å statens farmaceutiska laboratoriums stat uppförd, i lönegraden Ca 37 placerad tjänst som avdelningsföreståndare för laboratoriets biologiska avdelning. Förslaget innebär vidare, att professurens blivande innehavare skall åläggas att mot särskilt befattningsarvode vara avdelningsföreståndare för sistnämnda avdelning. Vid förslagets framläggande har förutsatts, att nuvarande innehavaren av förutnämnda avdelningsföreståndartjänst, professorn C. H. Rydin, utan professurens ledigkungörande skall utnämnas till innehavare av densamma. Till stöd för förslaget åberopas, liksom förut, en av ordföranden i institutets styrelse, universitetskanslern A. Thomson, och chefen för medicinalstyrelsen, generaldirektören A. Engel, utarbetad promemoria angående samarbete mellan institutet och laboratoriet i vad angår ämnesområdet farmakodynamik och toxikologi, i vilken promemoria — såsom framgår av min förut lämnade redogörelse — en rad skäl anförts för professurens inrättande och därmed sammanhängande organisatoriska åtgärder. Vid min anmälan i föregående års statsverksproposition av här avsedda förslag förklarade jag mig icke då beredd att taga ställning till detsamma. Sedan förslaget numera varit föremål för ytterligare överbäganden inom vederbörande departement, anser jag mig — efter samråd med chefen för inrikesdepartementet — böra tillstyrka förslaget i vad det berör institutet. Jag föreslår sålunda, att vid institutet från och med nästa budgetår inrättas en professur i farmakodynamik och toxikologi med Rydin som förste innehavare och att med innehavet av professuren skall följa skyldighet att mot särskilt befattningsarvode vara avdelningsföreståndare för biologiska avdelningen vid statens farmaceutiska laboratorium. Genom förslagets genomförande blir det möjligt att för de studerande vid lärokursen för apotekarexamen anordna undervisning i lämplig omfattning i farmakodynamik, vilket ämne nu icke ingår i lärokursen, och därmed avhjälpa den brist i apotekarutbildningen, som avsaknaden av undervisning i detta ämne hittills ansetts utgöra. Förslagets förverkligande torde därjämte vara ägnat skapa gynnsammare betingelser för den farmaceutiska forskningen på skilda ämnesområden och möjliggöra ett fruktbärande samarbete mellan institutet och laboratoriet till gagn för båda ifrågakvarande institutioner.

Vid institutet finnes för närvarande icke några vetenskapligt betonade tjänster mellan förste assistent och tredje amanuens. Tillskapande av befattningar i försteamanuensgraden skulle enligt min mening medföra en önskvärd lättnad i den högre lärarpersonalens undervisningsbörda och på längre sikt även underlätta rekryteringen av nämnda personal. Jag anser mig därför böra föreslå, att för nästa budgetår medel beräknas för anställande av två förste amanuenser. Den av institutet gjorda särskilda fram-

ställningen angående en tredje amanuens för ämnet social- och rättsfarmaci anser jag mig såtillvida böra biträda, att jag tillstyrker, att en dylik amanuens ställes till speciallärarens i ämnet förfogande från och med nästa budgetår. Jag beräknar även medel för anställande av ytterligare ett laboratoriebiträde i Ce 11 och för utbyte av kontoristtjänsten i Ce 13 mot en kansliskrivartjänst i Ce 15 (se bil. Gem. frågor).

Vad i institutets anslagsäskanden i övrigt föreslagits har jag icke ansett mig böra biträda.

Av studerandena vid våra högre läroanstalter är eleverna vid farmaceutiska institutet för närvarande i sällsynt stor utsträckning pålagda avgifter av olika slag. Såsom framgår av min förut lämnade redogörelse uttages av institutets elever fyra särskilda avgifter, nämligen termins-, övnings-, depositions- och examensavgifter. I dylika avgifter inflöt under sistflutna budgetår sammanlagt 46 260 kronor. I likhet med institutets styrelse och lärarkollegium anser jag, att termins-, övnings- och depositionsavgifterna bör borttagas från och med nästa budgetår. Däremot är jag icke beredd att för nästa budgetår föreslå avskaffande av examensavgifterna. Dylika avgifter uttages för närvarande vid flertalet av övriga högre läroanstalter. Av nu inflytande termins-, övnings- och depositionsavgifter användes 12 480 kronor till avlönande av viss amanuenspersonal och bekostande av särskild kursundervisning samt 24 900 kronor till anskaffande av materiel. Ett borttagande av sistnämnda avgifter, i enlighet med vad jag föreslagit, medför sålunda en ökad belastning å institutets avlönings- och materielanslag för nästa budgetår. Enligt verkställd undersökning förefanns emellertid vid utgången av sistförflutna budgetår en behållning av terminsavgifter på 31 721 kronor. Denna behållning är räkenskapsmässigt redovisad såsom reservation å institutets materielanslag i budgetredovisningen för nämnda budgetår. Ifrågakarande reservation kan intill utgången av innevarande budgetår beräknas öka till minst 37 400 kronor. Denna reservation synes mig böra användas för att undvika eljest erforderliga höjningar av avlönings- och materielanslagen. Av budgettekniska skäl bör reservationen disponeras på det sättet, att den uteslutande tages i beräkning vid avvägningen av materielanslaget för nästa budgetår. Detta reservationsanslag, som för innevarande budgetår är uppfört med 65 000 kronor, föreslås av institutet skola för nästa budgetår upptagas till oförändrat belopp. Ett borttagande av terminsavgifterna nödvändiggör å ena sidan en uppräkning av anslagsmedlen till materiel med förutnämnda belopp av 24 900 kronor. Å andra sidan kan materielanslaget minskas med den i det föregående beräknade reservationen av 37 400 kronor. Jag föreslår därför, att materielanslaget för nästa budgetår uppföres med 52 500 kronor, innebärande en sänkning med 12 500 kronor. Vad beträffar avlöningsanslaget för nästa budgetår bör detta — till följd av terminsavgifternas borttagande — vid här angivna förfaringssätt ökas med hela det belopp, 12 480 kronor,

som nu av inflytande dylika avgifter användes till avlönande av viss amanuenspersonal och bekostande av särskild kursundervisning.

Vid bifall till vad jag föreslagit i det föregående samt med beaktande jämväl av de automatiska utgiftsökningarna under anslaget till följd av löneklassuppflyttningar och den av föregående års riksdag beslutade höjningen av statstjänstemännens löner m. m. bör anslaget för nästa budgetår uppföras med 565 000 kronor, innebärande en höjning med 108 700 kronor. Anslaget torde böra fördelas på inkomst- och utgiftsposter på sätt framgår av avlöningsstaten i efterföljande hemställan.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att, att med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1956/57, vidtaga den ändring i personalförteckningen för farmaceutiska institutet, som föranledes av vad jag i det föregående anförte;

b) godkänna följande avlöningsstat för farmaceutiska institutet, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1956/57:

A v l ö n i n g s s t a t

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	139 900
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	95 800
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal	241 800
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	94 500
Summa kronor	572 000

S ä r s k i l d a u p p b ö r d s m e d e l

Avkastning av donationsfond	7 000
Nettoavgift kronor	565 000

c) till *Farmaceutiska institutet*: *Avlöningar* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 565 000 kronor.

[138] 64. Farmaceutiska institutet: Omkostnader

	Anslag	Nettoutgift
1954/55	65 600	70 994
1955/56 (statsliggaren s. 581)	50 600	
1956/57 (förslag)	55 600	

Institutets styrelse begär för nästa budgetår en höjning av detta förslagsanslag med 5 000 kronor. Höjningen hänför sig till delposten till övriga expenser (nu 27 900 kronor) och motiveras med ökade städningskostnader till följd av utvidgade lokaler och höjda löner för städningspersonalen.

Departementschefen. Jag biträder styrelsens förslag. Anslaget bör därför höjas med 5 000 kronor till 55 600 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Farmaceutiska institutet: Omkostnader* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 55 600 kronor.

[139] **65. Farmaceutiska institutet: Materiel m. m.**

	Anslag	Nettoutgift
1954/55	65 000	59 981
1955/56 (statsliggaren s. 581)	65 000	
1956/57 (förslag)	52 500	

Under hänvisning till vad jag under institutets avlöningsanslag anført och föreslagit i fråga om förevarande materielanslag hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Farmaceutiska institutet: Materiel m. m.* för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 52 500 kronor.

[140] **66. Farmaceutiska institutet: Inredning och utrustning av nya lokaler.** Under denna anslagsrubrik har till inredning och utrustning av vissa för farmaceutiska institutet nytillkommande lokaler i nybyggnaden för Stockholms högskolas zootomiska institut anvisats för budgetåret 1953/54 200 000 kronor och för budgetåret 1954/55 258 000 kronor eller sålunda sammanlagt 458 000 kronor.

För budgetåret 1955/56 har under samma anslagsrubrik anvisats 150 000 kronor för komplettering av inredningen och utrustningen för vissa delvis renoverade lokaler i institutets gamla fastighet. Då jag i fjol under punkten 137 i 1955 års åttonde huvudtitel anmälde denna anslagsfråga ansåg jag mig böra ansluta mig till styrelsens för farmaceutiska institutet då framlagda förslag om en medelsanvisning av i runt tal 300 000 kronor för ändamålet i fråga. Då denna medelsanvisning syntes med lika delar kunna uppdelas på två budgetår, beräknade jag för innevarande budgetår ett anslagsbelopp av 150 000 kronor. Jag förutsatte emellertid samtidigt, att därutöver erforderliga medel eller 150 000 kronor komme att anvisas för därpå följande budgetår. Riksdagen beslöt i enlighet med mitt förslag.

Institutets styrelse begär nu 150 000 kronor för slutförandet av förutnämnda komplettering av inredningen och utrustningen i institutets gamla fastighet.

Departementschefen. Jag förordar, att den återstående hälften av det av mig tidigare beräknade totalbeloppet för komplettering av den inredning

och utrustning det här gäller nu anvisas. Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Farmaceutiska institutet: Inredning och utrustning av nya lokaler* för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 150 000 kronor.

[141] **67. Ortnamnskommissionen: Avlöningar**

	Anslag	Nettoutgift
1954/55	118 000	121 714
1955/56 (statsliggaren s. 581)	123 500	
1956/57 (förslag)	136 900	

Ortnamnskommissionen hemställer för nästa budgetår om en höjning av detta förslagsanslag med i runt tal 28 600 kronor. Höjningen föranledes — förutom av viss för löneklassuppflyttningar och ersättning åt semestervikarier beräknad utgiftsökning — av förslag om inrättande av en arkivchefsbeftattning i Ce 37. Till stöd härför åberopas, att det större konsistoriet vid universitetet i Uppsala i sina anslagsäskanden för nästa budgetår anhållit, att innehavaren av professuren i nordiska språk, särskilt ortnamnsforskning, vid universitetet, vilken nu är arkivets chef och vars undervisningsskyldighet som professor i anledning därav nedsatts till hälften, måtte befrias från chefskapet för arkivet och i stället åläggas full undervisningsskyldighet. Enligt såväl konsistoriets som kommissionens uppfattning borde professuren och arkivchefsbeftattningen icke vidare vara förenade, då vardera av dessa beftattningar helt krävde sin man. Tillströmningen av elever i nordiska språk, vilket vore av utomordentlig vikt för utbildningen av modersmålslärare, företedde en allt kraftigare ökning. För arkivchefskapet erfordrades speciell arkivteknisk kompetens. Till förste innehavare av beftattningen som arkivchef borde enligt kommissionens mening utses den nuvarande förste arkivarien och souschefen, docenten Harry Ståhl.

Universitetskanslern förklarar, att han i samband med behandlingen av Uppsala universitets anslagsframställningar för nästa budgetår icke berört frågan om förändring av tjänstgöringsskyldigheten för professorn i nordiska språk, särskilt ortnamnsforskning, då han ansett detta spörsmål icke böra avgöras, förrän 1955 års universitetsutredning uppdragit allmänna riktlinjer för tillgodoseendet av lärarbehovet i de olika universitetsämnena. Kanslern anser sig därför ej beredd att tillstyrka ortnamnskommissionens förslag om inrättande av en arkivchefsbeftattning. För löneklassuppflyttningar erfordras enligt kanslerns beräkningar en höjning av anslagsposten till övrig icke-ordinarie personal med 1 900 kronor och av anslagsposten till rörligt tillägg med 500 kronor. I fråga om sistnämnda post föreslår kanslern en uppräknig med ytterligare 11 000 kronor, betingad av den av

1955 års riksdag beslutade höjningen av statstjänstemännens löner. Sammanlagt tillstyrker kanslern sålunda en anslagsökning med 13 400 kronor.

Departementschefen. Jag ansluter mig till kanslerns förslag. Förevarande anslag bör därför höjas med 13 400 kronor till 136 900 kronor och fördelas på olika poster på sätt framgår av avlöningsstaten i efterföljande hemställan. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) godkänna följande avlöningsstat för ortnamnskommissionen, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1956/57:

A v l ö n i n g s s t a t

1. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t	3 300
2. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal ..	106 900
3. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	26 700
Summa kronor	136 900

b) till *Ortnamnskommissionen*: *Avlöningar* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 136 900 kronor.

[142] 68. Ortnamnskommissionen: Omkostnader

	Anslag	Nettoutgift
1954/55	17 700	17 894
1955/56 (statsliggaren s. 582)	23 300	
1956/57 (förslag)	17 700	

För nästkommande budgetår ifrågasätter *ortnamnskommissionen* icke annan ändring av detta förslagsanslag än en sänkning av anslaget med ett för innevarande budgetår under delposten till övriga expenser (nu 16 000 kronor) för anskaffning av ytterligare kortfackskåp för ortnamnsarkivets topografiska samlingar beräknat engångsbelopp av 5 600 kronor. *Universitetskanslern* biträder kommissionens förslag.

Departementschefen. I enlighet med föreliggande förslag bör delposten till övriga expenser och därmed anslaget i dess helhet sänkas med 5 600 kronor. För nästa budgetår bör anslaget således uppföras med 17 700 kronor. Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Ortnamnskommissionen*: *Omkostnader* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 17 700 kronor.

[143] 69. Ortnamnskommissionen: Insamling och bearbetning av vetenskapligt material

	Anslag	Nettoutgift
1954/55	40 000	40 000
1955/56 (statsliggaren s. 582)	40 000	
1956/57 (förslag)	40 000	

Ortnamnskommissionen hemställer för nästa budgetår om en höjning av detta reservationsanslag med 3 000 kronor. Höjningen hänför sig till anslagsposten till insamling av finska och lapska ortnamn i Sverige (nu 3 000 kronor).

Universitetskanslern förordar, att nyssnämnda anslagspost och därmed anslaget i dess helhet ökas med 1 000 kronor.

Departementschefen. Jag kan icke tillstyrka någon anslagshöjning utan föreslår oförändrat anslag för nästa budgetår. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Ortnamnskommissionen: Insamling och bearbetning av vetenskapligt material* för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 40 000 kronor.

[144] **70. Bidrag till institutet för ortnamns- och dialektforskning i Göteborg.** Detta anslag är nu uppfört med 21 000 kronor. I medelsanvisningen för innevarande budgetår ingår ett för viss möblering och inredning avsett engångsbelopp av 9 000 kronor (se 1955 års statsverksproposition, bilagan åttonde huvudtiteln, s. 284 f.).

Institutets styrelse hemställer för nästa budgetår om ett anslag av 21 600 kronor. Det ökade anslagskravet motiveras främst med behovet av att anställa en assistent med heltidstjänstgöring mot ett årligt arvode av 10 000 kronor såsom biträde åt undersökningsledaren.

Universitetskanslern tillstyrker för nästa budgetår en medelsanvisning av 17 000 kronor. Vid bifall härtil skulle institutet bland annat erhålla möjlighet att anställa en fast medarbetare med tjänstgöringsskyldighet och löneförmåner, motsvarande dem som åvilar respektive tillkommer en förste amanuens (600 timmar per arbetsår respektive 6 558 kronor per år).

Departementschefen. Anslaget torde böra sänkas med det belopp, som för innevarande budgetår beräknats för utgifter av engångsnatur, eller med 9 000 kronor. Någon anslagsförändring därutöver är jag icke beredd att tillstyrka. Anslaget bör sålunda för nästa budgetår uppföras med 12 000 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till institutet för ortnamns- och dialektforskning i Göteborg* för budgetåret 1956/57 anvisa ett anslag av 12 000 kronor.

[145] **71. Landsmålsarkiven: Avlöningar**

	Anslag	Nettoutgift
1954/55	281 000	282 344
1955/56 (statsliggaren s. 583)	285 600	
1956/57 (förslag)	319 000	

Styrelsen för landsmåls- och folkminnesarkivet i Uppsala äskar för detta arkivs del medel dels till uppflyttning i löneklass av vissa extra ordinarie befattningshavare och dels till anställande av en expeditivsvakt i lönegraden Cg 11. *Universitetskanslern* förordar, att i stället för den av styrelsen föreslagna tjänsten inrättas en tjänst som tekniskt biträde i Ce 11. I övrigt biträder kanslern styrelsens framställning.

Styrelsen för landsmålsarkivet i Lund äskar för detta arkivs vidkommande dels uppflyttning av tjänsten som arkivchef från lönegraden Ce 33 till Ce 37, dels förändring av tjänsten som arkivarie i lönegraden Ce 27 till en tjänst som förste arkivarie i Ce 31, dels ock ökad medelsanvisning på grund av löneklassuppflyttningar. Av handlingarna inhämtas bland annat, att arkivarietjänsten, vars lönegradsplacering senast fastställts år 1952, innehas av filosofie doktorn I. Ingers. Vidare framgår, att Ingers, vilken under åren 1925—1930 varit verksam inom Skånska landsmålsföreningen, alltsedan sistnämnda år varit anställd vid landsmålsarkivet i Lund, som då inrättades. Slutligen inhämtas, att Ingers gjort mycket betydande insatser inom landsmålsforskningen i Sydsverige. Under nuvarande förhållanden syntes emellertid Ingers sakna befordringsmöjligheter, då någon förste arkivarietjänst icke funnes vid arkivet i Lund och vidare en förflyttning av vetenskaplig personal från det ena landsmålsarkivet till det andra av praktiska skäl vore utesluten. *Kanslern* anser sig icke kunna tillstyrka bifall till styrelsens förslag, i vad detsamma avser lönegradsuppflyttningar, men föreslår med hänsyn till kommande förändringar i den extra ordinarie personalens löneklassplaceringar viss ökning av anslagsposten till icke-ordinarie personal. I fråga om arkivchefstjänsten anför kanslern ytterligare följande.

I sina anslagsäskanden för nästa budgetår har det större konsistoriet vid Lunds universitet funnit det påkallat, att en tredje ordinarie lärarbefattning i ämnet nordiska språk inrättades vid universitetet och i detta sammanhang erinrat om det av universitetsberedningen på sin tid framlagda förslaget om en professur i »nordiska språk, särskilt landsmålsforskning», förenad med föreståndarskapet för landsmålsarkivet i Lund. Konsistoriet hade hemställt att få inkomma med slutlig framställning i ärendet efter det styrelsen för landsmålsarkivet yttrat sig i ärendet. — Styrelsen har i denna fråga anför, att den för sin del icke hade något att erinra mot en sådan anordning, men att denna för arkivets vidkommande nödvändiggjorde en annan förändring än den att arkivchefstjänsten avfördes från arkivets stat, nämligen att staten utökades med en tjänsteman, som kunde fortsätta undersökningen av Smålands dialekter. Anledningen till att frågan nu aktualiserats vore, att arkivchefen komme att med ålderspension avgå från sin befattning den 31 december 1956.

Frågan om inrättande av en tredje professur i ämnet nordiska språk och den av en sådan anordning föranledda ändringen av personalorganisationen vid Lunda-arkivet synes mig icke böra avgöras, förrän 1955 års universitetsutredning uppdragit allmänna riktlinjer för tillgodoseendet av lärarbehovet i de olika universitetsämnena. Jag är därför icke beredd att

nu taga ställning till dessa spörsmål. Arkivchefsbefattningen torde i avvaktn härpå icke böra återbesättas utan allenast uppehållas av vakansvikarie.

Slutligen föreslår kanslern under hänvisning till den av 1955 års riksdag beslutade höjningen av statstjänstemännens löner viss uppräknig av den för de två arkiven gemensamma anslagsposten till rörligt tillägg.

Departementschefen. Starka skäl synes mig tala för att arkivarien I. Ingers beredes en förbättrad löneställning och jag anser mig därför böra föreslå, att för honom inrättas en personlig tjänst som arkivarie i lönegraden Cg 29. Den arkivarietjänst i Ce 27, som Ingers nu innehar, bör icke få uppehållas med vikarie, så länge han kvarstår vid den personliga tjänsten. Vad beträffar arkivchefstjänsten vid nyssnämnda arkiv torde densamma — av skäl som kanslern anført — vid uppkommande ledighet icke böra återbesättas utan Kungl. Maj:ts medgivande. I övrigt räknar jag i fråga om detta anslag icke med andra förändringar än vissa utgiftsökningar av automatisk natur. Det totala anslagsbehovet beräknar jag till 319 000 kronor, vilket innebär en höjning med 33 400 kronor. Anslaget bör fördelas på olika poster på sätt framgår av efterföljande avlöningsstat. Av det i denna angivna beloppet under icke-ordinarieposten beräknar jag 171 300 kronor för Uppsala-arkivet och 76 500 kronor för arkivet i Lund.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) godkänna följande avlöningsstat för landsmålsarkiven, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1956/57:

A v l ö n i n g s s t a t

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	7 600
2. Avlöningar till icke-ordinarie personal	247 800
3. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	63 600
	Summa kronor 319 000

b) till *Landsmålsarkiven: Avlöningar* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 319 000 kronor.

[146] 72. Landsmålsarkiven: Omkostnader

	Anslag	Nettoutgift
1954/55	22 400	20 708
1955/56 (statsliggaren s. 583)	25 000	
1956/57 (förslag)	22 200	

Styrelsen för landsmåls- och folkminnesarkivet i Uppsala begär, att det åt arkivet för innevarande budgetår anvisade anslagsbeloppet, 18 300 kronor, höjes med 400 kronor. Styrelsen räknar därvid med att den nuvaran-

de anslagsposten av engångsnatur till inköp av stålskåp m. m. för arkivets grammofonlokal å 2 500 kronor skall utgå ur omkostnadsstaten, men att å andra sidan den däri ingående anslagsposten till inköp av skåp för förvaring av ordsamlingar å 600 kronor skall ökas med sammanlagt 2 900 kronor. Till stöd för denna ökning åberopas, att anskaffningen av dylik skåp numera kräver en årlig medelsanvisning av 1 500 kronor samt att för nästa budgetår dessutom ett engångsanslag av 2 000 kronor erfordras för skåpanskaffning. *Universitetskanslern* tillstyrker styrelsens framställning.

Styrelsen för landsmålsarkivet i Lund föreslår, att detta arkivs andel i anslaget minskas med 1 200 kronor till 5 500 kronor. Styrelsen räknar därvid med att den nuvarande anslagsposten av engångsnatur till inbindning av böcker å 1 600 kronor skall utgå ur omkostnadsstaten, men att å andra sidan den däri ingående anslagsposten till expenser å 2 500 kronor skall ökas med 400 kronor. Till stöd för nyssnämnda höjning framhålles, förutom prisstegringar, att den ökade insamlingen av dialektmaterial medfört större pappersförbrukning. *Kanslern* biträder styrelsens förslag.

Departementschefen. Uppsala-arkivets andel i anslaget torde å ena sidan böra minskas med det belopp, som för innevarande budgetår beräknats för utgifter av engångsnatur, eller med 2 500 kronor. Å andra sidan bör arkivet beredas tillfälle att tillgodose sitt behov för nästa budgetår av skåp för förvaring av ordsamlingar. Den för ändamålet avsedda anslagsposten bör därför ökas med 900 kronor. Någon ytterligare medelsanvisning för ifrågavarande arkivs del är jag däremot icke beredd att tillstyrka. Arkivets andel i anslaget bör därför minskas med 1 600 kronor till 16 700 kronor. I fråga om arkivet i Lund biträder jag föreliggande förslag och beräknar sålunda för detta arkivs vidkommande en medelsanvisning av 5 500 kronor. Anslaget i dess helhet bör således för nästa budgetår uppföras med 22 200 kronor, vilket är 2 800 kronor mindre än för innevarande budgetår. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Landsmålsarkiven: Omkostnader* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 22 200 kronor.

[147] 73. Landsmålsarkiven: Insamling och bearbetning av vetenskapligt material

	Anslag	Nettoutgift
1954/55	81 000	81 000
1955/56 (statsliggaren s. 584)	92 500	
1956/57 (förslag)	92 900	

Uppsala-arkivets andel i anslaget uppgår för närvarande till 71 000 kronor. *Arkivstyrelsen* begär en sammanlagd anslagsökning med 8 400 kronor.

Universitetskanslern förordar för sin del en ökad medelsanvisning med 3 400 kronor. Kanslern räknar därvid i likhet med styrelsen med ett minskat medelsbehov av tillhoppa 15 500 kronor till följd av bortfallet av två anslagsposter av engångsnatur, nämligen en å 4 000 kronor till inlösen av framlidne komministern Erik Modins kulturhistoriska samlingar och en å 11 500 kronor till inköp av nytt inspelningsverk till arkivets inspelningsbil. Till fortsatta undersökningar av estlandssvenskarnas språk och folkkultur (nu 4 000 kronor) tillstyrker kanslern anvisande av 5 000 kronor i stället för av styrelsen äskade 10 000 kronor. I enlighet med styrelsens förslag förordar kanslern vidare, att ett engångsanslag av 17 900 kronor anvisas till inköp av en ny inspelningsbil (en s. k. Volkswagenbuss). Såsom skäl härför anföres att arkivets nuvarande inspelningsbil — en större personbil inköpt år 1946 — befinner sig i ett sådant dåligt skick, att den måste utrangeras under nästa budgetår.

L u n d a - a r k i v e t s andel i anslaget utgör nu 21 500 kronor. *Arkivstyrelsen* begär för nästa budgetår en höjning med 3 500 kronor. Höjningen hänför sig till anslagsposten till inlösen av samlingar, uppteckningshonorar, grammofonupptagning, insamling av dialektala ortnamnsformer i Skåne m. m. (nu 13 500 kronor) och motiveras med verksamhetens intensifiering under de senaste åren. *Kanslern* tillstyrker för sin del, att posten i fråga och därmed arkivets andel i anslaget ökas med 1 500 kronor.

Departementschefen. För anskaffning av en ny inspelningsbil åt Uppsala-arkivet tillstyrker jag en medelsanvisning av 17 900 kronor. Samtidigt räknar jag emellertid med att arkivets anslagsmedel till bland annat underhåll och drift av automobil kan minskas med 2 000 kronor. Utgifterna härför torde nämligen avsevärt nedbringas genom nyanskaffningen. Uppsala-arkivets andel i anslaget beräknar jag för nästa budgetår till 71 400 kronor. Vad arkivet i Lund angår anser jag mig icke böra tillstyrka någon anslagshöjning. För detta arkivs del räknar jag sålunda med oförändrad medelsanvisning, 21 500 kronor. Anslaget i dess helhet bör för nästa budgetår uppföras med 92 900 kronor, vilket innebär en anslagshöjning med 400 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att till *Landsmålsarkiven: Insamling och bearbetning av vetenskapligt material* för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 92 900 kronor.

[148] **74. Bidrag till institutet för folkminnesforskning i Göteborg.** Detta anslag är nu upptaget med 22 300 kronor. Kungl. Maj:t har emellertid jämlikt beslut den 17 juni 1955 med stöd av riksdagens i skrivelsen 1955:260 anmällda beslut medgivit, att anslaget må under innevarande budgetår överskridas med högst 1 400 kronor för beredande av arvodesför-

bättring enligt i propositionen 1955: 191 angivna grunder åt föreståndaren för ifrågavarande institut.

Institutets styrelse begär för nästa budgetår ett till i runt tal 28 300 kronor förhöjt statsbidrag. Højningen föranledes, förutom av behovet av ökade medel till expenser, resor och traktamenten samt uppptekningsverksamheten, av förslag om ytterligare löneförbättring åt institutets föreståndare, filosofie licentiaten C. M. Bergstrand. Denne, som nu är jämställd med arkivarie i lönegraden Ce 27 i löneavseende, anses med hänsyn till sin ålder och långvariga anställningstid böra tillerkännas arvode med belopp, motsvarande lönen i löneklass 30.

Universitetskanslern anför för sin del följande.

Då styrelsen tack vare bidragets ökning från och med budgetåret 1954/55 varit i stånd att höja arkivariens arvode till ett belopp motsvarande lön enligt 27 löneklassen å löneplan nr 1, varå enligt beslut vid 1955 års riksdag viss förbättring åvägabragts, är jag i år icke beredd att förorda ytterligare højning av arvodet. Vidkommande framställningen i övrigt finner jag emellertid en viss förstärkning av anslaget önskvärd och tillstyrker därför en uppräknig med — förutom 1 400 kronor för täckande av förut angivna arvodesförbättring åt föreståndaren — 600 kronor.

Departementschefen. Anslaget bör i överensstämmelse med kanslerns förslag höjas med 2 000 kronor till 24 300 kronor. Jag hemställer således, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till institutet för folkminnesforskning i Göteborg* för budgetåret 1956/57 anvisa ett anslag av 24 300 kronor.

[149] **75. Ersättning åt sakkunniga i befordringsärenden vid universiteten m. m.**

	Anslag	Nettoutgift
1952/53	80 000	104 660
1953/54	150 000	222 812
1954/55	110 000	253 885
1955/56 (statsliggaren s. 585)	200 000	
1956/57 (förslag)	250 000	

Universitetskanslern förordar, att anslaget med hänsyn till medelsåtgången under sistförflutna budgetår höjes med 50 000 kronor.

Departementschefen. I överensstämmelse med kanslerns förslag bör anslaget för nästa budgetår uppföras med 250 000 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Ersättning åt sakkunniga i befordringsärenden vid universiteten m. m.* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 250 000 kronor.

[150] 76. Bidrag till institutet för socialpolitisk och kommunal utbildning och forskning

	Anslag	Nettoutgift
1954/55	602 000	634 824
1955/56 (statsliggaren s. 586)	613 900	
1956/57 (förslag)	675 900	

Det belopp, varmed förevarande förslagsanslag är uppfört för innevarande budgetår, har genom Kungl. Maj:ts beslut den 17 juni 1955 överskridits med 36 500 kronor i anledning av den av föregående års riksdag beslutade höjningen av statstjänstemännens löner m. m. Genom nämnda beslut har sålunda under förevarande anslag disponerats sammanlagt 650 400 kronor, varav till institutet i Stockholm 281 500 kronor, till institutet i Göteborg 177 000 kronor och till institutet i Lund 158 700 kronor samt till en personlig professur vid institutet i Stockholm för professorn G. E. Heckscher förslagsvis 33 200 kronor. Under den tjänstledighet från professuren, som Heckscher för närvarande åtnjuter för fullgörande av annat uppdrag, må sistnämnda anslagspost tas i anspråk för gäldande av erforderliga kostnader för bestridande genom vikarie av Heckschers undervisnings- och examinationsskyldighet vid institutet i Stockholm.

Styrelsen för institutet för socialpolitisk och kommunal utbildning i Stockholm hemställer i sina anslagsäskanden för nästa budgetår, att bidraget till institutet måtte höjas med i runt tal 60 000 kronor. Höjningen betingas — förutom av automatiska utgiftsökningar — av följande förslag.

1. Inrättande av en fast lärarbefattning i nationalekonomi och socialpolitik (beräknad kostnad 15 800 kronor).

2. Höjning av rektors arvode från 3 000 till 3 300 kronor.

3. Höjning av föreläsningsarvodena för enkeltimme från 40 till 50 kronor och för dubbelimme övningskurs eller seminarium från 75 till 90 kronor samt beräkning av examinationsarvodena efter 10 kronor per godkänd tentamen i stället för 10 kronor per tentand (beräknad kostnad 10 600 kronor).

4. Ökad medelsanvisning till omkostnader och inventarier (beräknad kostnad 10 500 kronor).

5. Ökad medelsanvisning till bokinköp och bokbindning (beräknad kostnad 2 500 kronor).

Till stöd för förslaget om inrättande av en fast lärarbefattning i nationalekonomi och socialpolitik återoppar styrelsen sina tidigare framställningar i ämnet för budgetåren 1953/56 samt statsutskottets uttalanden i utlåtandena 1953:8 p. 134, 1954:8 p. 138 och 1955:8 p. 72. Styrelsen framhåller därjämte ånyo, att de växande svårigheterna för undervisningens anordnande inom ämnesområdet för den föreslagna lärarbefattningen är särskilt framträdande i ämnet socialpolitik, där sedan år 1945 sju olika lärare växlat i undervisningen, något som enligt styrelsens mening i hög grad försvårat upprätthållandet av konsekvens och kontinuitet i detta centrala undervisningsämne vid institutet.

Såsom skäl för styrelsens hemställan om ökad medelsanvisning till omkostnader och inventarier åberopas höjda postporton, ökade telefonavgifter och väsentligt stegrade papperskostnader. Därjämte framhålls, att de arbetsgivarbidrag, som skall erläggas enligt gällande bestämmelser om allmän sjukförsäkring, medfört ett ökat medelsbehov för institutet.

Till stöd för förslaget om ökad medelsanvisning till bokinköp och bokbindning anföres i första hand höjda bokpriser och stegrade bokbindningskostnader.

Styrelsen för socialinstitutet i Göteborg äskar för nästa budgetår en höjning av bidraget till institutet med 15 400 kronor. Höjningen föranledes — förutom av automatiska utgiftsökningar — av följande förslag.

1. Samma förslag som framförts av institutet i Stockholm under punkt 3 (beräknad kostnad 6 100 kronor).

2. Anvisande av medel till täckande av institutets utgifter för arbetsgivarbidrag enligt gällande bestämmelser om allmän sjukförsäkring (beräknad kostnad 800 kronor).

Styrelsen för sydsvenska socialinstitutet anhåller för nästa budgetår om en höjning av bidraget till institutet med 17 500 kronor. Höjningen betingas — förutom av automatiska utgiftsökningar — av följande förslag.

1. Samma förslag som framförts av institutet i Stockholm under punkt 3 (beräknad kostnad 9 000 kronor).

2. Samma förslag som framförts av institutet i Göteborg under punkt 2 (beräknad kostnad 800 kronor).

Departementschefen. Som av den lämnade redogörelsen framgått har anslagsbeloppet för innevarande budgetår överskridits med 36 500 kronor i anledning av den av föregående års riksdag beslutade höjningen av statstjänstemännens löner m. m. För nästa budgetår bör anslaget uppräknas med nämnda belopp.

Då jag blivit övertygad om behovet av en fast lärarbefattning i nationalekonomi och socialpolitik vid socialinstitutet i Stockholm beräknar jag nu medel till en dylik befattning. Institutets anslagsmedel till omkostnader och inventarier torde ökas med 5 000 kronor, varav 1 000 kronor beräknas för arbetsgivarbidrag. En förstärkning av institutets anslagsmedel till bokinköp och bokbindning synes också erforderlig. Jag tillstyrker därför en höjning av medelsanvisningen till nämnda ändamål med 1 000 kronor.

För vartdera av instituten i Göteborg och Lund beräknar jag i enlighet med föreliggande framställningar 800 kronor till bestridande av arbetsgivarbidrag.

I övrigt räknar jag för nästa budgetår icke med annat än automatiska utgiftsökningar till följd av löneklassuppflyttningar. Det totala anslagsbehovet beräknar jag till 675 900 kronor, vilket innebär en ökning med

62 000 kronor. Av anslaget bör utgå till institutet i Stockholm 304 500 kronor, till institutet i Göteborg 178 500 kronor och till institutet i Lund 159 700 kronor samt till den personliga professuren vid institutet i Stockholm förslagsvis 33 200 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till instituten för socialpolitisk och kommunal utbildning och forskning* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 675 900 kronor.

[151] **77. Kurser för fortsatt utbildning av befattningshavare i kommunal och social tjänst**

	Anslag	Nettoutgift
1952/53	1 000	16 500
1953/54	1 000	303
1954/55	10 000	15 500
1955/56 (statsliggaren s. 587)	5 000	
1956/57 (förslag)	10 000	

Av förestående sammanställning framgår, att anslagsbelastningen under de senast tilländagångna tre budgetåren varit synnerligen ojämn. Reservationen å anslaget hade emellertid vid utgången av budgetåret 1954/55 nedgått till 3 496 kronor. För kommande budgetår torde anslaget böra uppföras med 10 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Kurser för fortsatt utbildning av befattningshavare i kommunal och social tjänst* för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 10 000 kronor.

[152] **78. Försättnings- och repetitionskurser för läkare.** Till detta ändamål anvisades för ett vart av budgetåren 1945/47 ett anslag av 26 000 kronor. För budgetåren 1947/56 har anslaget med hänsyn till uppkommen reservation uppförts med lägre belopp, för innevarande budgetår sålunda med 10 000 kronor. Jämlikt beslut av Kungl. Maj:t må av årets anslag jämte reserverade medel tagas i anspråk dels högst 16 000 kronor för anordnande av två försättnings- och repetitionskurser, dels högst 9 000 kronor för stipendier och resekostnadsbidrag åt kursdeltagare.

Med hänsyn till anslagsbelastningen under de senaste åren och till att vid utgången av innevarande budgetår en reservation av minst 18 000 kronor beräknas föreligga föreslår *medicinalstyrelsen*, att anslaget för nästa budgetår uppföres med oförändrat belopp, 10 000 kronor.

Departementschefen. Jag tillstyrker, att anslaget i enlighet med medicinalstyrelsens förslag uppföres med oförändrat belopp. Det torde få an-

komma på Kungl. Maj:t att framdeles, efter förslag av medicinalstyrelsen, meddela närmare bestämmelser om anslagsmedlens disposition. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Fortsättnings- och repetitionskurser för läkare* för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 10 000 kronor.

[153] **79. Garantilånenämnden: Avlöningar**

	Anslag	Nettoutgift
1954/55	55 000	47 142
1955/56 (statsliggaren s. 587)	57 000	
1956/57 (förslag)	58 200	

Garantilånenämnden hemställer, att detta förslagsanslag ökas med 1 200 kronor. Ökningen är av automatisk natur.

Departementschefen. Anslaget bör i enlighet med garantilånenämndens framställning höjas med 1 200 kronor till 58 200 kronor och fördelas på olika poster på sätt framgår av efterföljande avlöningsstat. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) godkänna följande avlöningsstat för garantilånenämnden, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1956/57:

A v l ö n i n g s s t a t

1. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	12 100
2. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal ..	36 200
3. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	9 900
Summa kronor	58 200

b) till *Garantilånenämnden: Avlöningar* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 58 200 kronor.

[154] **80. Garantilånenämnden: Omkostnader**

	Anslag	Nettoutgift
1953/54	22 200	15 758
1954/55	23 100	12 431
1955/56 (statsliggaren s. 588)	21 100	
1956/57 (förslag)	20 000	

Garantilånenämnden föreslår oförändrad medelsanvisning för nästa budgetår.

Departementschefen. För egen del anser jag mig böra förorda, att anslaget för nästa budgetår sänkes med 1 100 kronor till 20 000 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Garantilånenämnden*: *Omkostnader* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 20 000 kronor.

[155] **81. Kostnader för statlig kreditgaranti för vissa studielån**

	Anslag	Nettoutgift
1953/54	50 000	75 536
1954/55	75 000	2 829
1955/56 (statsliggaren s. 588)	75 000	
1956/57 (förslag)	75 000	

Garantilånenämnden föreslår, att detta förslagsanslag för nästa budgetår uppföres med oförändrat belopp.

Under 1954/55 beviljade garantilånenämnden statlig kreditgaranti för 1 072 akademikerlån och 31 polislån med sammanlagt 11,10 miljoner kronor. I amorteringar inflöt 5,75 miljoner kronor, varför den utestående garantisumman under 1954/55 ökade med 5,35 miljoner kronor till 52,07 miljoner kronor per den 30 juni 1955, fördelat på 6 571 akademikerlån och 206 polislån. Under budgetåret avskrevs delvis ett akademikerlån med 2 829 kronor på grund av låntagarens fränfalle. För närvarande är ytterligare fyra dödsfall anmälda hos nämnden, aktualiserande avskrivning av en garantisumma på cirka 47 000 kronor.

Departementschefen. Jag biträder garantilånenämndens förslag om oförändrad medelsanvisning för nästa budgetår och hemställer således, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Kostnader för statlig kreditgaranti för vissa studielån* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 75 000 kronor.

[156] **82. Kostnader för avskrivning av studielån med statlig kreditgaranti till studenter m. fl.**

	Anslag	Nettoutgift
1950/51	100	—
1951/52	100	—
1952/53	100	—
1953/54	10 000	—
1954/55	10 000	6 905
1955/56 (statsliggaren s. 588)	10 000	
1956/57 (förslag)	10 000	

Garantilånenämnden föreslår oförändrat anslag för nästa budgetår.

Under budgetåret 1954/55 beviljade statsstipendienämnderna garantilån till studerande i 4 593 fall med sammanlagt 14,48 miljoner kronor och garantilånenämnden garantilån till flyktingstudenter i 54 fall med sammanlagt 0,19 miljoner kronor. Till och med den 30 juni 1955 har därmed beviljats 48,28 respektive 0,54 miljoner kronor fördelade på 10 020 respektive 119 låntagare. Av dessa garantisummor hade vid samma tidpunkt 30,2 respektive 0,28 miljoner kronor tagits i anspråk. Under budgetåret har 6 095 kronor av förevarande anslag tagits i anspråk genom Kungl. Maj:ts beslut om avskrivning av ett garantilån till studerande, sedan låntagaren avlidit.

Departementschefen. Jag tillstyrker, att förevarande anslag i överensstämmelse med garantilånenämndens förslag uppföres med oförändrat belopp. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Kostnader för avskrivning av studielån med statlig kreditgaranti till studenter m. fl.* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 10 000 kronor.

[157] 83. Bidrag till inventarier i studentbostadshus

	Anslag	Nettoutgift
1954/55	350 000	316 800
1955/56 (statsliggaren s. 589)	400 000	
1956/57 (förslag)	450 000	

Med bifall till ett av Kungl. Maj:t i propositionen nr 99 angående studentsociala stödåtgärder m. m. framlagt förslag beslöt 1950 års riksdag godkänna i propositionen angivna grunder för tertiärlån och tilläggsån till uppförande av studentbostadshus (statsutskottets utlåtande 1950: 172 och riksdagens skrivelse 1950: 314). Därvid förutsattes, att bidrag till kostnaderna för inventarier i studentbostadshusen skulle utgå ur ett särskilt anslag å riksstaten. Beträffande detaljerna för det statliga stödet för uppförande av studentbostadshus torde i huvudsak få hänvisas till propositionen, s. 61 ff.

Anslag till bidrag till inventarier i studentbostadshus har anvisats först från och med budgetåret 1951/52. Bidrag har hittills utgått med högst 1 100 kronor per rum. Bidrag utgår endast för anskaffandet av den första uppsättningen inventarier. Frågan om bidrag prövas och avgöres av Kungl. Maj:t.

Av de hittills anvisade anslagen å sammanlagt 1 850 000 kronor har Kungl. Maj:t genom särskilda beslut disponerat tillhopa 1 616 400 kronor. För närvarande föreligger framställningar om bidrag med sammanlagt 1 067 000 kronor. Det synes mig emellertid med hänsyn till de beräknade tidpunkterna för byggnadsföretagens färdigställande vara tillräckligt att för nästa budgetår räkna med ett anslagsbehov av 450 000 kronor. Jag för-

ordar därför, att anslaget uppföres med detta belopp, vilket innebär en anslagshöjning med 50 000 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till inventarier i studentbostadshus* för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 450 000 kronor.

[158] **84. Bidrag till Sveriges förenade studentkårer för redigering av ett register över vissa licentiat- och doktorsavhandlingar**

	Anslag	Nettoutgift
1954/55	2 500	2 338
1955/56 (statsliggaren s. 589)	2 200	
1956/57 (förslag)	2 200	

I enlighet med en av Sveriges förenade studentkårer gjord framställning torde detta anslag för nästa budgetår böra uppföras med oförändrat belopp. Jag hemställer således, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till Sveriges förenade studentkårer för redigering av ett register över vissa licentiat- och doktorsavhandlingar* för budgetåret 1956/57 anvisa ett anslag av 2 200 kronor.

[159] **85. Bidrag till anordnande av praktisk-pedagogiska utbildningskurser för blivande läroverkslärare m. m.** Detta anslag är uppfört med 38 600 kronor och disponeras på följande sätt:

1. Bidrag till Sveriges yngre läroverkslärares förenings lokalavdelning i Uppsala för anordnande av en praktisk-pedagogisk utbildningskurs för blivande läroverkslärare i Uppsala läsåret 1955/56	5 000
2. Bidrag till Sverige yngre läroverkslärares förenings lokalavdelning i Lund för anordnande av en praktisk-pedagogisk utbildningskurs för blivande läroverkslärare i Lund läsåret 1955/56	5 000
3. Bidrag till Sveriges yngre läroverkslärares förenings lokalavdelning i Göteborg och föreningen Göteborgsstudenternas kursverksamhet för anordnande av en praktisk-pedagogisk utbildningskurs för blivande läroverkslärare i Göteborg läsåret 1955/56	3 600
4. Bidrag till föreningen kursverksamheten vid Stockholms högskolas lärarutbildningsverksamhet läsåret 1955/56	25 000
Summa kronor	38 600

Styrelsen för Sveriges yngre läroverkslärares förenings lokalavdelning i Uppsala anholder för nästa budgetår om ett med 4 200 kronor till 9 200 kronor förhöjt statsbidrag. Till stöd härför åberopas angelägenheten av att kursen utbygges och göres helt avgiftsfri. *Skolöverstyrelsen* tillstyrker framställningen.

Styrelsen för Sveriges yngre läroverkslärares förenings lokalavdelning i Lund hemställer, att bidraget till avdelningen för nästa budgetår uppföres med 11 000 kronor, innebärande en höjning med 6 000 kronor. Det ökade anslagskravet motiveras dels med behovet av att i vissa avseenden utvidga kursen, dels ock med önskemålet om avgiftsfrihet för kursdeltagarna. *Överstyrelsen* biträder framställningen.

Föreningen kursverksamheten vid Stockholms högskola föreslår, att bidraget till föreningens lärarutbildningsverksamhet höjes med 5 000 kronor till 30 000 kronor. Såsom motivering härför framhålles huvudsakligen verksamhetens ökade omfattning. *Överstyrelsen* förordar oförändrat anslagsbelopp för nästa budgetår.

Departementschefen. Vad beträffar frågan om bidrag till de praktisk-pedagogiska kurserna i Uppsala och Lund är jag icke beredd att föreslå, att dessa två kurser göres helt avgiftsfria. Jag har däremot blivit övertygad om behovet av att nämnda kurser utvidgas och tillstyrker därför, att bidraget för vardera kursen ökas med 2 300 kronor till 7 300 kronor.

I likhet med skolöverstyrelsen räknar jag med oförändrad medelsanvisning till föreningen kursverksamhetens vid Stockholms högskola lärarutbildningsverksamhet.

Från Göteborgs lokalavdelning av Sveriges yngre läroverkslärares förening och Göteborgsstudenternas kursverksamhet föreligger för nästa budgetår ingen framställning om statsbidrag. Detta föranleder ett minskat medelsbehov under förevarande anslag av 3 600 kronor.

Anslaget torde alltså för nästa budgetår böra uppföras med 39 600 kronor, vilket är 1 000 kronor mer än för innevarande budgetår. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till anordnande av praktisk-pedagogiska utbildningskurser för blivande läroverkslärare m. m.* för budgetåret 1956/57 anvisa ett anslag av 39 600 kronor.

[160] 86. Kurser för utbildande av laboratoriebiträden

	Anslag	Nettoutgift
1954/55	16 500	16 500
1955/56 (statsliggaren s. 589 f.)	23 900	
1956/57 (förslag)	36 500	

Det för innevarande år anvisade anslaget disponeras på följande sätt:

1. Kurs för utbildande av laboratoriebiträden vid anatomiska och histologiska institutioner	9 000
2. Bidrag till svenska laboratrisföreningens kursverksamhet	14 900
	Summa kronor 23 900

Det under 1 angivna beloppet å 9 000 kronor förvaltas av en kursnämnd, bestående av tre medlemmar av karolinska institutets lärarkollegium och tre medlemmar av svenska preparatrisföreningens styrelse. *Nämnda styrelse* begär för sin kursverksamhet under nästa budgetår en medelsanvisning av i runt tal 24 300 kronor, varav 3 000 kronor för fortbildningsverksamhet. Till stöd härför åberopar styrelsen, att behov visat sig föreligga av såväl en dubblering av de i utbildningsverksamheten ingående laborationsövningarna som en särskild fortbildningsverksamhet. På det område det här gäller hade behovet av arbetskraft kraftigt ökat, medan däremot utbildningsmöjligheterna minskat. All annan preparatrisutbildning än den i föreningens regi anordnade vore numera nedlagd. Styrelsen erinrar i detta sammanhang också om att frågan om den framtida uppläggningsen av ifrågavarande utbildning berörts i ett av särskilda sakkunniga, 1953 års laboratorieteknikerutredning, avgivet betänkande (SOU 1954: 36). Styrelsens framställning biträdades av förutnämnda *kursnämnd*.

Det under 2 angivna beloppet avser fortbildning för i yrket redan anställda laboratriser. Kursverksamheten står under överinseende av överstyrelsen för yrkesutbildning. För nästa budgetår har *laboratrisföreningens styrelse* anhållit om ett med 5 600 kronor till 20 500 kronor förhöjt bidrag. Såsom skäl härför åberopar styrelsen, att en icke obetydlig utvidgning av laboratrisföreningens kursverksamhet visat sig behövlig. Vid oförändrat statsbidrag torde verksamheten därför enligt styrelsens beräkningar komma att medföra ett underskott av omkring 5 600 kronor. Detta underskott kunde icke täckas med föreningens egna medel eller med ökade kursavgifter. Styrelsen erinrar vidare om att 1953 års laboratorieteknikerutredning i sitt förut omförmälda betänkande framlagt förslag rörande här ifrågavarande kursverksamhet. *Överstyrelsen för yrkesutbildning* tillstyrker bifall till framställningen.

Departementschefen. Som av den lämnade redogörelsen framgått föreligger ett av särskilda sakkunniga framlagt förslag rörande den framtida gestaltningen av den utbildning det här gäller. Ärendet är emellertid alltså jämt beroende på Kungl. Maj:ts prövning. Med hänsyn härtill och till vad som anförts till stöd för en förstärkt medelsanvisning för nästa budgetår anser jag mig böra föreslå, att anslagsposten 1 ökas med 7 000 kronor till 16 000 kronor och anslagsposten 2 med 5 600 kronor till 20 500 kronor. Vid bifall till vad jag sålunda förordat bör anslaget i dess helhet höjas med 12 600 kronor till 36 500 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Kurser för utbildande av laboratoriebiträden* för budgetåret 1956/57 anvisa ett anslag av 36 500 kronor.

F. Tekniska högskolor

[161] 1. Överstyrelsen för de tekniska högskolorna: Avlöningar

	Anslag	Nettoutgift
1954/55	65 700	64 000
1955/56 (statsliggaren s. 590)	65 700	
1956/57 (förslag)	71 000	

Överstyrelsen för de tekniska högskolorna hemställer, att anslaget för nästa budgetår höjes med 5 300 kronor. Höjningen är av automatisk karaktär.

Departementschefen. I enlighet med överstyrelsens förslag torde ifrågasvarande anslag för nästa budgetår böra höjas med 5 300 kronor till 71 000 kronor. Anslaget bör fördelas på olika poster på sätt framgår av efterföljande avlöningsstat. Jag hemställer att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) godkänna följande avlöningsstat för överstyrelsen för de tekniska högskolorna, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1956/57:

A v l ö n i n g s s t a t

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	25 200
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t	14 200
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal ...	21 400
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	10 200
Summa kronor	71 000

b) till *Överstyrelsen för de tekniska högskolorna*: *Avlöningar* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 71 000 kronor.

[162] 2. Överstyrelsen för de tekniska högskolorna: Omkostnader

	Anslag	Nettoutgift
1954/55	13 400	12 831
1955/56 (statsliggaren s. 590)	15 300	
1956/57 (förslag)	13 800	

Delposten till övriga expenser är för innevarande budgetår uppförd med 7 900 kronor, varav 5 600 kronor avser löpande utgifter och 2 300 kronor utgifter av engångsnatur.

Överstyrelsen hemställer för nästa budgetår om anvisande av ca 400 kronor för inköp av en bokhylla och ca 400 kronor för utbyte av en skrivmaskin. Genom bortfall av förutnämnda engångsbelopp å 2 300 kronor skulle omkostnadsanslaget likväl kunna minskas med 1 500 kronor.

Departementschefen. I enlighet med överstyrelsens förslag torde ifrågasatt anslag för nästa budgetår böra minskas med 1 500 kronor till 13 800 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att till *Överstyrelsen för de tekniska högskolorna: Omkostnader* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 13 800 kronor.

[163] 3. Tekniska högskolan i Stockholm: Avlöningar

	Anslag	Nettoutgift
1954/55	5 840 000	5 922 008
1955/56 (statsliggaren s. 591)	6 010 000	
1956/57 (förslag)	7 710 000	

Överstyrelsen för de tekniska högskolorna föreslår, att detta förslagsanslag för nästa budgetår höjes med 3 029 000 kronor. Förslaget grundar sig på en framställning från *kollegienämnden vid högskolan*. Av höjningen avser 7 000 kronor löneklassförändringar, 555 000 kronor automatiskt ökade utgifter under posten till rörligt tillägg och 90 000 kronor borttagande av studerandeavgifterna. I övrigt framlägger *överstyrelsen* de förslag, som framgår av följande sammanställning:

1. En ny professur i gasdynamik i Co 14 med samtidig indragning av befattningen som biträdande lärare i ämnet.
2. En ny professur i mikrovågsteknik i Co 14 med samtidig indragning av befattningen som biträdande lärare i radioteknik II.
3. En ny professur i vägbyggnad i Co 14 med samtidig indragning av specialläraryrkesbefattningen i ämnet.
4. En ny professur i konstruktionslära i Co 14.
5. En ny professur i fastighetsekonomi i Co 14.
6. En ny laboratur i hållfasthetslära i Ca 34 med samtidig indragning av befattningen som biträdande lärare i ämnet.
7. En ny laboratur i elektrisk mätteknik i Ca 34 (jämte arvode av 1 008 kronor) med samtidig indragning av specialläraryrkesbefattningen i ämnet.
8. En ny laboratur i byggnadsstatik i Ca 34 med samtidig indragning av befattningen som biträdande lärare i grafostatik och hållfasthetslära.
9. En ny befattning som förste drifingenjör i Ce 31 vid institutionerna för elektromaskinlära och elektrisk anläggningsteknik.
10. En ny befattning som drifingenjör i Ce 27 vid institutionen för radioteknik m. m.

11. En ny befattning som speciallärare i allmän teleteknik.
12. Utökning av den med specialläraryrkebefattningen i regleringsteknik förenade undervisningsskyldigheten.
13. Omändring av en befattning som biträdande lärare i byggnadsakustik till en befattning som speciallärare i byggnadsakustik.
14. Utökning av den med specialläraryrkebefattningen i frihandsteckning och modellering förenade undervisningsskyldigheten.
15. En ny befattning som biträdande lärare i tillämpad matematik.
16. En ny befattning som biträdande lärare i teknisk hydromekanik.
17. En ny befattning som biträdande lärare i flygteknik.
18. En ny befattning som biträdande lärare i telegrafi och telefoni (auto-teleteknik).
19. En ny befattning som biträdande lärare i radioteknik II.
20. En ny befattning som biträdande lärare i organisk kemi.
21. En ny befattning som biträdande lärare i arkitektur I.
22. Ersättning till speciallärare, biträdande lärare och assistenter för mistade löneförmåner vid tjänstledighet för deltagande i exkursioner och fältövningar.
23. Højning av delposten till ersättningar åt tillfälliga lärare, förste assistenter och assistenter
 - a) för den löpande verksamheten med 674 000 kronor och i samband därmed ökning av anslagsposten till rörligt tillägg med 14 000 kronor,
 - b) för förstärkt basorganisation med 493 000 kronor och i samband därmed ökning av anslagsposten till rörligt tillägg med 123 000 kronor.
24. En ny befattning som förste biblioteksassistent i Ce 17.
25. En ny befattning som reparatör i Ce 12.
26. Tre nya befattningar som institutionsvaktmästare i Ce 14.
27. Uppflyttning av två befattningar som institutionsvaktmästare i Ca 12 till Ca 14.
28. Ökad medelsanvisning till teknisk biträdespersonal för förstärkt basorganisation.
29. Uppflyttning av en befattning som uppsyningsman i Ca 13 till befattning som materialförvaltare i Ca 14.
30. Tre nya befattningar som förste instrumentmakare i Ce 18 och nio nya befattningar som instrumentmakare i Ce 16 för förstärkt basorganisation, varvid samtidigt en befattning som institutionsvaktmästare i Ce 12 indrages.
31. Tjugutvå nya befattningar som kanslibiträde i Ce 11 för förstärkt basorganisation.

I det följande kommer jag att mera utförligt redogöra endast för de framställningar från överstyrelsen, vilka jag ansett mig böra helt eller delvis biträda. Jag tillåter mig att i övrigt hänvisa till handlingarna i ärendet.

A. Förstärkning av basorganisationen vid de tekniska högskolorna.

Överstyrelsen framhåller, att båda högskolorna i fråga om hjälpkrafter för professorerna är avsevärt eftersatta i jämförelse med universiteten. Här avses främst bristande tillgång till förste assistenter, instrumentmakare, laboratoriebiträden och kanslipersonal. Det förevarande behovet har hittills i viss utsträckning täckts genom bidrag från statens tekniska och

statens naturvetenskapliga forskningsråd. Då det emellertid ansetts främmande för dessa organs uppgifter att tillgodose personalbehov vid högskolorna av permanent natur, tillsatte överstyrelsen gemensamt med forskningsråden år 1952 en kommitté för utredning av frågan om den härutinnan erforderliga basorganisationen vid högskolorna. Denna kommitté, som antagit benämningen *basorganisationskommittén*, har 1954 avslutat sitt arbete, sedan kommittén till överstyrelsen ingivit ett betänkande rörande »Basorganisation för forskning vid de tekniska högskolorna».

I betänkandet har föreslagits inrättande av ett antal nya befattningar som förste assistenter (»forskningsassistenter»), instrumentmakare, laboratoriebiträden och kanslibiträden, vilka befattningar endast skulle vara avsedda för med forskningsverksamheten förenade uppgifter. Ett genomförande av kommittéförslaget kan med nuvarande löneläge beräknas draga en årlig kostnad av sammanlagt i runt tal 1 962 000 kronor, varav 1 309 000 kronor för tekniska högskolan i Stockholm och 653 000 kronor för Chalmers tekniska högskola.

Kommittén har beträffande behovet av nyssnämnda kategorier av hjälpkrafter anfört bland annat följande allmänna synpunkter (bet. s. 22 f.):

När kommittén i det följande föreslår befattningshavare i en basorganisation för forskning vid de tekniska högskolorna, så innebär benämningen basorganisation, att den består av personal, vilken icke endast kan hållas kontinuerligt sysselsatt vid institutionerna, utan av vilken det föreligger ett konstant och mycket påtagligt behov för att det vetenskapliga arbetet skall kunna fortlöpa på ett önskvärt och tillfredsställande sätt. Omfattningen av den organisation, som föreslås, är redan starkt reducerad i förhållande till de enligt kommitténs uppfattning berättigade önskemål, som framförts, och svarar mot ett absolut minimibehov.

Basorganisationen för forskning är avsedd att utgöra en del av den fasta personalen vid institutionen. Det skall vara personal, som institutionsföreståndaren vet, att han under alla omständigheter förfogar över. I besittning av denna personal kan han på ett annat sätt än tidigare dels planera forskningsarbetet på längre sikt och företaga utvecklingar i forskningsprogrammet. Dels har han också möjlighet att pröva helt nya uppslag och idéer, som befinner sig på ett mycket preliminärt stadium, och sålunda skapa ett fastare underlag för t.ex. en hänvändelse till forskningsråden, om de orienterande undersökningarna visar, att detta är motiverat.

På många institutioner kommer den föreslagna basorganisationen ändå att utgöra en liten del av forskarstaben. De befattningar, som föreslås bli inrättade, är så få, att de alltid erfordras oberoende av den allmänna intresseinriktningen, nya strömningar inom vetenskap och teknik eller forskningsledarens läggning och arbetsmetoder.

Beträffande här avsedda personalkategorier innebär kommitténs förslag i huvudsak följande.

Förste assistenter (»forskningsassistenter»). Kommittén har vid i betänkandet särskilt angivna institutioner vid de båda högskolorna föreslagit inrättande av sammanlagt 66 befattningar såsom

forskningsassistent, varav 43 vid tekniska högskolan i Stockholm och 23 vid Chalmers tekniska högskola. Forskningsassistenten skulle (bet. s. 23 f.) vara närmast under institutionsföreståndaren ansvarig för genomförandet av en forskningsuppgift. Kompetensvillkoren och avlöningsförmåner för forskningsassistent skulle överensstämma med de för de nuvarande förste assistenterna gällande.

Ett genomförande av kommittéförslaget i denna del drager med nuvarande löneläge en årlig kostnad av tillhopa i runt tal 931 000 kronor, varav 615 000 kronor vid tekniska högskolan i Stockholm och 316 000 kronor vid Chalmers tekniska högskola.

I n s t r u m e n t m a k a r e. Antalet förste instrumentmakare (verkmästare) och instrumentmakare, som föreslagits till inrättande, uppgår vid tekniska högskolan i Stockholm till tolv och vid Chalmers tekniska högskola till sju, med fördelning på olika institutioner enligt vad följande sammanställning utvisar.

Tekniska högskolan i Stockholm

Institution	Befattning		Anmärkningar
	1:ste instrumentmakare (verkmästare) i Ce 18	Instrumentmakare i Ce 16	
Fysik I och fysik II (gemensamt)	1	1	Motivering, se bet. s. 43 ff.
Mekanisk teknologi		1	” ” ” ” 50 f. Härvid kan en institutionsvaktmästartjänst i Ce 12 vid institutionen för mekanisk teknologi indragas.
Ångteknik		1	Motivering, se bet. s. 53 ff.
Elektronik		1	” ” ” ” 66 ff.
Elektromaskinlära och elektrisk anläggningsteknik (gemensamt)	1 ¹	1	” ” ” ” 69 ff.
Telegrafi och telefoni samt radioteknik (gemensamt)		1	” ” ” ” 71 ff.
Kemiavdelningens institutioner (gemensamt)	1		” ” ” ” 79 f.
Fysikalisk kemi		1	” ” ” ” 83 ff.
Järnets bearbetning och behandling		1	” ” ” ” 90 ff.
Fotogrammetri		1	” ” ” ” 109 f.
Summa	3	9	

¹ Verkmästare.

Chalmers tekniska högskola

Institution	Befattning		Anmärkningar
	Verkmästare i Ce 18	Instrument- makare i Ce 16	
Fysik		1	Motivering, se bet. s. 113 ff.
Förbränningsmotorteknik och ångteknik (gemensamt)		1	” ” ” ” 117 ff.
Mekanisk teknologi		1	” ” ” ” 119 f.
Elektromaskinlära och elektrisk anläggningsteknik (gemen- samt)	1		” ” ” ” 127 ff.
Elektronik		1	Avser en omändring av nuva- rande tjänst som verkstads- förman i Cg 16. Motivering, se bet. s. 129 ff.
Teleteknik I och teleteknik II (gemensamt)		1	” ” ” ” 131 ff.
Byggnadsteknik		1	” ” ” ” 135 f.
Summa	1	6	

Kostnaderna för ett genomförande av kommitténs förslag i denna del uppgår för närvarande till ett belopp av i runt tal 197 000 kronor, varav för tekniska högskolan i Stockholm 130 000 kronor och för Chalmers tekniska högskola 67 000 kronor.

Laboratoriebiträden. I fråga om denna personalgrupp har kommittén föreslagit inrättande av 56 $\frac{1}{2}$ befattningar som laboratoriebiträde med placering i Cg 11, varav vid tekniska högskolan i Stockholm 39 och vid Chalmers tekniska högskola 17 $\frac{1}{2}$.

Beträffande dessa befattningshavare har kommittén bland annat anfört (bet. s. 26):

Under benämningen laboratoriebiträden sammanföres laboratoriebiträden i egentlig mening, alltså sådana som biträder vid arbeten i ett laboratorium, ävensom i allmänhet räkne- och ritbiträden.

När en forskningsuppgift skall genomarbetas kräves alltid ett visst mått mer eller mindre rutinbetonat arbete. Det må gälla monteringar i laboratoriet av försöksapparatur, upptagning av försöksserier, provbyten, tabellskrivning eller tabellräkning, kurvritning eller konstruktionsritning. Ehuru detta arbete, hos den som skall utföra det ofta kräver gott omdöme och god färdighet — i många fall är ett laboratoriebiträde mycket skickligare i den rent manuella betjäningen av en viss apparat än sin förman — är det dock av en sådan karaktär, att det icke i längden bör ta alltför stor del av tiden för den högre kvalificerade personalen. Laboratoriebiträdena kan här utföra ett mycket värdefullt arbete.

För att tillräckligt kompetenta krafter skall dragas till dessa laboratorie-

biträdesbefattningar föreslår kommittén, att dessa placeras i lönegrad Cg 11, d. v. s. i samma lönegrad som gäller för motsvarande befattningar vid universiteten och karolinska mediko-kirurgiska institutet. Visserligen förekommer bland de biträden som nu är anställda, t. ex. med anslag från forskningsråden, lägre lönegradsplaceringar men dessa lägre befattningar bör betraktas som rekryteringsbas för de mera permanenta befattningar varom här är fråga. För närvarande föreligger icke behov av extra ordinarie eller ordinarie befattningar för laboratoriebiträden.

Kommitténs förslag i förevarande avseende kan nu beräknas draga en årlig kostnad av i runt tal 515 000 kronor, varav 360 000 kronor belöper å tekniska högskolan i Stockholm och 155 000 kronor å Chalmers tekniska högskola.

Kanslibiträden. I fråga om kanslibiträdестjänster har basorganisationskommittén föreslagit inrättande av nya dylika extra ordinarie tjänster till ett antal av 22 vid tekniska högskolan i Stockholm och 13 vid Chalmers tekniska högskola. Det må anmärkas, att vid den förra högskolan redan finnes flera för kontors- och skrivgöromål avsedda arvodesbefattningar, avlönade från delposten till samlingar och laborationer under högskolans materielanslag till ett belopp av i runt tal 177 000 kronor. Vid den senare högskolan åter finnes för närvarande endast en mindre del dylika arvodesbefattningar till ett belopp av i runt tal 32 000 kronor, avlönade från motsvarande delpost under högskolans materielanslag. Kommitténs förslag innebär i detta hänseende i genomsnitt drygt 1/3 kanslibiträdестjänst för varje av professor företrädd institution, varvid kommittén bland annat anför (bet. s. 36):

Kommittén framlägger ett förslag till kombination och fördelning av dessa tjänster, där hänsyn tagits till lokalförhållanden och fackämnenas mer eller mindre närbesläktade karaktär. Detta förslag bör emellertid, enligt kommitténs uppfattning, icke vara alltför bindande. Speciella skäl kan göra, att andra kombinationer blir gynnsammare, varvid det bör överlåtas åt avdelningskollegierna att göra den för avdelningen gynnsammaste kombinationen inom ramen för kommitténs förslag.

Ett förverkligande av kommitténs förslag med avseende å här berörda befattningar skulle efter nuvarande lönenivå draga en årlig kostnad av tillhopa 319 000 kronor, varav 203 000 kronor belöper å tekniska högskolan i Stockholm och 116 000 kronor å Chalmers tekniska högskola.

I remissyttranden till överstyrelsen över basorganisationskommitténs förslag har *högskolornas kollegienämnder* tillstyrkt detsamma, dock att kollegienämnden vid Chalmers tekniska högskola i vad förslaget avser inrättande av en extra ordinarie kanslibiträdesbefattning vid högskolans elektronikinstitution i stället förordnat en extra ordinarie kontoristtjänst.

Beträffande de omständigheter, som utgjort bakgrunden till basorganisationskommitténs utredning, anför *överstyrelsen* följande.

Den genomgripande upprustning av vårt lands resurser i fråga om forskning och högre undervisning, som på grundval av ett flertal olika sak-

kunnigutredningar företogs vid 1946 och 1947 års riksdagar, omfattade även de tekniska högskolorna. Såvitt gällde en utbyggnad av våra lärdomsäten i skilda hänseenden var för övrigt dessa högskolors behov de, som tidigast uppmärksammades. Den av de förut åsyftade sakkunnigutredningarna, som först avslutades, var också 1940 års sakkunniga för den högre tekniska undervisningen, vilka avlämnade sitt betänkande hösten 1943. Vid denna tidpunkt hade kravet på biträdespersonal av skilda kategorier vid våra högskoleinstitutioner ännu ej gjort sig gällande med samma skärpa som senare skulle bli fallet. Den omständigheten att betänkandet ifråga tillkom mitt under det senaste världskriget torde också hava manat de sakkunniga till återhållsamhet i sådant hänseende. I varje fall kan det konstateras, att i fråga om biträdespersonal och assistenter vid de olika vetenskapliga institutionerna de tekniska högskolorna icke vid 1946 års riksdag fick samma resurser, som — efter senare utredningar av bland annat naturvetenskapliga forskningskommittén och de medicinska högskolornas organisationskommitté, där behovet av hjälpkrafter starkt framhållits — vid 1946 och 1947 års riksdagar kom universiteten i Uppsala och Lund samt karolinska institutet till del. Då den statsfinansiella klimatförsämringen utbröt under budgetåret 1947/48, var sålunda de tekniska högskolorna i det hänseende, varom här är fråga, eftersatta i förhållande till de nyssnämnda lärosätena.

De anslagsförstärkningar, som de tekniska högskolorna under senare budgetår erhållit, har visserligen till en del även avsett sådana befattningar som instrumentmakare, institutionsvaktmästare och kanslipersonal samt anslagsmedel till laboratoriebiträden. Emellertid har dessa anslagsökningar ej räckt för att inhämta det försprång beträffande dylika tjänster eller beträffande assistenttjänster, som universiteten och karolinska institutet tillvunnit sig den 1 juli 1947. Härtill kommer att sedan dess högskolornas nybyggnadsprogram fortskridit och nya institutionslokaler successivt tagits i bruk, vilket efter hand medfört personalbehov, som tidigare icke varit aktuella.

Såsom tidigare nämnts innebär det av basorganisationskommittén framlagda förslaget, att de nya befattningar inom olika här berörda personal-kategorier, som kommittén funnit erforderliga, skall vara avsedda allenast för forskningsverksamheten vid högskolorna och ej för med undervisningen förenade göromål.

Överstyrelsen kritiserar denna kommitténs uppfattning.

För egen del finner överstyrelsen en dylik uppdelning av arbetsuppgifterna olika befattningshavare emellan vanskligen redan av den anledningen, att gränsen mellan forskning och undervisning är i hög grad flytande, ett förhållande som även kommittén är medveten om. Men härtill kommer, att en fördelning av arbetsuppgifterna efter forsknings- och undervisningsändamål — även om den i praktiken vore genomförbar — enligt överstyrelsens mening icke är eftersträfvansvärd. Det må framhållas, att vid våra universitet och högskolor den principen av ålder gällt, att befattningshavare med vetenskaplig utbildning bör ägna sig såväl åt forskning som åt undervisning och rena forskningsbefattningar har endast inrättats i särskilda fall. Överstyrelsen vill i detta sammanhang erinra, att då naturvetenskapliga forskningskommittén på sin tid föreslog en uppdelning av förste assisten-

terna vid vissa universitetsinstitutioner i undervisnings- och forsknings-assistenter, denna tanke avvisades av statsmakterna vid 1946 års riksdag. I den proposition till riksdagen, vari detta spörsmål behandlades (prop. nr 273, s. 47 f.) uttalade sålunda föredragande departementschefen, att han i likhet med vissa remissinstanser fann ändamålsenligheten av en sådan uppdelning tvivelaktig och att det syntes böra ankomma på vederbörande professor att, med beaktande av behovet av undervisning och assistentens personliga förutsättningar, bestämma i vilken omfattning dennes tjänstgöringsskyldighet skulle tagas i anspråk för undervisning respektive forskningsarbete. Överstyrelsen har icke funnit anledning att för de tekniska högskolornas vidkommande förorda ett frångående av denna principiella ståndpunkt.

Om sålunda de vetenskapliga befattningarna vid de tekniska högskolorna liksom vid övriga högre lärosäten i princip bör avse såväl forskning som undervisning ligger det i sakens natur, att även de lägre befattningarna vid vederbörande institution bör avse båda dessa verksamhetsgrenar. Det lär enligt överstyrelsens mening också vara den enda rationella ordningen, att den befattningshavare anlitas för en aktuell arbetsuppgift, som med hänsyn till dess art eller till angelägenheten av en lämplig fördelning av arbetsbördan, är bäst skickad därtill, oavsett om uppgiften ifråga kan hänföras till forskning eller undervisning.

Den personalbrist vid de tekniska högskolorna, varom här är fråga, har nu visserligen främst kommit att drabba forskningsverksamheten, eftersom undervisningsverksamheten i första hand måste upprätthållas och tillgänglig arbetskraft anlitas för därmed förenade uppgifter. Men från den principiella ståndpunkt, som överstyrelsen intagit, blir frågeställningen icke — såsom kommittén angivit — vilka nya befattningar, som erfordras för forskningsverksamheten, utan vilka personalförstärkningar, som kräves för att *även* sistnämnda verksamhet skall kunna i önskvärd omfattning upprätthållas.

Även med det betraktelsesätt, varåt överstyrelsen sålunda givit uttryck, anser sig överstyrelsen i stort sett kunna biträda kommitténs förslag, i vad detsamma gäller det beräknade medelsbehovet för ernående av en i förevarande avseende tillfredsställande personalorganisation.

Vad angår behovet av instrumentmakar- och kanslibiträdestjänster, så tillstyrker överstyrelsen kommitténs förslag, i vad detsamma avser en utökning av antalet dylika tjänster vid högskolorna. Överstyrelsen hänvisar därvidlag till den närmare motiveringen i kommitténs betänkande.

I fråga om kanslibiträdestjänsterna tillägger överstyrelsen — som icke är beredd att nu förorda, att den för elektronikinstitutionen vid Chalmers tekniska högskola föreslagna befattningen utbytes mot en kontoristbefattning — att det bör ankomma på vederbörande högskolas kollegienämnd att bestämma den närmare fördelningen av dessa tjänster mellan de berörda institutionerna.

Enligt i kommitténs betänkande gjorda uttalanden skulle beträffande samtliga de nya befattningar av skilda kategorier, som kommittén före-

slagit, föreligga ett konstant och påtagligt behov. Befattningarna har därför hänförs till den fasta personal, som »institutionsföreståndaren vet, att han under alla omständigheter förfogar över». Befattningarna har också i överensstämmelse härmed av kommittén tilldelats särskilt angivna institutioner vid högskolorna. Denna uppfattning om personalbehovet kan överstyrelsen dela, såvitt fråga är om instrumentmakare och kanslibiträden.

När det åter gäller förste assistenter och laboratoriebiträden lär man enligt överstyrelsens mening ej kunna räkna med förefintligheten av ett konstant behov i den bemärkelse, kommittén angivit. För de båda sistnämnda personalkategoriernas vidkommande räknar överstyrelsen med att behovet kommer att växla med hänsyn till arten och omfattningen av den verksamhet, som under olika tider bedrivs vid vederbörande institution och att förhållandena blir i hög grad beroende av institutionsföreståndarnas personliga inställning. Däremot anser överstyrelsen, att man även här kan förutsätta ett permanent behov i den meningen att vid vederbörande högskola erfarenhetsmässigt kräves ett visst antal dylika tjänster, vilket alltså innebär ett tämligen konstant behov för högskolan i dess helhet men varierande vid de olika institutionerna. Ur denna synpunkt anser sig överstyrelsen vid sin uppskattning av behovet av ett ökat antal befattningar som förste assistent vid högskolorna böra beräkna den härför erforderliga anslagsförstärkningen i enlighet med kommitténs förslag.

Beträffande kommitténs förslag i fråga om laboratoriebiträdestjänster anmärker överstyrelsen vidare, att för därmed avsedda göromål under vederbörande högskolas anslagspost till avlöningar till icke-ordinarie personal till teknisk biträdespersonal anvisats ett belopp av 50 000 kronor för tekniska högskolan i Stockholm och 25 000 kronor för Chalmers tekniska högskola, vartill i förekommande fall vid Cg-anställning kommer rörligt tillägg. Det gäller här personal för tillgodoseende av institutionernas behov av tekniskt biträde för därstädes förekommande arbetsuppgifter av skiftande natur, varav följer att för denna personal kompetenskraven varierar från fall till fall. Av denna anledning finner överstyrelsen det mindre ändamålsenligt att — på sätt kommittén föreslagit — generellt beteckna här avsedda hjälpkrafter såsom laboratoriebiträden med inplacering i lönegrad Cg 11. Vid anslagsberäkningarna anser sig emellertid överstyrelsen, som blivit övertygad om behovet av en förstärkning av den tekniska biträdespersonalen, kunna utgå från den av kommittén tänkta löneställningen och förordar en medelsanvisning för ändamålet i enlighet med kommitténs förslag utöver för anställning av dylik personal redan anvisade medel.

Med hänsyn till vad överstyrelsen anfört rörande det vid de olika högskoleinstitutionerna växlande behovet av förste assistenter och teknisk biträdespersonal finner överstyrelsen fördelningen av här avsedda befattningshavare, vilken det bör ankomma på kollegienämnderna att fastställa, böra tid efter annan göras till föremål för omprövning av dessa.

Överstyrelsen anför avslutningsvis följande.

Det förefintliga behovet av här avsedda hjälpkrafter vid de tekniska högskolorna har i viss utsträckning täckts genom bidrag av statens tekniska och statens naturvetenskapliga forskningsråd. Särskilt omfattande har bidragen från det förstnämnda forskningsrådets sida varit. I detta sammanhang vill överstyrelsen erinra, att då genom beslut av statsmakterna vid 1946 års riksdag det dåvarande anslaget Gemensamma ändamål vid de tekniska högskolorna: Bidrag till främjande av teknisk forskning överfördes till anslaget Tekniskt-vetenskaplig forskning m.m., avsett för det tekniska forskningsrådets bidragverksamhet, också förutsattes att av detta anslag en del, motsvarande det nyssnämnda högskoleanslaget, i första hand skulle disponeras för bidrag till forskningen vid högskolorna. Det torde emellertid få anses främmande för detta forskningsråds — liksom det naturvetenskapliga forskningsrådets — uppgifter att tillgodose personalbehov vid de tekniska högskolorna av den permanenta natur, varom här varit fråga. Då så likväl i viss utsträckning kommit att ske, bör — vill det synas överstyrelsen — ett genomförande av de personalförstärkningar vid högskolorna, som överstyrelsen i det föregående förordat, vara ägnat att påverka det tekniska forskningsrådets anslagsbehov och i någon mån även det naturvetenskapliga forskningsrådets.

Då överstyrelsen i sina petita för budgetåret 1955/56 framlade på kommittéförslaget grundade äskanden om inrättande av nya kanslibiträdesbefattningar i enlighet med vad överstyrelsen nu ånyo förordat, förutsatte överstyrelsen — med hänsyn till att dylika tjänster i viss omfattning redan fanns såsom arvodesbefattningar, avlönade från delposten till samlingar och laborationer under vederbörande högskolas materielanslag till ett belopp av i runt tal 177 000 kronor vid tekniska högskolan i Stockholm och 32 000 kronor vid Chalmers tekniska högskola — en mot dessa belopp svarande minskning av medelsbehovet under sistnämnda anslag. De ytterligare personalförstärkningar, som överstyrelsen nu förordat, kommer emellertid automatiskt att medföra en ökad belastning av högskolornas materielanslag, varför ett genomförande av överstyrelsens förslag ej längre kan förväntas giva utrymme för en begränsning av medelsanvisningen under dessa anslag.

B. Övriga förslag.

7. En ny laboratur i elektrisk mätteknik i Ca 34 (jänte arvode av 1 008 kronor) med samtidig indragning av speciallärarbefattningen i ämnet. Detta förslag har framförts av *kollegienämnden*, som anför:

Undervisningen i elektrisk mätteknik har hittills handhåfts av en speciallärare. Ämnet omfattar 120 timmar föreläsningar och 281 timmar övningar per år. Institutionsföreståndaren har att undervisa något över 100 studerande och därutöver att förestå ett av högskolans större laboratorier. Ur undervisningssynpunkt är ämnet lika stort som i en normal professur. Speciallärararvode uppgår emellertid endast till 14 300 kronor. Anledningen till att högskolan överhuvudtaget lyckats förvärva och bibehålla en speciallärare i en så stor befattning är den att den nuvarande innehavaren — docent S. Kruse — även uppehållit ett lektorat vid högre tekniska läroverket i Stockholm. Kruse har emellertid nödgats konstatera att det icke längre

finnes möjlighet att förena två så krävande tjänster och har därför hemställt om sitt entledigande från befattningen som speciallärare. — Jämlikt Kungl. Maj:ts beslut skall befattningen tills vidare uppehållas av vakansvikarie. Någon som helst möjlighet att för speciallärarbefattningen förvärva en ny innehavare torde icke föreligga.

Avdelningskollegiet har sedan lång tid intagit den ståndpunkten att ämnet är av sådan vikt och betydelse att en professur i elektrisk mätteknik borde inrättas såväl med hänsyn till undervisningens som till forskningens behov. Med hänsyn till att frågan snabbt måste lösas har emellertid avdelningskollegiet och kollegienämnden beslutat begränsa sitt äskande till att avse en självständig laboratur.

Överstyrelsen tillstyrker kollegienämndens förslag.

8. En ny laboratur i byggnadsstatik i Ca 34 med samtidig indragning av befattningen som biträdande lärare i grafostatik och hållfasthetslära. *Kollegienämnden* åberopar ett av *professorn i byggnadsstatik H. Nylander* avgivet yttrande, innehållande bland annat:

Vissa delar av byggnadsstatiken behandlas för närvarande ej i den omfattning som är önskvärt med hänsyn till deras betydelse. Detta gäller plattor, sammansatta skiv- och skalkonstruktioner samt vissa stabilitetsproblem, som rymdknäckning och plattbuckling. En jämförelse med studieplanerna vid Polyteknisk laereanstalt i Köpenhamn samt Chalmers tekniska högskola visar, att byggnadsstatiken och angränsande ämnen vid tekniska högskolan i Stockholm har mindre omfattning. Med hänsyn till den differentiering i studieriktningar som är önskvärd på grund av väg- och vattenbyggareyrkets mångskiftande karaktär och som kommit till uttryck genom uppdelning av ett flertal ämnen i allmän kurs och fortsättningskurs, bör byggnadsstatiken uppdelas i allmän kurs och fortsättningskurs.

För att denna uppdelning och utökning av undervisningen skall vara möjlig erfordras utökning av lärarkrafterna. Härvid är minst laborators kompetens erforderlig.

Om undervisningen skall kunna bedrivas på ett för väg- och vattenbyggaren ändamålsenligt sätt, bör kurserna för väg- och vattenbyggarna och arkitekterna helt skiljas. Detta gäller både byggnadsstatik samt grafostatik och hållfasthetslära.

Ordnanandet av undervisningen på angivet sätt är önskvärt redan vid nuvarande studerandeantal. Ökas studerandeantalet till 75 och sedan till 85 är inrättandet av en laboratur nödvändigt, om undervisningen skall kunna bedrivas i enlighet med högskolemässiga krav.

Överstyrelsen tillstyrker kollegienämndens förslag.

11. En ny befattning som speciallärare i allmän teleteknik (arvode 6 200 kronor).

Undervisningen inom avdelningen för teknisk fysik är för närvarande föremål för översyn genom en kommitté under avdelningsföreståndarens — professor L. Hulthén — ledning. Kommitténs slutgiltiga yttrande föreligger ännu icke, men kommittén har redan kunnat konstatera att en väsentlig rationalisering och tidsvinst skulle kunna åstadkommas genom att en för avdelningen avsedd speciallärarbefattning i allmän teleteknik komme till

stånd, så att de tekniska fysikerna icke såsom nu i viss omfattning skulle ha skyldighet att deltaga i undervisningen inom vissa professurer hörande till avdelningen för elektroteknik. *Kollegienämnden* finner inrättandet av ifrågavarande befattning synnerligen betydelsefullt samt hemställer, att arvodet bestämmas till 6 200 kronor.

Överstyrelsen tillstyrker kollegienämndens förslag.

13. Omändring av en befattning som biträdande lärare i byggnadsakustik till en befattning som speciallärare i byggnadsakustik (arvode 5 250 kronor). Undervisningen i byggnadsakustik handhas för närvarande av en biträdande lärare knuten till professuren i byggnadsteknik.

Byggnadsakustiken kommer framdeles att få sina lokaler förlagda — helt skilda från lokalerna för byggnadstekniken — i de nybyggnader, som nu håller på att uppföras. Med hänsyn härtill samt till forskningsområdets omfattning och betydelse föreslår *kollegienämnden*, att befattningen omvandlas till en speciallärarybefattning, varvid samtidigt arvodet bör höjas med 400 kronor till 5 250 kronor. *Överstyrelsen* tillstyrker förslaget.

15. En ny befattning som biträdande lärare i tillämpad matematik (arvode 5 600 kronor). *Kollegienämnden* har åberopat ett av professorn i tillämpad matematik C. G. Esseen avgivet yttrande, av vilket inhämtas bland annat:

Professorn i tillämpad matematik har för närvarande att hålla föreläsningar och övningar samt ansvara för tentamina i nomografi, numeriska beräkningsmetoder, allmän kurs och fortsättningskurs, matematisk statistik, allmän kurs och fortsättningskurs, beskrivande geometri med perspektivlära.

Antalet deltagare i de olika kurserna uppgår till sammanlagt 1 285. Totala antalet olika deltagare under ett läsår uppgår till cirka 600 jämte vissa special- och extrastuderande. Härtill kommer uppgiften att handleda examensarbetare och licentiatstuderande. Härav torde framgå att ingen professur vid högskolan tillnärmelsevis är så belastad med ett stort antal studerande som professuren i tillämpad matematik.

Genom inrättandet av en befattning som biträdande lärare i ämnet skulle professorn beredas tillfälle att i större utsträckning än nu meddela undervisning för högre studier och att få mera tid att ägna sig åt forskning inom sitt område.

Det är uppenbart att professurens ämnesområde är allt för splittrat. Ämnen numeriska metoder och matematisk statistik hör något så när samman medan den beskrivande geometrin och perspektivläran utgör en grupp för sig utan samband med de förutnämnda ämnena, vilka dock utgör professurens huvudområden på vilka undervisningen och forskningen bör koncentreras. Det vore därför lämpligt om den biträdande läraren kunde övertaga i första hand undervisningen i beskrivande geometri med perspektivlära. Arvodet till den biträdande läraren bör bestämmas till 5 600 kronor.

Överstyrelsen tillstyrker kollegienämndens förslag.

19. En ny befattning som biträdande lärare i radioteknik II (arvode 3 850 kronor). *Kollegienämnden* anför bland annat:

Kollegienämnden intog vid behandlingen av sina petita för 1955/56 den ståndpunkten att en biträdande lärarbefattning i radioteknik i och för sig vore ofrånkomlig men att det först måste klarläggas huru undervisningen för de tekniska fysikerna skulle utformas — särskilt då, om dessa alltjämt skulle deltaga i undervisningen i radioteknik, om de skulle undervisas av den nya föreslagna biträdande läraren eller huruvida någon annan lösning vore lämpligare. Såsom redan framhållits under punkt 11 har den kommitté som haft att utreda undervisningsfrågorna inom avdelningen för teknisk fysik konstaterat, att mindre men skilda lärarbefattningar för de båda avdelningarna utgör den lämpligaste lösningen.

Kollegienämnden ansluter sig helt till kommitténs uppfattning, innebärande att en speciallärarbefattning i allmän teleteknik är erforderlig för avdelningen för teknisk fysik liksom en biträdande lärarbefattning i radioteknik är erforderlig för avdelningen för elektroteknik.

Överstyrelsen tillstyrker kollegienämndens förslag. Samtidigt framhåller överstyrelsen, att därest det under punkt 2 framförda förslaget om inrättande av en professur i mikrovågsteknik i stället för den nuvarande befattningen som biträdande lärare i radioteknik II (ultrahögfrekvensteknik) icke bifalles, bör ämnet för ifrågavarande nye biträdande lärare betecknas »radioteknik IV».

21. En ny befattning som biträdande lärare i arkitektur I (arvode 1 800 kronor). *Kollegienämnden* framhåller, att inom avdelningen för arkitektur meddelas för närvarande icke någon undervisning om de elektriska installationer, som normalt förekommer i t. ex. en bostadsbyggnad. Den föreslagna biträdande lärarbefattningen är avsedd för undervisningen i elektrisk installationsteknik inom arkitekturavdelningen. *Överstyrelsen* tillstyrker förslaget.

23. Höjning av delposten till ersättningar åt tillfälliga lärare, förste assistenter och assistenter. *Kollegienämnden* har hemställt om en sammanlagd uppräknings av ifrågavarande anslagspost från 1 730 000 kronor till 2 963 000 kronor, innebärande en ökning av 1 233 000 kronor.

Överstyrelsen hemställer om en höjning med 1 167 000 kronor till 2 897 000 kronor. Av överstyrelsens framställning inhämtas i huvudsak följande.

I huvudsaklig anslutning till kollegienämndens förslag beräknar överstyrelsen medelsbehovet för tillfälliga lärare till 63 000 kronor, varav 35 000 kronor för extra kurser avseende olika aktuella tekniska problem, i runt tal 11 000 kronor för den till Ökna lantmannaskola förlagda praktiska kursen inom avdelningarna för lantmäteri samt väg- och vattenbyggnad ävensom 18 000 kronor för tillfälliga lärare i vissa ämnen inom avdelningen för lantmäteri.

I fråga om förste assistenterna kan man — enligt vad överstyrelsen inhämtat från högskolans rektorsämbete — för nästa budgetår räkna med

en genomsnittlig placering av dessa befattningshavare i 23 löneklassen. Grundlönerna åt vid högskolan redan förefintliga 93 förste assistenter skulle i enlighet härmed kunna uppskattas till 1 198 000 kronor. Vid bifall till överstyrelsens tidigare framförda förslag om nya lärarbefattningar tillkommer $4\frac{1}{2}$ nya befattningar som förste assistent, varav en för vardera av professurerna i gasdynamik, fastighetsekonomi och konstruktionslära, $\frac{1}{2}$ för professuren i vägbyggnad och 1 för speciallärarbefattningen i allmän teleteknik. Då överstyrelsen vidare finner sig böra biträda kollegienämndens förslag om $\frac{1}{2}$ befattning som förste assistent för den redan befintliga speciallärartjänsten i träkemi, kommer det sammanlagda medelsbehovet av nya befattningar som förste assistent att uppgå till ett belopp av — såvitt gäller här avsedda anslagsmedel — i runt tal 57 000 kronor, vartill kommer rörligt tillägg med 14 000 kronor.

Härjämte beräknar överstyrelsen i enlighet med sitt ställningstagande till frågan om förstärkt basorganisation vid högskolan ett ökat medelsbehov av 493 000 kronor till grundlön vid 43 nya befattningar som förste assistent. Det rörliga tillägget kan för sistnämnda befattningar uppskattas till i runt tal 123 000 kronor.

Medelsbehovet för grundlön åt förste assistenter torde sålunda för budgetåret 1956/57 böra uppskattas till sammanlagt ($1\,198\,000 + 57\,000 + 493\,000 =$) 1 748 000 kronor.

Till assistenter under budgetåret 1955/56 har kollegienämnden — efter granskning av de i detalj specificerade äskanden som framförts — beslutat anvisa 849 000 kronor vartill kommer 45 000 kronor för semesterersättning.

Under förutsättning att medel kommer att beviljas för högskolans fortsatta utbyggnad i enlighet med de äskanden som framföras av högskolans byggnadskommitté för budgetåret 1956/57 och följande år beräknas cirka 28 procent eller 100 stycken flera studerande kunna antagas från och med höstterminen 1956 än från höstterminen 1954. Då dessa studerande under budgetåret 1956/57 endast drager ökade assistentkostnader i den lägsta årskursen bör enligt kollegienämnden lågt räknat en höjning av assistentanslaget ske med $20 : 4 = 5$ procent. Anslaget för timassistenter för budgetåret 1956/57 blir då $1,05 \times 849\,000 = 905\,000$ kronor, vartill kommer semesterersättning med 47 000 kronor.

Denna kollegienämndens uppskattning av medelsbehovet för assistenter, 952 000 kronor, har överstyrelsen funnit sig kunna godtaga.

I enlighet med kollegienämndens beräkningar upptager överstyrelsen för särskild ersättning för licentiatundervisning (115 licentiatstuderande) ett belopp av 25 000 kronor.

Till vikariatsersättningar vid icke vakanta professurer och laboraturer har kollegienämnden begärt en medelsanvisning av 90 000 kronor. Överstyrelsen finner med hänsyn till kostnaderna härför under budgetåret 1954/55 detta belopp vid anslagsberäkningarna kunna begränsas till 80 000 kronor.

Till grundlön åt rektors vikarie bör upptagas ett belopp av 24 000 kronor och till pensionering av denne vikarie i S. P. P. ett oförändrat belopp av 5 000 kronor, eller sålunda tillhopa 29 000 kronor.

Ifrågavarande delpost skulle sålunda för budgetåret 1956/57 komma att uppgå till sammanlagt ($63\,000 + 1\,748\,000 + 952\,000 + 25\,000 + 80\,000 + 29\,000 =$) 2 897 000 kronor.

Den erforderliga medelsanvisningen till ersättningar åt tillfälliga lärare, förste assistenter och assistenter vid högskolorna har emellertid hittills också varit att bedöma med hänsyn till de inkomster, som kunnat antagas inflyta genom avgifter från de studerande. Dessa avgifter är nu efter beslut av statsmakterna vid 1953, 1954 och 1955 års riksdagar föremål för en successiv avveckling. I anslutning härtill har Kungl. Maj:t i regleringsbrevet för budgetåret 1955/56 sålunda föreskrivit, att från och med läroåret 1955/56 vid de tekniska högskolorna terminsavgift ej skall utgå för ordinarie studerande i andra, tredje och fjärde årskurserna och icke heller för den, som för studier för teknisk licentiatexamen är inskriven såsom specialstuderande ävensom att vad sålunda föreskrivits skall vinna motsvarande tillämpning med avseende å avgifter för övriga specialstuderande samt extra studerande vid högskolorna. Endast studerande i den lägsta årskursen har alltså alltjämt att erlagga terminsavgifter. Överstyrelsen förutsätter, att avvecklingen av avgifterna nu kommer att fullföljas, så att från och med budgetåret 1956/57 även den lägsta årskursen befrias från avgiftsskyldighet, varmed terminsavgifterna vid högskolorna skulle vara helt avskaffade.

Enligt vad överstyrelsen inhämtat från högskolans rektorsämbete utgjorde behållningen å assistentmedelsfonden vid högskolan vid utgången av budgetåret 1954/55 i runt tal 489 000 kronor mot av kollegienämnden antaget belopp av 471 000 kronor. Utgifterna för budgetåret 1955/56 har kollegienämnden beräknat till 2 271 000 kronor, vilket — då anslagsmedlen för budgetåret uppgår till 1 730 000 kronor — innebär att bristen ($2\,271\,000 - 1\,730\,000 =$) 541 000 kronor måste täckas med anlitande av fonden och inflytande studerandeavgifter, vilka av kollegienämnden uppskattats till 70 000 kronor i stället för det i avlöningsstaten upptagna beloppet av 90 000 kronor. Även om icke — såsom kollegienämnden antagit — assistentmedelsfonden vid utgången av budgetåret 1955/56 skulle vara helt förbrukad, anser överstyrelsen uppenbart att någon mera avsevärd behållning därå knappast kan vara att förvänta. Överstyrelsen har därför vid sin uppskattning av medelsbehovet under ifrågavarande delpost icke ansett sig böra räkna med att detta behov till någon del skall kunna täckas på annat sätt.

Om terminsavgifterna vid högskolorna sålunda från och med budgetåret 1956/57 helt avvecklas, förutsätter överstyrelsen, att assistentmedelsfonderna, i den mån de vid utgången av juni 1956 kan komma att förete någon behållning, alltjämt skall få stå till högskolornas disposition. Dessa fonder har, understryker överstyrelsen, varit synnerligen värdefulla för högskolorna, som därigenom erhållit möjlighet att på ett smidigt sätt tillgodose skiftande behov, för vilka assistentmedlen varit avsedda. Överstyrelsen förordar i anslutning härtill, att den i vederbörande högskolas avlöningsstat upptagna delposten till ersättningar åt tillfälliga lärare, förste

assistenter och assistenter framdeles gives karaktär av förslagspost, som efter medgivande av Kungl. Maj:t må överskridas.

25. En ny befattning som reparatör i Ce 12. *Kollegienämnden* har framlagt förslag, som innebär omfattande förändringar av personalorganisationen vid värme- och kraftcentralen, och därvid bland annat upprepat sitt tidigare framförda äskande om inrättande av en ny befattning som reparatör i Ce 12 för biträde vid förekommande elektriska reparationer.

Överstyrelsen har funnit erforderligt att för bedömande av högskolornas äskanden med avseende å personalbehovet vid högskolornas värme- och kraftcentraler såsom särskild sakkunnig anlita kraftverksdirektören T. Strand. Denne har emellertid icke varit i stånd att avgiva utlåtande inom sådan tid, att överstyrelsen med ledning därav kunnat taga ställning till de föreliggande förslagen. I detta läge har överstyrelsen nu begränsat sig till att för tekniska högskolans i Stockholm del förorda inrättandet av en ny befattning som reparatör i Ce 12, avsedd för elektriska reparationer, vilket äskande överstyrelsen — efter tillstyrkan av Strand — tidigare framfört. Överstyrelsen avser att framdeles till närmare övervägande upptaga de olika frågor, som sammanhänger med driften av högskolornas värme- och kraftcentraler, och återkomma till här berörda spörsmål.

26. Tre nya befattningar som institutionsvaktmästare i Ce 14. *Kollegienämnden* har bland annat hemställt om inrättande av tre nya befattningar som institutionsvaktmästare i Ce 14, varav en för institutionen för vägbyggnad — därest den föreslagna professuren i ämnet kommer till stånd — en gemensam för institutionerna för cellulosa-teknik, för pappersteknik och för träkemi samt en för institutionen för allmän maskinteknik och gruvmaskinteknik.

Överstyrelsen tillstyrker ifrågavarande förslag.

Departementschefen.

Basorganisationen. I likhet med överstyrelsen anser jag, att de båda tekniska högskolorna i fråga om hjälpkrafter för professorerna är avsevärt eftersatta i förhållande till universiteten. Det sagda gäller främst i fråga om tillgången till förste assistenter, instrumentmakare, laboratoriebiträden och kanslipersonal. Att föreliggande behov hittills i viss utsträckning täckts genom bidrag från forskningsråden kan icke undanskymma detta förhållande. Jag anser mig därför, med de avvikelser som framgår av det följande, böra ansluta mig till överstyrelsens på grundval av basorganisationskommitténs betänkande framlagda förslag om en icke obetydlig förstärkning av ifrågavarande personalkategorier vid de tekniska högskolorna. Denna förstärkning bör emellertid genomföras i två etapper. Basorganisationskommittén har tänkt sig att de nya befattningar av nämnda kategorier som kommittén föreslagit skulle vara avsedda allenast för forsk-

ningsverksamheten vid högskolorna och ej för med undervisningen förenade göromål. Överstyrelsen har kritiserat denna kommitténs uppfattning. Jag ansluter mig helt till vad överstyrelsen härvidlag anfört och anser sålunda, att en uppdelning av arbetsuppgifterna mellan olika befattningshavare efter forsknings- och undervisningsändamål, även om den i praktiken vore genomförbar, icke kan anses eftersträfvansvärd. Frågeställningen bör alltså icke som kommittén angivit bli, vilka nya befattningar som erfordras för forskningsverksamheten, utan såsom överstyrelsen påpekat, vilka personalförstärkningar, som krävs för att *även* forskningsverksamheten skall kunna i önskvärd omfattning upprätthållas.

Vad överstyrelsen föreslagit i fråga om förstärkning av antalet förste assistenter och laboratoriebiträden samt om den härför erforderliga medelsökningen anser jag mig kunna godtaga. Förslaget torde dock i denna del icke böra genomföras förrän från och med budgetåret 1957/58, varför någon medelsanvisning icke erfordras för nästa budgetår.

I fråga om kanslipersonal tillstyrker jag inrättande från och med nästa budgetår av 22 kanslibitrådestjänster vid tekniska högskolan i Stockholm och 13 dylika tjänster vid Chalmers tekniska högskola. Samtliga tjänster torde böra placeras i Ce 11. Det bör ankomma på vederbörande högskolas kollegienämnd att bestämma den närmare fördelningen av tjänsterna mellan ifrågakommande institutioner. Med hänsyn till att ifrågavarande kanslibitrådespersonal redan i viss omfattning finns anställd i arvodesbefattningar med avlöning från delposten till samlingar och laborationer under högskolornas materielanslag och då de årliga utgifterna under nämnda anslag för här avsedda personal kan beräknas till i runt tal 177 000 kronor vid tekniska högskolan i Stockholm och 32 000 kronor vid Chalmers tekniska högskola, anser jag mig böra räkna med en mot dessa belopp svarande minskning av medelsbehovet under materielanslagen.

Även förstärkningen av antalet instrumentmakare m. fl. torde böra genomföras från och med nästa budgetår. Härvid föreslår jag beträffande tekniska högskolan i Stockholm följande.

Med hänsyn till att en institutionsvaktmästare i Ca 14 vid institutionen för fysik I från och med innevarande budgetår uppflyttats till instrumentmakare i Ca 16 samt — såsom framgår av vad jag anför längre fram — en institutionsvaktmästare i Ce 14 vid institutionen för fysik II från och med nästa budgetår föreslås uppflyttad till instrumentmakare i Ce 16, bör som gemensam personal för nämnda institutioner inrättas två tjänster som institutionsvaktmästare i Ce 14.

Vid institutionen för mekanisk teknologi torde såsom föreslagits böra inrättas en instrumentmakartjänst i Ce 16 och indragas en institutionsvaktmästartjänst i Ce 12.

För institutionen för ångteknik bör inrättas en instrumentmakartjänst

i Ce 16, under förutsättning att en arvodesbefattning som instrumentmakare, avlönad ur forskningsanslag, indrages.

Vid institutionen för elektronik bör inrättas en instrumentmakartjänst i Ce 16. Därvid torde en viss minskning kunna ske av vid institutionen tjänstgörande montörspersonal, avlönad ur forskningsanslag.

Som gemensam personal för institutionerna för elektromaskinlära och elektrisk anläggningsteknik bör anställas två instrumentmakare, den ene placerad i Ce 16 och den andre i Ce 14.

En för institutionerna för telegrafi och telefoni samt radioteknik gemensam instrumentmakare i Ce 16 bör få anställas under förutsättning att en arvodesbefattning som instrumentmakare vid institutionen för radioteknik kan indragas.

I fråga om kemiavdelningen tillstyrker jag inrättande av en tjänst som förste instrumentmakare i Ce 18, gemensam för kemiavdelningens samtliga institutioner. Härvid bör verkmästartjänsten i Ce 18 vid institutionerna för teknisk oorganisk kemi, teknisk organisk kemi och kemisk apparatteknik indragas och ersättas med en tjänst som instrumentmakare i Ce 16. Vid institutionen för fysikalisk kemi bör inrättas en tjänst som instrumentmakare i Ce 16, varvid förutsättes att den av atomkommittén avlönade personalen vid institutionen kan minskas.

Vid institutionen för järnets bearbetning och behandling torde böra inrättas en instrumentmakartjänst i Ce 16. Härvid bör personalen vid institutionen kunna minskas med en verkstadsarbetare.

Såsom föreslagits bör vid institutionen för fotogrammetri inrättas en instrumentmakartjänst i Ce 16.

I fråga om Chalmers tekniska högskola föreslår jag följande.

Jag tillstyrker att vid institutionen för fysik inrättas en instrumentmakartjänst, vilken med hänsyn till att vid institutionen redan finns en förste instrumentmakare i Ce 18 bör placeras i Ce 14.

Vidare tillstyrker jag inrättande av fem tjänster som instrumentmakare i Ce 16, varav en gemensam för institutionerna för förbränningsmotorteknik och ångteknik, en för institutionen för mekanisk teknologi, en gemensam för institutionerna för elektromaskinlära och elektrisk anläggningsteknik, en för institutionen för elektronik samt en gemensam för institutionerna för teleteknik I och II. Samtidigt bör en befattning som verkstadsförman i Cg 16 vid institutionen för elektronik indragas.

Vid institutionen för byggnadsteknik torde böra inrättas en tjänst som instrumentmakare i Ce 14, under förutsättning att en befattning som institutionsvaktmästare i Cg 12 indrages.

Övriga förslag. Såväl undervisningens som forskningens behov talar för, att ämnet elektrisk mätteknik vid tekniska högskolan i Stockholm erhåller en företrädare i laborators ställning. Jag tillstyrker därför

förslaget om inrättande av en laboratur i Ca 34 i ämnet, varvid samtidigt speciallärarbefattningen i elektrisk mätteknik med ett arvode av 14 300 kronor bör indragas. Till laboratorn torde böra utgå befattningsarvode med 1 008 kronor.

Med beaktande av högskolans önskemål om en förbättrad undervisning i byggnadsstatik anser jag mig böra tillstyrka förslaget om inrättande av en laboratur i Ca 34 i detta ämne, varvid samtidigt befattningen som biträdande lärare i grafostatik och hållfasthetslära med ett arvode av 4 350 kronor bör indragas.

Med anledning av överstyrelsens förslag om inrättande av en tjänst som förste driftingenjör i Ce 31 och en tjänst som driftingenjör i Ce 27 vill jag uttala, att jag icke är beredd att taga ställning till förslag om inrättande av dylika tjänster utan närmare utredning om behovet på längre sikt av driftingenjörer vid högskolans olika institutioner.

I enlighet med framlagt förslag torde böra inrättas en för undervisning av studerande inom avdelningen för teknisk fysik avsedd befattning som speciallärare i allmän teleteknik med ett arvode av 6 200 kronor.

Mot en omändring av befattningen som biträdande lärare i byggnadsakustik till en befattning som speciallärare i ämnet med ett arvode av 5 250 kronor har jag ingen erinran. Kostnadsökningen inskränker sig till 400 kronor.

Med hänsyn till vad som upplysts rörande arbetsbördan för professorn i tillämpad matematik tillstyrker jag inrättande av en befattning som biträdande lärare i ämnet med ett arvode av 5 600 kronor.

I anslutning till vad överstyrelsen föreslagit torde böra inrättas en för undervisningen av studerande inom avdelningen för elektroteknik avsedd befattning som biträdande lärare i radioteknik IV med ett arvode av 3 850 kronor.

Jag tillstyrker vidare, att för undervisningen i elektrisk installationsteknik inom arkitekturavdelningen inrättas en befattning som biträdande lärare med ett arvode av 1 800 kronor.

Överstyrelsens förslag om införande av ersättning till speciallärare, biträdande lärare och assistenter för mistade löneförmåner vid tjänstledighet för deltagande i exkursioner och fältövningar torde icke böra prövas i detta sammanhang.

Endast studerande i den lägsta årskursen vid de tekniska högskolorna har alltså att erlägga terminsavgifter. Överstyrelsen har nu föreslagit att avvecklingen av terminsavgifterna fullföljes, så att från och med nästa budgetår även den lägsta årskursen befrias från avgiftsskyldighet, varmed terminsavgifterna vid högskolorna skulle vara helt avskaffade. Jag biträder överstyrelsens förslag. Vid bifall till vad jag förordat torde inkomstposterna »Avgifter från de studerande» i högskolornas avlöningsstater böra utgå. Detta innebär en ökning i medelsbehovet med 90 000 kronor vid tek-

niska högskolan i Stockholm och med 55 000 kronor vid Chalmers tekniska högskola.

I Stockholms högskolans avlöningsstat är delposten till ersättningar åt tillfälliga lärare, förste assistenter och assistenter nu uppförd med 1 730 000 kronor. Överstyrelsen har, om man bortser från den begärda medelsökningen för förstärkt basorganisation, föreslagit en höjning av delposten med 674 000 kronor. För egen del anser jag mig böra förordna en höjning med 580 000 kronor. Därvid har jag förutsatt att högskolans assistentmedelsfond vid ingången av nästa budgetår kommer att uppvisa en viss behållning, vilken behållning bör få disponeras enligt nuvarande grunder. I likhet med överstyrelsen anser jag, att ifrågavarande delpost bör få karaktären av förslagspost, som icke utan Kungl. Maj:ts medgivande må överskridas.

Överstyrelsens förslag om inrättande av en för elektriska reparationer avsedd befattning som reparatör i Ce 12 vid värme- och kraftcentralen anser jag mig såtillvida böra tillstyrka, att jag förordar inrättande av en dylik befattning i Cg 12.

Överstyrelsen har föreslagit inrättande av tre nya tjänster som institutionsvaktmästare i Ce 14. Jag tillstyrker inrättande av två dylika tjänster, nämligen en avsedd för institutionerna för cellulosateknik, pappersteknik och träkemi samt en avsedd för institutionen för allmän maskinteknik och gruvmaskinteknik.

I anslutning till vad chefen för civildepartementet förordat vid anmälan av för flera huvudtitlar gemensamma frågor bör vidare en tjänst som institutionsvaktmästare i Ca 14 vid institutionen för fotografi förändras till tjänst som instrumentmakare i Ca 16, en tjänst som institutionsvaktmästare i Ce 14 vid institutionen för fysik II förändras till tjänst som instrumentmakare i Ce 16, en tjänst som institutionsvaktmästare i Ca 12 vid institutionen för teknisk organisk kemi förändras till tjänst som instrumentmakare i Ca 14, en tjänst som institutionsvaktmästare vid institutionen för byggnadsteknik uppflyttas från Ca 12 till Ca 14, en tjänst som institutionsvaktmästare i Ce 12 vid institutionen för elektrisk mätteknik förändras till tjänst som instrumentmakare i Ce 14 och en tjänst som institutionsvaktmästare i Ce 12 vid institutionen för kemisk apparatteknik förändras till tjänst som instrumentmakare i Ce 14.

Utöver vad som framgår av det föregående är jag icke beredd att förordna några ändringar i högskolans personalorganisation.

Jag beräknar hela avlöningsanslaget för nästa budgetår till 7 710 000 kronor. Detta innebär en anslagshöjning med 1 700 000 kronor. Av höjningen hänför sig omkring 562 000 kronor till uppräknings av löner och arvoden enligt 1955 års riksdags beslut samt till löneklassuppflyttningar m. m. Anslagsmedlen torde böra fördelas på olika poster i enlighet med avlöningsstaten i efterföljande hemställan. I personalförteckningen för hög-

skolan bör vidtagas vederbörliga ändringar i anledning av vad jag i det föregående förordat.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att, med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1956/57, vidtaga de ändringar i personalförteckningen för tekniska högskolan i Stockholm, som föranledes av vad jag i det föregående anförte,

b) godkänna följande avlöningsstat för tekniska högskolan i Stockholm, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1956/57:

A v l ö n i n g s s t a t

Utgifter

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	2 411 000	
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t:		
a. Arvoden åt speciallärare och biträdande lärare, <i>förslagsvis</i> ..	392 340	
b. Övriga arvoden och särskilda ersättningar, <i>förslagsvis</i>	15 660	408 000
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal:		
a. Ersättningar åt tillfälliga lärare, förste assistenter och assistenter, <i>förslagsvis</i>	2 310 000	
b. Avlöningar åt annan icke-ordinarie personal vid högskolan	1 339 000	3 649 000
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	1 287 500	
	Summa kronor	7 755 500

Särskilda uppbördsmedel

Bidrag från Stockholms stad m. fl.	45 500
	Nettoutgift kronor 7 710 000

c) till *Tekniska högskolan i Stockholm*: Avlöningar för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 7 710 000 kronor.

[164] 4. Tekniska högskolan i Stockholm: Omkostnader

	Anslag	Nettoutgift
1954/55	1 049 000	1 109 881
1955/56 (statsliggaren s. 595)	1 089 500	
1956/57 (förslag)	1 180 000	

Överstyrelsen föreslår, att detta förslagsanslag för nästa budgetår höjes med 101 000 kronor på sätt framgår av följande sammanställning:

Anslagsändamål	Medelsanvisning för budgetåret 1955/56, kronor	Av överstyrelsen förordad medelsanvisning för budgetåret 1956/57, kronor	Av överstyrelsen ifrågasatt ökning eller minskning i förhållande till budgetåret 1955/56, kronor
<i>Utgifter</i>			
1. Sjukvård m. m., <i>förslagsvis</i>	15 000	15 000	—
2. Reseersättningar, <i>förslagsvis</i>	52 000	55 000	+ 3 000
3. <i>Expenser, förslagsvis</i>			
a. Bränsle m. m., <i>förslagsvis</i>	700 000	700 000	—
b. Övriga expenser:			
Biblioteket	7 500	8 000	+ 500
Högskolan i övrigt . . .	595 000	681 000	+ 86 000
4. Övriga utgifter:			
a. Publikationstryck, <i>förslagsvis</i>	57 500	67 500	+ 10 000
b. Anordnande av anlagsprov	1 800	1 500	— 300
c. Nattbevakning	12 000	13 800	+ 1 800
d. Praktisk kurs vid Ökna lantmannaskola för avdelningarna för lantmäteri samt väg- och vattenbyggnad, <i>förslagsvis</i>	5 000	5 000	—
Summa utgifter	1 445 800	1 546 800	+ 101 000
<i>Avgår:</i>			
<i>Särskilda uppbördsmedel</i>			
I. Ersättning för kol, gas m.m.	350 000	350 000	—
II. Övriga uppbördsmedel . . .	6 300	6 300	—
Summa uppbördsmedel	356 300	356 300	—
Nettoutgift	1 089 500	1 190 500	+ 101 000

Överstyrelsen anför i huvudsak följande.

Högskolans successiva utbyggnad föranleder en ofrånkomlig ökning av medelsbehovet under vissa poster av förevarande anslag och överstyrelsen har ej funnit anledning till erinran mot kollegienämndens beräkning av detta behov.

Vad angår delposten till övriga expenser: högskolan i övrigt, så har kollegienämnden under denna delpost beräknat medel bland annat för en höjning av högskolans bidrag till Svenska industriens praktiknämnd från 250 kronor till 3 000 kronor. Med hänsyn till det växande studerandeantalet och även till de genom den allmänna prisstegringen under det senaste decenniet ökade kostnaderna för praktiknämndens verksamhet har översty-

relsen funnit den föreslagna höjningen av högskolans bidrag till denna verksamhet skälig.

Å andra sidan har överstyrelsen även anslutit sig till kollegienämndens förslag till en begränsning av medelsanvisningen under delposten till Övriga utgifter: Anordnande av anlagsprov med 300 kronor till 1 500 kronor.

I enlighet med vad sålunda anförts och då överstyrelsen icke heller i övrigt funnit anledning frångå de av kollegienämnden framlagda anslagsberäkningarna, finner överstyrelsen ifrågavarande anslag böra uppföras med ett belopp av 1 190 500 kronor, vilket innebär en anslagshöjning av 101 000 kronor.

Departementschefen. Då jag icke anser mig kunna tillstyrka någon höjning av högskolans bidrag till Svenska industriens praktiknämnd, bör höjningen av delposten till övriga expenser: högskolan i övrigt begränsas till 83 000 kronor. Anslagsposten till publikationstryck torde böra höjas med 2 500 kronor. I övrigt anser jag mig böra godtaga överstyrelsens förslag till beräkning av medelsbehovet. Anslaget bör därför höjas med 90 500 kronor till 1 180 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Tekniska högskolan i Stockholm: Omkostnader*
för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av
1 180 000 kronor.

[165] **5. Tekniska högskolan i Stockholm: Materiel m. m.**

	Anslag	Nettoutgift
1954/55	1 940 000	1 861 393
1955/56 (statsliggaren s. 597)	2 140 000	
1956/57 (förslag)	2 170 000	

Högskolans kollegienämnd har för nästa budgetår hemställt om anslag till materiel m. m. i enlighet med följande sammanställning, däri tillika angives av *överstyrelsen* för här avsedda ändamål förordad medelsanvisning och anslagsökning i förhållande till innevarande budgetår.

Ändamål	Av kollegienämnden åskad medelsanvisning, kronor	Av överstyrelsen förordad medelsanvisning, kronor	Av överstyrelsen förordad ökning i förhållande till budgetåret 1955/56, kronor
Samlingar och laborationer	1 374 000	1 374 000	194 000
Tekniska licentiatarbeten	80 000	80 000	35 000
Nyanskaffning av apparater m. m. . . .	1 420 000	1 420 000	505 000
Extra utrustning för vissa institutioner m. m.	264 000	217 000	217 000
Summa kronor	3 138 000	3 091 000	951 000

Kollegienämnden har till stöd för den föreslagna anslagshöjningen anfört i huvudsak följande.

S a m l i n g a r o c h l a b o r a t i o n e r. För budgetåret 1955/56 äskade kollegienämnden för samlingar och laborationer 1 349 000 kronor och överstyrelsen förordade en medelsanvisning av 1 010 000 kronor, varvid överstyrelsen räknade med att anslagsposten kunde avlastas med i runt tal 177 000 kronor för den händelse äskandet om inrättandet av 22 nya befattningar som extra ordinarie kanslibiträden ingående i basorganisationen för forskning bifölles. Beloppet i fråga har helt använts för med undervisningen sammanhängande skriv- och ritarbeten m. m. och anslaget för samlingar och laborationer måste även fortsättningsvis tagas i anspråk på detta sätt helt oberoende av om en basorganisation för forskning kommer till stånd. Lägges 177 000 kronor till det av överstyrelsen förordade beloppet erhålles 1 187 000 kronor. För budgetåret 1955/56 har kollegienämnden fördelat det totala materielsanslaget så att för samlingar och laborationer anvisats 1 180 000 kronor. För den händelse medel för högskolans fortsatta utbyggnad från och med budgetåret 1956/57 kommer att anvisas i enlighet med högskolans byggnadskommittés äskande — det vill säga med cirka 4 miljoner kronor per år för nybyggnader och visst anslag för inredning och utrustning av nya lokaler — kan från och med hösten 1956 nyantagas upp till 100 stycken eller 28 procent flera studerande än som antogs hösten 1954. Med hänsyn härtill och till att viss ökad intagning beräknas komma till stånd redan från hösten 1955 måste anslaget för samlingar och laborationer uppräknas med lägst 12 procent, vilket giver ett medelsbehov för budgetåret 1956/57 av 1 334 000 kronor.

Härutöver förutsätter kollegienämnden ett ytterligare medelsbehov av i runt tal 40 000 kronor vid ett inrättande av vissa av kollegienämnden föreslagna professurer, varav 3 500 kronor för gasdynamik, 20 000 kronor för mikrovågsteknik, 7 000 kronor för vägbyggnad och 10 000 kronor för konstruktionslära.

T e k n i s k a l i c e n t i a t a r b e t e n. För tekniska licentiatarbeten disponerades under budgetåret 1954/55 47 000 kronor och för budgetåret 1955/56 kommer att disponeras 45 000 kronor. Kollegienämnden har under ett antal år framhållit, att detta belopp icke är tillräckligt och hemställt om höjning. Kollegienämnden begränsar sig till att för budgetåret 1956/57 äska 80 000 kronor — det vill säga samma belopp som av överstyrelsen tillstyrktes för budgetåret 1955/56.

N y a n s k a f f n i n g a v a p p a r a t e r m. m. Kollegienämnden upprepar sitt äskande för budgetåret 1955/56 om en medelsanvisning till ändamålet av 1 386 000 kronor, varjämte kollegienämnden vid inrättande av nya professurer i gasdynamik, mikrovågsteknik och konstruktionslära räknar med ett ytterligare medelsbehov av $(4\,000 + 20\,000 + 10\,000 =)$ 34 000 kronor.

E x t r a u t r u s t n i n g f ö r v i s s a i n s t i t u t i o n e r m. m. Kollegienämnden begär ett särskilt anslag för extra utrustning av vissa institutioner m. m. enligt följande sammanställning, nämligen till

institutionen för mineralogi och geologi (polermaskin och mineralseparator)	13 000
» » gruvbrytning med gruvmätning (diverse gruvmätningsinstrument)	40 000
» » järnets metallurgi (vacuumsmältugn m. m.) ..	123 000
» » geofysikalisk malmletning (diverse mätinstrument m. m.)	31 000
centrala verkstaden med tillhörande snickeri	10 000
institutionerna för elektromaskinlära och elektrisk anläggnings- teknik (gemensamt)	47 000
Summa kronor	264 000

Överstyrelsen framhåller, att den successiva ökning av antalet studerande och lärare vid de tekniska högskolorna ävensom den utbyggnad av högskolorna som i övrigt ägt rum under de senare åren ej medfört en däremot svarande höjning av materielanslagen. Vid bedömandet av medelsbehovet under dessa anslag borde även beaktas de prisstegringar, som ägt rum under åren 1947—1952. Med hänsyn härtill tillstyrker *överstyrelsen* de av kollegienämnden begärda medelsanvisningarna, dock att *överstyrelsen* avstyrker den under rubriken Extra utrustning för vissa institutioner m. m. begärda medelsanvisningen av 47 000 kronor för utrustning till institutionerna för elektromaskinlära och elektrisk anläggningsteknik. *Överstyrelsen* anför:

Enligt vad *överstyrelsen* inhämtat, har hittills av till inredning och utrustning av nya lokaler för avdelningen för elektroteknik vid högskolan anvisade medel ett belopp av 4 528 000 kronor disponerats för apparatutrustning av de nyssnämnda institutionerna och kommer av byggnadskommittén för budgetåret 1956/57 att begäras ytterligare 1 000 000 kronor till detta ändamål. Vid sådant förhållande har *överstyrelsen* ej blivit övertygad om det här avsedda medelsbehovet och är i allt fall icke beredd att i detta sammanhang tillstyrka någon ytterligare medelsanvisning för ifrågasvarande institutioners utrustning.

I fråga om de arvodesanställda biträden för kansligöromål, vilka nu avlönas från delposten till samlingar och laborationer och för vilka avlöningskostnaderna för närvarande uppgår till ett sammanlagt belopp av i runt tal 177 000 kronor, anför *överstyrelsen*:

Såsom *överstyrelsen* vid sin tidigare behandling av frågan om förstärkning av basorganisationen vid högskolorna uttalat, kommer vissa av de personalförstärkningar, som *överstyrelsen* därvid förordnat att automatiskt medföra en ökad belastning av högskolornas materielanslag, varför ett genomförande av *överstyrelsens* förslag i dessa delar ej längre kan förväntas giva utrymme för en begränsning av medelsanvisningen under sistnämnda anslag. Ur denna synpunkt finner *överstyrelsen* ett bifall till *överstyrelsens* förslag beträffande basorganisationen ej böra föranleda någon nedskärning av medelsanvisningen under ifrågasvarande delpost.

Departementschefen. Under hänvisning till vad jag under högskolans avlöningsanslag förordat rörande förstärkning av basorganisationen vid högskolan räknar jag för nästa budgetår med en minskning i medelsbehovet under förevarande anslag med 177 000 kronor. Med hänsyn härtill föreslår jag, att höjningen av anslaget begränsas till 30 000 kronor och att anslaget sålunda uppföres med 2 170 000 kronor. Mitt förslag innebär i realiteten en anslagshöjning med 207 000 kronor. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att framdeles efter förslag av överstyrelsen besluta om den närmare fördelningen av anslaget. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Tekniska högskolan i Stockholm: Materiel m. m.*
för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av
2 170 000 kronor.

[166] **6. Tekniska högskolan i Stockholm: Bokinköp och bokbindning för högskolans bibliotek**

	Anslag	Nettoutgift
1954/55	90 000	91 297
1955/56 (statsliggaren s. 598)	100 000	
1956/57 (förslag)	110 000	

Kollegienämnden har hemställt om höjning av anslaget till 120 000 kronor.

Överstyrelsen framhåller bibliotekens betydelse för undervisningen och forskningen vid de tekniska högskolorna samt för tillgodoseende av behovet av teknisk-vetenskaplig litteratur inom industrien m. m. Till följd av högskolornas successiva utbyggnad och den tekniska forskningens alltmera ökade omfattning och specialisering framstår enligt överstyrelsens mening en reell ökning av anslagen till biblioteken såsom väl motiverad. Den uppräknig av anslaget, som har vidtagits för ettvar av budgetåren 1952/56, kan nu ej ens anses motsvara kostnadsökningen. Med hänsyn till vad överstyrelsen sålunda anført förordar överstyrelsen en ytterligare uppräknig av anslaget med 20 000 kronor till 120 000 kronor.

Departementschefen. Jag anser mig nu endast kunna förorda, att anslaget höjes med 10 000 kronor till 110 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Tekniska högskolan i Stockholm: Bokinköp och bokbindning för högskolans bibliotek* för budgetåret
1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 110 000 kronor.

[167] **7. Tekniska högskolan i Stockholm: Resebidrag till studerande.** Förevarande anslag är nu uppfört med 15 000 kronor. Bidrag utgår främst till obemedlade och mindre bemedlade studerande inom av-

delningarna för väg- och vattenbyggnad, bergsvetenskap samt lantmäteri för nödiga kostnader för resor och uppehålle under obligatoriska exkursioner och fältövningar.

Kollegienämnden har — med hänsyn framför allt till att antalet studerande ökat, särskilt inom avdelningen för bergsvetenskap — begärt en höjning av anslaget med 2 500 kronor.

Överstyrelsen, som jämväl erinrar om den nyligen företagna höjningen av biljettpriserna, förordar den av kollegienämnden föreslagna ökningen av anslaget.

Departementschefen. Jag anser mig kunna tillstyrka en höjning av anslaget med 1 000 kronor till 16 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Tekniska högskolan i Stockholm: Resebidrag till studerande* för budgetåret 1956/57 anvisa ett anslag av 16 000 kronor.

[168] **8. Tekniska högskolan i Stockholm: Inredning och utrustning av nya lokaler.** Detta reservationsanslag är nu uppfört med 1 700 000 kronor. Frågan om anslag till ifrågavarande ändamål för nästa budgetår upptager jag till närmare behandling senare denna dag vid anmälan av frågan om investeringsanslag för samma budgetår till Utbyggnad av tekniska högskolan i Stockholm. Under hänvisning till vad jag därvid kommer att anföra och föreslå beträffande förevarande anslag hemställer jag nu, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Tekniska högskolan i Stockholm: Inredning och utrustning av nya lokaler* för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 1 700 000 kronor.

[169] **9. Tekniska högskolan i Stockholm: Inredning och utrustning av nya lokaler vid Svenska träforskningsinstitutet.** I skrivelse den 15 juni 1955 har *överstyrelsen för de tekniska högskolorna* — under åberopande av framställningar i ämnet från *styresmannen för Svenska träforskningsinstitutet* och *kollegienämnden vid tekniska högskolan i Stockholm* — hemställt om anvisande av ett reservationsanslag av 434 000 kronor till bestridande av kostnaderna för lösa inventarier och instrument för de institutioner vid tekniska högskolan i Stockholm, som avses skola inrymmas i planerad nybyggnad för Svenska träforskningsinstitutet. De avsedda institutionerna är institutionen för cellulosateknik, institutionen för pappersteknik, institutionen för träkemi och institutionen för träets mekaniska teknologi.

Styresmannen har anfört bland annat:

Var och en av de tre förstnämnda institutionerna avses förfoga över en våning om 20 rumsmoduler exklusive trappor och garderober för ytterkläder m. m. Härjämte kommer institutionen för cellulosateknik att taga i anspråk ca 50 m² av källarvåningen. Institutionen för träkemi behöver tillsvare utnyttja endast 12 rumsmoduler av översta våningen, varutöver 1 rumsmodul avses såsom mörkrum. Härav har träkemiska institutionen icke själv något intresse, men rummet i fråga tillhör de gemensamma utrymmen, som i varje fall flertalet institutioner har intresse av, och vilka gemensamma utrymmen delats upp på de tre institutionerna. Institutionen för träets mekaniska teknologi kommer att förfoga över ca 110 m² inom trätekniska avdelningen.

De lösa inventarierna utgöres av bord, stolar, pallar, skåp, hyllor, torkställ, hurtsar, stegar och gardiner. Kostnaderna för dessa inventarier har på basis av erfarenheter, då träforskningsinstitutet första gången år 1946 utrustades, samt med hänsyn till prisfördyringen sedan dess överslagsvis beräknats till i medeltal 1 000 kronor per rumsmodul om ca 12 m² eller tillhopa ca 62 000 kronor.

Kostnaderna för instrument har beräknats av vederbörande institutionsföreståndare (för träteknik beräknas inga sådana kostnader).

Fördelade på de fyra institutionerna blir samtliga kostnader:

	Lösa inventarier	Instrument	Summa
Cellulosateknik	20 000	170 000	190 000
Pappersteknik	20 000	145 000	165 000
Träkemi	12 000	62 300	74 300
Träets mekaniska teknologi	10 000	—	10 000
Summa	62 000	377 300	439 300

Inom de lokaler av träforskningsinstitutets nuvarande byggnader, som disponeras av tekniska högskolan, finnes emellertid en del lösa inventarier och instrument, som tillhör högskolan, och därjämte en del glasvaror, samtliga tillhörande den förutvarande institutionen vid högskolan för cellulosateknik och träkemi. Någon uppdelning mellan cellulosateknik och träkemi kan icke lämpligen ske. De lösa inventarierna med ett uppskattat värde av 3 892 kronor kan lämpligen övertagas av institutets analytiska institution, som planeras inflytta i högskolans hittillsvarande lokaler inom institutet, och av instrumenten kan fyra sådana, nämligen en destillationsapparat och tre värmeskåp likaledes övertagas av institutets träkemiska avdelning för en beräknad kostnad av sammanlagt 1 700 kronor. Ifrågavarande belopp, 3 892 + 1 700 kronor, kan under en eller annan form krediteras högskolan.

Kollegienämnden har anmärkt, att de av styresmannen beräknade totalkostnaderna, 439 300 kronor, med hänsyn till osäkerheten i beräkningarna bör avrundas till 450 000 kronor.

Överstyrelsen anför bland annat:

I sitt den 16 februari 1954 till statsrådet och chefen för handelsdepartementet avgivna yttrande över ett sakkunnigbetänkande med förslag till avtal om fortsatt drift av Svenska träforskningsinstitutet, i vilket hänseende avtal sedermera träffats efter beslut av statsmakterna vid 1954 års riksdag, förklarade sig överstyrelsen med stor tillfredsställelse hälsa det

föreliggande förslaget till utvidgning av den vid träforskningsinstitutet bedrivna verksamheten liksom den i samband därmed avsedda utbyggnaden av de institutioner vid tekniska högskolan i Stockholm, vilka berördes av ifrågavarande verksamhet. Denna utbyggnad borde, uttalade överstyrelsen, i sin tur kunna bli till fromma för träförädlingsindustriens olika grenar, då därigenom förutsättningar skapades för utbildning vid högskolan av ett ökat antal kvalificerade tekniker på hithörande områden. Med avseende å frågan om inredning och utrustning av de nya lokaler, som sålunda skulle ställas till högskolans förfogande, erinrade överstyrelsen, att avtalsförslaget icke innehölle någon bestämmelse därutinnan liksom icke heller det då gällande avtalet. Vid sidan därav hade emellertid industrien bekostat inredningen och utrustningen av de hittillsvarande institutionslokalerna, under det att löpande utgifter för samlingar och laborationer samt för nyanskaffning av apparater bestritts från högskolans materielanslag. I anslutning härtill uttalade överstyrelsen som sin förhoppning, att något avsteg från den sålunda tidigare tillämpade ordningen i fråga om kostnaderna för inredning och utrustning av de nya högskolelokalerna, vilka kostnader då uppskattats till 401 000 kronor, icke vore avsett. Detta spörsmål fann överstyrelsen böra uppmärksammas vid ärendets fortsatta beredning.

Genom proposition (nr 95) till 1954 års riksdag framlades därefter förslag till avtal om fortsatt drift av Svenska träforskningsinstitutet, m. m., varvid föredragande departementschefen — enligt det vid propositionen fogade utdraget av statsrådsprotokollet — i nyssnämnda fråga uttalade, att behovet av inventarier i samband med den planerade utvidgningen av högskolans institutioner sedermera syntes få anmälans och prövas i vanlig ordning. Detta uttalande, som lämnades utan erinran från riksdagens sida (SU 10; Rskr 10), torde otvivelaktigt få anses innebära, att erforderliga medel för inredning och utrustning av här avsedda lokaler — i likhet med övriga medel för högskolans verksamhet — bör anvisas från anslag under åttonde huvudtiteln.

Med hänsyn härtill och då det framstår som angeläget att de nya lokaler, som nu kommer att ställas till högskolans förfogande, också erhåller en sådan inredning och utrustning, att förutsättningar skapas för en fullgod utbildning av kvalificerade tekniker och forskare på de områden, om vilka här är fråga, har överstyrelsen funnit sig böra göra framställning om anvisande av anslag för ändamålet.

Enligt i ärendet nu verkställda beräkningar uppskattas kostnaderna för inredning och utrustning av de nya institutionslokalerna till 439 300 kronor. Dessa beräkningar har icke givit överstyrelsen anledning till erinran. Det har emellertid befunnits lämpligt, att institutet får övertaga viss högskolan tillhörig utrustning inom dess hittillsvarande lokaler vid institutet, vilken utrustnings värde uppskattats till omkring 5 600 kronor. Anslagsbehovet torde därigenom kunna begränsas till (439 300—5 600 =) i runt tal 434 000 kronor under villkor att ersättningen för sistnämnda utrustning får tillgodoföras här avsedda anslagsmedel.

Departementschefen. Såsom förut framhållits uttalade dåvarande chefen för handelsdepartementet vid anmälan i propositionen 1954: 95 av frågan om godkännande av avtal om fortsatt drift av Svenska träforskningsinstitutet, m. m., att behovet av inventarier i samband med den planerade

utvidgningen av tekniska högskolans institutioner vid träforskningsinstitutet syntes sedermera få anmälas och prövas i vanlig ordning. Detta uttalande lämnades utan erinran från riksdagens sida. Med hänsyn härtill anser jag, att kostnaderna för lösa inventarier och instrument för de högskoleinstitutioner, som avses skola inrymmas i den planerade nybyggnaden vid träforskningsinstitutet, bör bestridas från anslag under åttonde huvudtiteln. Ifrågavarande kostnader har av styresmannen för träforskningsinstitutet beräknats till 439 300 kronor. Dessa beräkningar ger mig icke anledning till erinran. Såsom i ärendet föreslagits bör emellertid träforskningsinstitutet övertaga viss högskolan tillhörig utrustning inom högskolans nuvarande lokaler vid institutet till ett värde av 5 600 kronor. Då ersättningen härför bör tillgodoföras här avsedda anslagsmedel, torde det totala medelsbehovet böra beräknas till i runt tal 434 000 kronor. Medel för ifrågavarande ändamål torde böra anvisas som ett särskilt reservationsanslag under förut angiven rubrik. Enligt vad jag under hand inhämtat torde nybyggnaden för träforskningsinstitutet komma att påbörjas våren 1956. Med hänsyn härtill torde det vara tillräckligt om anslaget för nästa budgetår uppföres med 100 000 kronor. Därjämte torde bemyndigande böra lämnas att utlägga beställningar till ett belopp av högst 334 000 kronor, att gäldas tidigast under budgetåret 1957/58.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) medgiva, att inredning och utrustning för tekniska högskolans i Stockholm nya institutionslokaler vid Svenska träforskningsinstitutet må beställas till ett belopp av högst 334 000 kronor, att gäldas tidigast under budgetåret 1957/58;

b) till *Tekniska högskolan i Stockholm: Inredning och utrustning av nya lokaler vid Svenska träforskningsinstitutet* för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 100 000 kronor.

[170] 10. Chalmers tekniska högskola: Avlöningar

	Anslag	Nettoutgift
1954/55	3 325 000	3 306 321
1955/56 (statsliggaren s. 598)	3 431 000	
1956/57 (förslag)	4 540 000	

Överstyrelsen för de tekniska högskolorna föreslår, att detta förslagsanslag för nästa budgetår höjes med 1 877 000 kronor. Förslaget grundar sig på en framställning från kollegienämnden vid högskolan. Av höjningen avser 4 600 kronor löneklassförändringar, 323 700 kronor automatiskt ökade

utgifter under posten till rörligt tillägg och 55 000 kronor borttagande av studerandeavgifterna. I övrigt framlägger överstyrelsen de förslag, som framgår av följande sammanställning:

1. En ny professur i matematisk fysik i Co 14 med samtidig minskning av arvodet till specialläraren i beskrivande geometri.
2. En ny professur i värmeteknik och maskinlära i Co 14 med samtidig indragning av speciallärarbefattningen i ämnet.
3. En ny professur i tillämpad termodynamik och strömningslära i Co 14 med samtidig minskning av arvodet till specialläraren i kylteknik.
4. En ny professur i vägbyggnad i Co 14 med samtidig indragning av speciallärarbefattningen i ämnet.
5. En ny laboratur i elektronik i Ca 34 med samtidig indragning av befattningen som biträdande lärare i ämnet.
6. En ny laboratur i elektricitetslära och elektrisk mätteknik i Ca 34 med samtidig indragning av befattningen som biträdande lärare i elektricitetslära och elektrisk mätteknik III.
7. En ny speciallärarbefattning i geoteknik.
8. En ny speciallärarbefattning i byggnadsstatik II.
9. En ny speciallärarbefattning i industriell elektronisk mätteknik med samtidig minskning av den med nuvarande speciallärarbefattning i elektroteknik förenade undervisningsskyldigheten.
10. Utökning av den med speciallärarbefattningen i svetsteknik förenade undervisningsskyldigheten.
11. En ny befattning som biträdande lärare i teleteknik I.
12. En ny befattning som biträdande lärare i fysik.
13. Højning av delposten till ersättningar åt tillfälliga lärare, förste assistenter och assistenter
 - a) för den löpande verksamheten med 549 000 kronor och i samband därmed ökning av anslagsposten till rörligt tillägg med 22 000 kronor,
 - b) för förstärkt basorganisation med 253 000 kronor och i samband därmed ökning av anslagsposten till rörligt tillägg med 63 000 kronor.
14. En ny befattning som biblioteksamanuens (reglerad befordringsgång Cf 21—Ce 25), en ny befattning som biblioteksbiträde i Ce 11 samt en ny befattning som reproduktionsfotograf i Ce 12.
15. Uppflyttning av befattningarna som högskolesekreterare (Ce 29) och högskoleintendent (Ca 29) till byrådirektörsbefattningar i Ca 31.
16. Højning av arvodet till lokalstyrelsens sekreterare.
17. Extra arbetshjälp vid rektorsexpeditionen.
18. Uppflyttning av två befattningar som institutionsvaktmästare i Ce 14 till befattningar som förste instrumentmakare i Ce 18.
19. Uppflyttning av en befattning som förste expeditionsvakt i Ca 12 till befattning som materialförvaltare i Ca 14 samt uppflyttning av en befattning som expeditionsvakt i Ce 10 till Ce 11.
20. En ny befattning som expeditionsvakt i Ce 10.
21. Uppflyttning av en befattning som institutionsvaktmästare i Ca 12 till Ca 14.
22. Fyra nya befattningar som institutionsvaktmästare i Ce 14.
23. Uppflyttning av en befattning som driftingenjör i Cg 24 till Cg 25 samt av en befattning som eldare i Ce 10 till Ce 11 (värme- och kraftcentralen).

24. En ny befattning som förste instrumentmakare i Ce 18, fem nya befattningar som instrumentmakare i Ce 16 samt förändring av en befattning som verkstadsförman i Cg 16 till befattning som instrumentmakare i Ce 16 för förstärkt basorganisation.
25. Ökad medelsanvisning till teknisk biträdespersonal för förstärkt basorganisation.
26. Tretton nya befattningar som kanslibitråde i Ce 11 för förstärkt basorganisation.
27. Upphörande av den för J. A. Hedvall personliga professuren i silikat-kemi.

I det följande redogör jag mera utförligt huvudsakligen endast för de framställningar av överstyrelsen, vilka jag funnit mig kunna biträda helt eller delvis.

1. En ny professur i matematisk fysik med samtidig minskning av arvodet till specialläraren i beskrivande geometri med 2 900 kronor.

Kollegienämnden har anfört bland annat:

Vid Chalmers tekniska högskola finnes för närvarande en professur i tillämpad matematik. Undervisningen i de grundläggande ämnena, särskilt då de matematiska, har förstärkts de senare åren, särskilt genom tillkomsten av laboratorstjänster. Dessa har väsentligen äsyftat att uppdelade undervisningsavdelningarna för att därigenom göra undervisningen mera effektiv. Laboraturen i matematik vid Chalmers tekniska högskola fyller detta behov i fråga om ämnet matematik. I fråga om ämnet tillämpad matematik finnes emellertid utöver behov av förstärkning av lärarkrafterna på grund av studentantalets ökning jämväl ett behov av delning av undervisningen med hänsyn till lärostoffets omfattning. Belysande härför är vad som på sin tid anfördes från tekniska högskolans i Stockholm sida i samband med äskande om uppdelning av den dåvarande enda professuren i tillämpad matematik vid sistnämnda högskola (prop. 244 till 1946 års riksdag, sid. 123).

Vid Chalmers tekniska högskola finns icke någon speciell avdelning för teknisk fysik som vid tekniska högskolan i Stockholm. Undervisningen i tillämpad matematik meddelas emellertid även vid sistnämnda högskola icke enbart inom sagda avdelning utan jämväl inom flertalet övriga avdelningar. Vid Chalmers tekniska högskola finns behov av undervisning i tillämpad matematik inom samtliga avdelningar, möjligen med undantag av arkitekturavdelningen. Olika avdelningar har visserligen olika behov. Somliga avdelningars behov går mera i riktning mot matematisk fysik, andras i riktning mot statistik. Sammanlagt täcker emellertid det önskade behovet av undervisning nästan allt som kan inrymmas i de båda professurerna i tillämpad matematik vid tekniska högskolan i Stockholm, vilka benämnes matematisk fysik och tillämpad matematik.

Därtill kommer en omständighet, som nu är av mycket större vikt än 1946, nämligen den högre tekniska undervisningen. Denna har blivit av stor och till synes växande betydelse vid båda högskolorna och speciellt viktigt är ämnet tillämpad matematik, antingen som examensämne eller som stödämne för nästan all undervisning på licentiand- och doktorandstadiet. På grund härav är det av stort behov hos Chalmers tekniska hög-

skola att erhålla en fullständig representation av detta ämne, där en man hur framstående han än är icke numera förmår följa utvecklingen inom båda de områden, som vid tekniska högskolan i Stockholm motsvaras av nämnda professorer i matematisk fysik och tillämpad matematik. Den nya professuren vid Chalmers tekniska högskola skulle benämnas matematisk fysik. Den nuvarande innehavaren av professuren i tillämpad matematik, som har gjort betydande vetenskapliga insatser och har sin väsentliga inriktning i riktning mot talteori och statistik, skulle då behålla den nuvarande professuren i tillämpad matematik under oförändrat namn men med minskat ämnesområde.

I fråga om undervisningsplan tänker sig kollegienämnden denna ordnad i nära överensstämmelse med den nuvarande undervisningsplanen för ämnet i motsvarande avdelningar vid tekniska högskolan i Stockholm. I samband med inrättandet av denna professur synes undervisningen i beskrivande geometri i vad den rör avdelningarna för maskinteknik och skeppsbyggnad böra infogas i professuren i tillämpad matematik, vilket medför en minskning av ämnet beskrivande geometri, motsvarande en kostnad av 2 900 kronor.

Överstyrelsen tillstyrker kollegienämndens förslag och anför:

Från och med budgetåret 1952/53 har en successiv förstärkning av de tekniska högskolornas lärarkrafter i de grundläggande ämnena matematik och mekanik ägt rum för tillgodoseende av ett sedan länge förefintligt behov av en förbättrad undervisning på hithörande områden. För Chalmers tekniska högskolas del föreligger härutinnan alltså en allvarlig brist i detta hänseende i det den tillämpade matematiken (matematisk statistik och matematisk fysik) endast är företrädd av en enda professur med huvudsaklig inriktning på den matematiska statistiken, under det att vid tekniska högskolan i Stockholm den tidigare professuren i tillämpad matematik redan från och med budgetåret 1946/47 uppdelats i två professorer, numera benämnda tillämpad matematik (matematisk statistik) och matematisk fysik. Överstyrelsen, som är övertygad om angelägenheten av att den matematiska fysiken nu även vid Chalmers tekniska högskola blir företrädd av en särskild professur i enlighet med kollegienämndens förslag, vill sålunda tillstyrka detsamma. Vid bifall till förslaget torde den i samband därmed omreglerade professuren i tillämpad matematik vid högskolan med oförändrad benämning böra avses för innehavaren av den nuvarande professuren i ämnet.

2. En ny professur i värmeteknik och maskinlära med samtidig indragning av specialläraryrket i ämnet (arvode 8 300 kronor).

Kollegienämnden har i huvudsak anför:

På grundval av 1952 års industristatistik kan de totala bränslekostnaderna för den kemiska industrigruppen uppskattas till ca 350 millioner kronor per år. Härtill kommer ca 125 millioner kronor för elektrisk energi, som även delvis användes för alstring av värme. Särskilt värmekrävande inom denna industrigrupp är cellulosaindustrin, cementindustrin, den keramiska industrin och sockerindustrin, men även övriga hithörande industrier har betydande kaloribehov.

Redan de anförda siffrorna torde visa, att de värmetekniska problemen

är av central betydelse inom kemisk industri. För fullständigande av bilden bör emellertid ytterligare framhållas, att statistiken endast omfattar inköpt bränsle, såsom stenkol, koks, brännolja m. m., och att särskilt cellulosaindustrien redan i betydande utsträckning därutöver utnyttjar avfallsprodukter från den egna tillverkningen för sin bränsleförsörjning. Icke minst på detta område väntas stora problem på sin lösning. Under dessa förhållanden är det uppenbarligen av utomordentlig vikt, att de blivande kemiingenjörerna under sin studietid på de tekniska högskolorna erhåller bästa möjliga utbildning på det värmetekniska området.

Redan i sina petita till 1948 års riksdag begärde högskolan en professur i ämnet värmeteknik och maskinlära. En sådan professur har funnits vid tekniska högskolan i Stockholm sedan år 1922. Från och med den 1 juli 1950 erhöll Chalmers tekniska högskola en speciallärbefattning i ämnet. Avdelningskollegiet för kemi har emellertid vidhållit sin uppfattning, att ämnet är så viktigt för ingenjörsutbildningen att det bör representeras av professor. Endast på detta sätt torde det vara möjligt att få platsen besatt med en person, som helt kan ägna sig åt detta viktiga ämnes tekniskt-vetenskapliga utveckling och samtidigt ge eleverna de synpunkter på ämnet som är viktiga för kemister. Här må även erinras om den forskning på det bränsletekniska området, som i nuvarande försörjningsläge framstår såsom synnerligen angelägen.

Avdelningskollegiets varje år upprepade krav på professur i ämnet har verksamt understötts av avdelningsrådet för avdelningen för kemi vid högskolan. Från rådets sida har betonats att ifrågavarande professur är den viktigaste för kemisterna och att utvecklingen inom dess ämnesområde för närvarande icke är tillfredsställande vid högskolan. Därvid har framhållits, att kemiingenjören skiljer sig från den akademiskt utbildade kemisten genom sina större kunskaper i tekniska ämnen, att just värmeteknik och maskinlära är särskilt betydelsefullt, emedan de flesta kemiingenjörer tillämpar dessa ämnen i sin praktiska verksamhet samt att det också är nödvändigt att civilingenjörer från tekniska högskolan i Stockholm och Chalmers tekniska högskola får likvärdig utbildning och är av samma kvalitet, vilket nu icke kan sägas vara fallet för kemiingenjörerna, när det gäller värmeteknik och maskinlära.

Överstyrelsen tillstyrker kollegienämndens förslag och anför:

Ämnesområdet värmeteknik och maskinlära tillhör de för den tekniska undervisningen och forskningen centrala discipliner, vilka vid Chalmers tekniska högskola ännu ej blivit företrädade av professorer. För närvarande föreligger en brist på kvalificerade tekniker inom förevarande ämnesområde, vilket är av stor olägenhet för vår kemiska industri. Det framstår därför såsom angeläget att även de studerande vid denna högskola beredes en mera grundlig utbildning på hithörande område genom att en professur i ämnet inrättas.

5. En ny laboratur i elektronik i Ca 34 med samtidig indragning av befattningen som biträdande lärare i ämnet (arvode 5 050 kronor).

Kollegienämnden har åberopat ett av föreståndaren för institutionen för elektronik, *professorn O. Rydbeck* avgivet yttrande, innehållande bland annat följande.

Föreläsningarna i elektronikämnen vid Chalmers tekniska högskola fördelar sig på en allmän kurs i tredje årskursen (elektronik I) och på tre fortsättningskurser i fjärde årskursen, nämligen elektronik II (avancerad elektronik), elektronik III (vågutbredning) och elektronik IV (ultrakort-vågsteknik). Till samtliga ämnen hör omfattande laborationskurser.

Den föreslagne laboratorn i elektronik I och II skall främst svara för undervisningen i de grundläggande elektronikämnen. Han skall svara för undervisningen i elektronik I med tillhörande övningslaborationer i tredje årskursen samt för övningslaborationerna i elektronik II i fjärde årskursen. Han skall vidare, närmast under professorn, leda övriga övningslaborationer i elektronik och biträda vid handledningen av studerande med examensarbete samt licentiander inom läroämnet.

Professorn i elektronik, som även leder observatorieverksamheten, har en mycket stor arbetsbörda. Med assistens av en biträdande lärare leder han även verksamheten vid mikrovåglaboratoriet (elektronik IV), en verksamhet som fått ökad betydelse för vart år som gått. Elektronikforskningskommittén, som grundligt penetrerade elektronikinstitutionernas personalbehov, föreslog två laboratorstjänster, nämligen förutom den här föreslagna även en i elektronik IV (mikrovågelektronik och mikrovågsteknik).

Den äskade laboratorn i elektronik I och II är sålunda synnerligen behövlig ur undervisningssynpunkt vid högskolan. Beaktar man vidare att inom professuren i elektronik vid högskolan ingår relativt många läroämnen med däremot svarande mångfald och variation i examensarbeten, framstår laboratorn i elektronik såsom särskilt önskvärd. Inrättas laboratorsbefattningen i elektronik får professorn i elektronik en länge efterlängtat möjlighet att ge en särskild kurs i televisionselektronik. En undervisning i denna vitala och nu fundamentala gren av elektroniken kan icke utan svåra men för ingenjörsutbildning i elektronik skjutas på framtiden.

Överstyrelsen har blivit övertygad om behovet av den ifrågavarande laboraturen vid högskolan med hänsyn till elektronikundervisningens omfattning därstädes och den särskilda arbetsbörda, som åvilar professorn i elektronik till följd av hans samtidiga funktion som chef för det radioastronomiska observatoriet vid Råö.

6. En ny laboratur i elektricitetslära och elektrisk mätteknik i Ca 34 med samtidig indragning av befattningen som biträdande lärare i elektricitetslära och elektrisk mätteknik III (arvode 8 300 kronor). Till stöd för detta förslag anför *kollegienämnden* följande.

Enligt läro- och timplanerna för läroåret 1954/55 undervisas i ämnet elektrisk mätteknik av biträdande läraren i elektricitetslära och elektrisk mätteknik III med 6 terminsveckotimmar föreläsningar och 6 terminsveckotimmar övningar (dessa övningar är laborationer som för närvarande försiggår i 3 omgångar, så att lärarens effektiva schematid för dessa är 18 timmar).

Någon fortsättningskurs i elektrisk mätteknik finnes ännu icke vid högskolan, men har ofta efterlysts av de studerande. Vid tekniska högskolan i Stockholm finnes däremot sedan åtskilliga år tillbaka en valfri fortsättningskurs med 3 timmar föreläsningar och 1 timme övning per vecka under

höstterminen i fjärde årskursen. Med tanke på den elektriska mätteknikens numera mycket stora betydelse icke blott inom elektrotekniken utan på de flesta av teknikens områden, framstår det som ett naturligt och oavvisligt krav, att en fortsättningskurs snarast kommer till stånd vid Chalmers tekniska högskola. Om en sådan kurs av samma omfång som vid tekniska högskolan i Stockholm inrättas, kommer undervisningen i elektrisk mätteknik vid högskolan att omfatta 9 terminsveckotimmar föreläsningar och 7 terminsveckotimmar övningar, varav 6 timmar i tre omgångar. Den totala undervisningsbördan vid institutionen för elektricitetslära och elektrisk mätteknik blir då av avsevärd omfattning och kommer att tillfullo motsvara den sammanlagda undervisningen vid två helt skilda institutioner vid tekniska högskolan i Stockholm, nämligen institutionen för teoretisk elektroteknik och institutionen för elektrisk mätteknik.

Om hänsyn förutom till undervisningens omfattning även tages till institutionens storlek, dyrbara utrustning och omfattande verksamhet i övrigt, ävensom till den elektriska mätteknikens betydelse, synes det vara väl motiverat, att biträdande lärarbefattningen i elektricitetslära och elektrisk mätteknik III ersättes med en befattning som laborator i elektrisk mätteknik. Emedan institutionens vetenskapliga verksamhet bygger på ett intimt samordnande mellan professurens ämnen, elektricitetslära och elektrisk mätteknik, synes laboratorn böra underställas professorn.

Överstyrelsen erinrar om att överstyrelsen för tekniska högskolan i Stockholm tillstyrkt inrättande av en självständig laboratur i elektrisk mätteknik och anser, att inrättande av en dylik laboratur även vid Chalmers tekniska högskola skulle varit den i princip lämpligaste lösningen. Med hänsyn till föreliggande särskilda förhållanden vid sistnämnda högskola anser sig emellertid överstyrelsen nu böra stanna vid att förorda inrättande av en laboratur i elektricitetslära och elektrisk mätteknik, underställd professuren i dessa ämnen. Överstyrelsen avser att framdeles eventuellt uppta frågan om laboraturens ställning till förnyat övervägande.

7. En ny speciallärarbefattning i geoteknik (arvode 4 900 kronor). Till stöd för detta förslag har *kollegienämnden* anfört bland annat:

För närvarande är undervisningen i ämnet uppdelad på ämnena byggnadsstatik, brobyggnad, vattenbyggnad, byggnadsteknik och vägbyggnad. Vid tekniska högskolan i Stockholm finnes en speciallärarbefattning i geoteknik med en undervisning av 3 timmar föreläsning och 2 timmar övning per vecka under en termin.

Vikten av forskning med speciell inriktning på de komplicerade grundförhållandena i västra Sverige illustreras av de många svåra ras vid byggnadsplatser och skred ute i naturen (t. ex. »Surte-raset»), som förekommit. Även om inrättandet av en speciallärarbefattning i geoteknik icke skulle medföra en lösning beträffande den för västra Sverige utomordentligt viktiga frågan om geoteknisk forskning, skulle därigenom dock en samlad undervisning i ämnet kunna åvägabringas och bättre utbildningsresultat vinnas. Ett kortfattat program för undervisningen i ämnet finnes angivet i bihang 1 till »Betänkande med utredning och förslag angående den högre tekniska undervisningen», (SOU 1943: 36, sid. 50). Programmet har före-

slagits omfatta två föreläsnings- och två övningstimmar under vårterminen i andra årskursen och en föreläsningstimme under höstterminen i fjärde årskursen.

Överstyrelsen tillstyrker kollegienämndens förslag.

8. En ny speciallärarbefattning i byggnadsstatik II (arvode 6 000 kronor). Av *kollegienämndens* motivering till detta förslag inhämtas bland annat:

Alltsedan läroåret 1946/47 har undervisningen i byggnadsstatik för avdelningen för arkitektur handhåfts av en särskild lärare, och ersättning till honom har utgått av assistentmedel. För att åstadkomma en rationalisering av undervisningen för de studerande inom avdelningen för arkitektur föreslår kollegienämnden att dessa studerande erhåller en för dem avpassad kortare kurs i byggnadsstatik ävensom järnbyggnadslära genom en ny speciallärartjänst, benämnd speciallärare i byggnadsstatik II. I denna kurs skulle även ingå vissa moment, som nu ingår i lärarbefattning för hållfasthetslära.

Kollegienämnden räknar med att undervisningen skall omfatta under höstterminen 3 veckotimmar föreläsningar och 3 veckotimmar övningar samt under vårterminen 2 timmar föreläsningar och 1 timme övningar, allt i andra årskursen.

Överstyrelsen tillstyrker kollegienämndens förslag.

11. En ny befattning som biträdande lärare i teleteknik I (arvode 2 400 kronor). *Kollegienämnden* anför bland annat:

En genomgående tendens inom svensk industri av i dag är den tilltagande automatiseringen av arbetsprocesserna samt införandet av automatiska kontrollapparater. Regleringstekniken är härvidlag av grundläggande betydelse och behovet av inom detta område utbildad personal blir allt större. Från åtskilliga håll har framförts önskemål om en utökad undervisning i regleringsteknik vid de tekniska högskolorna. För tillgodoseende av dessa önskemål bör undervisningen i regleringsteknik utökas och ges en fastare form än det nuvarande provisoriet, innebärande att ämnet ingår i den ordinarie undervisningen i fortsättningskursen i teleteknik I. Vid sina överväganden för att söka lösa berörda undervisningsproblem har kollegienämnden ansett sig böra föreslå, att en befattning för biträdande lärare i teleteknik I inrättas. På innehavaren av denna befattning skulle ankomma att bestrida undervisningen i teleteknik I, allmän kurs, under höstterminen (2 veckotimmar föreläsningar och 1 veckotimme övningar). Härigenom skulle föreläsningsskyldigheten för professorn i teleteknik I minskas i sådan utsträckning, att det bleve möjligt för honom att regelbundet och i utökad omfattning ge en kurs i regleringsteknik för fjärde årskursen.

Överstyrelsen tillstyrker kollegienämndens förslag.

13. Höjning av delposten till ersättningar åt tillfälliga lärare, förste assistenter och assistenter. *Kollegienämnden* har föreslagit, att denna delpost, nu 858 000 kronor, höjes med i runt tal 1 011 000 kronor till 1 869 000 kronor.

Överstyrelsen hemställer om en höjning med 802 000 kronor till 1 660 000 kronor. Till stöd härför anför överstyrelsen i huvudsak följande.

Vad angår medelsbehovet för tillfälliga lärare så biträder överstyrelsen förslaget om en ökad medelsanvisning härför med 5 000 kronor, vilket innebär en ökning till 22 000 kronor.

Grundlönerna till vid högskolan redan förefintliga förste assistenter uppgår för budgetåret 1955/56 till i runt tal 751 000 kronor. Vid bifall till överstyrelsens förslag om fyra nya professurer, varav en i matematisk fysik, en i värmeteknik och maskinlära, en i tillämpad termodynamik och strömningslära samt en i vägbyggnad, erfordras ytterligare fyra förste assistenter. Av brist på medel har det vidare hittills ej varit möjligt att förse de nyinrättade, men ännu ej tillsatta professurerna i teleteknik II och stadsbyggnad med någon förste assistent. Härför kräves alltså en ytterligare medelsanvisning till grundlönerna vid två förste assistentbefattningar. En ökad antagning av 20 studerande inom avdelningen för maskinteknik vid högskolan höstterminen 1955 medför härutöver ett ofrånkomligt behov av en förstärkning av assistentmedlen. Såvitt gäller förste assistenter finner överstyrelsen sig härvid böra räkna med att ytterligare två dylika befattningshavare blir erforderliga. Överstyrelsen förordar sålunda här ett inrättande av tillhoppa åtta nya befattningar som förste assistent vid högskolan. Vid bifall härtill kommer medelsbehovet för grundlönerna åt förste assistenter för budgetåret 1956/57 att uppgå till $(751\,000 + 88\,000 =) 839\,000$ kronor. Härtill kommer å anslagsposten till rörligt tillägg en ökning av i runt tal 22 000 kronor.

Härjämte beräknar överstyrelsen i enlighet med sitt ställningstagande till frågan om förstärkt basorganisation vid högskolan ett ökat medelsbehov av 253 000 kronor till grundlön vid 23 nya befattningar som förste assistent. Det rörliga tillägget kan härvid uppskattas till omkring 63 000 kronor.

Till förste assistenter beräknar överstyrelsen alltså under ifrågavarande delpost ett anslagsbehov av sammanlagt $(839\,000 + 253\,000 =) 1\,092\,000$ kronor för budgetåret 1956/57.

Utgifterna för assistenter, som för budgetåret 1955/56 kan uppskattas till 417 000 kronor, växer successivt med ökningen av studerandeantalet. Med hänsyn härtill finner sig överstyrelsen böra förorda en förstärkning av medelsanvisningen för här avsedda ändamål med 39 000 kronor, varav överstyrelsen beräknar 13 000 kronor såsom erforderligt för den planerade utökningen av antalet nyintagna studerande vid avdelningen för maskinteknik hösten 1955. Överstyrelsen, som icke är beredd att i detta sammanhang förorda av kollegienämnden begärd höjning av timersättningen till assistenterna, uppskattar sålunda medelsbehovet för budgetåret 1956/57 i förevarande avseende till $(417\,000 + 39\,000 =) 456\,000$ kronor.

I enlighet med kollegienämndens förslag beräknar överstyrelsen för licentiatundervisning ett från 12 000 till 22 000 kronor ökat anslagsbehov.

Till vikariatsersättningar vid icke vakanta professurer och laboraturer (motsvarande) har för budgetåret 1955/56 beräknats åtgå ett belopp av 30 000 kronor. Överstyrelsen biträder kollegienämndens förslag om en uppräkning av denna medelsanvisning med 15 000 kronor till 45 000 kronor.

Till grundlön åt rektors vikarie bör slutligen beräknas ett belopp av 23 000 kronor.

Det sammanlagda medelsbehovet för ovan avsedda ändamål har sålunda för budgetåret 1956/57 uppskattats till (22 000 + 1 092 000 + + 456 000 + 22 000 + 45 000 + 23 000 =) sammanlagt 1 660 000 kronor.

Överstyrelsen tillägger, att därest ett särskilt institut för silikatkemisk forskning kommer till stånd från och med den 1 juli 1956, det sålunda beräknade medelsbehovet minskar med i runt tal 35 000 kronor, vartill kommer en besparing under anslagsposten till rörligt tillägg av i runt tal 6 000 kronor.

I övrigt hänvisar överstyrelsen till vad överstyrelsen vid sin behandling av dessa anslagsmedel för tekniska högskolans i Stockholm del anför. Överstyrelsen anmärker i detta sammanhang endast, att behållningen å assistentmedelsfonden vid Chalmers tekniska högskola vid utgången av budgetåret 1954/55 uppgick till i runt tal 321 000 kronor. Även om det kan antagas, att avgifterna från studerande för budgetåret 1955/56 skulle komma att något överstiga det i staten beräknade beloppet, 55 000 kronor, anser överstyrelsen, att fonden kommer att bli i det närmaste förbrukad under budgetåret 1955/56. Vid sådant förhållande finner överstyrelsen det förut för budgetåret 1956/57 uppskattade medelsbehovet böra helt täckas genom en direkt medelsanvisning till ifrågavarande ändamål.

14. En ny befattning som biblioteksamanuens (reglerad befordringsgång Cf 21—Ce 25), en ny befattning som biblioteksbiträde i Ce 11 samt en ny befattning som reproduktionsfotograf i Ce 12. Ifrågavarande personalförstärkning har föreslagits av *överbibliotekarien* och *kollegienämnden*.

Överstyrelsen tillstyrker förslaget och anför:

Verksamheten vid biblioteket vid Chalmers tekniska högskola har under de senaste femton åren vuxit avsevärt och är sedan flera år tillbaka till sin omfattning fullt i nivå med verksamheten vid tekniska högskolan i Stockholm. Trots den personalförstärkning, som på grund härav tilldelats Chalmers tekniska högskola från och med budgetåret 1949/50, ligger denna högskola i fråga om bibliotekspersonal alltjämt efter biblioteket vid tekniska högskolan i Stockholm. Härvid är att märka, att överstyrelsen — såsom i det föregående avhandlats — funnit den nuvarande bibliotekspersonalen vid sistnämnda högskola otillräcklig. Om angelägenheten av de förut angivna nya befattningarna som biblioteksamanuens och biblioteksbiträde har överstyrelsen blivit helt övertygad och tillstyrker sålunda kollegienämndens förslag härutinnan. Likaså biträder överstyrelsen förslaget om inrättande av en befattning som reproduktionsfotograf i Ce 12 därvid överstyrelsen vill erinra, att en motsvarande tjänst sedan länge funnits vid tekniska högskolan i Stockholm.

17. Extra arbetshjälp vid rektorsexpeditionen. *Kollegienämnden* har under åberopande bland annat av att sjukförsäkringsreformen medfört en komplicerad av det kamerala arbetet, att högskolans huvudarkiv är i trängande behov av en översyn ävensom att till följd av

personalbrist betydelsefulla arbetsuppgifter av statistisk natur måst efter-sättas hemställt om en anslagsökning från 6 000 kronor till 10 000 kronor, eller med 4 000 kronor.

Överstyrelsen tillstyrker förslaget.

22. Fyra nya befattningar som institutionsvaktmästare i Ce 14. *Kollegienämnden* har hemställt om sex nya institutionsvaktmästartjänster i Ce 14.

Överstyrelsen tillstyrker inrättande av fyra nya institutionsvaktmästartjänster, varav en vid institutionen för läran om maskinelement, en gemensam vid institutionerna för textilmekanik och svetsteknik samt kylteknik, en vid institutionen för teleteknik II samt slutligen en gemensam vid institutionerna för kemisk apparatteknik, elektrokemi samt värmeteknik och maskinlära.

27. Upphörande av den för J. A. Hedvall personliga professuren i silikat kemi. *Överstyrelsen* anför:

Med utgången av juni månad 1956 kommer professorn J. A. Hedvall av åldersskäl att lämna sin av enskilda medel bekostade personliga professur i silikat kemi vid Chalmers tekniska högskola. Anmärkningen om förefintligheten av denna professur bör sålunda från och med budgetåret 1956/57 utgå ur högskolans personalförteckning. Frågan om organisationen av den framtida verksamheten vid institutionen för silikat kemisk forskning efter Hedvalls avgång är för närvarande föremål för prövning inom handelsdepartementet av den s. k. forskningsinstitutskommittén. *Överstyrelsen* tillåter sig utgå ifrån att denna fråga skall komma att lösas genom inrättandet av ett särskilt forskningsinstitut på förevarande område från och med budgetåret 1956/57.

Departementschefen. Beträffande överstyrelsens förslag om förstärkning av basorganisationen och borttagande av studerandeavgifterna vid Chalmers tekniska högskola hänvisar jag till mina under anslaget till avlöningar vid tekniska högskolan i Stockholm redovisade ställningstaganden.

Enligt vad jag erfarit kommer chefen för handelsdepartementet att föreslå Kungl. Maj:t att förelägga årets riksdag förslag rörande ombildning av silikat kemiska institutionen vid Chalmers tekniska högskola till ett självständigt silikat forskningsinstitut. Med hänsyn härtill anser jag mig för nästa budgetår böra räkna med en minskning i medelsbehovet under förevarande anslag med i runt tal 46 000 kronor, motsvarande under avlöningsanslaget för innevarande budgetår beräknade medel för ett kontorsbiträde i befordringsgången, två förste assistenter och vissa övriga assistenter (10 000 kronor). Såsom överstyrelsen föreslagit bör vidare anmärkningen om den av enskilda medel bekostade, för J. A. Hedvall personliga professuren i silikat kemi från och med nästa budgetår utgå ur högskolans personalförteckning.

Under de senaste budgetåren har en successiv förstärkning av högsko-

lornas lärarkrafter i de grundläggande ämnena matematik och mekanik kommit till stånd, för Chalmers tekniska högskola genom inrättande av en laboratur i vartdera ämnet. Såsom överstyrelsen framhållit föreligger dock för denna högskolas del alltså en allvarlig brist härvidlag, i det att den tillämpade matematiken endast är företrädd av en enda professur med huvudsaklig inriktning på den matematiska statistiken, under det att vid tekniska högskolan i Stockholm den tidigare professuren i tillämpad matematik sedan åtskilliga år är uppdelad i två professurer, numera benämnda tillämpad matematik och matematisk fysik. Jag anser mig därför böra tillstyrka kollegienämndens, av överstyrelsen förordade förslag om inrättande av en professur i matematisk fysik vid Chalmers tekniska högskola. Vid bifall härtil bör den i samband därmed omreglerade professuren i tillämpad matematik vid högskolan med oförändrad benämning avses för innehavaren av den nuvarande professuren i ämnet. I samband med den nya professurens inrättande torde arvudet till specialläraren i beskrivande geometri böra minskas med 2 900 kronor till 4 750 kronor.

Ämnesområdet värmeteknik och maskinlära, som intar en central ställning inom den tekniska undervisningen och forskningen, företrädes vid Chalmers tekniska högskola av en speciallärare. Vid tekniska högskolan i Stockholm finnes sedan länge en professur i dessa ämnen. Starka skäl, särskilt angelägenheten av en kvalitativ höjning av kemiingenjörernas utbildning, talar för att ämnesområdet även vid Chalmers tekniska högskola blir företrätt av professur. Jag tillstyrker därför förslaget härom. Därvid torde det nuvarande arvudet till specialläraren i värmeteknik och maskinlära, 8 300 kronor, böra indragas.

Vad från högskolans sida anförts rörande elektronikundervisningens omfattning och den särskilda arbetsbörda som åvilar professorn i elektronik till följd av hans befattning som chef för det radioastronomiska observatoriet vid Råö har övertygat mig om önskvärdheten av att en laboratur i elektronik inrättas vid högskolan. Jag biträder därför överstyrelsens förslag härom. Därvid bör samtidigt befattningen som biträdande lärare i elektronik med ett arvode av 5 050 kronor indragas.

Jag torde få erinra om att jag i det föregående beträffande tekniska högskolan i Stockholm föreslagit inrättande av en självständig laboratur i elektrisk mätteknik. Även vid Chalmers tekniska högskola torde undervisningen och forskningen inom ifrågavarande betydelsefulla ämnesområde böra tillgodoses genom en ny laboratur. Jag tillstyrker därför överstyrelsens förslag om inrättande av en laboratur i elektricitetslära och elektrisk mätteknik. Laboraturen torde som överstyrelsen föreslagit tills vidare vara underställd professuren i dessa ämnen. Samtidigt torde den nuvarande befattningen som biträdande lärare i elektricitetslära och elektrisk mätteknik III med ett arvode av 8 300 kronor böra indragas.

För möjliggörande av en samlad undervisning i ämnet geoteknik till-

styrker jag förslaget om inrättande av en speciallärarybefattning i ämnet med ett arvode av 4 900 kronor.

Jag förordar också inrättande av den för rationalisering av undervisningen inom arkitekturavdelningen föreslagna befattningen som speciallärare i byggnadsstatik II med ett arvode av 6 000 kronor.

På av kollegienämnden anförda skäl torde böra inrättas en befattning som biträdande lärare i teleteknik I med ett arvode av 2 400 kronor.

Delposten till ersättningar åt tillfälliga lärare, förste assistenter och assistenter är nu uppförd med 858 000 kronor. Överstyrelsen har, om man bortser från den begärda medelsökningen för förstärkt basorganisation, föreslagit en höjning av delposten med 549 000 kronor, vilken höjning vid inrättande av ett silikatkemiskt forskningsinstitut kunde begränsas till 514 000 kronor. För egen del anser jag mig böra förordas en ökning med 400 000 kronor. Vid denna avvägning har jag förutsatt att högskolans assistentmedelsfond vid ingången av nästa budgetår kommer att uppvisa en viss behållning, vilken bör få disponeras enligt nuvarande grunder. Liksom vid tekniska högskolan i Stockholm bör delposten få karaktären av förslagspost, som icke utan Kungl. Maj:ts medgivande må överskridas.

I fråga om bibliotekspersonalen anser jag mig för nästa budgetår kunna förordas en förstärkning med en befattning som amanuens i reglerad befordringsgång och en befattning som biblioteksbiträde i Ce 11.

Någon förändring av befattningarna som högskoleintendent (Ca 29) och högskolesekreterare (Ce 29) till byrådirektörsbefattningar i Ca 31 anser jag mig icke kunna tillstyrka. Då emellertid stadigvarande behov av sekretärartjänsten föreligger, torde den böra ordinariesättas i Ca 29.

Anslagsmedlen för extra arbetshjälp vid rektorsexpeditionen torde såsom föreslagits böra höjas med 4 000 kronor till 10 000 kronor.

Överstyrelsen har föreslagit inrättande av fyra nya tjänster som institutionsvaktmästare i Ce 14. Jag tillstyrker inrättande av två dylika tjänster.

I anslutning till vad chefen för civildepartementet förordat vid anmälan av för flera huvudtitlar gemensamma frågor, bör en tjänst som driftingenjör vid värme- och kraftcentralen uppflyttas från Cg 24 till Cg 25 och en tjänst som institutionsvaktmästare vid institutionen för byggnadsteknik uppflyttas från Ca 12 till Ca 14.

I fråga om förslaget om uppflyttning av en eldartjänst från Ce 10 till Ce 11 torde jag få hänvisa till den av 1955 års riksdag (höstsessionen) bifallna propositionen 1955: 209, vilken bland annat avser lönereglering för eldare inom statsförvaltningen.

Utöver vad som framgår av det föregående är jag icke beredd att nu förordas några ändringar i högskolans personalorganisation.

I detta sammanhang får jag emellertid framhålla, att vid behandlingen inom ecklesiastikdepartementet av högskolans anslag för nästa budgetår

fråga uppkommit om en ökning av intagningen vid högskolans elektrotekniska avdelning. Beredningen av denna fråga är dock ännu icke avslutad.

Jag beräknar hela avlöningsanslaget för nästa budgetår till 4 540 000 kronor. Detta innebär en anslagshöjning med 1 109 000 kronor. Av höjningen hänför sig omkring 328 000 kronor till uppräknig av löner och arvoden enligt 1955 års riksdags beslut samt till löneklassuppflyttningar m. m. Anslagsmedlen torde böra fördelas på olika poster i enlighet med avlöningsstaten i efterföljande hemställan. I personalförteckningen för högskolan bör vidtagas vederbörliga ändringar i anledning av vad jag i det föregående förordat.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

- a) bemyndiga Kungl. Maj:t att, med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1956/57, vidtaga de ändringar i personalförteckningen för Chalmers tekniska högskola, som föranledes av vad jag i det föregående anför,
 - b) godkänna följande avlöningsstat för Chalmers tekniska högskola, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1956/57:

A v l ö n i n g s s t a t

Utgifter

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	1 360 000	
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t:		
a. Arvoden åt speciallärare och biträdande lärare, <i>förslagsvis</i>	303 768	
b. Övriga arvoden och särskilda ersättningar	<u>13 232</u>	317 000
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal:		
a. Ersättningar åt tillfälliga lärare, förste assistenter och assistenter, <i>förslagsvis</i>	1 258 000	
b. Undervisning om arbetsledningens praktiskt ekonomiska, sociala, yrkeshygieniska och arbetspsykologiska problem ..	4 200	
c. Avlöningar åt annan icke-ordinarie personal vid högskolan .	<u>904 800</u>	2 167 000
4. Rörlig tillägg, <i>förslagsvis</i>	740 000	
		<u>Summa kronor 4 584 000</u>

Särskilda uppbördsmedel

Bidrag från Göteborgs stad m. fl. 44 000

Nettoutgift kronor 4 540 000

c) till *Chalmers tekniska högskola*: *Avlöningar* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 4 540 000 kronor.

[171] 11. *Chalmers tekniska högskola: Omkostnader*

	Anslag	Nettoutgift
1954/55	506 000	499 669
1955/56 (statsliggaren s. 602)	583 500	
1956/57 (förslag)	603 200	

Överstyrelsen föreslår, att anslaget för nästa budgetår höjes med 85 600 kronor enligt följande sammanställning:

Anslagsändamål	Medelsanvisning för budgetåret 1955/56, kronor	Av överstyrelsen föreslagen medelsanvisning för budgetåret 1956/57, kronor	Ökning eller minskning i förhållande till budgetåret 1955/56, kronor
<i>Utgifter</i>			
1. Sjukvård m. m., <i>förslagsvis</i>	5 500	5 500	—
2. <i>Expenser, förslagsvis:</i>			
A. Bränsle m. m., <i>förslagsvis</i>	290 000	305 000	+ 15 000
B. Övriga <i>expenser:</i>			
a. Biblioteket	8 500	8 500	—
b. Högskolan i övrigt	226 000	245 000	+ 19 000
3. Publikationstryck, <i>förslagsvis</i>	27 500	45 000	+ 17 500
4. Reseersättningar, <i>förslagsvis</i>	17 500	17 500	—
5. Övriga <i>utgifter:</i>			
a. Bevakning av högskolans lokaler om natten	12 000	15 000	+ 3 000
b. Reparations- och ändringsarbeten i högskolans äldre byggnader m. m., . .	45 000	33 600	—11 400
c. Inredning och utrustning av vissa institutionslokaler	13 000	55 500	+ 42 500
Summa utgifter	645 000	730 600	+ 85 600
<i>Avgår:</i>			
<i>Särskilda uppbördsmedel</i>			
I. Ersättning för bränsle m. m.	59 700	59 700	—
II. Hyror	1 800	1 800	—
Summa uppbördsmedel	61 500	61 500	—
Nettoutgift	583 500	669 100	+ 85 600

Av handlingarna i ärendet inhämtas bland annat följande.

2 A. Hösten 1956 kan den planerade tillbyggnaden till studenternas kårhus (matsalsdelen) beräknas bli färdig. Kostnaderna för uppvärmning av kårhuset skall enligt av Kungl. Maj:t den 5 juni 1953 meddelade föreskrifter bestridas av högskolan. Merkostnaderna på grund härav samt en under våren 1955 inträffad höjning av bränslepriserna, uppskattas till 15 000 kronor.

2 B b. Av höjningen hänför sig 12 000 kronor till ökade städningskostnader och 5 000 kronor till ökade kostnader för telefon, kontorsmateriel m. m. Därjämte beräknas en höjning av högskolans bidrag till Svenska industriens praktiknämnd från 200 kronor till 2 000 kronor.

3. Över denna anslagspost bestrides, förutom kostnaderna för högskolans katalog, studiehandbok och övrigt för högskolans verksamhet erforderligt tryck, tryckningskostnaderna för högskolans vetenskapliga publikationsserie. Anslagsposten är emellertid otillräcklig, varför högskolan i betydande utsträckning nödgats fylla ut densamma med medel ur en särskild donationsfond, som bildats för sådant ändamål. Denna fond är nu helt utnyttjad. Överstyrelsen erinrar om att någon ny studiehandbok icke kunnat tryckas sedan läroåret 1949/50.

4. Överstyrelsen har vid beräkningen av medelsbehovet under denna anslagspost utgått från att kostnader för resor mellan Göteborg och observatoriet i Kiruna samt mellan Göteborg och observatoriet vid Råö kommer att bestridas ur materielanslaget.

5 a. Belastningen å denna delpost uppgick för budgetåret 1953/54 till 8 930 kronor och för budgetåret 1954/55 till 8 612 kronor.

5 b. Av den begärda medelsanvisningen, 33 600 kronor, avser 23 600 kronor införande av oljeeldning för uppvärmning av byggnaderna å »Gamla Chalmers» och 10 000 kronor vissa byggnadsarbeten inom bibliotekslokaler. I sistnämnda hänseende har kollegienämnden anför:

Biblioteket måste tills vidare inrymmas i sina nuvarande lokaler, utökade med vissa utrymmen som blivit lediga genom de starkströmstekniska institutionernas överflyttning till Nya Chalmers. Vid en nyligen företagen kontroll av bibliotekslokalernas golvbjälklag har emellertid konstaterats, att belastningen överallt är mycket hög och på många ställen överskrider den tillåtna. För att råda bot på detta måste dels en uppstöttnings av golvbjälklagen ske dels ock en avlastning åstadkommas på vissa punkter. Det kan synas olämpligt, att företaga byggnadsarbeten i dessa lokaler vid en tidpunkt, då nybyggnad för biblioteket är aktuell. Icke desto mindre är det nödvändigt. Arbetet, som avses bli utfört på enklaste sätt med långsgående järnbalkar på trästolpar, torde kunna uppskjutas till sommaren 1956. Beton AB Västra Sverige har beräknat kostnaden härför till 10 000 kronor.

5 c. Genom starkströmstekniska institutionernas överflyttning till Nya Chalmers har utrymmen i bottenvåningen åt Storgatan blivit disponibla för biblioteket. För inredning av lokalerna med stålhyllor beräknar kollegienämnden för nästa budgetår ett belopp av 6 000 kronor. Till ritbord, förvaringsskåp och klädska för avdelningen för maskinteknik begär kollegienämnden vidare 19 500 kronor. Medelsanvisningen erfordras för att möjliggöra ökad intagning av studerande inom avdelningen. Slutligen begär kollegienämnden 15 000 kronor för inköp av en balloptikonapparat till arki-

tekturavdelningen samt 17 000 kronor för inköp av möbler till vissa institutioner inom samma avdelning.

Överstyrelsen anser, att medelsanvisningen för möbelinköp till arkitekturavdelningen bör begränsas till 15 000 kronor, men tillstyrker i övrigt kollegienämndens förslag.

Departementschefen. Mot överstyrelsens beräkningar av medelsbehovet under anslagsposten till sjukvård m. m., delposten till bränsle, lyse och vatten samt delposten till övriga expenser har jag i och för sig ingen annan erinran än att jag avstyrker höjning under sistnämnda post av högskolans bidrag till Svenska industriens praktiknämnd. Under hänvisning till vad jag under högskolans avlöningsanslag anfört rörande ombildning av högskolans silikatkemiska institution till ett självständigt silikatforskningsinstitut anser jag mig emellertid böra räkna med en minskning av det eljest erforderliga medelsbehovet under nämnda poster med tillhopa 14 300 kronor, varav 300 kronor under sjukvårdsposten, 9 000 kronor under bränsleposten och 5 000 kronor under posten till övriga expenser. Vid bifall till vad jag nu förordat bör sålunda sjukvårdsposten minskas med 300 kronor till 5 200 kronor, bränsleposten höjas med 6 000 kronor till 296 000 kronor och posten till övriga expenser höjas med 12 000 kronor till 246 500 kronor.

Beträffande anslagsposten till publikationstryck anser jag mig kunna tillstyrka en höjning med 12 500 kronor till 40 000 kronor.

Anslagsposten till reseersättningar torde i enlighet med överstyrelsens förslag böra uppföras med oförändrat belopp, 17 500 kronor.

Delposten till bevakning av högskolans lokaler om natten torde med hänsyn till den jämförelsevis låga anslagsbelastningen kunna uppföras med oförändrat belopp, 12 000 kronor.

Under delposten till reparationsarbeten i högskolans äldre lokaler m. m. anser jag mig allenast böra räkna med en medelsanvisning av 10 000 kronor, avsedd för vissa byggnadsarbeten inom bibliotekslokalerna.

I fråga om delposten till inredning och utrustning av vissa institutionslokaler tillstyrker jag anvisande av 6 000 kronor till inredning av vissa nytillkomna bibliotekslokaler med stålhyllor, 19 500 kronor till anskaffning av ritbord, förvaringsskåp och klädska för avdelningen för maskinteknik samt 12 000 kronor till inköp av möbler för arkitekturavdelningen, vilket sistnämnda belopp huvudsakligen bör användas till möblering av avdelningens institution för stadsbyggnad. Delposten till inredning och utrustning bör alltså uppföras med 37 500 kronor.

Vid bifall till vad jag föreslagit kommer de sammanlagda utgifterna att uppgå till 664 700 kronor. Härifrån avgår de särskilda uppbördsmedlen, vilka såsom överstyrelsen föreslagit torde böra uppföras med oförändrat belopp, 61 500 kronor. Nettoutgiften blir alltså 603 200 kronor, med vilket belopp anslaget för nästa budgetår bör uppföras. Detta innebär en anslags-

höjning med 19 700 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Chalmers tekniska högskola: Omkostnader* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 603 200 kronor.

[172] **12. Chalmers tekniska högskola: Materiel m. m.**

	Anslag	Nettoutgift
1954/55	1 150 000	987 170
1955/56 (statsliggaren s. 603)	1 350 000	
1956/57 (förslag)	1 480 000	

Högskolans kollegienämnd har för nästa budgetår hemställt om anslag till materiel m. m. i enlighet med följande sammanställning, däri tillika anges av *överstyrelsen* för här avsedda ändamål förordad medelsanvisning och anslagsökning i förhållande till innevarande budgetår.

Ändamål	Av kollegienämnden äskad medelsanvisning, kronor	Av överstyrelsen förordad medelsanvisning, kronor	Av överstyrelsen förordad ökning i förhållande till budgetåret 1955/56, kronor
Samlingar och laborationer	1 053 000	930 000	93 000
Tekniska licentiatarbeten	75 000	60 000	5 000
Nyanskaffning av apparater m. m.	855 000	855 000	397 000
Summa kronor	1 983 000	1 845 000	495 000

Av kollegienämndens framställning inhämtas bland annat följande.

Beträffande anslagsbehovet för budgetåret 1956/57 räknar kollegienämnden med ett väsentligt ökat behov på grund av dels en eftersläpning av medelsanvisningen, dels kostnadsstegringar, dels ock högskolans pågående utbyggnad. Högskolan får de närmaste åren ett icke oväsentligt tillskott i laboratorier. En förutsättning för att dessa skall kunna utnyttjas effektivt är att materielanslaget ökas.

S a m l i n g a r o c h l a b o r a t i o n e r. Den av kollegienämnden äskade medelsanvisningen 1 053 000 kronor överensstämmer med vad som begärts från högskolans avdelningar och institutioner. För envar av de sex nya professurer, som kollegienämnden föreslagit, har räknats med en medelsanvisning av 10 000 kronor. Det för närvarande till institutionen för silikatkemi utgående beloppet å 25 000 har beräknats skola bortfalla.

T e k n i s k a l i c e n t i a t a r b e t e n. För detta ändamål har för budgetåret 1955/56 anvisats 55 000 kronor. Antalet licentiander är växande och uppgår enligt innevarande års katalog till 70. Kollegienämnden har anledning förmoda, att antalet under budgetåret 1956/57 skall ytterligare öka. Licentiandernas studiearbeten är åtminstone i huvudämnet vanligen av experimentell art och fordrar ofta anskaffande eller byggande av ny

apparatur, speciellt avsedd för licentiandens arbete. På grund härav blir institutionens kostnader för licentianderna betydande. Å andra sidan ingår licentiandernas arbete ofta i det vetenskapliga arbete, som institutionerna utför. Enligt högskolans stadgar är vetenskapligt arbete ett av högskolans huvudändamål. Det är emellertid nödvändigt att institutionerna genom anslag erhåller täckning för åtminstone en del av de kostnader, som uppkomma till följd av licentianderna. Det erforderliga bidraget kan enligt kollegienämndens mening icke sättas lägre än till genomsnittligen 1 000 kronor för licentiand och år.

N y a n s k a f f n i n g a v a p p a r a t e r m. m. Kollegienämnden har — med hänvisning till att från högskolans olika institutioner för detta ändamål anmälts ett behov av sammanlagt omkring 1 184 000 kronor — uttalat, att kollegienämnden väl funnit den sålunda begärda nyanskaffningen behövlig men likväl ansett sig böra stanna för att begära en medelsanvisning av 850 000 kronor. Såsom särskilt motiv för en ökad anslags-tilldelning i förevarande hänseende har kollegienämnden framhållit den allt livligare kontakten med utländsk teknisk-vetenskaplig forskning och framstegen inom den svenska forskningen, som starkt bidragit till att stegra behovet av modern apparatur ävensom den pågående utbyggnaden av högskolan med nyinrättade professurer i utpräglat experimentellt arbetande discipliner. Vidare har kollegienämnden anmält, att vid en brand den 26 februari 1955 i takvåningen inom den nya byggnaden för institutionen för elektronik vid högskolan uppkommit skador å jonosfärämätarläggning m. m. för i runt tal 5 000 kronor samt anhallit om ersättning härför. Vid uppskattningen av medelsbehovet har kollegienämnden förutsatt, att den nuvarande medelsanvisningen å 10 000 kronor till institutionen för silikat kemi kommer att bortfalla.

Överstyrelsen förordar för sin del en sammanlagd medelsanvisning av 1 845 000 kronor, med den fördelning som framgår av förut redovisad sammanställning. Därvid har överstyrelsen liksom kollegienämnden räknat med att ur anslagsposterna till samlingar och laborationer och till nyanskaffning av apparater m. m. nu utgående medel till institutionen för silikat kemi kommer att bortfalla. Vidare har överstyrelsen förutsatt, att kostnader för resor mellan Göteborg och observatorierna i Kiruna och vid Råö samt för uppehåll därstädes kommer att bestridas ur anslagsposten till samlingar och laborationer.

Departementschefen. Under hänvisning till vad jag i det föregående anförte rörande silikat kemiska institutionens ombildning till ett självständigt silikatforskningsinstitut anser jag mig böra räkna med en minskning i medelsbehovet under förevarande anslag med 35 000 kronor. Vidare bör mitt i det föregående redovisade förslag till förstärkning av basorganisationen vid högskolan föranleda en ytterligare minskning i medelsbehovet med 32 000 kronor. Å andra sidan synes mig vad i anslagsäskandena åberopats till stöd för en förstärkning av anslaget böra föranleda en ökad medelstillsdelning. Med hänsyn till det anförda har jag funnit mig böra föreslå en höjning av anslaget för nästa budgetår med 130 000 kronor till

1 480 000 kronor. Mitt förslag innebär i realiteten en anslagsförstärkning med 197 000 kronor. Vad överstyrelsen anført om bestridande av vissa resekostnader m. m. ur materielanslaget föranleder icke någon erinran från min sida. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att framdeles efter förslag av överstyrelsen besluta om den närmare fördelningen av anslaget. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Chalmers tekniska högskola: Materiel m. m.* för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 1 480 000 kronor.

[173] **13. Chalmers tekniska högskola: Bokinköp och bokbindning för högskolans bibliotek**

	Anslag	Nettoutgift
1954/55	90 000	89 928
1955/56 (statsliggaren s. 604)	100 000	
1956/57 (förslag)	110 000	

Kollegienämnden har begärt en höjning av detta reservationsanslag med 20 000 kronor till 120 000 kronor. Till stöd för den föreslagna höjningen har nämnden åberopat redan inträffade och alltjämt pågående prisstegringar på utländsk litteratur, högskolans successiva utbyggnad och tillkomsten av nya litteraturområden. Kollegienämnden har därjämte framhållit, att högskolan har den största interurbanutlåningen bland landets vetenskapliga bibliotek samt att omfattningen av denna verksamhet under de senaste budgetåren visat en markant stegring.

Överstyrelsen förordar — under hänvisning till vad kollegienämnden anført och vad överstyrelsen uttalat vid sin behandling av motsvarande anslag vid tekniska högskolan i Stockholm — en höjning av förevarande anslag med 20 000 kronor till 120 000 kronor.

Departementschefen. Jag anser mig nu endast kunna förordar, att anslaget höjes med 10 000 kronor till 110 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Chalmers tekniska högskola: Bokinköp och bokbindning för högskolans bibliotek* för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 110 000 kronor.

[174] **14. Chalmers tekniska högskola: Resebidrag till studerande.** Förevarande anslag är nu uppfört med 5 000 kronor och utgår främst till obemedlade och mindre bemedlade studerande vid högskolan för nödiga kostnader för resor och uppehälle under obligatoriska exkursioner och fältövningar.

Kollegienämnden har med hänsyn till det ökade antalet studerande vid högskolan samt de höjda biljettpriserna begärt en höjning av anslaget med 2 000 kronor.

Överstyrelsen tillstyrker den av kollegienämnden begärda anslagshöjningen.

Departementschefen. Jag anser mig kunna tillstyrka en höjning av anslaget med 1 000 kronor till 6 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Chalmers tekniska högskola: Resebidrag till studerande* för budgetåret 1956/57 anvisa ett anslag av 6 000 kronor.

[175] **15. Chalmers tekniska högskola: Inredning och utrustning av nya lokaler.** Till inredning och utrustning av nybyggnader vid högskolan har under denna rubrik för innevarande budgetår anvisats ett reservationsanslag av 463 000 kronor, varav 403 000 kronor skall disponeras för nybyggnaden för de maskintekniska laboratorierna och 60 000 kronor för nybyggnaderna för avdelningen för elektroteknik.

Nybyggnaden för de maskintekniska laboratorierna. Programmet för ifrågavarande nybyggnads inredning och utrustning har senast beräknats draga en kostnad av i runt tal 2 150 000 kronor och hela detta belopp har numera anvisats.

Kollegienämnden har — med hänvisning till en framställning från avdelningskollegiet för avdelningen för maskinteknik — hemställt om anvisande av ett fyllnadsanslag av i runt tal 84 000 kronor. Avdelningskollegiet har härvid anfört i huvudsak följande.

Vid beräkning av utrustningsanslaget till maskinlaboratoriet förutsatte avdelningskollegiet att kostnaderna för vissa element i byggnaden, såsom traverser, ångpanna, omformningsaggregat m. m. skulle bestridas av till själva byggnaden anvisade medel. När det sedermera konstaterades, att dessa medel icke förslog härför, beslöt avdelningskollegiet att göra vissa besparingar på redan tidigare äskade utrustningsdetaljer för att sålunda kunna anskaffa nyssnämnda oundgängligen nödvändiga utrustningsdetaljer. Det har emellertid nu visat sig omöjligt, att till fullo åstadkomma en dylik besparing. På grund härav nödgas avdelningskollegiet anmäla, att en viss utfyllnad av det för utrustningen tillgängliga beloppet är nödvändig. Kostnaderna för nu behövlig utrustning uppgår till 247 020 kronor. Genom förutnämnda besparingsåtgärder har emellertid detta belopp kunnat nedbringas till 84 420 kronor, vilka erfordras för anskaffning av följande utrustning:

Traverser	36 500
Monteringskostnader (beräknade)	5 500
Omformare	14 900
Emballage	600
Omformareaggregat	25 920
Montering	1 000

Summa kronor 84 420

Överstyrelsen tillstyrker anvisande av ett fyllnadsanslag av i runt tal 84 000 kronor.

Nybyggnaderna för avdelningen för elektroteknik. Det av statsmakterna år 1951 godkända programmet för inredning och utrustning av nybyggnaderna för avdelningen för elektroteknik har numera fullföljts, sedan för ändamålet anvisats tillhoppa 5 538 000 kronor. Detta program har innefattat en nedskärning av det för ifrågavarande nybyggnader ursprungligen framlagda utrustningsprogrammet, vars förverkligande efter dagens prisnivå skulle draga en kostnad av ytterligare i runt tal 1 150 000 kronor enligt en av vederbörande avdelningskollegium vid högskolan verkställd utredning. Av sistnämnda belopp har 60 000 kronor anvisats för budgetåret 1955/56 till utrustning för institutionen för teleteknik II. Hittills har sålunda till inredning och utrustning av avdelningens nybyggnader anvisats tillhoppa ($5\,538\,000 + 60\,000 =$) 5 598 000 kronor.

Kollegienämnden har nu — med hänvisning till en framställning från avdelningskollegiet för avdelningen för elektroteknik — hemställt om anvisande av återstoden av de för genomförande av det ursprungliga programmet erforderliga medlen, alltså ($1\,150\,000 - 60\,000 =$) 1 090 000 kronor. Sistnämnda belopp skulle fördelas på följande sätt:

Institutionerna för elektromaskinlära och elektrisk anläggnings- teknik	565 000
Institutionen för elektricitetslära och elektrisk mätteknik	103 500
Institutionen för teleteknik I	119 500
Institutionen för elektronik	277 800
Ritsalar och hörsalar	24 000
Summa kronor 1 089 800	

Avdelningskollegiet har anfört bland annat:

Avdelningen för elektroteknik är sedan slutet av föregående år i sin helhet inflyttad i de nyuppförda byggnaderna på Gibraltargatan. Dessa byggnader beräknades på sin tid bliva tillräckliga för en intagning av 80 studerande per år, under förutsättning att de utrustades i enlighet med avdelningskollegiets ursprungliga, noga genomtänkta program. Den år 1950 anbefallda nedskärningen av utrustningen har hotat att allvarligt rubba denna planering. Viktiga, avsedda undervisningslaborationer har ej kunnat igångsättas, planerade vetenskapliga arbeten har måst ställas på framtiden. Även i övrigt har bristen på utrustning i många fall vållat svårigheter. Dock har en sådan anpassning varit möjlig, att avdelningen nu kunnat under ett antal år antaga och utbilda 80 nya studerande per år.

Det vill emellertid nu synas som om den planerade intagningen av 80 per år redan vore otillräcklig. Av allt att döma måste man i en omedelbar framtid räkna med en ökning till 90 à 100 per år och något senare troligen med en än större intagning. Skall det bli möjligt att ta hand om ett sålunda ytterligare ökat studentantal måste enligt avdelningskollegiets be-

stämnda uppfattning åtminstone utbyggnaden till 80 studerande per år snarast fullföljas genom anskaffande av den utrustning, som år 1950 ställdes på framtiden.

Kollegienämnden understryker särskilt utrustningsbehovet för de starkströmstekniska institutionerna (elektromaskinlära och elektrisk anläggningsteknik), vilkas nya lokaler saknade utrustningsdetaljer, som vore att hänföra till det allra nödvändigaste.

Överstyrelsen tillstyrker kollegienämndens förslag och anför:

I fråga om nybyggnaderna för avdelningen för elektroteknik så förut-sattes vid 1951 års riksdag, att det då nedskurna utrustningsprogrammet för dessa byggnader skulle kunna tills vidare nöjaktigt tillgodose undervisningens och forskningens behov. Sedermera har emellertid — såsom förut nämnts — för budgetåret 1955/56 anvisats ett belopp av 60 000 kronor för utrustning av institutionen för teleteknik II enligt det ursprungliga utrustningsprogrammet. Med hänsyn till önskvärdheten av ett mera rationellt utnyttjande av de nya lokalerna vill överstyrelsen nu biträda kollegienämndens förslag om ett fullföljande av hela detta utrustningsprogram, därvid överstyrelsen tillåter sig hänvisa till dåvarande departementschefens uttalande till statsrådsprotokollet vid frågans behandling (1951 års statsverksproposition, Bil. 10: Åttonde huvudtiteln, sid. 196 f.). Överstyrelsen, som ej funnit anledning till erinran mot de från högskolans sida här framlagda kostnadsberäkningarna, vill sålunda förorda en ytterligare medelsanvisning av 565 000 kronor till utrustning av institutionerna för elektromaskinlära och elektrisk anläggningsteknik, för vilka institutioners vidkommande en komplettering av utrustningen ur förut angiven synpunkt för överstyrelsen framstår såsom särskilt angelägen. Men den i ärendet omnämnda ökningen av antalet studerande vid avdelningen gör nu ävenledes ett fullföljande av det ursprungliga utrustningsprogrammet i övrigt, för beräknad kostnad av 525 000 kronor, till ett önskemål av vikt. Överstyrelsen vill därför jämväl tillstyrka kollegienämndens förslag härutinnan.

Departementschefen. Inredningen och utrustningen av nybyggnaden för de maskintekniska laboratorierna har senast beräknats draga en kostnad av 2 150 000 kronor. Detta belopp har numera anvisats. Med hänsyn till vad från högskolans sida anförts anser jag mig böra tillstyrka en ytterligare medelsanvisning av 84 000 kronor till utrustning för ifrågavarande nybyggnad.

Kostnaderna för det av statsmakterna år 1951 godkända programmet för inredning och utrustning av avdelningen för elektroteknik har beräknats till 5 538 000 kronor, vilket belopp anvisats. Sedan förslag i fjol framförts om anvisande av ytterligare i runt tal 1 150 000 kronor för anskaffning av utrustning, som i 1951 års utrustningsprogram ställdes på framtiden, har för innevarande budgetår anvisats 60 000 kronor till utrustning för institutionen för teleteknik II. Kollegienämnden hemställer nu med tillstyrkan av överstyrelsen, att återstående belopp, 1 090 000 kronor, anvisas för nästa budgetår. Jag anser mig i så måtto böra tillmötesgå de framförda önskemålen, att jag förordar anvisande av ytterligare 565 000

kronor till utrustning för institutionerna för elektromaskinlära och elektrisk anläggningsteknik.

Förevarande anslag bör vid bifall till vad jag sålunda förordat uppföras med 649 000 kronor, vilket innebär en anslagshöjning med 186 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Chalmers tekniska högskola: Inredning och utrustning av nya lokaler* för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 649 000 kronor.

[176] **16. Gemensamma ändamål vid de tekniska högskolorna: Stipendier för främjande av högre tekniska studier.** Detta reservationsanslag är i gällande riksstat uppfört med 93 000 kronor, varav 60 000 kronor anvisats till tekniska högskolan i Stockholm och 33 000 kronor till Chalmers tekniska högskola. För närvarande utgår ifrågavarande stipendier med ett belopp av 3 000 kronor och antalet stipendier utgör 20 vid den förra och 11 vid den senare högskolan. Stipendierna är avsedda för studerande, som bedriver studier för att avlägga teknisk licentiatexamen eller fullgöra disputationssprov för vinnande av teknisk doktorsgrad.

Överstyrelsen föreslår, att tre särskilda doktorandstipendier à 6 000 kronor måtte inrättas vid de tekniska högskolorna, varav två vid tekniska högskolan i Stockholm och ett vid Chalmers tekniska högskola. I anslutning härtill hemställer överstyrelsen om höjning av anslaget med 18 000 kronor.

Departementschefen. Jag är icke beredd att tillstyrka överstyrelsens förslag om inrättande av särskilda doktorandstipendier vid de tekniska högskolorna. Då jag icke heller i övrigt ifrågasätter någon ändring beträffande detta anslag, torde detsamma för nästa budgetår böra uppföras med oförändrat belopp, 93 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Gemensamma ändamål vid de tekniska högskolorna: Stipendier för främjande av högre tekniska studier* för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 93 000 kronor.

[177] **17. Gemensamma ändamål vid de tekniska högskolorna: Bidrag till tryckning av doktorsavhandlingar**

	Anslag	Nettoutgift
1950/51	11 000	21 759
1951/52	11 000	12 325
1952/53	11 000	19 105
1953/54	15 000	39 447
1954/55	20 000	27 840
1955/56 (statsliggaren s. 606)	25 000	
1956/57 (förslag)	25 000	

Statens tekniska forskningsråd, som utdelar tryckningsbidragen, räknar för innevarande och nästa budgetår med en anslagsbelastning av lägst 30 000 kronor för år och hemställer, att anslaget uppföres med detta belopp.

Departementschefen. Ifrågavarande anslag, som för innevarande budgetår höjts med 5 000 kronor till 25 000 kronor, torde — i avvaktan på säkrare erfarenhet om behovet av en högre medelsanvisning — för nästa budgetår böra uppföras med oförändrat belopp. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Gemensamma ändamål vid de tekniska högskolorna: Bidrag till tryckning av doktorsavhandlingar* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 25 000 kronor.

[178] **18. Gemensamma ändamål vid de tekniska högskolorna: Ersättning åt sakkunniga i befordringsärenden m. m.**

	Anslag	Nettoutgift
1951/52	40 000	26 388
1952/53	30 000	17 525
1953/54	30 000	70 955
1954/55	30 000	40 726
1955/56 (statsliggaren s. 607)	50 000	
1956/57 (förslag)	45 000	

Överstyrelsen beräknar anslaget för nästa budgetår till 45 000 kronor.

Departementschefen. I enlighet med överstyrelsens förslag torde ifrågavarande anslag för nästa budgetår böra uppföras med 45 000 kronor, vilket innebär en anslagsminskning med 5 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Gemensamma ändamål vid de tekniska högskolorna: Ersättning åt sakkunniga i befordringsärenden m. m.* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 45 000 kronor.

[179] **19. Gemensamma ändamål vid de tekniska högskolorna: Resestipendier åt lärare m. fl.**

	Anslag	Nettoutgift
1954/55	70 000	75 050
1955/56 (statsliggaren s. 608)	70 000	
1956/57 (förslag)	70 000	

Av detta reservationsanslag har för budgetåret 1955/56 anvisats ett belopp av 44 000 kronor till tekniska högskolan i Stockholm och ett belopp av 26 000 kronor till Chalmers tekniska högskola.

Kollegienämnden vid tekniska högskolan i Stockholm har hemställt om oförändrad medelsanvisning till högskolan.

Kollegienämnden vid Chalmers tekniska högskola har hemställt om en medelsanvisning för denna högskolas vidkommande av 40 000 kronor.

Överstyrelsen föreslår, att anslaget för nästa budgetår uppföres med oförändrat belopp.

Departementschefen. Jag biträder överstyrelsens förslag och hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Gemensamma ändamål vid de tekniska högskolorna: Resestipendier åt lärare m. fl.* för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 70 000 kronor.

G. Skolöverstyrelsen, anstalter för lärarutbildning m. m.

[180] 1. Skolöverstyrelsen: Avlöningar

	Anslag	Nettoutgift
1954/55	3 466 000	3 830 044
1955/56 (statsliggaren s. 608)	3 812 000	
1956/57 (förslag)	4 300 000	

Skolöverstyrelsen hemställer, att detta förslagsanslag budgetåret 1956/57 höjes med 885 000 kronor. Höjningen betingas, förutom av automatiska utgiftsförändringar, av i huvudsak följande förslag om inrättande av nya tjänster m. m.

1. Fortsatt dubbling av två undervisningsrådstjänster på organisationsavdelningen.
2. Tillfällig anställning av ytterligare administrativ personal i allmänhet:
 - a) fem amanuenser,
 - b) en kontorist,
 - c) ett kanslibitråde,
 - d) tre kontorsbiträden.
3. En kansliskrivare för registratorsgöromål.
4. En expeditiönsvakt i Cg 8.
5. Försöksavdelningen:
 - a) en byrådirektör i Ce 33,
 - b) en skolpsykolog i Ce 33,
 - c) en undersökningsexpert i Cg 29,
 - d) en amanuens,
 - e) en kansliskrivare.
6. Uppflyttning av skolöverläkarens tjänst från Cp 13 till Cp 14.
7. Folkbildningsroteln: En särskild rotel för ärenden rörande folkhögskolor utbrytes, bibliotekssektionen omvandlas till biblioteksrotel; dessa två nya rotlar jämte en allmän folkbildningsrotel bildar en folkbildningsavdelning;
 - a) en avdelningschef (arvode)
 - b) förändring av folkhögskolinspektörstjänsten till undervisningsrådstjänst,

- c) förändring av en byrådirektörstjänst i Ca 33 till biblioteksrådstjänst i Ca 37,
- d) en förste byråsekreterare i Ce 27,
- e) ett kanslibiträde.
- 8. En kansliskrivare på skolsociala roteln.
- 9. Statistiska kontoret:
 - a) uppflyttning av en byrådirektörstjänst från Ca 31 till Ca 33,
 - b) uppflyttning av tjänst som förste aktuarie från Ca 27 till Ca 29,
 - c) en förste aktuarie i Ce 27,
 - d) en amanuens,
 - e) återförande på ordinarie stat av en tjänst som kansliskrivare på övergångsstat,
 - f) förändring av en tjänst som kansliskrivare i Ca 15 till en tjänst som kontorsskrivare i Ca 19,
 - g) ett kanslibiträde i Cg 11,
 - h) ett kontorsbiträde.
- 10. En trafikkonsulent i Ce 27.
- 11. En hushållskonsulent i Ce 27.
- 12. Två ämneskonsulenter (arvode).
- 13. Utökad tjänstgöring och arvodesreglering för filmkonsulenten.
- 14. Utökad tjänstgöring och arvodesreglering för musikkonsulenten.
- 15. En specialföredragande i ärenden rörande praktiska realskolor och praktiska läroämnen (arvode).
- 16. Höjning av arvode till konsulenten för nykterhetsundervisning och nykterhetsupplysning.
- 17. Förändring av en tjänst som ungdomskonsulent i Cg 29 till Ce 29.
- 18. Ökning med 20 000 kronor av anslagsposten till arvoden till experter och tillfällig personal (nu 120 000) på grund av ökat behov av sakkunnigutredningar och med hänsyn till förslagen under p. 13 och 15.
- 19. Ökning med 55 000 kronor av anslagsposten till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal på grund av ersättningar vid dubblering av undervisningsrådstjänster, vikariats- och övertidsersättningar, vikariebehov m. m.

Av skolöverstyrelsens framställning inhämtas bland annat följande.

1. Överstyrelsen räknar med att de verket medgivna dubbleringarna under budgetåret 1955/56 av dels undervisningsrådstjänsten å avdelningschefens på organisationsavdelningen rotel (rotel O 1), dels ock undervisningsrådstjänsten å planeringsroteln (rotel O 4) måste äga bestånd även budgetåret 1956/57 och att medel härtill beräknas under anslagsposten till avlöningar till ordinarie tjänstemän.

2. Skolväsendet befinner sig för närvarande i en omdaningsperiod, kännetecknad av en synnerligen livlig reformverksamhet, kvantitativ expansion på grund av ökande årskullar samt omfattande löneregleringar. Dessa omständigheter har undan för undan medfört en stegrad arbetsbelastning

inom överstyrelsen, som centralt skall svara för planeringen och utvecklingen på detta område, samtidigt som allt större krav ställes från såväl allmänhetens som myndigheternas sida på snabb handläggning av ärendena inom överstyrelsen. Utvecklingen på detta område har i själva verket varit så snabb och genomgripande, att dagens skolväsen utan överdrift kan betecknas som ett i viktiga hänseenden helt annat än det, som låg till grund vid planeringen av den nuvarande personalorganisationen. Här är att söka en av orsakerna till de kännbara påfrestningarna för överstyrelsen i dess arbete. En annan och avgörande faktor har varit, att den ursprungligen planerade personalorganisationen väsentligt nedskars i förhållande till vad som med hänsyn till tidigare rådande förhållanden ansågs nödvändigt. Överstyrelsen vill i detta sammanhang understryka, att överstyrelsen i detta läge självfallet i första hand övervägt arbetsbesparande åtgärder samt i möjligaste mån förenklat arbetsprocedurerna. Överstyrelsen finner det i betraktande av nu föreliggande och förväntade arbetsuppgifter med administrativt inslag uppenbart, att den administrativa personalen hos överstyrelsen för närvarande är klart underdimensionerad. Även om förutsättningar med hänsyn till arbetsuppgifterna uppenbarligen föreligger för en permanent förstärkning av personalorganisationen, vill överstyrelsen dock, med beaktande av de för petitaarbetet lämnade sparsamhetsdirektiven, begränsa sig till att för budgetåret 1956/57 föreslå en personalförstärkning, som i nuvarande läge kan tillgodose de mest trängande behoven. Sammanfattningsvis uppskattar överstyrelsen detta behov — bortsett från vad överstyrelsen i andra speciella sammanhang föreslår — till *fem befattningshavare i amanuensgraden, en kontorist, ett kanslibiträde samt tre kontorsbiträden*. En förstärkning av personalen i angiven omfattning finner överstyrelsen å andra sidan oundgängligen nödvändig, om arbetsförhållandena inom överstyrelsen i nuvarande läge skall kunna någorlunda bemästras. Överstyrelsen hemställer sålunda, att medel beräknas för tillfällig anställning av den personal, som nu angivits.

4. Expeditionsvaktpersonalen inom överstyrelsen består för närvarande av en förste expeditionsvakt, ett kanslibiträde tillika expeditionsvakt, åtta expeditionsvakter och en expeditionsvaktsaspirant. På grund av lokalbrist inom ämbetshuset Hantverkargatan 29 har överstyrelsen tvingats att förlägga statistiska kontoret, biblioteks-, gymnastik- och hushållssektionerna, folkbildningsroteln och skolsociala roteln utanför ämbetshuset. Den 1 september 1955 flyttar ännu en arbetsenhet — merithandlingsarkivet — ut från ämbetshuset till Kungsholmsgatan 16. Denna arbetsenhets göromål är av sådan art, att den i budskickningsavseende måste stå i ständig kontakt med främst överstyrelsens organisationsavdelning. Den förestående utflyttningen nödvändiggör anställning av ytterligare en expeditionsvakt, vilken emellertid bör erhålla tillfällig anställning i åttonde lönegraden i avvaktan på en mera rationell lösning av expeditionsvaktspersonalens göromål vid ett inlemmande av de utspridda arbetsenheterna med verkets övriga inom ämbetshuset.

5. Utvecklingen inom försöksavdelningens verksamhetsområde har nu kommit in i ett skede, då personalförhållandena inom avdelningen kräver ökad uppmärksamhet. Då försöksavdelningen genom beslut av 1951 års riksdag erhöll sin initialorganisation, hade försöksverksamhet med enhetskola påbörjats endast i ett 20-tal skoldistrikt, och ingenstades hade denna verksamhet ännu nått högstadiet. Redan år 1952 i samband med den då

beslutade omorganisationen av överstyrelsen erhöLL försöksavdelningen en oundgängligen behöVlig förstärkning med en undervisningsrådstjänst, närmast avsedd för yrkesorienteringen och den förberedande yrkesutbildningen på högstadiet. Läsåret 1954/55 uppgick antalet försöksdistrikt till 46 med tillsammans 2 484 lärare och 61 554 elever som deltagare. Försöksverksamheten vid högre skolor, vilken läsåret 1951/52 pågick vid 95 sådana skolor, har successivt utvidgats, så att den läsåret 1954/55 omfattat 164 läroanstalter. Om man skall kunna nå fram till mera bestämda slutsatser om den beslutade enhetsskolan, särskilt differentieringen av dess högstadium med hänsyn till olika elevkategoriers och olika orters behov, måste försöksverksamheten ytterligare utvidgas. Kommunerna visar också alltmera intresse för en sådan utveckling, som enligt många mening synes vara ägnad att öka möjligheterna att ta hand om de stora årskullarna av ungdom, som snart är uppe i den s. k. övergångsåldern och då behöver en mera varierad fortsatt utbildning. För läsåret 1956/57 beräknas antalet försöksdistrikt med enhetsskola komma att uppgå till ca 75 med sammanlagt ca 4 500 lärare och ca 113 000 elever inbegripna i verksamheten. För läsåret 1955/56 har överstyrelsen tillstyrkt enhetsskoleförsök för ytterligare 15 distrikt. I 13 av dessa skall sådana försök komma till stånd enligt Kungl. Maj:ts beslut. Det i det följande angivna behovet av personalförstärkning för budgetåret 1956/57 avser endast det omfång, som den hittills påbörjade försöksverksamheten normalt kan komma att få, om denna utbygges i ungefärligen samma tempo som hittills, och avser alltså ej en avsevärt påskyndad utvidgning.

Överstyrelsen anser sålunda en förstärkning av försöksavdelningens personalresurser numera nödvändig, om försöksverksamheten skall kunna centralt bedrivas på sätt statsmakterna förutsatt.

Försöksverksamheten medför en rad skolorganisatoriska och skoladministrativa arbetsuppgifter, som nu tynger försöksavdelningens ledamöter och konsulenter. Det är av avgörande vikt, att icke minst avdelningschefen som närmast ansvarig för försöksverksamhetens omedelbara ledning beredes ökade möjligheter att befrias från löpande ärenden för att ägna huvudparten av sin tid åt att planera och sammanhålla verksamhetens både krävande och mångskiftande huvuduppgifter. Av vikt är även, att avdelningens ledamöter i övrigt liksom konsulenter befrias från många uppgifter, som med fördel kan utföras av en befattningshavare i *byrådirektörs* ställning. Till innehavare av tjänsten bör utses en skolman med praktisk erfarenhet av skolorganisatoriskt och skoladministrativt arbete; han bör även vara i stånd att biträda vid organiserandet av avdelningens utåtriktade verksamhet, konsulent-, fortbildnings- och publiceringsverksamhet i samband med försöksarbetet.

Till byrådirektörens förfogande bör ställas kvalificerad biträdeshjälp genom inrättande av en *kansliskrivartjänst* i *Ce 15*.

Inom rotel Fö 2, som handlägger frågor rörande försöksverksamheten på enhetsskolans högstadium samt vid högre skolor, avseende teoretiska ämnen och linjer, föreligger behov av *amanuenshjälp*. Denna rotel har till följd av utvecklingen inom roteln område tillförts betydande arbetsuppgifter. Roteln saknar f. n. kvalificerad amanuenshjälp, och uppgifter även av uppenbart rutinmässig natur belastar i hög grad rotelchefen direkt.

En ytterligare *skolpsykolog* är nu oundgängligen behöVlig, särskilt med tanke på att överstyrelsens psykologisk-pedagogiska undersökningsarbete

i samband med försöksverksamheten blivit alltmera omfattande och krävande. Anmärkas må, att överstyrelsen har att för varje år lämna redogörelse för verksamhetens resultat. På detta undersökningsarbete ställer ej minst statsmakterna, forskningens representanter och allmänheten allt större krav. Att märka är vidare, att överstyrelsen hittills ensam fått svara för detta arbete, enär statens psykologisk-pedagogiska institut, som härvidlag skulle ha biträtt överstyrelsen, ännu ej erhållit den förstärkning, som i 1950 års riksdagsbeslut förutsattes. Eftersom den del av det pågående och väntade undersökningsarbetet, som fortfarande skulle tillkomma försöksavdelningen, är av betydande omfattning och då det vidare kan förutsättas komma att ta viss tid, innan den första lärarhögskolan blir i stånd att lämna någon effektiv hjälp i detta arbete, kvarstår behovet av en skolpsykolog, knuten till avdelningen. Åt skolpsykologen kommer att anförts uppgifter av så kvalificerat slag, att vederbörande bör ha avlagt lägst fil. lic.-examen i något av ämnena pedagogik och psykologi samt äga ingående pedagogisk erfarenhet.

Behovet av förstärkning av avdelningens skolpsykologiska expertis är så stort, att utöver den föreslagna skolpsykologen bör anställas en särskild *undersökningsexpert*.

8. Alltsedan skolöverstyrelsens omorganisation handlägges samtliga ärenden av skolsocial natur på en särskild rotel. Förutom frågor rörande undervisning och vård av blinda, döva och psykiskt efterblivna, vilka utgör rotelns huvudsakliga arbetsområde, samt övriga skolsociala ärenden av skiftande slag, såsom frågor rörande skolhem för läroverkens och folkskolans elever, skolkuratorsfrågor, ärenden rörande yrkesvägledning, vissa stipendiefrågor, elevers insamlings- och försäljningsverksamhet m. m. är också huvudparten av frågor rörande internationellt samarbete på skolans område hänskjutna till roteln. Genom den nya lagstiftningen rörande de psykiskt efterblivna har roteln tillförts åtskilliga nya arbetsuppgifter. Därjämte har genom beslut av 1955 års riksdag den centrala ledningen och tillsynen över vanförevårdens skolhemsorganisation tilldelats skolöverstyrelsen. Utvecklingen inom rotelns område under de senare åren har väsentligt stegrat arbetsuppgifterna särskilt för rotelns chef och kvalificerade tjänstemän i övrigt, och en avlastning av speciellt den mängd rutingörsmål, som nu tar dessas tid i anspråk, är nu oundgängligen nödvändig, om arbetsuppgifterna skall kunna bemästras. Med hänsyn till arbetsförhållandena å roteln finner överstyrelsen en förstärkning med åtminstone en befattningshavare i administrativ grad nu oundgängligen nödvändig. Arbetsuppgifterna skulle i och för sig motivera inrättande av en tjänst i byråsekreterargraden. I nuvarande läge och i avvaktan på närmare erfarenheter begränsar sig överstyrelsen dock till att föreslå inrättande av en *kansliskrivartjänst i Ce 15*.

9. Statistiska kontoret har till uppgift att dels på grundval av insamlat statistiskt primärmaterial utarbета och från trycket utgiva fortlöpande statistiska berättelser beräffande det under skolöverstyrelsen och överstyrelsen för yrkesutbildning stående skolväsendet, dels tillhandahålla överstyrelsen och andra statistisk service. För närvarande utgörs den högre personalen å kontoret av 1 byrådirektör i Ca 31, tillika chef för kontoret, 1 förste aktuarie i Ca 27 och 2 amanuenser.

Den reformaktivitet, som för närvarande kännetecknar svenskt undervisningsväsen, återspeglas i särskilt hög grad på statistiska kontorets ar-

betsområde. Före mitten av 1940-talet, då skolorganisationen föga ändrades från år till år och då förhållandena även i övrigt kännetecknades av en jämn och relativt långsam utveckling, låg tyngdpunkten i verksamheten på de rent löpande statistiska bearbetningarna, medan utredningar och uppgiftslämnande till kommittéer, myndigheter och arbetsenheter inom överstyrelsen förekom endast i sporadiska fall. Förhållandena är nu närmast omvända. Kontoret har de facto omvandlats från ett organ för löpande årlig statistik av traditionell beskaffenhet till en serviceavdelning med anknytning till pågående kommitté- och sakkunnigutredningar. Att kontoret har en betydelsefull uppgift att fylla i detta hänseende, torde ligga i öppen dag. Verksamhet av sådant slag är emellertid betydligt mer arbetskrävande än löpande statistiska bearbetningar. Kontorets personalresurser har heller aldrig varit avpassade att tillgodose i varje fall utredningsuppdrag av den omfattning, varom här varit fråga. Med hänsyn härtill och då kontoret självfallet icke velat avvisa sin medverkan i utredningsverksamheten, har en sådan förskjutning av kontorets uppgifter endast kunnat ske genom att arbetsuppgifterna i övrigt eftersatts. Överstyrelsen finner sålunda — i betraktande av den utveckling, som ägt rum sedan statsmakterna tagit ställning till överstyrelsens nuvarande personalorganisation — en förstärkning av personalresurserna på statistiska kontoret nu oundgängligen nödvändig.

Beträffande den högre personalen är i första hand nödvändigt, att kontoret förstärkes med en *förste aktuarietjänst i Ce 27*. Denne bör främst avses för den löpande statistiken samt övriga med denna sammanhängande uppgifter, som nu åvilar byrådirektören och förste aktuarien. Utöver förste aktuarien erfordras för den löpande statistiken — liksom för sammanställningar för internationella ändamål — en *amanuens*.

Den nuvarande *förste aktuarien* bör i första hand disponeras för kontorets utredningsuppgifter samt överhuvud i serviceverksamheten. Med hänsyn härtill och då tjänsten bör erhålla en placering, som i övrigt svarar mot de självständiga, ansvarsfulla och alltmer komplicerade arbetsuppgifterna, bör tjänsten *uppflyttas från Ca 27 till Ca 29*.

Statistiska kontorets biträdespersonal har under senare år utgjorts av 11 tjänstemän. Antalet ordinarie tjänster uppgår till 8. Härutöver finnes en å övergångsstat uppförd kansliskrivartjänst, vilken emellertid sedan mer än 10 år icke fått uppehållas och vilken skall indragas, då den nuvarande innehavaren, som är förordnad å högre tjänst inom annan arbetsenhet, kommer att avgå. Som utfyllnad (inom ramen av 11 tjänstemän) är anställda icke-ordinarie kontorsbiträden ävensom 2 pensionerade befattningshavare i egenskap av arvdestjänstemän. Det har under senare år framstått allt klarare, att biträdespersonalen å statistiska kontoret är otillräcklig för de arbetsuppgifter, som i ständigt ökad omfattning uppdrages åt kontoret.

Överstyrelsen finner det otillräckligt med en högre biträdespersonal, omfattande förutom en kontorist endast 1 tjänsteman i kansliskrivargrad eller högre. Överstyrelsen får därför hemställa, att den å övergångsstat uppförda *kansliskrivartjänsten* å statistiska kontoret återföres till *ordinarie stat*. Med den nu å kontoret förefintliga kansliskrivartjänsten förenas så krävande och ansvarsfulla arbetsuppgifter, omfattande instruktion och arbetsledning beträffande flertalet biträden, viktigare granskning av primärmaterial och översyn av upprättade tabeller, utförande av kvalificerat

räknearbete, deltagande i planläggning av extra utredningar m. m., att en höjning av ifrågavarande tjänst är synnerligen väl motiverad. Överstyrelsen får därför ytterligare hemställa, att nämnda *kansliskrivartjänst uppflyttas till kontorsskrivartjänst i lönegrad Ca 19*. Därest en höjning av den nuvarande kansliskrivartjänsten till Ca 19 icke kan äga rum redan den 1 juli 1956, får överstyrelsen alternativt hemställa om nyinrättande å statistiska kontoret av en kontorsskrivartjänst i Cg 19 från och med budgetåret 1956/57 i stället för det föreslagna återförandet till ordinarie stat av den nu å övergångsstat uppförda kansliskrivartjänsten. Den högre biträdespersonalen skulle därefter enligt båda alternativen uppgå till 3 tjänstemän, nämligen 1 kontorsskrivare, 1 kansliskrivare och 1 kontorist.

I fråga om utökningen av den lägre biträdespersonalen vill överstyrelsen för närvarande begränsa sig till en hemställan om ytterligare 2 tjänster, av vilka den ena med hänsyn till förskjutningen från enklare rutinmässigt arbete till mera kvalificerade utredningsuppdrag lämpligen bör vara en *kanslibiträdestjänst*, som dock tills vidare synes kunna placeras i Cg 11, medan den andra bör utgöras av en *tjänst i reglerad beföringsgång*.

15. De skolformer, som avser att leda fram till praktisk realexamen, har nu uppnått en relativt betydande omfattning. För närvarande finns sålunda 22 praktiska realskolor, 50 vid högre allmänna läroverk och realskolor inbyggda linjer samt 4 inom folkskolan inrättade praktiska realskolelinjer. Det totala antalet klassavdelningar på linjer ledande till praktisk realexamen uppgår till 522. I nära samband med de praktiska realskolorna står de sex ännu kvarvarande yrkesbestämda högre folkskolorna, av vilka fyra för övrigt i organisatoriskt avseende är förenade med praktiska realskolor. Det sammanlagda antalet klassavdelningar vid dem utgör 28. Under sexårsperioden 1948/1954 har antalet linjer vid de praktiska realskolorna ökat från 34 till 49, d. v. s. med omkring 44 procent. Motsvarande ökning vid de s. k. inbyggda linjerna uppgår till 4, d. v. s. cirka 9 procent. Den praktiska realskoleutbildningens snabba utveckling, vilken ännu mer accentueras genom tillkomsten av praktiska realskolelinjer inom folkskolan, torde komma att fortsätta under en avsevärd tid framåt. Från skoldistriktens sida visas allt livligare intresse för inrättande av nya praktiska realskolelinjer. När den försöksverksamhet kommer till stand, som enligt Kungl. Maj:ts brev till skolöverstyrelsen den 6 oktober 1950 angående riktlinjer för det svenska skolväsendets utveckling m. m. skall anordnas, avseende olika former av praktiska realskolor, och varom överstyrelsen ingivit särskild framställning, kan säkerligen en utveckling i ännu snabbare takt motses.

Skolöverstyrelsen behöver en befattningshavare med erfarenheter från olika linjer av den praktiska realskoleutbildningen, vilken kan speciellt avdelas för handläggning av hithörande ärenden. Avsaknaden av en befattningshavare med erforderliga erfarenheter härför försvårar icke blott den rådgivande verksamhet, som enligt Kungl. Maj:ts instruktion för skolöverstyrelsen 37 § är en av dess uppgifter, utan även den inspektionsverksamhet, som enligt samma paragraf åligger skolöverstyrelsen, i den mån dessa verksamhetsområden berör de praktiska realskolelinjerna. Olägenheterna härav är så mycket större, som just denna upplysande och rådgivande verksamhet under den nu pågående kraftiga expansionen av denna del av landets skolväsen är av särskild betydelse. Härtill kommer, att handläggningen inom överstyrelsen av ärenden rörande praktiska realskolor

och realskolelinjer ofta på grund av den särprägel, som dessa skolor och linjer äger, kräver medverkan av någon, som är väl insatt i deras problem och som har goda kontakter med deras skolledare och lärare. Behovet av särskild expertis på den praktiska realskoleutbildningens område, vilket före överstyrelsens omorganisation täcktes genom att en ledamot helt ägnade sig åt dithörande frågor, anser överstyrelsen under nuvarande förhållanden vara särskilt framträdande med hänsyn till de starkt växande elevkullarna och med hänsyn tagen till angelägenheten av en förstärkning av de praktiska utbildningsvägarna.

Arbetsuppgifternas omfattning motiverar i och för sig en heltidsanställd befattningshavare i kvalificerad ställning. I nuvarande läge vill överstyrelsen dock begränsa sig till att föreslå inrättande av en *deltidstjänst som specialföredragande* med ett årsarvode av $(3\,600 + 360 =) 3\,960$ kronor samt därutöver ersättning för de löneförmåner, vilka befattningshavaren vid sin fasta tjänst nödgas avstå under tjänstledighet för uppdraget, högst 3 månader för år.

Statskontoret finner det redan med hänsyn till riktlinjerna för årets budgetarbete uteslutet, att den av skolöverstyrelsen föreslagna personalförstärkningen, omfattande 31 heltidstjänster och en deltidstjänst, kommer till stånd. Ämbetsverket framhåller, att försiktighet med utvidgningar av personalorganisationen är särskilt motiverad med hänsyn till de återverkningar, som lösandet av frågan om skolväsendets lokala och regionala ledning kan få på den centrala skolmyndighetens arbetsuppgifter. Ämbetsverket anför vidare bland annat följande.

Statskontoret kan icke tillstyrka de under punkterna 10—13 framlagda förslagen, vilka lämnats utan bifall vid årets riksdag. Statskontoret är icke övertygat om behovet av en heltidsanställd folkhögskolinspektör. Därest det skulle anses ofrånkomligt att giva inspektionen en vidgad omfattning, torde en ökning av tjänstgöringstiden från tre till fyra månader böra övervägas. I den mån personalökning skall ifrågakomma, bör den samma avse administrativ personal. Ämbetsverket framhåller, att överstyrelsen de senaste budgetåren medgivits överskrida anslagsposten till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal för täckande av kostnader för tillfällig administrativ arbetskraft. För sistförflutna budgetår har sålunda medgivande lämnats att överskrida posten med 190 000 kronor. Överstyrelsens behov av personal av nämnt slag för innevarande budgetår torde ha blivit tillgodosett genom en uppräknings av ifrågavarande post med ett belopp, som torde möjliggöra anställande av tillfällig personal i betydande omfattning. Statskontoret erinrar vidare, att anslagsposten till arvoden till experter och tillfällig personal m. m. för innevarande budgetår uppräknats med 50 000 kronor, varvid förutsatts, att från nyssnämnda post även skulle kunna bestridas kostnader för av överstyrelsen anlitad administrativ expertis på byråsekreterar- och amanuensstadiet. Ämbetsverket motsätter sig likväl icke, att medel beräknas för anställande av ytterligare tre amanuenser och fyra kontorsbiträden, varav en amanuens på försöksavdelningen, en amanuens och ett biträde å statistiska kontoret, ett biträde på registratorsexpeditionen samt ett biträde å skolsociala roteln. Härutöver anser sig ämbetsverket icke kunna tillstyrka personalökningar. — Statskontoret kan icke tillstyrka förslagen, att skolöverläkarens

tjänst, byrådirektörstjänsterna å bibliotekssektionen och å statistiska kontoret samt en förste aktuarietjänst och en kanslibiträdestjänst å nämnda kontor uppflyttas i högre lönegrad. Ämbetsverket kan ej heller förorda ökad tjänstgöring för musikkonsulenten. — Vad angår förslaget om höjning av anslagsposten till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, erinrar statskontoret, att procentuella höjningar av arvodena åt konsulenten för nykterhetsundervisning och nykterhetsupplysning samt åt musikkonsulenten företogs så sent som 1953. Då arvodena är bisysslelärarvoden, torde ytterligare uppräknings icke nu böra ifrågakomma annat än i samband med en allmän sådan höjning. Posten torde bortsett härifrån böra uppföras med oförändrat belopp. Även anslagsposten till arvoden åt experter och tillfällig personal torde, med hänsyn till att den för innevarande budgetår uppräknats med 50 000 kronor, böra bibehållas vid sitt nuvarande belopp. Liksom förra året anser sig statskontoret icke kunna tillstyrka, att ytterligare medel anvisas till vikariatsersättningar m. m.

Statens lönenämnd — som haft att yttra sig beträffande de under p. 6 och 9 framställda förslagen — erinrar, att lönenämnden beträffande skolöverläkarens löneställning i sitt utlåtande angående skolöverstyrelsens organisation uttalade, att tillräckliga skäl för lönegradsuppflyttning av skolöverläkarens tjänst icke förebragts av skolöverstyrelsesakkunniga, varför nämnden avstyrkte de sakkunnigas förslag om att uppflytta tjänsten till lönegrad Cp 15. Lönenämnden finner icke heller de av skolöverstyrelsen anförda skälen för uppflyttning av skolöverläkartjänsten till lönegrad Cp 14 bärande och avstyrker därför framställningen i denna del. Vad beträffar tjänsterna vid skolöverstyrelsens statistiska kontor har nämnden icke blivit övertygad om att tillräckliga skäl föreligger för uppflyttning av byrådirektörstjänsten från Ca 31 till Ca 33 och av förste aktuarietjänsten från Ca 27 till Ca 29. Vidare ifrågasätter nämnden, om icke en amanuens-tjänst kunde vara tillräcklig för arbetsuppgifterna å den föreslagna nya tjänsten såsom förste aktuarie. Tillräckliga skäl har enligt nämndens mening icke förebragts för en så förhållandevis hög löneställning som 19 lönegraden för ett av biträdena å kontoret. Med hänsyn till biträdestjänsternas fördelning på olika lönegrader inom kontoret ifrågasätter nämnden slutligen, om icke en tjänst såsom skriv- och kontorsbiträde i reglerad befordringsgång vore tillfyllest för de arbetsuppgifter, som skulle åvila innehavaren av den föreslagna kanslibiträdestjänsten.

Departementschefen. Såsom skolöverstyrelsen framhållit, befinner sig skolväsendet för närvarande i en omdaningsperiod, kännetecknad bland annat av en omfattande reformverksamhet och en stark kvantitativ expansion på grund av ökande årskullar. Överstyrelsen har mot bakgrunden härav föreslagit en mycket omfattande utökning av överstyrelsens personal samt vissa organisatoriska förändringar, lönegradsuppflyttning för ett flertal befattningshavare m. m. inom verket. Även om skolväsendets expansion

i olika hänseenden otvivelaktigt medför en väsentligt ökad arbetsbelastning inom överstyrelsen, är jag likväl i dagens läge icke beredd att tillgodose de av överstyrelsen här framförda önskemålen annat än i begränsad omfattning med sikte på de förstärkningar, som med hänsyn till skolväsendets utveckling måste anses mest trängande. Därvid har jag funnit en förstärkning särskilt nödvändig inom överstyrelsens försöksavdelning och även inom statistiska kontoret.

Beträffande försöksavdelningen (p. 5) är det enligt min mening nu ofrånkomligt att genom inrättande av en ny tjänst avlasta kvalificerade göromål av administrativ och organisatorisk art från främst avdelningschefen och övriga ledamöter. För att göra det möjligt att till en dylik befattning erhålla en erfaren skolman med akademisk examen eller motsvarande kompetens torde tjänsten böra inrättas såsom byrådirektörstjänst i Ce 31. För avdelningens alltmer krävande undersökningsarbete av psykologisk-pedagogisk natur i samband med försöksverksamheten bör vidare inrättas en ny tjänst som skolpsykolog med de kompetensvillkor överstyrelsen angivit. Denna tjänst bör vara placerad i Ce 33. Därjämte har jag funnit mig böra förorda, att avdelningen förstärkes med en amanuens i reglerad befördringsgång.

I fråga om statistiska kontoret (p. 9), vilket såsom överstyrelsen framhållit numera väsentligen fått karaktären av en serviceavdelning med anknytning till utrednings- och reformverksamhet inom skolväsendet, är en viss personalförstärkning uppenbarligen påkallad. Jag tillstyrker för tillgodoseende av de nödvändiga göromålen med den löpande statistiken inrättande av en amanuensbefattning i reglerad befördringsgång samt därutöver utökning av biträdespersonalen med ett kontorsbiträde, likaledes i reglerad befördringsgång.

För handläggningen av ärenden rörande praktiska realskolor och praktiska läroämnena (p. 15) tillstyrker jag inrättande tills vidare av en deltidsbefattning som specialföredragande med arvode, uppgående till 3 600 kronor, jämte ersättning för avstadda löneförmåner vid tjänstledighet under högst tre månader per år för fullgörande av med befattningen förenade uppgifter.

Även en viss förstärkning av den skolsociala roteln (p. 8) synes mig oundgänglig. Överstyrelsen föreslår här inrättande av en tjänst som kansli-skrivare i Ce 15. För egen del förordar jag en tjänst som kanslibiträde i Ce 11.

Den administrativa personalen i övrigt inom överstyrelsen (p. 2) torde, med beaktande av den förstärkning av amanuens- och biträdespersonalen som skett från och med innevarande budgetår, böra utökas med allenast en extraanställd amanuens. På grund av att ytterligare en arbetsenhet under hösten 1955 utflyttat från det centrala ämbetshuset tillstyrker jag, att medel beräknas för anställande av ett expeditionsvaktbiträde i Cg 8 (p. 4).

Med hänsyn till vad jag i det följande vid anmälan av betänkandet »Det döva barnets språk- och talutveckling» kommer att föreslå, förordar jag vidare, att den nuvarande befattningen som inspektör för dövundervisningen, vilken är förenad med arvode uppgående till 2 200 kronor, utbytes mot en heltidsbefattning som konsulent för dövundervisningen. Innehavare av konsulentbefattningen bör anställas enligt samma grunder som gäller för överstyrelsens ämneskonsulenter.

Vid anslagsberäkningen har jag räknat med fortsatt dubblering av två undervisningsrådstjänster (p. 1). Liksom under innevarande budgetår torde under budgetåret 1956/57 från anslagsposten till arvoden till experter och tillfällig personal m. m. få bestridas kostnader även för av överstyrelsen anlitad administrativ expertis på byråsekreterar- och amanuensstadiet.

Utöver vad jag nu förordat ifrågasätter jag beträffande förevarande anslag icke några andra ändringar än sådana, som hänför sig till automatiska utgiftsförändringar.

Anslaget bör enligt mina beräkningar för nästa budgetår uppföras med 4 300 000 kronor, vilket innebär en höjning med 488 000 kronor. Anslaget torde böra fördelas på olika poster i enlighet med avlöningsstaten i efterföljande hemställan.

Under åberopande av vad jag här anfört hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att, med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1956/57, vidtaga de ändringar i personalförteckningen för skolöverstyrelsen, som föranledes av vad jag i det föregående anfört;

b) godkänna följande avlöningsstat för skolöverstyrelsen, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1956/57:

A v l ö n i n g s s t a t

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	1 578 000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	265 000
3. Arvoden till experter och tillfällig personal m. m., <i>förslagsvis</i>	120 000
4. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal	1 562 000
5. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	775 000
Summa kronor	
4 300 000	

c) till Skolöverstyrelsen: Avlöningar för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 4 300 000 kronor.

[181] 2. Skolöverstyrelsen: Omkostnader

	Anslag	Nettoutgift
1954/55	616 000	604 087
1955/56 (statsliggaren s. 611)	666 000	
1956/57 (förslag)	786 000	

Av det under denna rubrik för innevarande budgetår anvisade förslagsanslaget å 666 000 kronor har endast ett belopp av 656 000 kronor genom den av Kungl. Maj:t fastställda omkostnadsstaten ställts till skolöverstyrelsens förfogande.

Skolöverstyrelsen föreslår i sina anslagsäskanden, att det sålunda för innevarande budgetår till förfogande ställda anslagsbeloppet, 656 000 kronor, för nästa budgetår höjes med 204 000 kronor till 860 000 kronor, vilket innebär en anslagshöjning med 194 000 kronor. Den föreslagna höjningens fördelning på olika poster framgår av följande sammanställning.

1. Reseersättningar (nu förslagsvis 160 000):	
a) Överförande till den under 2 angivna anslagsposten av medel för traktamenten till vikarier å andra tjänster än undervisningsrådstjänster	— 4 000
b) höjning för ökad inspektions- och rådgivningsverksamhet samt på grund av förslag om inrättande av nya tjänster	+ 44 000
2. Tjänstgöringstraktamenten åt vikarierande undervisningsråd (nu förslagsvis 24 000)	+ 4 000
3. Bränsle, lyse och vatten (nu förslagsvis 25 000)	+ 5 000
4. Övriga expenser (nu 275 000)	+ 95 000
5. Publikationstryck (nu förslagsvis 150 000)	+ 60 000
	Summa ökning kronor 204 000

Av skolöverstyrelsens framställning inhämtas bland annat följande.

4. Överstyrelsen beräknar för budgetåret 1956/57 det direktlöpande medelsbehovet för övriga expenser till 350 000 kronor. Utöver de nämnda kostnaderna beräknar överstyrelsen utgifter av engångsnatur under budgetåret 1956/57 till 10 000 kronor för anskaffning av möbler och kontorsmaskiner samt för installation av telefoner, allt föranlett av den begärda personalförstärkningen. För utökning av den automatiska telefonväxeln räknar överstyrelsen med en kostnad av 8 140 kronor. Härtill kommer en kostnad på 5 000 kronor, avseende bearbetning av statistiskt skolmaterial på statistiska centralbyråns maskincentral. Medelsbehovet för övriga expenser uppgår sålunda till $(350\,000 + 10\,000 + 8\,140 + 5\,000 =)$ 373 140 kronor eller avrundat 370 000 kronor.

5. Medelsbehovet för budgetåret 1954/55 kan beräknas till 196 000 kronor. Till täckande av merutgifter under sistnämnda budgetår har överstyrelsen hemställt om anslagspostens överskridande. Budgetåret 1956/57 beräknas publikationen *Aktuellt* från skolöverstyrelsen komma att draga en kostnad av 80 000 kronor, beräknat efter nuvarande upplaga och till

nu gällande trycknings- och distributionskostnader. De årligen återkommande kostnaderna för standardproven för folkskolan har belastat anslagsposten med cirka 76 000 kronor. Statens psykologisk-pedagogiska institut i samråd med överstyrelsen utarbetar för närvarande helt nya standardprov. Kostnaderna för tryckning av dessa beräknas komma att belasta anslagsposten först budgetåret 1956/57 och uppskattas till cirka 100 000 kronor. Denna beräkning är dock synnerligen approximativ, enär proven vid tidpunkten för framställningen ännu icke färdigställts. Överstyrelsens årligen utgivna föreläsningsskatalog för populärvetenskapliga föreläsare har budgetåret 1954/55 kostat 7 500 kronor och tryckning av FN:s deklaration av de mänskliga rättigheterna har nämnda budgetår kostat 1 600 kronor. Dessa tryckalster beräknas budgetåret 1956/57 komma att draga en sammanlagd kostnad av 10 000 kronor. Härtill kommer vissa tryckningskostnader för student- och realexamenstryck samt för annat tryck, som aktualiseras av utvecklingen. Kostnaderna härför uppskattar överstyrelsen till 20 000 kronor. Överstyrelsen hemställer, att anslagsposten budgetåret 1956/57 höjes med 60 000 kronor till 210 000 kronor.

Statskontoret föreslår med hänsyn till stegrade biljettpriser, att posten till reseersättningar (p. 1 b) höjes med 5 000 kronor. Ämbetsverket kan icke förorda, att anslagsposten till tjänstgöringstraktamenten åt vikarie- och undervisningsråd, vilken post må utan Kungl. Maj:ts medgivande överskridas, får disponeras även för traktamenten vid vikariat å annan tjänst än undervisningsrådstjänst (p. 1 a och 2). Statskontoret tillstyrker en uppräkningsdel till bränsle m. m. (p. 3) till 30 000 kronor. En uppräkningsdel till övriga expenser (p. 4) i den omfattning överstyrelsen begär, kan statskontoret icke tillstyrka. Under hand har inhämtats, att kostnaden för renhållning och städning, som 1954/55 uppgick till 75 000 kronor, under nästkommande budgetår beräknas till 90 000 kronor. Statskontoret motsätter sig med hänsyn därtill icke en ökad medelstillsättning av 15 000 kronor för detta ändamål. Då ämbetsverket i annat sammanhang tillstyrkt förstärkning av den för överstyrelsen och byggnadsstyrelsen gemensamma telefonväxeln, som för överstyrelsens del skulle medföra en engångsutgift av 8 130 kronor, bör delposten uppräknas med i runt tal 25 000 kronor. Ämbetsverket anser en kraftig minskning av Aktuellts omfång vara påkallad. Med utgångspunkt härifrån torde enligt statskontorets mening uppräkningsdelen av anslagsposten till publikationstryck (p. 5) böra begränsas till 30 000 kronor.

I en senare ingiven framställning föreslår *skolöverstyrelsen*, att medel till bestridande av kostnaderna för standardprov för folkskolan överflyttas från här ifrågakommande anslag till förslagsanslaget till Folkskolor m. m.: Bidrag till undervisningsmateriel. Kostnaderna för tryckning och distribution av de numera färdigställda standardproven för folkskolans fjärde och sjätte klasser — vilka i överstyrelsens tidigare framställning uppskattats till 100 000 kronor — beräknar överstyrelsen nu till 107 000 kronor. Skolöver-

styrelsen planerar därjämte att utarbeta dels parallellversioner till provserierna för klasserna 4 och 6, dels standardprov med diagnostisk inriktning för lågstadiet. För tryckning, hålkortsbearbetning m. m. av dessa prov beräknas för budgetåret 1956/57 en kostnad av sammanlagt 33 000 kronor. Slutligen föreslår överstyrelsen, att medel till täckande av trycknings- och distributionskostnaderna för publikationen *Aktuellt från skolöverstyrelsen*, vilka nu är beräknade under anslagsposten till publikationstryck, upptages såsom en särskild, förslagsvis betecknad anslagspost.

Departementschefen. Skolöverstyrelsens förslag, att anslagsposten till tjänstgöringstraktamenten åt vikarierande undervisningsråd skall få disponeras även för traktamenten vid vikariat på annan tjänst hos överstyrelsen och att för detta ändamål ett belopp av 4 000 kronor överföres till nämnda anslagspost från anslagsposten till reseersättningar (p. 1 a och 2), anser jag mig icke böra tillstyrka. På grund av de ökade biljettkostnaderna och med hänsyn till mina under föregående punkt framlagda förslag om inrättande av vissa nya tjänster hos överstyrelsen räknar jag med en höjning av anslagsposten till reseersättningar med 15 000 kronor (p. 1 b).

Delposten till bränsle, lyse och vatten (p. 3) torde böra uppräknas med 5 000 kronor till 30 000 kronor. Beträffande delposten till övriga expenser (p. 4) finner jag en till 50 000 kronor begränsad förstärkning påkallad. Medel till bestridande av kostnaderna för utökning av telefonväxeln har redan ställts till förfogande genom att överstyrelsen enligt Kungl. Maj:ts beslut den 2 december 1955 erhållit tillstånd att för ändamålet överskrida innevarande budgetårs anslag.

Under anslagsposten till publikationstryck (p. 5) bör enligt min mening liksom hittills medel beräknas för tryckning och distribution av såväl publikationen *Aktuellt från skolöverstyrelsen* som standardproven för folkskolan. I fråga om standardproven är jag ej beredd att tillstyrka medelsanvisning för de av överstyrelsen föreslagna parallellversionerna och proven för lågstadiet. Överstyrelsens beräkning av medelsbehovet i övrigt för de under denna anslagspost upptagna ändamålen anser jag mig i stort sett böra godtaga. Jag räknar sålunda med en ökning av anslagsposten till publikationstryck med 60 000 kronor till 210 000 kronor.

De av mig nu föreslagna ökningarna uppgår till sammanlagt (15 000 + + 5 000 + 50 000 + 60 000 =) 130 000 kronor. Härifrån skall dock avräknas det belopp om 10 000 kronor, som vid fastställandet av omkostnadsstat för innevarande budgetår icke ställts till förfogande. Anslaget bör sålunda höjas med 120 000 kronor till 786 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Skolöverstyrelsen*: *Omkostnader* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 786 000 kronor.

[182] 3. Skolöverstyrelsen: Försöksverksamhet m. m.

	Anslag	Nettoutgift
1952/53	475 000	259 705
1953/54	600 000	479 908
1954/55	600 000	635 848
1955/56 (statsliggaren s. 611)	600 000	
1956/57 (förslag)	1 000 000	

Skolöverstyrelsen föreslår, att detta reservationsanslag för budgetåret 1956/57 uppföres med 1 700 000 kronor, vilket innebär en höjning med 1 100 000 kronor. I fråga om medelsåtgång och tillgängliga medel för innevarande budgetår anför överstyrelsen följande.

Vid början av budgetåret 1955/56 fanns — sedan en större utbetalning i juli frånräknats — under anslaget tillgängliga 1 031 381 kronor, varav 431 381 kronor i reservation. Vidare har överstyrelsen genom beslut av Kungl. Maj:t den 17 juni 1955 erhållit 45 200 kronor för bestridande för tiden från och med den 1 januari 1955 intill utgången av budgetåret 1955/56 av förhöjda arvoden m. m. till viss personal, avlönad med anlitande av försöksanslaget. Sammanlagt utgjorde alltså de tillgängliga medlen vid början av budgetåret 1955/56 1 076 581 kronor. Kostnaderna för nämnda budgetår beräknades i föregående års anslagsäskanden av överstyrelsen till 967 200 kronor. Vid medelsanvisningen för budgetåret förutsattes en viss begränsning av de av överstyrelsen beräknade kostnaderna. Man måste emellertid samtidigt utgå från att från budgetåret 1954/55 kvarstående kostnader, t. ex. beträffande kurser för enhetsskolans lärare m. fl., kommer att belasta de för budgetåret 1955/56 tillgängliga medlen. Vidare tillkommer utgifter, som ej var kända vid tiden för anslagsberäkningarna för budgetåret 1955/56 och för vilka de beräknade medlen under posten Övrig försöksverksamhet ej torde vara tillräckliga. Vidare kan nämnas kostnader för fortsatt framställning av undervisningsfilmer i lärarutbildningens tjänst, då överstyrelsens framställning i föregående års petita om uppförande av särskilt anslag för dessa kostnader ej bifallits. På grund av det anförda anser sig överstyrelsen icke kunna räkna med någon nämnvärd reservation vid ingången av budgetåret 1956/57, även om någon begränsning kan ske av vissa kostnader under budgetåret 1955/56.

Det av överstyrelsen för följande budgetår äskade beloppet av 1 700 000 kronor beräknas bli disponerat på följande sätt. (Siffror och anmärkningar inom parentes avser jämförelse med överstyrelsens anslagsäskanden för innevarande budgetår.)

I. Försöksverksamhet inom enhetsskolan

1. Kurser för enhetsskolans lärare m. fl.	149 000	(— 18 600)
2. Pedagogisk instruktionsverksamhet med hjälp av regionala samarbetskommittéer och deltidanställda konsulenter	179 900	(+ 58 300)

3. Konferenser med försöksdistriktens överlärare, vederbörande folkskolinspektörer samt representanter för de regionala samarbetskommittéerna och de särskilda skolstyrelserna	24 000	(+ 1 200)
4. Studieresor för enhetsskolans lärare och skolledare	15 000	(+ 5 000)
5. Utarbetande och tryckning av metodiska anvisningar för arbetet inom enhetsskolan	35 000	(— 3 000)
6. Undersökningar och prov inom enhetsskolan	130 000	(+ 25 000)
Summa kronor	532 900	

II. Försöksverksamhet vid högre skolor

(1) Formerna för intagning av lärjungar vid högre skolor	—	(— 5 000)
(4) Muntlig prövning för studentexamen i samband med ämneskoncentration under höstterminen i gymnasiets högsta ring	—	(— 5 000)
1. Särskilda provningar m. m. på det differentierade gymnasiet	20 000	(of.)
(5) 2. Särskilda försöksläroverk (-linjer)	34 400	(+ 34 400)
3. Försök med examensfri studiegång på gymnasietadiet	77 000	(+ 77 000)
4. Särskild realexamen m. m.	423 000	(+ 340 600)
(2) 5. Praktisk linje, reallinje B, vid kommunal flickskola	26 400	(+ 7 900)
(3) 6. Muntlig framställning	76 800	(+ 10 800)
(10) 7. Nya ämnen och ämnesgrenar	51 100	(+ 26 300)
(9, 11) 8. Nya former för samarbete mellan lärare och (6, 7) elever	49 300	(+ 12 300)
9. Orienteringskurser på gymnasiet	31 400	(+ 16 100)
(8)		
Summa kronor	789 400	

III. Försöksverksamhet med korrespondensundervisning

.....	241 000	(+ 111 000)
-------	---------	-------------

IV. Annan försöksverksamhet

1. Fortsatt utgivande av en för försöksverksamheten gemensam publikation	15 000	(+ 2 800)
2. Resekostnadsersättningar och traktamenten m. m. för vissa befattningshavare i samband med planering och tillsyn av försöksverksamheten	25 000	(+ 4 000)
3. Resekostnadsersättningar och traktamenten m. m. till ledamöter och suppleanter i lekmannanämnden	5 000	(of.)
4. Övrig försöksverksamhet	100 000	(+ 40 000)
Summa kronor	145 000	

Av skolöverstyrelsens framställning inhämtas i övrigt bland annat följande.

I. Försöksverksamhet inom enhetsskolan

1. 1953 pågick försöksverksamhet med nioårig enhetsskola i 30 skoldistrikt med sammanlagt 1 009 lärare och 22 725 elever. Antalet försöksdistrikt kommer läsåret 1955/56 att uppgå till 59. Antalet läraravdelningar och elever, som beröres av verksamheten, beräknas då komma att uppgå till 3 400 respektive 85 500. Under förutsättning av en fortsatt utvidgning i samma tempo som hittills beräknas antalet försöksdistrikt läsåret 1956/57 komma att uppgå till 75 och antalet av verksamheten berörda lärare och elever till i runt tal 4 500 respektive 113 000.

Med den omfattning, som försöksverksamheten med enhetsskola nu fått, blir det ej möjligt att täcka behovet av vare sig klass- eller ämneslärares fortbildning genom av skolöverstyrelsen centralt anordnade kurser. För redovisningsåret 1956/57 måste denna fortbildning ännu mera än tidigare ordnas genom de regionala samarbetskommittéernas försorg. Ett undantag utgör dock en upprepad skoladministrativ kurs, vilken i likhet med vad som varit fallet innevarande år bör ordnas centralt.

I stället för övriga tidigare av försöksavdelningen anordnade kurser för klass- och ämneslärare beräknar överstyrelsen att i större utsträckning än föregående år kunna ekonomiskt understödja sådana av lärarorganisationerna ordnade kurser, som avses även för försöksdistriktens lärare. På motsvarande sätt beräknar överstyrelsen att i väsentligt ökad omfattning kunna understödja av lärarorganisationerna anordnade och på försöksverksamheten inriktade fortbildningskurser för övningslärare och lärare i yrkesämnen. Därjämte behöver fortfarande centralt anordnas en del fortbildningskurser för övningslärare, yrkesvalslärare och lärare i yrkesämnen.

Den fortsatta utprovningen av en allmänpraktisk gren av klass 9 y förutsätter, att det även under budgetåret 1956/57 anordnas en fyra veckors fortbildningskurs för 15 lärare på denna gren.

Överstyrelsen planerar vidare en tvåveckorskurs för 25 industrihantverkslärare, åtminstone en enveckaskurs för 25 yrkesvalslärare och centrala konferenser om två dagar vardera för 70 à 80 deltagare i tidigare fortbildningskurser.

2. Den regionala instruktions- och fortbildningsverksamheten för lärare i försöksdistrikten har under redovisningsåret 1954/55 varit fördelad på 13 regioner. Även för de båda närmast följande redovisningsåren beräknas den vara fördelad på samma antal regioner. De båda regionerna i Skåne kommer att sammanföras till en, men i stället tillkommer en ny region för Växjö-området. För budgetåret 1956/57 räknar överstyrelsen med att det i var och en av tio regioner anordnas en tredagars kurs för ett 60-tal deltagare och i var och en av de återstående regionerna en sexdagarskurs för ett 40-tal deltagare. Medel beräknas även för regional konsulentverksamhet, lärarnas auskultering vid lärarutbildningsanstalterna samt annan pedagogisk information.

De för varje år nytillkommande försöksdistrikten — cirka 15 per år — bör tills vidare såsom hittills under det första försöksåret få besök av centralt utsända deltidsanställda konsulenter, som informerar lärarna om enhetsskolans målsättning, kursföreskrifter och arbetssätt. Viss sådan konsultenhjälp behöver också lämnas distrikt, där verksamheten nått högstadiet, som erbjuder sina speciella problem, ej minst organisationen av den förberedande yrkesutbildningen och dess bedrivande. Efter hand som samarbetet mellan enhetsskolan och de kommunala yrkesskolorna vidgas och förstärkes, torde en del av den för den förberedande yrkesundervisningen behövliga konsulentverksamheten kunna ordnas regionalt med hjälp av experter från yrkesskolor.

3. Överstyrelsen avser att under budgetåret 1956/57 anordna fyra tvådagarskonferenser, till vilka förutom de lokala försöksledarna och vederbörande statens folkskolinspektörer kommer att inbjudas representanter såväl för de regionala samarbetskommittéerna som för de särskilda skolstyrelserna.

4. För försöksverksamhetens utveckling kan det vara av betydelse, att några av försöksledarna beredes möjlighet att studera motsvarande verksamhet på andra orter, inom eller utom landet. Vidare är det betydelsefullt, att lärare i främmande språk liksom även andra lärare på enhetsskolans högstadium beredes tillfälle till studier utomlands på motsvarande sätt som läroverkslärare.

5. Under läsåret 1954/55 har överstyrelsen fastställt reviderade timplaner och huvudmoment för enhetsskolan för praktisk prövning under perioden 1955/58. Dessa timplaner och huvudmoment utgör såsom hittills den relativt fasta kärnan i kursföreskrifterna. Dessa kompletteras emellertid av en lättare modifierbar del, bestående av likaledes centralt av experter utarbetade förslag till detaljuppläggning av vissa arbetssätt, ämnen, kursmoment och kurser. Efter hand som sådana kompletterande metodiska anvisningar blir färdiga, kommer de att ges ut i form av supplement eller bilagor till huvudmomenten. Såsom experter för utarbetande av dessa supplerande metodiska anvisningar ämnar överstyrelsen i första hand anlita de deltidsanställda konsulenterna, vilkas erfarenheter från arbetet i försöksdistrikten härigenom alltså skulle kunna utnyttjas även för den fortsatta kursplanerevisionen.

6. Den nu pågående praktiska utprövningen av lämpliga organisations- och arbetsformer för enhetsskolan, särskilt utformningen av dess högstadium, förutsätter fortsatta och intensifierade undersökningar, som tills vidare bör ombesörjas av överstyrelsen. Dessa sammanhänger nämligen mycket nära med och utgör en av betingelserna för den kontinuerliga an-

passningen av lärokurserna och lärogången efter olika elevers och elevkategoriers utbildningsmöjligheter och behov, liksom efter det växlande utbildningsbehovet i samhället. En sådan anpassning förutsätter emellertid först och främst, att man betydligt mera ingående än tidigare lär känna eleverna på högstadiet, deras intressen, attityder, förkunskaper och bildningsmöjligheter. Därvid är det också nödvändigt att i större utsträckning än som hittills kunnat ske insamla och bearbeta lärarnas erfarenheter och synpunkter i fråga om såväl eleverna som kursplanerna. Dessa undersökningar utgör en viktig förutsättning för det åt överstyrelsen givna uppdraget att pröva ut de för enhetsskolan ändamålsenliga organisations- och arbetsformerna.

Ehuru elevernas ämnesval på högstadiet i princip är fritt, föregås detta val dock av viss studieorientering. För att närmare utröna, hur denna orientering bör ske, behöver elevernas ämnesval noggrant undersökas genom s. k. följdstudier. Det är av vikt att få veta, i vad mån man genom studieorienteringen kan minska risken för misslyckanden vid elevernas fortsatta utbildning samt undvika obetänksamma och onödiga förändringar i studieinriktningen. För att också få ett begrepp om hur yrkesvägledningen och den förberedande yrkesutbildningen fungerar behöver hela de årsgrupper elever, som nu lämnat enhetsskolan, under ett antal år framåt uppmärksam och följas av överstyrelsen med hänsyn såväl till deras fortsatta utbildning som till deras inpassning i yrkeslivet. I samband med dessa följdstudier bör även betygsgivningen inom enhetsskolan beaktas, vilket dock knappast är möjligt utan att vissa gemensamma kunskapsprov anordnas.

Gång efter annan har statsutskottet — senast vid 1955 års riksdag — framhållit, att man ej bör låta resultaten av undersökningar och jämförelser rörande det uppnådda kunskapsmålet uteslutande vara avgörande för ett omdöme om försöksverksamhetens inriktning utan att man också bör beakta de andra värden, som enhetsskolans inre arbete skall syfta till att ge. År 1951 påbörjades en undersökning om den sociala mognaden hos enhetsskolans elever och motsvarande elever i folkskolan. Några preliminära resultat av dessa undersökningar omnämndes i ett par av årsredogörelserna (Aktuellt 1952: 5, s. 75, och 1953: 1, s. 17). Enär nu ett allt större antal elever når och genomgår högstadiet, där elevernas begynnande sociala mognad och anpassning synes vara mest framträdande, bör dessa undersökningar fortsättas och utvidgas. I visst samband härmed står en under läsåret 1954/55 påbörjad undersökning rörande elevernas behållning av och intresse för olika delar av ämnet samhällskunskap. Denna undersökning, som kan väntas ge värdefulla upplysningar för både lärare och läroboksförfattare, bland annat om de lämpligaste åldersstadierna för behandling av olika samhällsproblem, bör likaledes utvidgas och helst genomföras även i vissa andra skoltyper.

En del övriga av överstyrelsen i tidigare anslagsäskanden omnämnda eller delvis påbörjade undersökningar, t. ex. utexperimenterande av särskilda utvecklings- och läsmognadstests, praktisk utprovning av grundkurser och överkurser samt vissa jämförande undersökningar rörande olika inlärningsmetoder och arbetssätt, synes däremot närmast böra ankomma på lärarhögskolan.

II. Försöksverksamhet vid högre skolor

(1) Särskilt tillkallade sakkunniga har den 4 mars 1955 framlagt utredningsresultat och förslag angående formerna för intagning av lärjungar vid högre skolor. Det är skolöverstyrelsens avsikt att, om och i den mån utredningen ger anledning därtill, i ämnet ingiva särskild framställning till Kungl. Maj:t.

(4) De försök med muntlig prövning för studentexamen i samband med ämneskoncentration under höstterminen i gymnasiets högsta ring, som pågått sedan läsåret 1952/53, har bedrivits i endast begränsad, alltmer avtagande omfattning. Då överstyrelsen avser att få anordningen vidare utprövad vid det eller de särskilda läroverk, som avses i en av överstyrelsen den 9 juni 1954 gjord framställning till Kungl. Maj:t med hemställan om utredning angående inrättande av ett antal försöksskolor inom det högre skolväsendet, bör försöket såsom fristående anordning upphöra.

1. I framställning den 15 april 1955 angående inordnande av vissa försök vid de högre skolorna som normala anordningar inom skolorganisation m.m. har överstyrelsen föreslagit, att försöken med särskilda prövningar m.m. på det differentierade gymnasiet skulle upphöra och prövningarna i stället inarbetas som en normal anordning i läroverkens arbete. Då frågan om ett sådant införande av anordningen med särskild prövning för läroverkets egna elever emellertid är förenad med flera principiella konsekvenser, bland annat av ekonomisk art, avser överstyrelsen att göra särskild framställning i ärendet. I avvaktan härpå beräknar överstyrelsen i detta sammanhang medel för fortsatt försöksverksamhet.

2. Genom beslut den 18 juni och 22 oktober 1954 har överstyrelsen be myndigats verkställa utredning och till Kungl. Maj:t inkomma med förslag angående inrättande av ett antal försöksskolor inom det högre skolväsendet. Utredningen, som tillsattes den 16 december 1954, kan icke med säkerhet beräknas ha avslutat sitt arbete i sådan tid, att dess förslag kan föranleda beslut i god tid före läsåret 1956/57. Då det emellertid måste anses vara av vikt, att ifrågavarande försöksverksamhet kan påbörjas åtminstone i begränsad omfattning läsåret 1956/57, föreslår överstyrelsen, att medel beräknas för ändamålet för nämnda läsår. Verksamheten beräknas kunna börja vid tre till fem läroverk. Då den sannolikt icke på en gång kan genomföras i full omfattning vid berörda skolor, erfordras uppskattningsvis omkring 15 veckotimmar per läroverk utöver den normala timtilldelningen.

3. De två omständigheter — kraftigt ökande årskullar och ökande andel av varje årskull, som söker sig till högre skolor — vilka under de senaste åren medfört en stigande tillströmning av elever till realskolan och jämförliga skolformer, måste komma att medföra ett ökat tryck på gymnasie-stadiets skolformer mot slutet av 1950-talet. Sannolikheten talar för att till gymnasiet kommer att i växande omfattning söka sig elever, för vilka gymnasiet icke erbjuder en lämplig studiemiljö med åtföljande risker för studiemisslyckanden för ett betydande antal av eleverna. Under dessa förhållanden torde det vara befogat att överväga en komplettering av stadiet över realskolans med olika slag av examensfria studiemöjligheter av såväl allmänorienterande som praktisk karaktär vid sidan dels av befintliga gymnasieformer, dels av de rent praktiska gymnasier, om vilka utredning pågår i annat sammanhang. Den angivna anordningen med examensfri studiegång ovanför den obligatoriska skolan bör kunna anordnas antingen som

särskild linje vid befintligt gymnasium eller som påbyggnad på enhets-skolans högstadium, på den kommunala flickskolan och på realskolan. Oavsett hur linjen organiseras, bör den bereda här avsedda studiemöjligheter för såväl pojkar som flickor, även om man kan överväga att organisera linjer avsedda enbart för flickor som en påbyggnad på flickskolan. En examensfri studiegång på gymnasiet är emellertid en genomgripande nyhet och bör givetvis föregås av detaljplanläggning liksom av viss försöksverksamhet, vilken dock med hänsyn till de snabbt växande kraven på utbildning utöver realskolestadiet bör igångsättas utan onödigt tidsutdräkt. Dylika försök bör förläggas till befintliga skolor med god läraruppsättning, varigenom vinnes dels att särskild försöksledare icke behöver förordnas, eftersom rektor redan finnes, dels att försöken kan jämförelsevis lätt organiseras med utnyttjande av skolans egna lärare. För envar av försöksskolorna beräknas en linje med ett lärarbehov motsvarande en heltidsanställd ämneslärare i löneklass 27 och en övningslärare i löneklass 21 med halv tjänst. Så länge försöksgymnasierna befinner sig i första uppbyggnadsstadiet och innan de vunnit erforderlig organisatorisk och pedagogisk stadga, bör här avsedda försök icke förläggas till dem. Innan försöket igångsättes, måste dock, som redan antytts, närmare utredning verkställas och fullständigt förslag med bland annat tim- och kursplaner utarbetas och underställas Kungl. Maj:t. Överstyrelsen avser att med det snaraste igångsätta denna utredning, med tanke på att försöksverksamheten — förslagsvis vid tre skolor — skall kunna begynna läsåret 1956/57. Under första läsåret med försöksverksamhet bör utredningen kunna kontinuerligt kompletteras med kursangivelser och övriga anvisningar. Kostnaden härför beräknas avrundat till 2 000 kronor. För det föreslagna försöket skulle således den totala kostnaden uppgå till $(3 \times 25\,000 + 2\,000 =) 77\,000$ kronor, vilket belopp bör beräknas under förevarande anslag och disponeras efter beslut av Kungl. Maj:t på grundval av förutnämnda detaljplanering.

4. Jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndiganden den 1 juni 1951, den 6 juni 1952 och den 22 oktober 1954 har överstyrelsen lämnat medgivande åt sammanlagt 30 skolor att låta eleverna i näst högsta klassen av realskolan utbyta högst tre teoretiska ämnen mot praktiska kurser i vissa läroämnen, praktiska ämnen eller utvidgade kurser i övningsämnen. I 17 av dessa 30 skolor har anordningen redan läsåret 1955/56 nått högsta klassen, och läsåret 1956/57 kommer detta att vara fallet med samtliga skolor.

Försöksverksamheten med särskild realexamen är den gren av försöksverksamheten vid högre skolor, som mött det största intresset. Ett stort antal förfrågningar har under hand inkommit till överstyrelsen. Då realskoleutredningen har frågan om särskild realexamen till behandling, har överstyrelsen emellertid ansett sig böra råda skolorna att avvakta utredningsresultatet, innan framställning göres i ämnet. Trots detta föreligger framställningar från 18 skolor, av vilka överstyrelsen på grund av särskilda skäl med tillstyrkan överlämnat två till Kungl. Maj:ts prövning. Överstyrelsen, som förutsätter, att anordningen — i avvaktan på de beslut, till vilka realskoleutredningens förslag kan föranleda — kommer att betraktas som försöksverksamhet även under läsåret 1956/57, anser sig på grund av det anförda böra räkna med att sammanlagt minst 60 skolor får delta i försöket under nämnda läsår. Då antalet i folkskolan inbyggda realskolor ökat och då behovet och värdet av en försöksverksamhet med särskild realexamen i dessa skolor är minst lika stort som i övriga real-

skolor, utgår överstyrelsen från att i folkskolan inbyggda realskolor skall i detta hänseende jämföras med övriga. På grundval av de erfarenheter, överstyrelsen förvärvat av försöksanordningarna, finner överstyrelsen det nödvändigt att räkna med en extra timtilldelning för särskild undervisning av i genomsnitt 15 veckotimmar per skola med två klasser och 8 veckotimmar per skola med en klass.

5. Jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndiganden den 25 april 1952, den 11 juni 1954 och den 20 maj 1955 har överstyrelsen medgivit, att vid kommunala flickskolan i Jönköping från och med läsåret 1952/53, vid Vasastadens kommunala flickskola i Stockholm från och med läsåret 1954/55 samt vid kommunala flickskolorna i Skara och Uppsala från och med läsåret 1955/56 finge inrättas en praktisk linje, s. k. reallinje B. De merkostnader, som dessa praktiska linjer medför, skall bestridas ur försöksanslaget. Merkostnaderna för varje skola begränsar sig till kostnaderna för en veckotimme i matematik och för det utvidgade timtalet i övningsämnen slöjd, hemkunskap och hushållsgöromål samt barnavård, vilket uppgår till 10 veckotimmar, d. v. s. sammanlagt 11 veckotimmar. Då det är sannolikt, att vid ytterligare en eller två skolor praktisk linje, reallinje B, som medför extra kostnader kommer att inrättas, beräknar överstyrelsen medel även för en sådan utvidgning av verksamheten.

6. Försök med intensifierad undervisning i muntlig framställning bör fortsätta i samma omfattning som tidigare. På grund av gjorda erfarenheter räknar överstyrelsen med en viss ökning av kostnaden per veckotimme.

7. Kungl. Maj:t har den 3 juni 1955 medgivit, att den tidigare påbörjade försöksverksamheten med särskild undervisning i bok- och bibliotekskunskap finge under läsåret 1955/56 bedrivas vid högst tre allmänna läroverk. Överstyrelsen, som finner försöken värdefulla, anser, att de bör fortsätta också läsåret 1956/57 efter i huvudsak samma principer som tidigare. För en säkrare och allsidigare bedömning av resultaten av försöken anser överstyrelsen emellertid önskvärt, att ytterligare några skolor av varierande typ beredes tillfälle att delta, förslagsvis tre. Överstyrelsen räknar alltså med att nedsätta undervisningsskyldigheten för bibliotekarierna vid sex skolor med omkring 7 veckotimmar, dock med sammanlagt högst 42 veckotimmar, och att i medeltal fem undervisningsavdelningar vid var och en av de sex skolorna får uppdelas under en veckotimme vid modersmålsundervisningen.

Genom beslut den 11 juni 1954 medgav Kungl. Maj:t, att försök med frivillig textilslöjd finge anordnas under högst två veckotimmar utom timplanen i ring II⁴ eller ring I³ vid högst fem läroanstalter med student-examensrätt under läsåren 1954/56. Då försöket väckt stort intresse, önskar överstyrelsen möjlighet att fortsätta detsamma, helst i något ökad omfattning, förslagsvis vid högst 8 läroanstalter.

8. Försöken med »klassens timme» fyller enligt överstyrelsens mening ett stort behov. Det vore därför önskvärt, om försöksverksamhet kunde medges i större utsträckning än hittills, så att åtminstone alla framställningar kunde beviljas i full utsträckning. Överstyrelsen begränsar sig emellertid till att föreslå en ökning av timtilldelningen från innevarande budgetårs 30 veckotimmar med 8 veckotimmar till 38 veckotimmar. Även för »skolans timme» har liksom tidigare medel beräknats.

Överstyrelsen föreslår för organiserad läxhjälp en ökning av timtilldelningen från 32,5 veckotimmar innevarande budgetår till 40 veckotimmar.

9. De i de två föregående årens petita omnämnda orienteringskurserna beräknas under läsåret 1955/56 komma till stånd på tidigare angivet sätt och avse ämnena fysik och kemi. I och med utgången av nämnda läsår har försöket beträffande fysik pågått i två läsår i viss omfattning. Då dessa orienteringskurser, framför allt vad ämnet fysik beträffar, torde ställa mycket stora krav på lärarna och då erfarenheterna från försöken under läsåret 1955/56 icke kan hinna bearbetas och ställas till lärarnas förfogande före början av höstterminen 1956, räknar överstyrelsen med ytterligare ett års försöksverksamhet vad orienteringskurserna i fysik beträffar. Försöket bör bedrivas vid 25 skolor med en kurs vid varje skola eller vid ett mindre antal skolor med flera kurser vid varje skola. Lärare skall uppbära arvode enligt timplanen för en halv veckotimme per kurs. Extra ersättning därutöver bör icke utgå.

För sammanställning av försökserfarenheterna i fysik och för utarbetande av handledning eller metodiska anvisningar för kursen i fråga bör särskild sakkunnig anlitas.

I likhet med vad som är fallet med ämnet fysik bör kurser i kemi försöksvis anordnas under ytterligare minst ett år. Med hänsyn till värdet av att få de under första året uppdragna riktlinjerna allsidigt utprovade och utvidgade måste överstyrelsen förutsätta, att resultatet av andra årets försök tämligen utförligt redovisas. Särskild uppmärksamhet måste härvid ägnas frågor på gränsområdet mellan kemi och fysik. För utarbetande av dessa redogörelser och övriga med försöket sammanhängande arbetsuppgifter synes viss ersättning böra utgå till lärarna. Överstyrelsen har därför, i motsats till vad som var fallet i föregående petitaberäkningar, räknat med att varje lärare för detta erhåller en halv veckotimmes extra ersättning. Antalet andraårskurser i kemi torde dock kunna bli mindre än i fysik och ges vid 15 läroanstalter med en kurs vid varje anstalt, alternativt vid ett färre antal skolor med flera kurser vid varje skola.

I ämnet biologi bör kurserna komma till stånd på det sätt, som angivits i petita för budgetåret 1954/55, d. v. s. med tre lärare och två veckotimmar för varje lärare (en halv veckotimme schemabunden arbetstid, en halv veckotimme förberedelsearbete och en veckotimme för utarbetande av förslag till handledning).

III. Försöksverksamhet med korrespondensundervisning

Kungl. Maj:t har genom beslut den 4 juli 1952 bemyndigat överstyrelsen att för försök med korrespondensundervisning ledande till realexamen i Dalby och Norra Ny kommuner använda högst 23 500 respektive 21 500 kronor. Kungl. Maj:t har vidare den 20 augusti 1954 bemyndigat överstyrelsen att för samma ändamål avseende två avdelningar i Amnehärads kommun använda högst 42 000 kronor. Skolöverstyrelsen har med stöd av bemyndigande den 8 juli 1955 dels den 12 juli 1955 tilldelat Amnehärads kommun ytterligare högst 6 000 kronor, dels den 8 augusti 1955 medgivit fortsatt bidrag till korrespondensrealskolan i Björkviks kommun med högst 11 000 kronor för budgetåret 1955/56. I utlåtande den 25 juli 1955 har överstyrelsen tillstyrkt anvisande av dels högst 44 500 kronor till en korrespondensrealskola med två avdelningar inom Ovikens kommun, dels högst

2 000 kronor som bidrag till en korrespondensrealskola i Vittangi inom Kiruna stads kommun.

Överstyrelsen har uppskattat medelsbehovet för en fullständig avdelning i korrespondensrealskola med 24 elever till 23 500 kronor, varvid man räknat med en lärare i högst lönegrad Ce 19. Med de nya tilläggen på lärarlönerna beräknas medelsbehovet stiga till 24 500 kronor. Då överstyrelsen numera enligt ovannämnda bemyndigande äger medgiva fortsatt bidrag till korrespondensrealskolor, beträffande vilka frågan om bidrag tidigare varit underställd Kungl. Maj:ts prövning, dock under förutsättning att ändring av principerna för beräkning av bidraget icke sker, och då det är omöjligt att redan nu veta, hur stort elevantalet blir i en avdelning läsåret 1956/57, utgår överstyrelsen i förevarande beräkningar från fullt elevantal i varje medgiven avdelning i Dalby, Norra Ny, Amnehärad och Oviken. Vidare räknar överstyrelsen med att fullt statsbidrag skall utgå till korrespondensrealskolan i Vittangi för en avdelning. Slutligen torde man även böra beräkna någon förhöjning av bidraget till korrespondensrealskolan i Björkvik.

Medelsbehovet för ifrågavarande ändamål skulle alltså bli $(7 \times 24\,500 + 15\,000 =)$ 186 500 kronor. Med hänsyn till att behov av åtminstone ytterligare en avdelning kan komma att föreligga föreslår överstyrelsen en höjning av beloppet till 211 000 kronor.

Vidare räknar överstyrelsen liksom tidigare med 30 000 kronor för viss korrespondensundervisning inom enhetsskolan.

IV. Annan försöksverksamhet

1. Under budgetåret 1954/55 har av försöksavdelningens tidskrift »På Försök» utgivits fem nummer, tre omfattande 24 sidor och två 20 sidor. Upplagan har under året uppgått till 6 000 exemplar. På grund av försöksverksamhetens successiva utvidgning behöver upplagan ökas till 7 000 exemplar för år 1955/56 och till 8 000 exemplar för år 1956/57.

2. När resekostnader m. m. i samband med överstyrelsens planering och tillsyn av försöksverksamheten i petita för budgetåret 1954/55 beräknades till 21 000 kronor, kunde man räkna med att verksamheten endast i 31 av 46 försöksdistrikt nådde högstadiet, som fordrar en kontinuerlig tillsyn från försöksavdelningens sida, ej minst i fråga om den yrkesförberedande undervisningen. Från och med läsåret 1956/57 beräknas försöksverksamheten i alla dessa 46 distrikt ha nått högstadiet, varjämte det beräknas ha tillkommit ytterligare inemot 20 nya försöksdistrikt, vilka i regel behöver besökas i samband med verksamhetens planering och igångsättande. Den ifrågavarande posten, som redan visat sig vara otillräcklig, föreslår överstyrelsen därför för budgetåret 1956/57 höjd till 25 000 kronor.

4. Erfarenheten har visat, att det under försöksverksamhetens gång uppstår nya undersöknings- och försöksbehov, som alltså aktualiseras av utvecklingen själv och därför ej nu i detalj kan förutses. För att kunna tillgodose sådana behov anser sig överstyrelsen för budgetåret 1956/57 behöva disponera 100 000 kronor.

I detta belopp ingår bland annat utgifterna för det i enlighet med Kungl. Maj:ts beslut den 18 juni 1954 påbörjade nordiska samarbetet i fråga om pedagogisk forskning och försöksverksamhet. Så länge detta samarbete ännu ej tagit fastare form, kan självfallet kostnaderna för detsamma ej närmare beräknas.

Detsamma gäller kostnaderna för det statsbidrag, som överstyrelsen en-

ligt bemyndigande den 27 mars 1954 har möjlighet att bevilja enhetsskoldistrikt till avlönande av timlärare för fyllnadsundervisning i engelska av elever, vilka inflyttat i distriktet och tidigare icke åtnjutit undervisning i ämnet. Genom beslut av 1953 och 1954 års riksdag utgår statsbidrag för viss stödundervisning åt elever, som från enhetsskolan övergått till annat gymnasium än försöksgymnasium. I någon mån föreligger under en övergångstid behov av dylik stödundervisning även för elever, som efter genomgång av enhetsskolan intagits i försöksgymnasium, enär detta har samma slutmål som övriga gymnasier. I de fall, då så visar sig erfoderligt, räknar överstyrelsen med att ur denna anslagspost även kunna anslå medel till motsvarande stödundervisning för elever från enhetsskolan, vilka övergått till kommunala gymnasier.

Vidare kan nämnas, att ur förevarande post utgår arvoden till sakkunniga m. fl., som anställes för vissa speciella uppgifter inom försöksverksamheten. Detta kommer att bli fallet även under budgetåret 1956/57.

Till stöd för den föreslagna höjningen av anslagsposten får överstyrelsen slutligen meddela, att kostnaderna under det förflutna budgetåret uppgått till i det närmaste 85 000 kronor. På grund av försöksverksamhetens utvidgning, nya uppgifter m. m. måste man räkna med att de kommer att ytterligare stiga under de närmaste budgetåren.

Statskontoret erinrar om att reservationen på förevarande anslag vid ingången av innevarande budgetår uppgick till omkring 430 000 kronor mot av skolöverstyrelsen i anslagsäskandena för 1955/56 beräknade 120 000 kronor. Liksom förra året anser ämbetsverket, att överstyrelsens kalkyl i detta avseende är väl försiktig; man torde alltså böra utgå från att viss reservation skall föreligga, om än ej av samma storleksordning som vid ingången av innevarande budgetår. Anslagsmedel bör enligt statskontorets mening icke nu beräknas för särskilda försöksläroverk och för försök med examensfri studiegång på gymnasiestadiet; i fråga om förstnämnda verksamhet pågår ännu utredning och rörande examensfri studiegång på gymnasiestadiet avses utredning skola igångsättas. Enligt överstyrelsens förslag skulle försöksverksamheten med särskild realexamen utvidgas till att omfatta 60 skolor mot för närvarande 30. Då realskoleutredningen har att behandla frågan om anordnande av särskild realexamen, bör enligt statskontorets mening försöksverksamheten, i avvaktan på resultatet av kommitténs arbete, icke utvidgas till att omfatta ytterligare skolor. Härigenom kan medelsbehovet icke obetydligt begränsas. Ifrågavarande anslag bör enligt statskontorets uppfattning icke uppföras med högre belopp än 1 200 000 kronor; däremot bör övervägas, huruvida icke genom viss ytterligare begränsning av det framlagda programmet för försöksverksamheten en förstärkning med 400 000 kronor kan anses tillfyllest och anslaget sålunda uppföras med 1 000 000 kronor.

Departementschefen. Skolöverstyrelsen föreslår för nästa budgetår en höjning av detta anslag med icke mindre än 1 100 000 kronor. Detta får dock ses mot bakgrunden av att under de senaste budgetåren förelegat

avsevärda reservationer. Överstyrelsen räknar nu med att vid ingången av budgetåret 1956/57 icke kommer att förefinnas någon nämnvärd reservation. Såsom statskontoret påpekat, torde överstyrelsens beräkningar på denna punkt vara väl försiktiga. Sannolikt kommer dock reservationen att understiga den reservation, som förelåg vid början av innevarande budgetår. En väsentlig uppräknings av anslaget måste därför ske.

Man torde ha anledning att antaga, att vissa av de i skolöverstyrelsens program upptagna försöken icke hinner igångsättas under budgetåret 1956/57. Några projekt, exempelvis anordnande av särskilda försöksläroverk och försök med examensfri studiegång på gymnasiestadiet, befinner sig under utredning och torde för prövning av frågan om ett realiserande komma att i sinom tid underställas Kungl. Maj:t. I förevarande sammanhang har jag icke anledning att ta ställning till dylika projekt. Överstyrelsen planerar vidare bland annat icke obetydliga utvidgningar av vissa pågående försök vid högre skolor. Försöksverksamheten bör givetvis i varje särskilt fall ges en sådan omfattning, att anordningen i fråga blir allsidigt prövad. En viss återhållsamhet torde dock kunna iakttagas utan att försöksverksamhetens syfte förfelas. Frågan huruvida anordnandet av särskild realexamen och av praktisk linje, reallinje B, vid kommunala flickskolor skall kvarstå i försöksform även nästa budgetår, torde få prövas senare i samband med ställningstagandet till realskoleutredningens förslag.

Med beaktande av här redovisade överväganden finner jag mig böra föreslå, att anslaget för nästa budgetår höjes med 400 000 kronor och sålunda uppföres med 1 000 000 kronor.

Liksom hittills torde användningen av anslaget icke böra vara strängt bunden till det framlagda programmet. Skolöverstyrelsen bör underställa Kungl. Maj:ts prövning frågor om disposition av anslaget för åtgärder av organisatorisk art, som sträcker sig över längre tid än det löpande budgetåret och förutsätter fortsatt medelsanvisning.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Skolöverstyrelsen: Försöksverksamhet m. m.* för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 1 000 000 kronor.

[183] **4. Lärarhögskolan i Stockholm: Avlöningar.** Under denna rubrik har för innevarande budgetår anvisats ett förslagsanslag av 88 600 kronor (statsliggaren s. 663).

Med tillkomsten av lärarhögskolan sammanhängande frågor har behandlats i propositionerna 1954: 209 (SU 189, Rskr 393) och 1955: 119 (SU 66, Rskr 191). Beträffande innebörden av de Kungl. Maj:ts beslut, som hittills meddelats beträffande lärarhögskolan, torde här få nämnas följande.

Lärarhögskolan skall vara förlagd till de lokaler i Fredhäll, som disponeras av folkskoleseminariet för manliga elever. Seminariet skall successivt avvecklas från och med budgetåret 1956/57, då utbildningen vid lärarhögskolan skall börja. Lärarhögskolan står under ledning av en särskild styrelse. Denna utgöres av skolöverstyrelsen i följande sammansättning: generaldirektören eller dennes ställföreträdare såsom ordförande samt därjämte fyra ledamöter, nämligen den ledamot av överstyrelsen, som handlägger ärenden rörande lärarutbildning, lärarhögskolans rektor, en av Kungl. Maj:t på förslag av universitetskanslern utsedd ledamot, företrädande den psykologisk-pedagogiska forskningen, samt ytterligare en av Kungl. Maj:t utsedd ledamot.

Beträffande den till lärarhögskolan knutna övningsskolan har Kungl. Maj:t den 30 juni 1955 godkänt ett mellan kronan och Stockholms stad träffat avtal om överlåtelse till kronan med äganderätt av den s. k. Fredhällsskolan, såväl tomten som byggnaden. Överlåtelsen omfattar alla yttre och inre inventarier samt all undervisningsmateriel med vissa undantag, bland annat utrustningen för skolbarnsbespisningen samt böcker och inventarier i skolbiblioteket. Kronan tillträder fastigheten den 1 juli 1956. Kostnaderna för undervisningen övertas av staten successivt från och med sagda dag. Från och med den 1 juli 1958 skall kostnaderna för all undervisning, omfattande högst 24 klassavdelningar på låg- och mellanstadiet jämte vissa specialavdelningar samt erforderligt antal klassavdelningar på högstadiet, bestridas av staten. Undervisningen i yrketeori och yrkespraktik skall dock organiseras och bekostas av staden. Eleverna vid övningsskolan skall på stadens bekostnad åtnjuta samma skolsociala förmåner som övriga elever i enhetsskolor i Stockholm. Staden svarar vidare för inköp av böcker till skolbiblioteket, som alltjämt skall vara filial till stadsbiblioteket. Kronan bestrider intill ett högsta belopp av 2 300 000 kronor stadens kostnader, inklusive tomtkostnad, för uppförande av en småskolebyggnad i Klastorp, i första hand avsedd för de småskoleklasser, som måste flyttas från Fredhällsskolan vid dennas övergång till övningsskola. I den mån utrymme därtill ges inom nyssnämnda belopp, bidrager kronan också till kostnaderna för att förse Klastorpsskolan med nödvändiga inventarier. För skolan skall icke utgå statsbidrag enligt kungörelsen 1945:882 om byggnadsbidrag.

I skrivelser den 19 augusti och den 7 november 1955 har *lärarhögskolans styrelse* framlagt sina anslagsäskanden för budgetåret 1956/57 och därtill hörande förslag rörande personalstat m. m. I detta sammanhang har styrelsen jämväl till närmare behandling i anslutning till propositionen 1954:209 upptagit vissa frågor rörande kompletteringskurser, utbildningsgången, undervisningsformer m. m. En redogörelse torde här få lämnas för de frågor, som är av beskaffenhet att böra underställas riksdagen eller eljest är av betydelse i förevarande sammanhang.

Yttranden över styrelsens framställning den 19 augusti 1955 har avgivits av *statskontoret* och *statens lönenämnd*.¹ För remissyttrandena redogöres

¹ Personalrepresentanterna i lönenämnden har i förevarande ärende avgivit särskilt yttrande med förklaring, att lönenämnden, med hänvisning till att vederbörande lärarorganisationer hos civildepartementet begärt förhandlingar om de aktuella löne- och ersättningsfrågorna, bort avstå från att yttra sig i ärendet.

endast i den mån däri framställts erinringar mot styrelsens förslag. I ärendet har därjämte inkommit skrifter från *läroverkslärarnas riksförbund* och *lektorernas riksförening*.

Kompletteringskurser. Höstterminen 1956 skall vid lärarhögskolan intagas 35 ämneslärarkandidater och 48 mellanskollärarkandidater samt vårterminen 1957 25 ämneslärarkandidater och 48 mellanskollärarkandidater. Utbildningsgången skall omfatta för ämneslärarkandidaterna en utbildningstermin + en praktiktermin + en utbildningstermin samt för mellanskollärarkandidaterna ett utbildningsår + en praktiktermin + ett utbildningsår. Beträffande intagningen av mellanskollärarkandidater framkallar fordringarna på förkunskaper i vissa ämnen ett speciellt problem. Då sökande till folkskoleseminariernas studentlinje i mycket stor utsträckning saknat erforderliga studentkunskaper i ett eller flera av ämnena geografi, biologi, matematik, fysik och kemi, har vid seminarierna anordnats s. k. kompletteringskurser i dessa ämnen, löpande parallellt med utbildningen i övrigt. *Styrelsen* föreslår nu, att kompletteringskurser för mellanskollärarkandidaterna i geografi, biologi, matematik, fysik och kemi skall få läsåren 1956/57 och 1957/58 övergångsvis anordnas vid lärarhögskolan samt att lärarkandidat skall få deltaga i högst två dylika kurser. Till stöd härför anför styrelsen bland annat följande.

För att komma bort från de mycket betydande olägenheter, som är förenade med kompletteringssystemet, föreslog skolkommisionen i sitt lärarhögskolebetänkande, att godkända vitsord i nämnda ämnen i studentexamen eller motsvarande prövning skulle fordras för inträde vid lärarhögskolan samt att vid lärarhögskolan skulle anordnas s. k. propedeutiska kurser att genomgå före inskrivningen. Under remissbehandlingen mötte förslaget om propedeutiska kurser före inskrivningen invändningar från olika håll. Skolöverstyrelsen uttalade bland annat följande:

»Enligt överstyrelsens mening måste antingen intagningen till mellanskollärlinjen ske före de propedeutiska kurserna, som då få alldeles samma ställning som kompletteringskurserna vid seminariernas studentlinje, eller också alla ämneskompletteringar äga rum före intagningen på mellanskollärlinjen helt enligt vederbörandes eget skön och alltså resultera i betyg över genomgången fyllnadsprövning. Överstyrelsen föredrager givetvis det senare alternativet, men måhända blir det nödvändigt att under en övergångstid tillämpa det förra.»

Propositionen 1954: 209 tog inte bestämd ställning till frågan. Departementschefen förklarade »i varje fall högst önskvärt, att kompletteringskurserna vid folkskoleseminarierna avskaffas med den årgång, som inskrives när lärarhögskolan startar», men fann att frågan senare finge tagas under omprövning och avgörandet grundas på vad som då vore bekant om tillgång på och efterfrågan av studenter för folkskolläraryt utbildning. Även statsutskottet ställde avgörandet på framtiden men ville betona, att systemet med kompletteringskurser i flera ämnen på folkskoleseminariernas studentlinje icke borde tillämpas vid lärarhögskolan.

I vilken utsträckning sökande till lärarhögskolans mellanskolläraryt utbild-

ning höstterminen 1956 kommer att ha föreskrivna studentkunskaper i nyssnämnda ämnen kan givetvis icke med absolut säkerhet förutses. Tro-
ligen kommer dock i stort sett samma förhållanden att råda som vid an-
sökningarna om inträde på folkskoleseminariernas studentlinje höstter-
minen 1954. Av 1 240 sökande i hela landet hade då endast 26 (eller 2,1
procent) erforderliga vitsord i samtliga nämnda ämnen. Vidare hade 237
(eller 19,1 procent) vitsord i alla ämnen utom ett och 418 (eller 33,7 pro-
cent) saknade erforderliga vitsord i minst tre av ämnena. Det torde
under sådana omständigheter stå alldeles klart, att mellanskolläraryt-
bildning vid lärarhögskolan höstterminen 1956 inte kan igångsättas, om av
de sökande skall fordras studentkunskaper i alla de nämnda ämnena. Det
blir fördenskull, trots de invändningar som kan göras däremot, ofrånkom-
ligt att kompletteringskurser anordnas även vid lärarhögskolan. Dock torde
det vara möjligt att begränsa antalet kompletteringskurser till högst två
per lärarkandidat. De som hösten 1956 saknar erforderliga vitsord i tre
eller flera ämnen, bör kunna använda höstterminen till fyllnadsprövningar
och sedan söka inträde vid lärarhögskolan i och med vårterminen 1957.

Utgångsläget för intagning på lärarhögskolans mellanskollärarylinje blir
avsevärt gynnsammare ur här berörd synpunkt från och med den tidpunkt,
då studentexamen kan avläggas på gymnasiets nya allmänna linje. Stu-
dentexamen på allmän linje avlägges första gången våren 1957, men då
de manliga studenterna i stor utsträckning fullgör sin värnplikt omedel-
bart efter studentexamen, torde man inte kunna räkna med det nya ut-
gångsläget förrän från och med höstterminen 1958. Av dem som då eller
senare söker inträde vid lärarhögskolan bör kunna krävas godkända vits-
ord i samtliga ämnen redan vid inträdet.

Statskontoret anser, att anordnandet av kompletteringskurser under en
övergångsperiod måste godtagas, oaktat de betänkligheter mot dylika kur-
ser, som tidigare uttalats.

Utbildningsgången. I anslutning till uttalande av departe-
mentschefen i propositionen 1954: 209, räknar *styrelsen* med att undervis-
ningsövningarna för ämneslärarkandidaterna får något större omfattning
än vad skolkommissionen förutsatte. Häremot bör enligt styrelsens me-
ning svara ett minskat timtal för den teoretiskt inriktade undervisningen
i pedagogik och metodik. Härom anför styrelsen bland annat följande.

Utan tvivel låter sig detta väl göra under lärarhögskolans första tid, då
många ämneslärarkandidater genomgått den för filosofisk ämbetsexamen
obligatoriska kursen i psykologi och pedagogik. Vad metodikundervis-
ningen beträffar bör denna självfallet få olika omfattning i olika ämnen
alltefter ämnenas karaktär. Timtalen torde inte böra noggrant fixeras,
förrän studieplaner närmare utformats.

Beträffande mellanskollärarytbildningen finner styrelsen det icke vara
ändamålsenligt att på förhand exakt fixera tiden för olika ämnen. Styrelsen
har emellertid vid revision av skolkommissionens förslag i enlighet med
vad av departementschefen anförts kommit fram till att försök bör göras
med följande ungefärliga timplan under lärarhögskolans begynnelseid.

Pedagogik	180	timmar
Skolhygien och sexualundervisningens metodik	16	»
Kristendomskunskap och dess metodik	56	»
Modersmålet och dess metodik	80	»
Orienteringsämnena (samhällskunskap, historia, geografi, biologi) och deras metodik	160	»
Tekniska hjälpmedel	12	»
Matematikundervisningens metodik	32	»
Fysik (väsentligen metodik)	24	»
Kemi (väsentligen metodik)	24	»
Flerklassiga läraravdelningars metodik	16	»
Bibliotekskunskap (med barnlitteratur)	20	»
Teckning (med konsthistoria)	88	»
Välskrivning	16	»
Musik (utom instrumentalmusik)	80	»
Gymnastik	120	»
Manlig slöjd	80	»
Kvinnlig slöjd	40	»

Summa: för manliga elever 1 004 timmar
för kvinnliga elever 964 »

Härtill kommer vinterkurs i gymnastik (en vecka), sommarkurs i gymnastik (10 dagar), sommarkurser i manlig slöjd respektive kvinnlig slöjd (4 veckor), en kurs i tal- och röstvård (med individuellt skiftande timal), individuell undervisning i instrumentalmusik och sång (i genomsnitt 16 timmar per lärarkandidat) samt instruktionsmetodik (i samband med undervisningsövningarna).

Därjämte skall ges tillfälle till frivillig teckning, frivillig körsång, frivillig orkesterspelning och frivillig motionsgymnastik. Vidare bör, såsom skolkommissionen föreslagit, anordnas frivilliga kurser i engelska (s. k. behörighetskurs, omkring 130 timmar), testning (omkring 50 timmar), skolmognadsprov (omkring 20 timmar), småslöjd (omkring 30 timmar) och trädgårdsskötsel (30 timmar). Slutligen skulle enligt förslag ovan kompletteringskurser övergångsvis förekomma läsåren 1956—58 i geografi, biologi, matematik, fysik och kemi. Dessa kurser torde böra omfatta i matematik högst 120 timmar och i övriga ämnen högst 90 timmar.

För att friare och mer fördjupade studier skall möjliggöras under sista utbildningsåret, speciellt sista terminen, torde första utbildningsåret böra inrymma avsevärt mer än hälften av de i tablån upptagna obligatoriska timmarna samt dessutom kompletteringskurserna och huvudparten av behörighetskursen i engelska.

Vinterkursen i gymnastik med lek och idrott bör tillhöra första utbildningsåret. Sommarkurserna i slöjd bör förläggas till första sommaren under utbildningstiden och sommarkursen i gymnastik till den därpå följande sommaren. Detta innebär, att den första vinterkursen i gymnastik anordnas i februari eller mars 1957, den första sommarkursen i slöjd sommaren 1957 och den första sommarkursen i gymnastik sommaren 1958.

Beträffande övningsundervisningen för mellanskollärarkandidaterna ifrågasattes i proposition 1954:209 någon beskärning av »den auskultering, som icke står i närmare sammanhang med undervisningsövningarna».

Med anledning härav ävensom av andra skäl förordar styrelsen följande ändringar i skolkommissionens plan för övningsundervisning.

1) Hospitering med undervisning klockan 8—11 under två veckor mot slutet av andra utbildningsterminen utbytes mot hospitering med undervisning hela skoldagarna under en vecka. 2) »Friare auskultationer» (d. v. s. hospitering i ett antal olika klassavdelningar, så långt möjligt efter lärarkandidatens eget val) minskas första utbildningsåret från tre tvåveckorsperioder klockan 8—11 till en tvåveckorsperiod klockan 8—11 jämte en vecka hela skoldagarna. 3) Hospiteringen i B-skolor första utbildningsåret minskas från två veckor till en vecka. Även andra mindre jämkningar i skolkommissionens uppläggning av övningsundervisningen bör kunna göras, om så motiveras av föreliggande omständigheter. I övrigt kommer en del av det första utbildningsårets övningar att förläggas till lärarhögskolans övningsskola i stället för kommunala skolklasser, en förändring som möjliggjorts av att övningsskolan enligt beslut av 1955 års riksdag skall göras något större än ursprungligen avsetts.

L ä s å r e t. Beträffande läsårets längd vid den egentliga lärarhögskolan föreslår *styrelsen* för ämneslärarkandidaterna 18 veckors hösttermin och 21 veckors vårtermin samt för mellanskollärarkandidaterna 17 veckors hösttermin och 22 veckors vårtermin. I anslutning härtill anför styrelsen bland annat följande.

Då höstterminen för en grupp lärarkandidater måste omfatta 18 veckor och vårterminen för en annan grupp 22 veckor synes inte kunna undgås, att lärarhögskolans lärare blir skyldiga att tjänstgöra under sammanlagt 40 veckor. Läsåret för dem blir sålunda något längre än för lärarna vid läroverk och seminarier. Den sammanlagda undervisningsskyldigheten påverkas emellertid inte härav, eftersom den vid lärarhögskolan omfattar ett visst antal timmar per läsår och inte ett visst antal veckotimmar. Därtill kommer, att endast ett fåtal lärare torde behöva bestrida undervisning under såväl ämneslärarkandidaternas första höstterminsvecka som under mellanskollärarkandidaternas sista vårterminsvecka.

Ö v n i n g s s k o l a o c h s a m v e r k a n d e l ä r o v e r k. Övnings-skolan beräknas fullt utbyggd komma att omfatta sex parallellavdelningar av var och en av klasserna 3—6 och fem parallellavdelningar av varje klass på högstadiet. Därtill kommer en läsklinik och två specialklasser. För nästa budgetår beräknar *styrelsen* att övningsskolan kommer att omfatta sex avdelningar av klasserna 3—6 och — sannolikt — fyra avdelningar av klass 7. Därjämte bör läskliniken upprättas. Såsom samverkande läroverk föreslår styrelsen högre allmänna läroverket på Kungsholmen och anför härom bland annat följande.

Då övningsskolans högstadium läsåret 1956/57 kommer att omfatta endast 4 avdelningar, kan den givetvis inte ensam tillgodose ämneslärarkandidaternas hela behov av övningsundervisning. För detta ändamål måste ett s. k. samverkande läroverk utnyttjas. I proposition 1954: 209 anslöt sig departementschefen i princip till skolkommissionens förslag om användningen av samverkande läroverk. Vilka läroverk som borde ifråga-

komma som samverkande läroverk, om lärarhögskolan förlades till Fredhäll, angavs inte av departementschefen, men i propositionen återgavs förslag från särskilt tillkallad sakkunnig, att högre allmänna läroverket på Kungsholmen och Nya elementarskolan skulle tjänstgöra som samverkande läroverk. Endast ett av dessa läroverk kommer dock att bli erforderligt läsåret 1956/57. Först höstterminen 1957 kommer nämligen ämneslärarkandidater efter praktiktermin tillbaka till lärarhögskolan för den sista utbildningsterminens undervisningsövningar. Då av de båda nämnda läroverken läroverket på Kungsholmen ligger närmast lärarhögskolan, synes det mest ändamålsenligt att detta läroverk anlitas första året.

Personalstat, anslagsberäkningar m. m. *Styrelsen* hemställer för nästa budgetår om ett avlöningsanslag av 2 170 800 kronor. Förslaget avser i anslutning till propositionerna 1954: 209 och 1955: 119 inrättande av följande tjänster m. m.

A. Den egentliga lärarhögskolan

1) ändring av rektorstjänstens lönegradsplacering (nu Cb 14 jämte avlöningsförstärkning med 1 008 kronor, arvode å 2 100 kronor samt arvode motsvarande timarvode för två veckotimmar; föreslås Cp 15 samt arvode motsvarande timarvode för två veckotimmar),

2) anvisande av 1 200 kronor till representationsbidrag åt rektor,

3) ytterligare medelsanvisning för lön åt professorn och sekreteraren (lön nu beräknad endast för halvt budgetår respektive ett kvartal),

4) inrättande vid kansliet av en kansliskrivartjänst i Ca 15, en kansli-biträdestjänst i Ca 11, en kontorsbiträdestjänst i Ca 8 och en kontorsbiträdestjänst i reglerad befördringsgång,

5) inrättande vid biblioteket av en bibliotekarietjänst i Ce 27 med 5/7-tjänstgöring samt en biblioteksbiträdestjänst i Ce 11,

6) inrättande av två assistentbefattningar i psykologi och pedagogik, varav en i Ce 25 och en med arvode såsom åt förste assistent vid universitet (13 074 kronor),

7) inrättande av följande lektorstjänster i Ca 34 med arvode motsvarande timarvode för två veckotimmar, nämligen två lektorstjänster i psykologi och pedagogik samt tretton lektorstjänster i högstadiets metodik,

8) inrättande av två lektorstjänster i mellanstadiets metodik i Ca 29,

9) inrättande av följande lektorstjänster i övningsämnenas metodik, nämligen fyra i Ca 27 och två i Ca 25,

10) anvisande av 4 000 kronor till tillfällig skrivhjälp (nu 7 500 kronor),

11) arvoden åt skolläkare och skolsköterska för hälsovård för mellan-skollärarkandidaterna,

12) ersättning åt handledare utanför lärarhögskolan,

13) ersättning åt deltidstjänstgörande biträdande lärare m. fl.,

14) anvisande av 30 000 kronor till arvoden åt experter och särskilda sakkunniga (nu 25 000 kronor),

- 15) ersättning åt lärarkandidater,
- 16) anvisande av 100 000 kronor för anordnande av vidareutbildningskurser,
- 17) därest psykologutredningens förslag om överförande av viss del av psykologisk-pedagogiska institutets verksamhet till lärarhögskolan genomföres, upptagande på lärarhögskolans stat av en laboratorstjänst i Ca 34, en sekreterartjänst i Ca 31, en kontoristtjänst i Ca 13 och en kontorsbiträdestjänst i Ce 11 ävensom anvisande av ytterligare 50 000 kronor till vidareutbildning.

B. Övningsskolan

- 18) inrättande av en rektorstjänst i Cb 12 med arvode motsvarande timarvode för två veckotimmar,
- 19) inrättande av tre adjunktstjänster i Ca 29 med arvode motsvarande timarvode för två veckotimmar,
- 20) inrättande av sju övningsskollärartjänster i Ca 25,
- 21) inrättande av en övningslärtjänst i hemkunskap i Ca 18,
- 22) inrättande av en vaktmästartjänst i Ca 12, en dylik tjänst i Ce 11 och en kanslibiträdestjänst i Ca 11,
- 23) arvode åt skolbibliotekarie,
- 24) ersättning åt timlärare.

Av handlingarna inhämtas bland annat följande.

1. *Statskontoret* och *lönenämnden* förordar oförändrade löneförmåner vid rektorstjänsten.

2. *Statskontoret* avstyrker det ånyo framförda yrkandet om särskild medelsanvisning för representationsändamål.

4. *Statskontoret* finner ej erforderligt att redan nu räkna med full personalstyrka på kansliet. Antalet kontorsbiträden bör därför begränsas till ett.

5. Skolkommissionen räknade ej med högre slutlön för biblioteksbiträdet än efter lönegrad 8; kommissionen förutsatte därvid heltidstjänstgöring för bibliotekarien. Då bibliotekarien enligt 1954 års riksdagsbeslut skall vara deltidsanställd, bör enligt *styrelsens* mening, för att möjliggöra biträdeshjälp även för något mer krävande uppgifter, biträdet avlönas i Ce 11. *Statskontoret* anser biträdet böra avlönas högst efter lönegrad 8.

6. *Styrelsen*: Assistentbefattningarna torde främst komma att uppehållas av lärare, som bedriver licentiatstudier i psykologi och pedagogik eller eventuellt arbetar med doktorsavhandling i ämnet. I det arbete, som assistenterna skall utföra, måste det vara en avsevärd tillgång, att de har egna lärarerfarenheter att bygga på. Därjämte avses viss undervisning ingå i assistenternas arbete. Åtminstone en av assistentbefattningarna bör uppföras som extra ordinarie tjänst. Därigenom skulle lärarhögskolan också kunna undgå alltför täta ombyten av assistenter med de ogynnsamma konsekvenserna därav. Å andra sidan måste den med en heltidsbefattning som assistent förenade tjänstgöringen bli så pass omfattande, att tiden ger endast ganska begränsat utrymme åt egna fortsatta studier. Med

hänsyn till dessa båda omständigheter vill styrelsen föreslå, att den ena assistentbefattningen blir en extra ordinarie tjänst och den andra en arvodesbefattning med viss begränsad tjänstgöring. — Vid universiteten och Stockholms högskola utgår till s. k. förste assistent visst arvode per år med skyldighet att tjänstgöra 1 000 timmar. Styrelsen föreslår, att samma förmåner och villkor skall gälla den ena assistentbefattningen vid lärarhögskolan. För den assistentbefattning, som enligt styrelsens mening bör göras till extra ordinarie tjänst, föreslår styrelsen lönegrad Ce 25. Då tjänstgöringen delvis kommer att bestå av undervisning — ledning av laborationsövningar ävensom annan instruktionsverksamhet — bör den årliga tjänstgöringsskyldigheten sättas något lägre än för personal med byrågöromål. Styrelsen föreslår 1 500 timmar. Där så visar sig lämpligt med hänsyn till lärarhögskolans arbete, bör detta timtal kunna uttagas under lärarhögskolans läsår.

Statskontoret finner, med hänsyn till svårigheterna att redan från början bereda lektorerna i psykologi och pedagogik full sysselsättning, att med besättandet av assistentbefattningar bör tills vidare anstå. Ämbetsverket avstyrker, att någon av befattningarna lönegradsplaceras.

Lönenämnden ifrågasätter om icke för den föreslagna extra ordinarie tjänsten i stället bör tillämpas samma reglerade befordringsgång som för närvarande gäller för s. k. undervisningsassistenter vid bland annat de tekniska högskolorna, d. v. s. Cg 19 (eller Cg 21) — 23.

7. *Styrelsen*: Enligt departementschefens uttalande i propositionen 1954: 209 kommer undervisningsskyldigheten att bli för lektorerna i psykologi och pedagogik 360—400 undervisningstimmar jämte åhörande av lärarkandidatlektioner omkring 30 timmar samt för lektorerna i högstadiets metodik 425—475 undervisningstimmar jämte personlig rådgivning och vägledning i undervisningsarbetet. Med undervisningstimme skall för lektorerna i metodik jämsättas åhörande av lärarkandidatlektion jämte föregående och efterföljande instruktion. I större eller mindre utsträckning kommer lektorerna att ha tjänstgöring i övningsskolan eller vid samverkande läroverk. Därvid bör evalvering ske mellan medeltalen för undervisningsskyldighet vid lärarhögskolan och på ifrågavarande skolestadium. — Vad beträffar lektorstjänstgöringen i psykologi och pedagogik blir den under vårterminen 1957 så pass omfattande, att den inte kan bestridas av en enda lektor, men ej tillräcklig för att ge full tjänstgöring åt två lektorer. Vid folkskoleseminariet i Fredhäll, som saknar ordinarie lektor i pedagogik, kommer emellertid att finnas möjlighet till fyllnadstjänstgöring 16 veckotimmar. Om denna möjlighet tas i anspråk, får två lektorer full tjänstgöring under vårterminen 1957. Under höstterminen 1956 får de visserligen något mindre än fullt antal undervisningstimmar, men deras tid blir utan tvivel mer än väl tagen i anspråk av förberedelser för den kommande undervisningen. Styrelsen finner därför ofrånkomligt, att de båda lektoraten i psykologi och pedagogik inrättas från och med budgetåret 1956/57. — Lektorerna i högstadiets metodik har till uppgift dels att på ämneslärarlinjen meddela metodikutbildning samt handleda och bedöma lärarkandidater, dels att på mellanskollärarlinjen meddela ämneskunskaper i vissa ämnen. Det synes också lämpligt, att de får svara för de övergångsvis anordnade kompletteringskurserna. Med hänsyn till samtliga här nämnda uppgifter blir alla de ifrågasatta lektoraten erforderliga redan läsåret 1956/57. Styrelsen föreslår fördenskull, att 13 lektorat i högstadiets

metodik, avseende ämnena kristendomskunskap, modersmålet, latin med grekiska, engelska, tyska, franska, historia, samhällskunskap, geografi, biologi med hälsolära, matematik, fysik och kemi, inrättas från och med budgetåret 1956/57. — Lektorerna i högstadiets metodik kommer att i stor utsträckning få tjänstgöring vid övningsskolan eller vid Kungsholmens läroverk, som skulle bli samverkande läroverk alltifrån begynnelsen. Enligt preliminära beräkningar kommer läsåret 1956/57 ej fullt hälften av deras sammanlagda tjänstgöring att äga rum vid den egentliga lärarhögskolan, kompletteringskurserna inberäknade. Hur återstående tjänstgöring kan komma att fördela sig på övningsskolan och samverkande läroverk är ännu omöjligt att beräkna. Skulle det visa sig, att det i något fall möter svårighet att placera deras tjänstgöring vid övningsskolan eller Kungsholmens läroverk, bör annan statlig skola eller eventuellt folkskoleseminariet i Fredhäll ifrågakomma. Av praktiska skäl bör vederbörande lärares hela avlöning, oaktat förekomsten av tjänstgöring utanför lärarhögskolan, belasta lärarhögskolans stat, utan att ersättning därför inleveras från annan skola där läraren tjänstgör.

Statskontoret förordar 33 lönegraden för ifrågavarande lektorer. *Lönenämnden* föreslår, att dessa lektorer placeras i Ca 33, varjämte de bör erhålla arvode motsvarande timarvode för två veckotimmar ävensom ersättning motsvarande handledararvode vid provårsläroverk.

8. *Styrelsen*: Enligt departementschefens yttrande i propositionen 1954: 209 kommer undervisningsskyldigheten för ifrågavarande lektorer att utgöra omkring 500 undervisningstimmar, vartill kommer personlig rådgivning och vägledning i undervisningsarbetet. Med undervisningstimme jämställes åhörande av läarkandidatlektion jämte föregående och efterföljande instruktion. Beträffande evalvering av undervisningsskyldighet samt bestridande av avlöningskostnader föreslås samma grunder som under p. 7. — Av de 4 lektoraten i mellanstadiets metodik behöver endast 2 besättas nästa läsår. — Som kompetensvillkor för lektorstjänsterna i mellanstadiets metodik föreslog skolkommissionen klasslärarutbildning och på egen erfarenhet förvärvat ingående kännedom om undervisningen på klasslärarstadiet samt dessutom djupgående insikter inom visst kunskapsområde, dokumenterade genom akademisk examen eller åtminstone akademiska tentamina, dock att möjlighet borde föreligga att även på annat sätt skaffa sig erforderlig meritering. *Styrelsen* ansluter sig i stort sett till dessa skolkommissionens synpunkter. Möjligen skulle *styrelsen* vilja något starkare än vad som tyckes framgå av ordalagen i skolkommissionens betänkande betona värdet av fördjupade studier inom ämnena psykologi och pedagogik. Samtidigt vill emellertid *styrelsen* understryka, att formella kompetensföreskrifter inte bör få stå hindrande i vägen för förvärvande av särskilt förtjänstfulla lärarkrafter, även om dessa skulle sakna akademiska meriter. Det må erinras om att folkskollärare med 4 betyg i filosofisk ämbetsexamen som adjunkt kan komma upp i lönegrad Ca 29, utan att på långt när samma krav på kvalitet uppställas som för lektorstjänst i metodik. Likaså bör uppmärksammas, att överlärartjänsterna numera erbjuder en svår konkurrens om de lämpliga krafterna. En lägre lönegrad än Ca 29 skulle därför allvarligt försvåra rekryteringen till de mycket krävande och för utbildningen synnerligen betydelsefulla lektorstjänsterna i mellanstadiets metodik.

Statskontoret anser, att antalet lektorstjänster i mellanstadiets metodik

under nästa budgetår kan begränsas till en. Ämbetsverket kan vidare icke tillstyrka högre lönegrad för ifrågavarande tjänster än 27.

9. *Styrelsen*: Enligt departementschefens uttalande i propositionen 1954: 209 kommer undervisningsskyldigheten för ifrågavarande befattningshavare att omfatta omkring 750 undervisningstimmar. Med undervisningstimme jämställes åhörande av lärarkandidatlektion jämte föregående och efterföljande instruktion. Beträffande bestridande av avlöningskostnader föreslås samma grunder som under p. 7. Styrelsen räknar därjämte bland annat med att lektor i manlig respektive kvinnlig slöjd skall få tillgodoräkna högst 100 timmar av sin undervisningsskyldighet för sommarkurs i slöjd om 4 veckor och lektor i gymnastik 40 timmar för sommarkurs i gymnastik om 10 dagar. Styrelsen föreslår vidare, att lektor i gymnastik skall få tillgodoräkna 25 timmar för vinterkurs i gymnastik. — Styrelsen föreslår för lektoreorna i övningsämnenas metodik Ca 27 i teckning, musik och gymnastik med lek och idrott samt Ca 25 i manlig slöjd och kvinnlig slöjd.

Statskontoret anser antalet ifrågavarande befattningshavare under budgetåret 1956/57 böra begränsas till fem. Ämbetsverket finner vidare ej anledning till högre löneställning än för övningslärare vid folkskoleseminarium.

10. *Statskontoret* avstyrker särskild medelsanvisning för detta ändamål.

12. *Styrelsen* föreslår följande ersättningsnormer:

I ämneslärarutbildningen:

Vid samverkande läroverk för serier under sista terminen	500 kronor
	per lärarkandidat
Vid tillfälligt anlitade skolor för auskultering	högst 80 kronor
	per lärarkandidat
Vid tillfälligt anlitade skolor för handledning under första terminen	högst 300 kronor
	per lärarkandidat
för serier under sista terminen	150—250 kronor
	per serie
För handledning under praktikterminen	högst 900 kronor
	per lärarkandidat

I mellanskollärarutbildningen:

I kommunala skolklasser för hospitering	120 kronor
	per lärarkandidat
I kommunala skolklasser för auskultering	högst 100 kronor
	per lärarkandidat
I skolor av lägre skolform	30 kronor
	per lärarkandidat
För handledning under praktikterminen:	
enligt systemet med en handledare och 2 kandidater	500 kronor
	per lärarkandidat
enligt systemet med vikariat	högst 500 kronor
	per lärarkandidat

Beträffande ersättningarna vid tillfälligt anlitade skolor i ämneslärarutbildning för handledning under första terminen och serier under sista

terminen anmärker styrelsen, att de avses ifrågakomma endast i sådana undantagsfall, då övningsskola och samverkande läroverk inte visar sig ha tillräcklig kapacitet, samt i de fall, då ämneslärarkandidat begärt utbildning för folkhögskola.

Av de i sammanställningen angivna ersättningarna beräknas följande ifrågakomma läsåret 1956/57:

I ämneslärarutbildningen:

Vid tillfälligt anlitade skolor för auskultering: 60 lärarkandidater och 50 kronor per lärarkandidat eller sammanlagt 3 000 kronor. (Något mer än hälften av hela ersättningsbeloppet 80 kronor har då beräknats för första utbildningsterminen.)

För handledning under praktikterminen: 35 lärarkandidater och 900 kronor per lärarkandidat eller sammanlagt 31 500 kronor.

I mellanskollärarutbildningen:

I kommunala skolor för hospitering: 48 lärarkandidater och 120 kronor per lärarkandidat (första utbildningsårets hospitering) samt 48 lärarkandidater och 40 kronor per lärarkandidat (första utbildningsterminens hospitering) eller tillhopa 7 680 kronor.

I kommunala skolklasser för auskultering: 48 lärarkandidater och 50 kronor per lärarkandidat eller sammanlagt 2 400 kronor. (Hälften av hela ersättningsbeloppet har då beräknats för första utbildningsåret.)

I skolor av lägre skolform 48 lärarkandidater och 30 kronor per lärarkandidat eller sammanlagt 1 440 kronor.

Samtliga ersättningar för handledning utanför lärarhögskolan skulle sålunda budgetåret 1956/57 uppgå till $(3\,000 + 31\,500 + 7\,680 + 2\,400 + 1\,440 =) 46\,020$ kronor. Utgångspunkten har därvid varit det allmänna löneläget vid den tidpunkt, då skolkommissionen avgav sina förslag till ersättningar. Styrelsen finner emellertid skäligt, att ersättningarna uppräknas till aktuell lönenivå efter samma normer som andra liknande särskilda ersättningar. Med 8 procents förhöjning skulle ersättningarna uppgå till avrundat 50 000 kronor.

13. Beträffande deltidstjänstgörande biträdande lärare beräknar *styrelsen*, att av de i propositionen 1954: 209 upptagna posterna följande blir aktuella läsåret 1956/57 med approximativa timal:

engelska (infödd lärare för behörighetskurser)	45	timmar
tal- och röstvård	350	»
välskrivning	64	»
instrumentalmusik	600	»
gymnastik (vinterkurs)	180	»
manlig slöjd (sommarkurs)	300	»
kvinnlig slöjd (sommarkurs)	300	»
småslöjd	45	»
trädgårdsskötsel	45	»

Härtill bör enligt styrelsens mening läggas posterna samhällskunskap med omkring 20 timmar, tekniska hjälpmedel med omkring 80 timmar och bibliotekskunskap med omkring 40 timmar. Som motivering härför anför styrelsen beträffande samhällskunskap, att möjlighet bör finnas att för föreläsningar och demonstrationer, bland annat i samband med studiebesök, anlita särskild sakkunskap. Vad angår tekniska hjälpmedel finner styrelsen mest praktiskt att, där så visar sig lämpligt, den rent manuella sidan

av dessa hjälpmedels användning instrueras av teknisk specialist i stället för av lektorerna i metodik. I fråga om bibliotekskunskap blir det med endast en deltidsanställd bibliotekarie nödvändigt att undervisningen i bibliotekskunskap faller utanför bibliotekariens tjänsteåligganden eller överlämnas åt annan person. — Att redan nu, utan föregående erfarenheter, noggrant fixera ersättningarna till dessa lärare är enligt styrelsens mening knappast lämpligt. Det torde i stället böra ankomma på styrelsen att i enskildheterna besluta om beloppen efter givna generella riktlinjer. I många fall kan och bör föreskrifterna om timarvoden vid folkskoleseminarierna vara tillämpliga. Därvid synes välskrivning böra vara jämställd med teckning och tal- och röstvård jämställd med musik. Tjänstgöringstimmar under sommarkurser i gymnastik, manlig slöjd och kvinnlig slöjd bör likställas med tilläggstimmar under läsår. Däremot torde den relativt elementära undervisningen i instrumentalmusik, trots att den äger rum under läsår, inte böra medföra det högre arvode, som gäller för tilläggstimmar. För föreläsning i samband med studiebesök i anslutning till undervisningen i samhällskunskap torde man böra räkna med 50—75 kronor enligt normer, som närmare bestämmes av styrelsen. Motsvarande ersättning bör utgå, när andra lärare än lektorerna i metodik anlitas för föreläsningar och övningar i metodik eller såsom huvudhandledare. Ersättningen för utbildning i bibliotekskunskap och i det manuella handhavandet av tekniska hjälpmedel torde böra i de enskilda fallen få bestämmas av styrelsen med hänsyn till lärarnas kompetens och arbetets art.

Statskontoret avstyrker den av styrelsen förordade utvidgningen av undervisningen i samhällskunskap, tekniska hjälpmedel och bibliotekskunskap. Ämbetsverket räknar med att bibliotekarien skall ombesörja erforderlig undervisning i bibliotekskunskap. *Lönenämnden* anser arvode för föreläsning i anslutning till undervisningen i samhällskunskap m. m. böra utgå med högst 60 kronor.

14. *Statskontoret* avstyrker den begärda höjningen av denna post.

15. I fråga om ämneslärarkandidaterna utgick skolkommissionen från att de vid utbildningens början skulle antagas till aspiranter i reglerad befordringsgång och sedan under de tre terminer utbildningen omfattar uppbära lön som aspiranter. *Styrelsen* ansluter sig till detta förslag. Stationeringsort torde därvid böra vara Stockholm under första och tredje terminerna samt under praktikterminen den ort, dit praktikanttjänstgöringen är förlagd. Vad mellanskollärarkandidaterna beträffar föreslog skolkommissionen, dels att de under praktikterminen finge uppbära lön enligt begynnelselöneklassen för icke-ordinarie folkskollärare, dels att de erhöles visst traktamente jämte reseersättning för de obligatoriska sommarkurserna i gymnastik och slöjd och för hospiteringen i B-skolor. Även till dessa förslag ansluter sig styrelsen i princip. Lön åt mellanskollärarkandidater under praktiktermin blir visserligen inte aktuell förrän under budgetåret 1957/58, men styrelsen föreslår, att frågorna därom avgöres redan av 1956 års riksdag. Rekryteringen till lärarhögskolans mellanskollärlinje torde nämligen i inte ringa grad bli beroende av vad som därom beslutas. — Av praktiska skäl förordar styrelsen, att aspirantlönen åt ämneslärarkandidaterna utbetalas av lärarhögskolan även under praktikterminen. Styrelsen föreslår därjämte, att kostnaderna härför i sin helhet får belasta lärarhögskolans stat. Någon inbetalning av ersättning för prak-

tikanternas undervisning från vederbörande skola bör sålunda icke förekomma.

Statskontoret föreslår beträffande mellanskollärarna, att den förordade kontantersättningen reduceras med en tredjedel med hänsyn till den ned-satta tjänstgöringsskyldigheten för praktikanten.

16. Enligt *styrelsens* mening bör lärarhögskolan inte under budgetåret 1956/57 övertaga någon del av den vidareutbildning, som ombesörjes av skolöverstyrelsen, men väl samordna sin vidareutbildning med skolöverstyrelsens. Då någon besparing sålunda inte göres på skolöverstyrelsens anslag för ändamålet, skulle i stället, i anslutning till departementschefens uttalande i propositionen 1954: 209 (s. 136 och 219), det för lärarhögskolan i nämnda proposition angivna anslagsbeloppet av 180 000 kronor reduceras till ungefär hälften eller, med hänsyn till senare inträffade kostnadsökningar, till 100 000 kronor. Styrelsen vill emellertid framhålla, att för detta belopp endast en kursverksamhet av ganska begränsad omfattning kan bestridas. Styrelsen utgår nämligen från att samma ekonomiska villkor skall gälla för deltagarna i lärarhögskolans vidareutbildningskurser som för deltagarna i skolöverstyrelsens kurser. Vidare synes det bli nödvändigt att av anslagsbeloppet bestrida vissa kostnader för kursernas administration. I övrigt torde av praktiska skäl delvis samma personal böra anlitas för denna administration som för administrationen av skolöverstyrelsens kurser.

Statskontoret föreslår, att medelsanvisningen för ifrågavarande ändamål nästa budgetår begränsas till 50 000 kronor.

18—21. Vad beträffar rektorstjänsten synes den i lönehänseende närmast vara att jämföra med rektorstjänst vid större realskola. Fullt utbyggd kommer övningsskolan att omfatta omkring 40 undervisningsavdelningar. Det synes *styrelsen* rimligt och ur rekryteringssynpunkt välbetänkt, att — såsom i regel skett vid upprättande av statliga realskolor — lönesättningen redan från början tar hänsyn till den slutliga storleksordningen. Styrelsen vill för den skull föreslå lönegrad Cb 12. Därtill bör komma samma generella tillägg som också föreslås för adjunkt vid övningsskolan på grund av dess karaktär av lärarutbildningsanstalt, nämligen en avlöningsförstärkning lika med timarvode för två veckotimmar. — Eftersom mellanstadiet skulle omfatta 6 avdelningar läsåret 1956/57, bör redan detta år för dessa avdelningar inrättas 6 ordinarie övningsskollärartjänster. I övningsskollärarnas tjänstgöring kommer att ingå viss s. k. instruktionsmetodik, varför man får räkna med i medeltal 23 veckotimmars undervisning i övnings-skoleklass. De sex övningsskollärarna skulle sålunda bestrida sammanlagt ($6 \times 23 =$) 138 veckotimmars undervisning i klasserna 3—6. Detta timtal svarar ganska exakt mot timtalen i andra ämnen än engelska (omkring 20 timmar) och övningsämnen (omkring 80 timmar). I engelska, där undervisningsövningar för såväl mellanskollärarkandidater som ämneslärarkandidater skall förekomma, bör, såsom förutsattes av skolkommissionen, undervisningen i regel uppehållas av akademiskt utbildade ämneslärare, och även i övningsämnena torde i stort sett facklärare komma att anlitas. — Utöver de 6 övningsskollärartjänster, som erfordras för de 6 klassavdelningarna på mellanstadiet, blir en övningsskollärartjänst behövlig för läskliniken. — Av de 175—180 timmarna i klass 7 kan omkring 105 beräknas falla på läroämnena. Sistnämnda timmar jämte de omkring 20 tim-

marna i engelska i klasserna 5—6 skulle sålunda bestridas av övningsskolans ämneslärare. Då undervisningsskyldigheten enligt riksdagsbeslutet skall vara 22—26 veckotimmar, motsvarar det sammanlagda timtalet ungefär 5 hela tjänster. Styrelsen anser sig dock inte böra föreslå, att mer än 3 ordinarie adjunktstjänster inrättas från och med budgetåret 1956/57. Ett antal timmar skall nämligen disponeras av lektorerna i högstadiets metodik, varjämte övningsskolans rektor skall ha viss undervisningsskyldighet, första året förslagsvis 12 veckotimmar. Det överskjutande antalet timmar torde inte bli större, än att lämpliga timlärare kan förvärvas därför. Skulle antalet avdelningar av klass 7 behöva utökas till 5, vilket inte kan avgöras förrän vid utgången av vårterminen 1956, bör även en extra ordinarie adjunkt anställas vid övningsskolan. Enligt riksdagsbeslutet 1954 skall båda adjunktslönegraderna vara representerade vid övningsskolan. Av praktiska skäl bör då tjänsterna i den högre lönegraden inrättas i första omgången. Styrelsen föreslår därför, att de 3 ifrågasatta adjunktstjänsterna får tillhöra den högre adjunktslönegraden. — Undervisningen i vissa övningsämnen blir relativt betydande redan första året. En god del därav kommer emellertid att ombesörjas av lektorerna i övningsämnenas metodik, eftersom deras tjänstgöring i den egentliga lärarhögskolan då ännu inte hunnit få full omfattning. I intet av ämnena utom i hemkunskap kommer därför att ges utrymme för någon heltidstjänstgöring. Styrelsen finner därför, att undervisningen i alla övningsämnen utom hemkunskap får fullgöras av icke-ordinarie lärare, i första hand av extra ordinarie lärare på samma villkor som gäller för folkskoleseminarierna. Givetvis bör samverkan med folkskoleseminariet i Fredhäll därvid komma till stånd, så snart detta visar sig lämpligt. I hemkunskap åter, där antalet timmar kommer att överskrida 30, bör enligt styrelsens mening en ordinarie tjänst inrättas redan från och med budgetåret 1956/57.

Statskontoret förordar Cb 9 eller 7 för rektorstjänsten. Vidare föreslår ämbetsverket, att en av de tre adjunktstjänsterna placeras i den lägre adjunktslönegraden. Två av övningsskollärartjänsterna bör enligt statskontorets mening tills vidare extraordinariesättas. Läraren i hemkunskap kommer, enligt vad ämbetsverket inhämtat, att meddela undervisning företrädesvis på högstadiet. Med hänsyn härtill bör tjänsten placeras i lönegrad 19 (se 49 § allmänna försöksskolebestämmelserna).

22. *Statskontoret* anser behovet av biträdeshjälp på rektorsexpeditionen tills vidare kunna tillgodoses med arvodesavlönad personal; för ändamålet bör anvisas 3 000 kronor. En av vaktmästartjänsterna bör enligt statskontorets och *lönenämndens* mening placeras i lönegrad 10 i stället för 11.

23. Skolbiblioteket är organiserat som en filial till Stockholms stadsbiblioteks barn- och ungdomsavdelning. Alla kostnader för bokinköp har belastat stadsbibliotekets stat. Genom stadsbibliotekets försorg har också biblioteket hållits öppet på eftermiddagarna. Däremot har från folkskolans stat utgått arvode till lärare, som i egenskap av skolbibliotekarie och assistent svarat för öppethållande vissa tider under skoldagen, för anordnande av klassbibliotek samt för en del av det inre arbetet i biblioteket. Dessa lärares tjänstgöring för biblioteksuppgifter har per år beräknats efter 14 timmar i veckan under 39 veckor. *Styrelsen* finner önskvärt, att formerna och villkoren för samarbete mellan stadsbiblioteket och skolbiblioteket förblir i stort sett desamma som hittills, även sedan staten övertagit Fredhällsskolan. Särskild skolbibliotekarie jämte en eller flera assistenter bör så-

lunda utses, helst bland lärarhögskolans lärare, och avlönas på lärarhögskolans stat. För arvoden vid skolbiblioteket beräknar styrelsen ett belopp av 5 360 kronor.

Departementschefen. Innan jag går närmare in på de förslag, som lärarhögskolans styrelse framlagt, synes det mig angeläget att förutskicka, att den nya och nyskapande verksamhet, som lärarhögskolan syftar till, helt naturligt också kommer att medföra problem och frågeställningar, som icke redan nu kan förutses, ej blott i pedagogiska frågor utan också i administrativa och organisatoriska hänseenden. Det synes därför föga önskvärt att redan på förhand binda utbildningsverksamheten vid lärarhögskolan och därmed sammanhängande förhållanden inom den relativt fixerade ram, som kan vara motiverad för en mera statisk verksamhet än lärarhögskolans. Jag åsyftar härmed givetvis ingen ändring i de riktlinjer för lärarhögskolans omfattning och arbete, som uppdrogs vid 1954 års riksdag, utan endast ett understrykande av att Kungl. Maj:t och lärarhögskolans styrelse bör ha möjligheter att inom ramen för nämnda riktlinjer och övriga av riksdagen meddelade beslut praktiskt lösa sådana problem av pedagogisk, administrativ och organisatorisk art i utbildningsverksamheten, som nu icke kan förutses.

Lärarhögskolans styrelse har enligt min mening framlagt övertygande skäl för nödvändigheten av att vid lärarhögskolan övergångsvis anordna kompletteringskurser i vissa ämnen för mellanskollärarkandidaterna såsom ett led i utbildningen. Jag vill därför icke motsätta mig förslaget, att dylika kurser övergångsvis anordnas i geografi, biologi, matematik, fysik och kemi med rätt för lärarkandidat att delta i högst två dylika kurser. Såvitt nu kan bedömas bör systemet med kompletteringskurser avvecklas med utgången av läsåret 1957/58. Efter avvecklingen bör de inträdessökande före inträdet skaffa sig samtliga erforderliga betyg utan lärarhögskolans medverkan.

Styrelsen har redovisat sin preliminära plan för att i fråga om utbildningsgången kunna tillgodose de i propositionen 1954: 209 angivna önskemålen om ökat utrymme i ämneslärarutbildningen för undervisningsövningar och i mellanskollärarutbildningen för utbildning i slöjd och fysisk fostran. Mot vad styrelsen i dessa hänseenden anført och förordat finnes i nuvarande läge enligt min mening i huvudsak ingen erinran. Beträffande kursundervisningen vill jag endast understryka mitt uttalande i propositionen 1954: 209 (s. 100 och 104), att en specialkurs givetvis ej bör göras obligatorisk om det kan räcka med en frivillig kurs och att muntlig undervisning ej bör ordnas i sådana kurspartier, som utan svårighet kan inhämtas ur böcker och kompendier. Jag förutsätter som självklart, att högskolans ledning noga iakttar dylika möjligheter.

De av styrelsen förordade ändringarna i planen för mellanskollärarkandi-

daternas övningsundervisning innebär bland annat en begränsning av tiden för det första utbildningsårets hospitering i B-skolor. Detta är i och för sig beklagligt, men en viss minskning torde knappast kunna undvikas. Det synes mig dock önskvärt, att lärarhögskolans ledning ytterligare överväger möjligheterna att begränsa denna minskning eller kompensera densamma inom övningsskolans ram, exempelvis genom upprättande av någon B1-avdelning i likhet med vad som är fallet vid seminariernas övnings-skolor.

I samband med frågan om utbildningsgången för mellanskollärarkandidaterna finner jag anledning erinra om ännu ett uttalande, som jag gjorde i propositionen 1954: 209 (s. 102), nämligen att mellanskollärarytbildningen vid lärarhögskolan främst borde ta sikte på klasserna 3—6 av den blivande enhetsskolan, men att detta givetvis icke uteslöte, att jämkningar vidtoges i den utsträckning, som befundes möjlig och skälig, för att tillgodose de lärarkandidater, som under en övergångstid av växlande längd komme att bestrida undervisning i högre klasser av folkskolan utan särskild vidareutbildning för detta ändamål. Jag utgår från att lärarhögskolans ledning kommer att ytterligare pröva denna fråga.

Vad styrelsen förordat beträffande läsåret samt övningsskolan och samverkande läroverk föranleder ingen erinran från min sida. Högre allmänna läroverket på Kungsholmen torde alltså från och med nästa läsår böra erhålla ställning såsom med lärarhögskolan samverkande läroverk.

Jag övergår här efter till styrelsens förslag beträffande personalstat, anslagsberäkningar m. m. I det följande behandlar jag de olika frågorna i samma ordning som i den förut redovisade punktsammanställningen.

Beträffande rektorstjänsten (p. 1) är jag i likhet med lönenämnden ej beredd att förorda någon ändring i nu utgående avlöningsförmåner, vilka är desamma som för rektor vid provårsläroverk. Styrelsens ånyo framförda förslag om representationsbidrag till rektor (p. 2) kan jag icke tillstyrka. Jag hänvisar i detta avseende till vad som anförts i 1954 års statsverksproposition, För flera huvudtitlar gemensamma frågor, punkten 7.

Styrelsens förslag under p. 3 avser en automatisk utgiftsökning.

Vid kansliet (p. 4) bör i enlighet med styrelsens förslag inrättas tjänster för följande personal, nämligen en kansliskrivare i Ca 15, ett kanslibitråde i Ca 11, ett kontorsbitråde i Ca 8 och ett kontorsbitråde i reglerad beföringsgång. Jag förutsätter att till innehavare av den ordinarie kontorsbiträdetjänsten icke utses annan befattningshavare än sådan, som på grund av föregående tjänstgöring är behörig att enligt gällande grunder inneha dylik tjänst. Vid biblioteket (p. 5) bör såsom styrelsen förordat

inrättas en tjänst som bibliotekarie i Ce 27 med 5/7-tjänstgöring samt ett biblioteksbiträde i Ce 11.

Av de två assistentbefattningarna (p. 6), vilka båda bör inrättas från och med nästa budgetår, bör den ena konstrueras som arvodesbefattning med samma villkor, som gäller för förste assistent vid universitet, medan för den andra bör, på sätt lönenämnden förordat, tills vidare tillämpas reglerad befordringsgång av samma typ, som gäller för förste assistent vid teknisk högskola (se statsliggaren s. 595).

Jag biträder styrelsens förslag om inrättande från och med nästa budgetår av två lektorstjänster i psykologi och pedagogik, tretton lektorstjänster i högstadiets metodik, två lektorstjänster i mellanstadiets metodik och sex lektorstjänster i övningsämnenas metodik (p. 7—9). Samtliga dessa tjänster bör vara ordinarie. Vad styrelsen förordat beträffande evalvering av undervisningsskyldighet, bestridande av avlöningskostnader m. m. i fråga om dessa tjänster föranleder ingen erinran från min sida. Beträffande avlöningsförmånerna föreslår jag för lektorerna i pedagogik och psykologi samt i högstadiets metodik inplacering i Ca 33, vartill bör komma avlöningsförstärkning, motsvarande timarvode för två veckotimmar, ävensom arvode å 1 800 kronor. I enlighet med styrelsens förslag bör lektorerna i mellanstadiets metodik placeras i Ca 29 och lektorerna i övningsämnenas metodik i Ca 27 (musik, teckning, gymnastik med lek och idrott) och Ca 25 (manlig slöjd, kvinnlig slöjd).

Det belopp å 7 500 kronor, som för innevarande budgetår anvisats till tillfällig skrivhjälp (p. 10), bör i sin helhet indragas.

Skolhälsovården för lärarkandidater vid lärarhögskolan (p. 11) torde, i likhet med vad som gäller beträffande de flesta skolformer, böra omfatta endast förebyggande hälsovård. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att senare meddela erforderliga bestämmelser rörande arvode åt skolläkare och skolsköterska.

Beträffande ersättning åt handledare för den praktiska lärarutbildningen utanför lärarhögskolan (p. 12) anser jag mig böra i anslutning till styrelsens förslag förorda följande. För varje ämneslärarkandidat torde styrelsen under dennes utbildningstid, inklusive praktikterminen, böra äga disponera sammanlagt högst 1 480 kronor för ifrågavarande ändamål. Därest det i undantagsfall skulle befinnas nödvändigt att för handledning under första terminen och serier under sista terminen anlita andra skolor än övningsskolan och samverkande läroverket, bör styrelsen för dylika anordningar äga disponera högst 300 kronor per lärarkandidat för handledning och högst 150—250 kronor per serie, varvid jag förutsätter, att en i möjligaste mån motsvarande besparing sker å det angivna beloppet av 1 480 kronor. För varje mellanskollärarkandidat bör styrelsen under dennes utbildningstid, inklusive praktikterminen, äga disponera sammanlagt högst 750 kronor för ifrågavarande ändamål. Det bör ankomma på styrelsen att

besluta om den närmare dispositionen av nu angivna belopp. Vid anslagsberäkningen för nästa budgetår utgår jag från det av styrelsen beräknade beloppet å sammanlagt i runt tal 46 000 kronor; jag räknar således icke med någon procentuell förhöjning av delbeloppen.

I fråga om behovet av deltidstjänstgörande biträdande lärare m. fl. (p. 13) har jag icke annan erinran mot styrelsens förslag än att jag ej räknar med medelsanvisning för anlitande av särskild sakkunskap vid undervisningen i samhällskunskap och ej heller för undervisningen i bibliotekskunskap. Föreläsningar och demonstrationer m. m. i samband med undervisningen i samhällskunskap torde tills vidare kunna anordnas med anlitande av lärarhögskolans fasta lärarkrafter. Undervisningen i bibliotekskunskap bör tills vidare bestridas av bibliotekarien inom ramen för dennes tjänstgöringsskyldighet. Med anledning härav torde det av styrelsen under förevarande punkt beräknade medelsbehovet av i runt tal 35 000 kronor kunna minskas med 2 000 kronor. För undervisningen i tekniska hjälpmedel torde andra än lärarhögskolans fasta lärare böra anlitas endast om detta medför besparing för statsverket. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela närmare bestämmelser rörande ersättning åt de under förevarande punkt avsedda lärarkrafterna.

Jag biträder styrelsens förslag om uppräknings med 5 000 kronor för nästa budgetår av anslagsmedlen till arvoden åt experter och särskilda sakkunniga (p. 14).

Vad styrelsen under p. 15 förordat beträffande ersättning åt mellanskollärarkandidaterna under praktikterminen föranleder ingen erinran från min sida. Frågan om närmare bestämmelser i detta hänseende blir aktuell först till budgetåret 1957/58. Beträffande ämneslärarkandidaternas förmåner under utbildningen torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela närmare bestämmelser. Vid anslagsberäkningen för nästa budgetår anser jag mig kunna räkna med det av styrelsen för ifrågavarande ändamål uppskattade medelsbehovet, i runt tal 675 000 kronor. Kostnaderna torde, såsom styrelsen förordat, av praktiska skäl böra helt upptagas på lärarhögskolans stat.

Till vidareutbildningsverksamheten vid lärarhögskolan (p. 16) beräknar jag, i anslutning till mina tidigare uttalanden i denna fråga och med hänsyn till vad styrelsen nu anfört, för nästa budgetår ett belopp av 90 000 kronor.

Beträffande avlöningsförmånerna vid övningsskolans rektorstjänst (p. 18) räknar jag i likhet med styrelsen med Cb 12 jämte arvode motsvarande timarvode för två veckotimmar. Skulle till tjänsten komma att utses person, som icke är behörig till rektorstjänst vid samrealskola, torde det dock i dylikt fall tills vidare få ankomma på Kungl. Maj:t att bestämma avlöningsförmånernas storlek. Av de tre adjunktstjänster (p. 19), som bör inrättas från och med nästa budgetår, torde två böra hänföras till Ca 29 och en till Ca 27. Adjunkterna bör därjämte erhålla arvode motsvarande

timarvode för två veckotimmar. I enlighet med styrelsens förslag bör vidare sju övningsskollärartjänster i Ca 25 inrättas från och med nästa budgetår (p. 20).

Den för nästa budgetår erforderliga ordinarie övningslärartjänsten i hemkunskap (p. 21) synes av de skäl, som statskontoret anfört, böra placeras i Ca 19.

Av de två för nästa budgetår erforderliga vaktmästartjänsterna (p. 22) bör den ena placeras i Ca 12 och den andra i Ce 10. För övningsskolans räkning bör vidare inrättas en kanslibiträdestjänst i Ca 11.

Till arvode åt skolbibliotekarie vid övningsskolan torde i enlighet med styrelsens förslag böra beräknas 5 360 kronor (p. 23). Den under p. 24 avsedda medelsanvisningen är av automatisk karaktär.

I anslutning till mina nu redovisade ställningstaganden beräknar jag hela avlöningsanslaget för nästa budgetår till 2 034 000 kronor med den fördelning på olika poster, som framgår av avlöningsstaten i efterföljande hemställan. I arvodesposten har inräknats kostnader för styrelsearvoden, rektor och lärare tillkommande ersättning utöver lön, ersättning åt handledare samt arvoden för skolhälsovården och skötseln av övningsskolans bibliotek. I icke-ordinarieposten har inräknats bland annat det förut angivna beloppet å högst 90 000 kronor för vidareutbildning samt kostnader för ersättning åt ämneslärarkandidater under utbildningen. I jämförelse med anslaget för innevarande budgetår innebär det av mig här föreslagna anslagsbeloppet en höjning med 1 945 400 kronor.

Under åberopande av vad jag sålunda anfört och förordat hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) godkänna följande personalförteckning för lärarhögskolan i Stockholm, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1956/57:

Personalförteckning

Tjänstemän å ordinarie stat

Befattning	Lönegrad
1 rektor för lärarhögskolan	Cb 14
1 professor	Co 14
1 rektor vid övningsskolan	Cb 12
13 lektorer i högstadiets metodik	Ca 33
2 lektorer i psykologi och pedagogik	Ca 33
2 adjunkter	Ca 29
2 lektorer i mellanstadiets metodik	Ca 29
1 adjunkt	Ca 27
4 lektorer i övningsämnenas metodik	Ca 27
1 sekreterare	Ca 27
2 lektorer i övningsämnenas metodik	Ca 25

7 övningsskollärare	Ca 25
1 lärare i hemkunskap	Ca 19
1 kansliskrivare	Ca 15
1 vaktmästare	Ca 12
2 kanslibiträden	Ca 11
1 kontorsbiträde	Ca 8

Extra ordinarie tjänsteman i högre lönegrad än Ce 25

Befattning	Lönegrad
------------	----------

1 bibliotekarie	Ce 27
-----------------------	-------

b) godkänna följande avlöningsstat för lärarhögskolan i Stockholm, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1956/57:

A v l ö n i n g s s t a t

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	785 000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	124 000
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	783 000
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	342 000
Summa kronor 2 034 000	

c) till *Lärarhögskolan i Stockholm*: *Avlöningar* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 2 034 000 kronor.

[184] **5. Lärarhögskolan i Stockholm: Omkostnader.** Detta förslagsanslag är för innevarande budgetår uppfört med 25 000 kronor (statsliggaren s. 663). *Lärarhögskolans styrelse* föreslår för nästa budgetår en höjning av anslaget med 251 000 kronor till 276 000 kronor enligt följande sammanställning.

1. Sjukvård m. m. (nu förslagsvis 200)	+	3 800
2. Reseersättningar (nu 3 000)	+	73 500
3. Bränsle, lyse och vatten (nu förslagsvis 1 000)	+	64 000
4. Övriga expenser (nu 20 800)	+	99 200
5. Publikationstryck (nu 0)	+	10 000
6. Bidrag till anordnande av studie- och idrottsutfärder (nu 0)	+	500
		+ 251 000

Av styrelsens framställning inhämtas bland annat följande.

2. För rektors och lärares resor i samband med lärarkandidaternas praktikanttjänstgöring beräknar styrelsen 2 000 kronor. Till ersättning åt lärare,

som har att under samma arbetsdag tjänstgöra vid mer än en skola (särskilt gäller detta lektorerna i metodik) upptar styrelsen ett belopp av sammanlagt 500 kronor för spårvägs- och bussresor. För reseersättning i samband med mellanskollärarkandidaternas sommar- och vinterkurser samt hospitering i B-skolor beräknas en kostnad av omkring 60 000 kronor. Lärare vid nämnda kurser bör erhålla resekostnadsersättning och traktamente enligt allmänna resereglementet. Lärarkandidaterna bör erhålla resekostnadsersättning enligt klass III (ej sovvagn). Traktamente åt lärarkandidat föreslås skola utgå vid sommarkurs i slöjd och gymnastik med 15 kronor per dag samt vid vinterkurs i gymnastik och hospitering i B-skolor med 8 kronor per dag. För praktikanter resor vid konferens på lärarhögskolan beräknas 1 000 kronor. Till flyttningskostnadsersättning upptar styrelsen slutligen 10 000 kronor.

3 och 4. I samråd med skolöverstyrelsen föreslår styrelsen, att å ena sidan utgifter för bränsle, lyse, vatten, städning och renhållning avseende de i nuvarande folkskolan i Fredhäll inrymda övningsklasserna för folkskoleseminariet helt får belasta lärarhögskolans stat och att å andra sidan utgiften för bränsle, lyse, vatten, städning och renhållning avseende de nuvarande seminarielokalerna samt utgifterna för bränsle, lyse och vatten avseende tillbyggnaden för lärarhögskolan får belasta folkskoleseminariets stat. Städning och rengöring av lärarhögskolans nybyggnad bör däremot bekostas av lärarhögskolan. Under dessa förutsättningar torde lärarhögskolans utgifter för bränsle, lyse och vatten kunna beräknas till 65 000 kronor samt dess utgifter för städning och renhållning, snöskottning av skolgården inräknad, likaledes till 65 000 kronor.

Omkostnaderna för lärarhögskolans pedagogiska institution har av styrelseledamoten Husén beräknats till 30 000 kronor. För expenser i övrigt räknar styrelsen med 25 000 kronor.

5. Denna post skall avse, förutom lärar- och elevkatalog samt årsredogörelse, tryckning av studieanvisningar och kompendier. Beträffande behovet av kompendier hänvisar styrelsen till vad anförts av föredragande departementschefen i proposition 1954: 209 s. 100. Då tryckning av kompendier endast i ganska begränsad omfattning torde medhinnas budgetåret 1956/57, anser sig styrelsen kunna stanna vid förslag om 10 000 kronor sammanlagt till publikationstryck detta år.

Statskontoret anser storleken av traktamentsförmånerna för lärarkandidaterna böra fastställas i anslutning till ställningstagandet till det av skolöverstyrelsen i annat sammanhang framförda förslaget om höjning av traktamenten vid vissa lärarkurser. Förslaget om ersättning till vissa lärare för spårvägs- och bussresor finner ämbetsverket sig med hänsyn till konsekvenserna icke kunna tillstyrka. Till omkostnader för pedagogiska institutionen beräknar statskontoret för första läsåret 10 000 kronor. Särskild post för publikationstryck är enligt statskontorets mening ej erforderlig. Behovet av medel för här avsedda ändamål bör i stället tillgodoses genom anvisande av ytterligare 6 000 kronor under delposten till övriga expenser.

Statens lönenämnd anser ersättning åt lärarkandidaterna vid de obligatoriska sommar- och vinterkurserna samt vid hospitering i B-skolor böra utgå

i form av skäligt bidrag till täckande av de med kurserna och hospiteringen förbundna merkostnaderna och icke i form av traktamente.

Departementschefen. Sjukvårdsposten (p. 1) bör i enlighet med styrelsens förslag uppräknas med 3 800 kronor. Vad styrelsen anfört under p. 2, reseersättningar, föranleder från min sida icke annat uttalande än att reseersättning åt lärarhögskolans lärare bör utgå enligt gällande avlöningsbestämmelser och att det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela närmare bestämmelser angående förmåner åt mellanskollärarkandidaterna under kurser och hospitering vid B-skolor. Styrelsens beräkning av medelsbehovet under förevarande punkt, innebärande en ökning med 73 500 kronor, torde böra godtagas. I likhet med styrelsen räknar jag beträffande delposten till bränsle, lyse och vatten (p. 3) med en höjning å 64 000 kronor. Då medelsanvisningen till expenser för pedagogiska institutionen torde kunna begränsas till omkring 25 000 kronor, förordar jag att delposten till övriga expenser (p. 4) uppräknas med 94 200 kronor. Vad styrelsen föreslagit beträffande medelsanvisningen för publikationstryck (p. 5) och bidrag till anordnande av studie- och idrottsutfärder (p. 6) har icke givit mig anledning till erinran. För dessa ändamål bör alltså upptagas sammanlagt 10 500 kronor.

På grund av vad jag här förordat, torde anslaget för nästa budgetår böra uppräknas med 246 000 kronor till 271 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Lärarhögskolan i Stockholm: Omkostnader* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 271 000 kronor.

[185] **6. Lärarhögskolan i Stockholm: Materiel, böcker m. m.** Till detta ändamål hemställer *lärarhögskolans styrelse* för budgetåret 1956/57 om ett reservationsanslag av 140 000 kronor, fördelat på följande poster.

1. Engångsanvisning för biblioteket	45 000
2. Engångsanvisning för undervisningsmateriel till de naturvetenskapliga institutionerna	25 000
3. Engångsanvisning för pedagogiska institutionen	50 000
4. Materiel, böcker m. m.	20 000

Summa kronor 140 000

Styrelsen framhåller bland annat följande.

1—3. I samband med att lärarhögskolans verksamhet igångsättes, blir vissa utgifter av engångskaraktär för materiel och böcker ofrånkomliga. Lärarhögskolepropositionen 1954: 209 räknade sålunda med 40 000 kronor till lärarhögskolans bibliotek. På grund av det senaste årets prisstegringar bör detta belopp höjas till åtminstone 45 000 kronor. Likaså räknade pro-

positionen med ett särskilt engångsbelopp för undervisningsmateriel till de naturvetenskapliga institutioner, som måste inrättas för högstadiet. Styrelsen föreslår för detta ändamål 25 000 kronor. Slutligen erfordras ett engångsanslag för den nyinrättade pedagogiska institutionen. På grundval av en av styrelseledamoten Husén uppgjord promemoria häröver föreslår styrelsen för detta ändamål 50 000 kronor.

4. I fråga om materiel och böcker i övrigt utgår styrelsen från att lärarhögskolan dels får utnyttja folkskoleseminariets tillgångar, dels ock får utan särskild kostnad för statsverket övertaga den nuvarande folkskolans i Fredhäll undervisningsmateriel. Betydande nyanskaffning blir likväl oundgänglig, om undervisningen skall kunna så bedrivas, att den motsvarar kraven på en modern lärarutbildningsanstalt. Bland annat måste successivt utrustningen med tekniska hjälpmedel avsevärt kompletteras och förrådet av aktuell bredvidläsningslitteratur förnyas. Över huvud taget måste upprättande av nytt högstadium bli kostnadskrävande beträffande undervisningsmaterialet. Det må också framhållas, att förbrukningsmaterialet särskilt i slöjd drager relativt stora kostnader.

Statskontoret förordar en till 90 000 kronor begränsad medelsanvisning, fördelad på de olika posterna med respektive 40 000, 20 000, 20 000 och 10 000 kronor.

Departementschefen. Jag biträder styrelsens förslag beträffande medelstildelning för biblioteket (p. 1) med 45 000 kronor och för materiel, böcker m. m. (p. 4) med 20 000 kronor. Däremot anser jag den för de naturvetenskapliga institutionerna (p. 2) och den pedagogiska institutionen (p. 3) erforderliga medelsanvisningen kunna begränsas till 20 000 respektive 30 000 kronor. Styrelsen bör dock, i likhet med som vanligtvis gäller beträffande anslagsmedel av denna karaktär, äga rätt att inom anslagets ram göra mindre omfördelning mellan de olika posterna, därest förhållandena skulle visa sig föranleda därtill. Sammanlagt torde alltså för ifrågavarande ändamål böra för nästa budgetår anvisas 115 000 kronor. Medelsanvisningen bör ske under ett reservationsanslag med den rubrik, som inledningsvis angivits. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Lärarhögskolan i Stockholm: Materiel, böcker m. m.* för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 115 000 kronor.

[186] **7. Lärarhögskolan i Stockholm: Inredning och utrustning av nya lokaler.** Till detta ändamål hemställer *lärarhögskolans styrelse* för budgetåret 1956/57 om ett reservationsanslag av 145 000 kronor. Till stöd härför anför styrelsen bland annat följande.

Av 1955 års riksdag har medel ställts till förfogande för till- och ombyggnad av folkskoleseminariet i Fredhäll. De nyinredningar, som i det sammanhanget blir erforderliga, avser främst pedagogisk institution, en något större föreläsningssal, sex mindre salar för lektioner och övningar, musik-

institution, bibliotekslokaler, ett antal konferens- och arbetsrum, nytillkomna administrationslokaler samt utrymmen för elevkåren. Därtill kommer kompletteringar av inredning och utrustning i nu befintliga institutioner och andra lokaler.

Vidare blir vissa ändringsarbeten erforderliga i den nuvarande Fredhällsskolans lokaler, varom byggnadsstyrelsen kan förväntas framlägga förslag. I det sammanhanget torde bland annat ett antal klassrum inredas till biologiska och geografiska institutioner med materialrum ävensom till filmrum. Vidare torde vissa lokaler få inredas till konferensbibliotek, konferensrum och rum för lärarkandidater.

Sammanlagt erfordras enligt styrelsens uppskattningar för inredning och utrustning av lärarhögskolans lokaler ett belopp av 145 000 kronor.

Byggnadsstyrelsen finner den till 145 000 kronor uppskattade kostnaden för inredningen och utrustningen av lärarhögskolans lokaler skälig.

Departementschefen. Till om- och tillbyggnad av lärarhögskolan, avseende de hittillsvarande seminarielokalerna, har för budgetåret 1955/56 anvisats ett investeringsanslag av 975 000 kronor. I annat sammanhang denna dag äskar jag viss ytterligare medelsanvisning under investeringsanslaget för budgetåret 1956/57, avseende ändringsarbeten inom övningsskolans lokaler. Mot det av lärarhögskolans styrelse framlagda förslaget om anslag för inredning och utrustning av nämnda lokaler har jag ingen erinran. Det erforderliga beloppet av 145 000 kronor torde böra anvisas såsom reservationsanslag under den inledningsvis angivna rubriken. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Lärarhögskolan i Stockholm: Inredning och utrustning av nya lokaler* för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 145 000 kronor.

[187] 8. **Folkskoleseminarierna: Avlöningar**

I. Seminarieorganisationen

Under denna rubrik torde få behandlas organisationsfrågor rörande såväl folk- som småskoleseminarierna.

Inledning

Folkskoleseminarieorganisationen omfattar för närvarande 19 seminarier, av vilka 9 är provisoriska. Efter beslut av 1955 års riksdag har Kungl. Maj:t förordnat, att det provisoriska folkskoleseminariet i Hälsingborg skall nedläggas vid utgången av budgetåret 1955/56. Elevintagning har därför inte ägt rum vid detta seminarium hösten 1955. Elevintagning har icke heller ägt rum på 4-årig linje vid folkskoleseminariet för manliga elever i Stockholm, vilket seminarium enligt Kungl. Maj:ts förordnande skall suc-

cessivt avvecklas från och med budgetåret 1956/57 och vars lokaler skall övertagas av lärarhögskolan i Stockholm.

För hösten 1955 har Kungl. Maj:t medgivit intagning i seminariernas första klass av 43 klassavdelningar, varav 19 avdelningar på den 4-åriga linjen med högst 24 elever per avdelning och 24 avdelningar på studentlinjen med högst 30 (lägst 28) elever per avdelning; sammanlagt har alltså kunnat intagas högst 1 176 elever. I förhållande till elevintagningen hösten 1954 innebär detta oförändrad elevintagning på studentlinjen men minskning av antalet klassavdelningar med 3 på den 4-åriga linjen. Genom den sålunda bestämda elevintagningen på studentlinjen hösten 1955 har den totala examinationen av elever vårterminen 1957 slutligt reglerats. Intagningen på den 4-åriga linjen hösten 1955 reglerar delvis den totala examinationen vårterminen 1959.

Småskoleseminarieorganisationen omfattar nu 9 seminarier, av vilka 2 är provisoriska. I 1955 års statsverksproposition föreslogs, att det provisoriska småskoleseminariet i Falun skulle nedläggas vid utgången av budgetåret 1955/56. I enlighet med statsutskottets förslag i utlåtande nr 56 beslöt emellertid riksdagen att uppskjuta sitt ställningstagande i denna fråga till 1956. Någon elevintagning har icke förekommit vid nämnda seminarium hösten 1955. För hösten 1955 har Kungl. Maj:t medgivit elevintagning i småskoleseminariernas första klass av 23 klassavdelningar, varav 1 på 3-årig linje, med högst 24 elever per avdelning. Detta innebär oförändrad elevintagning i förhållande till intagningen hösten 1954. Genom den sålunda bestämda elevintagningen hösten 1955 har examinationen av elever vårterminen 1957 reglerats.

Skolöverstyrelsens förslag

Skolöverstyrelsen föreslår i samband med sina anslagsäskanden för nästa budgetår — under förutsättning att småskollärarytbildningen generellt blir treårig från och med budgetåret 1956/57 —

att elevintagningen hösten 1956 vid *folkskoleseminarierna* för *folkskollärarytbildning* fastställs till 15 avdelningar med högst 24 elever per avdelning på studentlinje och 8 avdelningar med högst 24 elever per avdelning på 4-årig linje ävensom för *småskollärarytbildning* 8 avdelningar med högst 24 elever per avdelning på 3-årig linje,

att elevintagningen hösten 1956 vid *småskoleseminarierna* fastställs till 16 avdelningar med högst 24 elever per avdelning på 3-årig linje samt

att det provisoriska småskoleseminariet i Falun nedlägges vid utgången av budgetåret 1955/56.

Till grund för överstyrelsens förslag ligger de beräkningar av examinationsbehov och examination, som framgår av följande tabell 1.

Tabell 1
A. Folkskollärare

Läsår	Examinationsbehov				Examination	Överskott respektive brist per år	Summa överskott eller brist
	1	2	3	Summa			
1954/55							— 870
55/56	995	290		1 285	1 470	+ 185	— 685
56/57	945	280		1 225	1 460	+ 235	— 450
57/58	645	320	— 45	920	1 360	+ 440	— 10
58/59	525	290	20	835	510 + 335?	+ 10	0
59/60	90	440	20	550	440 + 20? + 90 ¹	0	
60/61	— 50	310	20	280	190? + 90 ¹	0	
61/62	35	300		335	245? + 90 ¹	0	
62/63	25	300		325	235? + 90 ¹	0	
63/64	60	300		360	270? + 90 ¹	0	
64/65	175	300		475	385? + 90 ¹	0	
65/66	590	100		690	600? + 90 ¹	0	

¹ Beräknad examination vid lärarhögskolan.

B. Småskollärare

Läsår	Examinationsbehov	Examination	Överskott respektive brist per år	Summa överskott eller brist
1954/55				+ 310
55/56	550	540	— 10	+ 300
56/57	590	540	— 50	+ 250
57/58	495	540	+ 45	+ 295
58/59	130	25	— 105	+ 190
59/60	725	375? + 160? ¹	— 190	0
60/61	950	375? + 575? ¹	0	
61/62	870	375? + 495? ¹	0	
62/63	710	375? + 335? ¹	0	
63/64	930	375? + 555? ¹	0	
64/65	930	375? + 555? ¹	0	
65/66	440	375? + 65? ¹	0	

¹ Beräknad examination på småskollärlinje vid folkskoleseminarierna.

Beräkningarna i tabell 1 förutsätter, att beträffande elevantalet i folkskolans läraravdelningar kungörelsen 1950: 137 tillämpas till och med läsåret 1958/59 och att därefter sker en på tre läsår fördelad återgång till tillämpning av kungörelsen 1947: 234, att i fråga om småskollärares successiva övertagande av klass 3 i skolor av A-form kungörelsen 1954: 230 tillämpas till och med läsåret 1964/65 utom under läsåret 1958/59 samt att småskollärarytbildningen blir treårig från och med läsåret 1956/57. Frågetecken markerar ännu ej beslutad examination. De i tabellen kursiverade siffrorna anger de nu aktuella intagningsfrågorna.

Av överstyrelsens framställning inhämtas bland annat följande.

I tabell 1 A (kol. 1) och B anges examinationsbehovet för folkskolan enligt nyss angivna förutsättningar med avseende å elevantalet i läraravdelningarna samt småskollärarnas övertagande av klass 3 i A-skolor. Siffrorna är hämtade ur en promemoria, som överstyrelsens statistiska kontor upprättat åt seminarieutredningen. Läsåret 1954/55 har omkring 570 småskollärare tjänstgjort i klass 3 i skolor av A-form i anslutning till bestämmelserna i kungörelsen 1954: 230. I enlighet med överstyrelsens förslag har Kungl. Maj:t bestämt gränserna för sådan tjänstgöring läsåret 1955/56 till 850 och 950, varför statistiska kontoret räknat med omkring 900 småskollärartjänster i klass 3 sistnämnda läsår. För de följande läsåren har statistiska kontoret räknat med att årligen ytterligare 300 småskollärare övertar klass 3 till och med läsåret 1963/64, dock med undantag för läsåret 1958/59, då intet ytterligare övertagande antages äga rum. Samtidigt minskar årligen (med undantag av läsåret 1958/59) antalet folkskollärartjänster med omkring 240. Läsåret 1964/65 skulle utbytet vara helt genomfört. Utbytet av folkskollärare mot småskollärare i klass 3 återspeglas tydligt i de i tabellen angivna siffrorna för examinationsbehovet under ifrågasvarande läsår.

I tabell 1 A kol. 2 anger överstyrelsen vissa från realskoleutredningen under hand inhämtade siffror för behovet av folkskollärare för högre skolformer.

I tabell 1 A kol. 3 anges för läsåret 1957/58 den beräknade minskningen av examinationsbehovet med anledning av att eleverna på mellanskollärlinjen vid lärarhögskolan då börjar fullgöra sin aspiranttjänstgöring. Minskningen är en engångsföreteelse. För de tre följande läsåren medtager överstyrelsen i kol. 3 liksom i förra årets petita uppskattat behov med hänsyn till antagen större ökning av klass 8 utanför försöksdistrikten än vad folkskolinspektörerna måhända kunnat förutse.

I kolumnerna för examination anger siffrorna för de olika läsåren de efter examen vid slutet av föregående vårtermin nytillkommande lärare, som beräknas vara disponibla för tjänstgöring under angivet läsår. Dessa siffror för beräknad examination har avvägs så, att de exakt motsvarar examinationsbehovet, och bör alltså betraktas som minimisiffror.

I statistiska kontorets förutnämnda promemoria har folkskolläraryrket i läsåret 1954/55 för folkskolans del uppskattats till 570. Antalet sådana lärare med full tjänstgöring i teoretiska läroämnen vid högre skolor, som icke innehar anställning som ordinarie, extra ordinarie eller extra lärare eller aspirant, uppgick höstterminen 1954 enligt statistiska kontorets beräkningar till 712. Av dessa var 318 folkskollärare utan akademisk examen. Av de övriga omkring 400 tjänsterna torde halva antalet, alltså omkring 200, böra betraktas som en brist, som lämpligen kunde tillgodoses med folkskollärare. Av statistiska kontorets promemoria framgår, att antalet heltidstjänster i kunskapsämnen inom enhetsskolans högstadium och i folkskolan inbyggda realskollinjer under läsåret 1954/55 utgjorde sammanlagt 340, av vilka omkring 180 uppehölls av folkskollärare i 23:e eller lägre lönegrad. Av övriga 160 torde halva antalet, alltså 80, böra betraktas som en brist, avsedd att täckas med folkskollärare. Från läsåret 1954/55 förefinnes sålunda beträffande högre skolor, enhetsskolans högstadium och inbyggda realskollinjer en uppskattad brist av sammanlagt $(200 + 80 =)$ 280 folkskollärare. Det torde icke vara obefogat att avrunda denna siffra

uppgåt till 300. Då bristen på folkskollärare beträffande folkskolan angivits till 570, räknar överstyrelsen för läsåret 1954/55 med en sammanlagd folkskolläraryrbrist av $(570 + 300 =) 870$.

Siffran för *småskolläraryröverskottet läsåret 1954/55* — 310 — har hämtats ur statistiska kontorets berörda promemoria.

Beträffande *examinationen av folk- och småskollärare* anför överstyrelsen — efter att ha betonat att de i tabell 1 sammanställda siffrorna icke bör bedömas för snävt — bland annat följande.

De elever, som intages på *folkskoleseminariernas studentlinje* 1956, utexamineras 1958 och blir alltså disponibla för tjänstgöring läsåret 1958/59. Samtidigt med dessa elever utexamineras på 4-årig linje de elever, som intogs 1954, sammanlagt högst $(22 \times 24 =) 528$ elever. Överstyrelsen beräknar, att av dessa högst 510 kommer att stå till förfogande för tjänstgöring. Av tabell 1 A framgår, att om man vill dels tillgodose det beräknade folkskolläraryrbehovet läsåret 1958/59, dels upphäva från läsåret 1957/58 beräknad kvarstående brist av 10, bör på studentlinjen år 1958 utexamineras minst 335 elever, vilket innebär en minskning till mindre än hälften i jämförelse med det antal elever, som de senaste åren intagits på studentlinjen. I första hand bör då elevantalet per klassavdelning återgå till i stadgan för folkskoleseminarierna föreskrivna 24, vilket ur pedagogisk synpunkt är synnerligen önskvärt och även varit föremål för riksdagens bestämda uttalanden i samma riktning (riksdagens skrivelse 1954: 201 s. 3, 1947: 326 s. 3, statsutskottets utlåtande 1954: 138, s. 41, 1955: 56, s. 12). Då viss elevavgång måste beräknas ske under utbildningstiden och en del av de utexaminerade kan antagas ej bli disponibla för tjänstgöring, bör elevintagningen göras något större än det som minimum beräknade examinationsbehovet. Överstyrelsen föreslår, att 1956 på studentlinjen intages 15 avdelningar med 24 elever per avdelning, d. v. s. sammanlagt $(15 \times 24 =) 360$ elever.

De elever, som 1956 intages på *folkskoleseminariernas 4-åriga linje*, utexamineras 1960 och blir alltså tillgängliga för tjänstgöring läsåret 1960/61. Enligt tabell 1 A beräknas för nämnda läsår examinationsbehovet av folkskollärare utgöra endast 280. Härav beräknas genom examination vid lärarhögskolan tillgodoses 90, varför vid folkskoleseminarierna på 4-årig linje och studentlinje skulle behöva examineras sammanlagt endast 190, om man vill exakt täcka det beräknade examinationsbehovet. Troligen kommer behovet i verkligheten att bli större, men detta kommer att säkrare kunna bedömas 1958, då intagning av elever på studentlinjen skall ske för slutlig reglering av examinationen 1960. Överstyrelsen föreslår därför, att 1956 på 4-årig linje intages 8 avdelningar med högst 24 elever per avdelning, d. v. s. sammanlagt $(8 \times 24 =) 192$ elever.

Beträffande intagningen vid *småskoleseminarierna* utgår överstyrelsen från att småskolläraryrutbildningen blir 3-årig från och med läsåret 1956/57 och att det provisoriska småskoleseminariet i Falun nedlägges vid utgången av innevarande budgetår. Småskoleseminarieorganisationen skulle alltså komma att omfatta 8 seminarier. Antalet utbildningslinjer och klassavdelningar är nu vid dessa seminarier 23 respektive 47. De har möjlighet att mottaga 16 3-åriga utbildningslinjer med sammanlagt 48 avdelningar.

Överstyrelsen räknar med att de 8 småskoleseminarierna 1956 skall ta emot 16 klassavdelningar på 3-årig linje. Examinationen 1959 blir då högst

T a b e l l 2
A. Folkskollärare

Läsår	Examinationsbehov				Examination	Överskott respektive brist per år	Summa överskott eller brist
	1	2	3	Summa			
1954/55							— 870
55/56	995	290		1 285	1 470	+ 185	— 685
56/57	945	280		1 225	1 460	+ 235	— 450
57/58	645	320	— 45	920	1 360	+ 440	— 10
58/59	265	290	20	575	510 + 75?	+ 10	0
59/60	345	440	20	805	440 + 275? + 90 ¹	0	
60/61	— 50	310	20	280	190? + 90 ¹	0	
61/62	35	300		335	245? + 90 ¹	0	
62/63	25	300		325	235? + 90 ¹	0	
63/64	60	300		360	270? + 90 ¹	0	
64/65	175	300		475	385? + 90 ¹		
65/66	590	100		690	600? + 90 ¹		

¹ Beräknad examination vid lärarhögskolan.

B. Småskollärare

Läsår	Examinations- behov	Examination	Överskott respektive brist per år	Summa överskott eller brist
1954/55				+ 310
55/56	550	540	— 10	+ 300
56/57	590	540	— 50	+ 250
57/58	495	540	+ 45	+ 295
58/59	450	540?	+ 90	+ 385
59/60	410	25?	— 385	0
60/61	950	375? + 575? ¹	0	
61/62	870	375? + 495? ¹	0	
62/63	710	375? + 335? ¹	0	
63/64	930	375? + 555? ¹	0	
64/65	930	375? + 555? ¹		
65/66	440	375? + 65? ¹		

¹ Beräknad examination på småskollärlinje vid folkskoleseminarierna.

(16 × 24 =) 384, av vilka omkring 375 torde kunna beräknas bli disponibla för tjänstgöring läsåret 1959/60. Enligt tabell 1 B beräknas examinationsbehovet av småskollärare för nämnda läsår till 725. Med hänsyn tagen till det beräknade läraröverskottet läsåret 1958/59 bör 1959 utöver den föreslagna examinationen vid småskoleseminarierna examineras minst (725 — 375 — 190 =) 160 småskollärare på 3-årig småskollärlinje vid folkskoleseminarierna. För att detta antal skall erhållas, bör 1956 på sådan linje intagas 8 avdelningar med 24 elever per avdelning. Examinationen av småskollärare vid folkskoleseminarierna 1959 blir då högst (8 × 24 =) 192. Någon svårighet att 1956 placera 8 avdelningar på småskollärlinje vid

folkskoleseminarierna föreligger icke. Såsom framgår av vad tidigare anförts, måste det ändå bli en ganska betydande minskning av antalet avdelningar vid folkskoleseminarierna, och frågan om rationalisering av seminarieorganisationen blir aktuell. Denna fråga utreds emellertid för närvarande av seminarieutredningen, och överstyrelsen anser sig därför icke nu böra närmare ingå på detta spörsmål.

Samtidigt med framläggande av de förslag, för vilka nu redogjorts, har skolöverstyrelsen emellertid ansett sig böra göra beräkningar av examinationsbehov och examination med utgångspunkt i att förlängningen av småskolläraryrket genomföres först från och med läsåret 1957/58. Dessa beräkningar åskådliggöres i tabell 2, som i övrigt bygger på samma förutsättningar som tabell 1, dock att uppehållet i småskolläraernas övertagande av klass 3 i A-skolor förskjutes till läsåret 1959/60.

Överstyrelsen har icke i anslutning till denna tabell avgivit några förslag rörande elevintagningen. Det framgår dock av överstyrelsens framställning, att överstyrelsen anser intagningen på folkskoleseminariernas studentlinje böra minskas till 6 avdelningar med 24 elever per avdelning. Beträffande den 4-åriga linjen räknar överstyrelsen med en intagning av 8 avdelningar med 24 elever per avdelning. I fråga om småskoleseminarierna synes överstyrelsen förutsätta en intagning av samma omfattning som under hösten 1955.

Departementschefen

Skolöverstyrelsens förslag beträffande seminarieorganisationen under nästa budgetår har framlagts med utgångspunkt i att småskolläraryrket skulle bli treårig från och med läsåret 1956/57. Frågan om den av 1950 års riksdag i princip beslutade förlängningen av småskolläraernas egentliga yrkesutbildning är emellertid för närvarande under övervägande av seminarieutredningen, som i det sammanhanget också måste ta ställning till problemet om en samordning av nämnda spörsmål med vissa andra med seminarieorganisationens utformning nära sammanhängande frågor, bland annat den av 1950 års riksdag avsedda stadiindelningen i den blivande enhetsskolan och spörsmålet om en återgång till 1947 års bestämmelser om elevantalet i folkskolans läraravdelningar.

Såsom framgår av den lämnade redogörelsen för överstyrelsens överväganden, särskilt vid en jämförelse mellan tabell 1 och tabell 2, påverkar en förlängning av småskolläraryrket rätt väsentligt seminarieorganisationens utformning. Seminarieutredningens förslag i denna och därmed sammanhängande frågor har ännu icke hunnit avlämnas. Proposition på grundval av utredningens överväganden kan alltså icke föreläggas 1956 års riksdag. Då det enligt min mening är uteslutet, att statsmakterna nu skulle i den ena eller den andra riktningen föregripa resultatet av utredningens överväganden i dessa i organisatoriska och även ekonomiska hänseenden vittomfattande frågor, anser jag mig böra räkna med att vid små-

skoleseminarierna hösten 1956 intages elever endast på 2-åriga utbildningslinjer, dock med undantag för den nu 3-åriga linjen vid Haparanda-seminariet.

Med denna utgångspunkt måste som underlag för de följande övervägandena beträffande seminarieorganisationens omfattning under nästa budgetår användas beräkningarna i tabell 2. Dessa beräkningar utgår bland annat från att småskollärarytbildningen skulle bli treårig med början läsåret 1957/58 och att en återgång till 1947 års bestämmelser om elevantalet i folkskolans läraravdelningar skulle ske fördelad på läsåren 1959/60, 1960/61 och 1961/62. Med hänsyn till vad jag nyss anfört, avser jag i och med användandet av tabell 2 som underlag för mina överväganden självfallet icke, att statsmakterna därmed nu skall binda sig för de förutsättningar, som ligger till grund för beräkningarna i tabell 2. Å andra sidan är det, liksom förra året, samtidigt angeläget, att seminarieorganisationen icke nu vid bestämmandet av elevintagningen hösten 1956 ges en sådan inriktning för de närmaste åren, att seminarieutredningens arbete klavbindes.

Jag behöver icke här ytterligare understryka den osäkerhet, som alltid måste vidlåda alla under övergångstiden före enhetsskolans genomförande verkställda beräkningar rörande lärarbehovet inom skolväsendet. I tabell 2 anges behovet av folk- och småskollärare till summan av kolumnerna 1, 2 och 3 i tabell 2 A och genom kolumnen för examinationsbehov i tabell 2 B. Sistnämnda kolumn och kolumn 1 (A) anger det för folkskolan uppskattade behovet och grundar sig på beräkningar, som för seminarieutredningens räkning verkställts av skolöverstyrelsens statistiska kontor. Den riktiga metoden för dylika beräkningar torde komma att närmare prövas av seminarieutredningen. Även om förevarande beräkningar ingalunda torde gå fria från den nyss påpekade osäkerhet, som måste sätta en viss prägelse på prognoser av detta slag, finnes det enligt min mening i nuvarande läge ingen anledning att icke godtaga dessa beräkningar liksom siffrorna i kolumn 3 (A) såsom underlag för det beslut, som här skall fattas.

Emellertid måste seminarieorganisationen numera anpassas icke blott efter folkskolans lärarbehov utan också efter de högre skolstadiernas behov av folkskollärare med vidareutbildning, främst folkskollärare i 23 lönegraden. Detta behov är av naturliga skäl betydligt svårare att beräkna under övergångstiden än det antal lärare, som åtgår för undervisningen i den obligatoriska folkskolans läraravdelningar. Icke minst framgår detta därav, att den sammanlagda folkskolläraryrbristen läsåret 1954/55 numera beräknats till ett så högt tal som 870. Visserligen hänför sig större delen härav till en brist inom den egentliga folkskolan, men detta beror uppenbarligen i huvudsak på att ett stort antal folkskollärare övergått från folkskolan till tjänstgöring på de högre skolstadierna. Man får också beakta, att studieleigheterna för vidareutbildning numera måste vara och framdeles kan väntas bli betydligt flera än tidigare.

De siffror, som i kolumn 2 kommit till användning för att ange de högre skolstadiernas behov av folkskollärare med vidareutbildning, har skolöverstyrelsen erhållit från realskoleutredningen. I denna utrednings nyligen avlämnade betänkande »Realskolan under övergångstiden» (SOU 1955: 53) återfinnes siffrorna såsom ett led i en av utredningen verkställd prognos rörande skolväsendets utveckling under tiden fram till mitten av 1960-talet (se tabell 24, s. 69). Den av realskoleutredningen kalkylerade efterfrågan på vidareutbildade folkskollärare för enhetsskolans och realskolans lägre klasser m. m. förutsätter schematiskt att hälften av undervisningen i teoretiska läroämnen på enhetsskolans högstadium skall bestridas av akademiskt utbildade lärare och hälften av folkskollärare med vidareutbildning samt att all undervisning i realskolans lägsta klasser skall skötas av dylika folkskollärare. Beräkningarna tar icke hänsyn till en eventuell övergång till treårig realskola under tioårsperioden. Beträffande sistnämnda omständighet vill jag framhålla, att det för övervägandena om seminarieorganisationens omfattning icke har betydelse, vilketdera alternativet man väljer i fråga om realskolan; varje folkskollärare skall ju passera seminarieutbildningen oavsett vilken skolform han sedan kommer att tjänstgöra på och behovet av vidareutbildade folkskollärare för realskolans lägsta klasser respektive behovet av folkskollärare för femte och sjätte klass i folkskolan är i huvudsak av samma storleksordning. Den andra komponenten i den av realskoleutredningen kalkylerade efterfrågan på folkskollärare med vidareutbildning är behovet av dylika lärare för att täcka underskottet på akademiskt utbildade lärare. Denna komponent har, liksom den förstnämnda, på efterfrågesidan beräknats på grundval av uppskattningar av den sannolika tillväxten av antalet klassavdelningar inom enhetsskolans högstadium samt realskolestadiets och gymnasiestadiets skolformer. Med ledning därav har beräknats lärarbehovet för olika arbetsområden inom denna övre hälft av skolväsendet. På tillgångssidan har beträffande akademiskt utbildade lärare beräknats antalet studentexamina och inskrivningen vid filosofiska fakulteter, varefter i relation därtill gjorts en uppskattning av tillströmningen av filosofie magistrar till lärarbanan.

Realskoleutredningens kalkyler i dessa hänseenden utgör den färskaste och hittills mest ingående analysen av de olika faktorer, som påverkar bland annat behovet av folkskollärare för högre skolstadier. Det är därför naturligt att dessa kalkyler föres in i beräkningarna av examinationsbehovet vid folkskoleseminarierna. När det gäller just den frågan torde emellertid realskoleutredningens siffror icke kunna användas utan justeringar. För utredningen har de utgjort ett av flera led i utredningens synpunkter på den sannolika utvecklingen av skolväsendets tillväxt under tioårsperioden 1955—1965. Här gäller det att exakt bestämma folkskolläraryrproduktionen från seminarierna på betydligt kortare sikt.

Varnad av tidigare misstag vid beräkningar av examinationsbehovet vid seminarierna måste man enligt min mening i här förevarande hän-

seende hålla sig till den antagbara övre gränsen för den sannolika utvecklingen av folkskolläraryrket och alltså ha en viss rimlig marginal utöver de siffror, som kolumnerna 1, 2 och 3 i tabell 2 sammantagna visar. Detta är påkallat såväl med hänsyn till tidigare erfarenheter och till osäkerheten överhuvudtaget i beräkningar av detta slag som med hänsyn till att realskoleutredningens ifrågavarande siffror helt naturligt icke innesluter något ersättningsbehov för folkskollärarnas studieledigheter för vidareutbildning. Den enklaste men också den osäkraste åtgärden för att åstadkomma en dylik marginal är att direkt göra ett skönsmässigt pålägg på siffrorna i summakolumnen för examinationsbehovet. Med hänsyn till årssiffrornas fortlöpande sammanhang sinsemellan är detta emellertid en otillfredsställande metod. En säkrare åtgärd synes vara att omräkna siffrorna i kolumn 2 efter en metod, som i tillräcklig mån inkluderar nämnda marginalbehov. Ser man på tillgångssidan i realskoleutredningens prognos, grundar sig siffrorna i kolumn 2 bland annat på ett visst antagande hur stor procent av de vid fakulteterna ett visst år inskrivna som ett visst antal år senare såsom filosofie magistrar går till lärarbanan. Detta procenttal uppgick åren närmast före ikraftträdandet av 1953 års examensstadga till 19 à 20 procent. Realskoleutredningen har i detta hänseende på anförda skäl ansett sig kunna räkna med ett procenttal av 25 såsom genomsnitt för hela tioårsperioden. En lämplig metod för omräkning av kolumn 2 med rimligt beaktande av marginalbehovet synes mig vara att utgå från att detta procenttal kan tänkas tillsvidare bli något lägre, i vad det inverkar på beräkningarna av folkskolläraryrket och folkskollärarexaminationen under de närmaste åren. Från folkskolläraryrkets speciella synpunkter har jag i förevarande hänseende ansett ett procenttal av 20 vara lika motiverat. Föres detta tal in i beräkningarna erhålles, med i övrigt samma förutsättningar som i tabell 2, följande

T a b e l l 3
Folkskollärare

Läsår	Examinationsbehov				Examination	Överskott respektive brist per år	Summa överskott eller brist
	1	2	3	Summa			
1954/55							— 870
55/56	995	390		1 385	1 470	+ 85	— 785
56/57	945	370		1 315	1 460	+ 145	— 640
57/58	645	410	— 45	1 010	1 360	+ 350	— 290
58/59	265	400	20	685	510 + 465?	+ 290	0
59/60	345	570	20	935	440 + 405? + 90 ¹	0	
60/61	— 50	450	20	420	330? + 90 ¹	0	
61/62	35	330		365	275? + 90 ¹	0	
62/63	25	390		415	325? + 90 ¹	0	

¹ Beräknad examination vid lärarhögskolan.

Bilden blir här något annorlunda, ehuru det fortfarande står klart att folkskolläraryrket vid seminarierna måste väsentligt krympas mot slutet av 1950-talet och under början av 1960-talet, såvida icke framtida beräkningar kommer att visa ett större folkskollära-behov än vad som här antagits. Enligt min mening bör beräkningarna i tabell 3 läggas till grund för beslutet om elevintagningens omfattning vid folkskoleseminarierna hösten 1956.

Härmed har jag redovisat mina grundläggande överväganden beträffande seminarieorganisationens utformning under budgetåret 1956/57 och övergår till frågan om antalet intagningsavdelningar och därmed sammanhängande spörsmål.

Elevintagningen vid *småskoleseminarierna* hösten 1956 reglerar examinationen till läsåret 1958/59. I anslutning till de beräkningar, som redovisats i tabell 2 B, och med hänsyn till vad jag i det föregående anført om att den pågående seminarieutredningens arbete ej på förhand kan bindas, förordar jag oförändrad elevintagning vid småskoleseminarierna hösten 1956, alltså 22 avdelningar på 2-årig linje och 1 avdelning på 3-årig linje, var och en med 24 elever.

Intagningen på *folkskoleseminariernas studentlinje* hösten 1956 reglerar slutligt den totala examinationen av folkskollärare till läsåret 1958/59. På den 4-åriga linjen kommer genom redan bestämd intagning att till detta läsår utexamineras ungefär 510 lärare. Behovet av examination på studentlinjen har i tabell 3 beräknats till 465. Hösten 1955 har på studentlinjen intagits 24 avdelningar med 28—30 elever, vilket ger en produktion av omkring 700 lärare. Det måste alltså bli fråga om en ganska betydande reduktion. En första åtgärd att överväga för att seminarieorganisationen icke skall fullständigt förlora sin elasticitet blir då att även i studentklasserna sänka elevantalet. Enligt seminariestadgan skall elevantalet per avdelning utgöra 24. Sedan ett flertal år har såsom en krisåtgärd elevantalet måst hållas betydligt högre, vilket försvårat bland annat ett effektivt bedrivande av den praktiska lärarutbildningen. Nu finnes utrymme för en viss minskning; på den 4-åriga linjen har en dylik minskning ner till 24 elever redan kunnat successivt genomföras. För egen del förordar jag, att elevantalet i intagningsavdelningarna på studentlinjen hösten 1956 sänkes till 26. För att åstadkomma en produktion av minst 465 lärare på studentlinjen till läsåret 1958/59 behöver med hänsyn bland annat till avgångsprocenten intagas omkring 490 elever. Med dessa utgångspunkter föreslår jag, att på folkskoleseminariernas studentlinje hösten 1956 intages 19 avdelningar med 26 elever per avdelning. Detta innebär en minskning med fem intagningsavdelningar på studentlinjen.

Intagningen på *folkskoleseminariernas 4-åriga linje* hösten 1956 skall bestämmas med sikte på den totala examinationen till läsåret 1960/61.

Enligt tabell 3 bör denna examination omfatta sammanlagt 330 lärare, varav en del kommer att intagas på studentlinje hösten 1958. Då den 4-åriga linjen rekryteringsmässigt utgör kärnan i folkskoleseminarieorganisationen, synes nedskärningen av organisationen i vågdalen kring 1960 böra gå hårdare fram över studentlinjen än över den 4-åriga linjen. En väsentlig minskning av antalet intagningsavdelningar på sistnämnda linje är likväl påkallad redan nu. Jag förordar för egen del såsom lämpligt avvägd en intagning hösten 1956 på den 4-åriga linjen av 12 avdelningar med 24 elever per avdelning, vilket medför en produktion av 270—280 lärare. Detta innebär en minskning med sju intagningsavdelningar. Skillnaden mellan 330 och 270 pekar på att intagningen på studentlinjen hösten 1958 måste bli ytterst begränsad, därest icke framtida prognoser kommer att visa ett större folkskolläraryrkebehov än vad som antagits i tabell 3.

I 1955 års statsverksproposition föreslogs att det provisoriska *småskoleseminariet i Falun* skulle nedläggas vid utgången av budgetåret 1955/56. I anslutning till motioner beslöt emellertid riksdagen, att med prövningen av denna fråga skulle anstå till 1956 års riksdag, då ett bedömande förutsattes kunna ske mot bakgrunden av resultatet av seminarieutredningens arbete. Så är dock ej möjligt nu. Ser man på folk- och småskoleseminarieorganisationen som en helhet är det dock enligt min mening numera än mer uppenbart än tidigare, att en koncentration av seminarieutbildningen till ett färre antal seminarier måste äga rum under de närmaste åren. Vid småskoleseminariet i Falun finnes innevarande läsår endast två avdelningar av andra klassen. Ett fortsatt upprätthållande av seminariet i denna begränsade omfattning med förnyad elevintagning är enligt min mening icke motiverat, särskilt som seminarielokalerna är bristfälliga och den av mig förordade elevintagningen vid småskoleseminarierna kan ske utan utnyttjande av Faluseminariet. Jag anser mig därför ånyo böra föreslå, att det provisoriska småskoleseminariet i Falun nedlägges med utgången av innevarande budgetår. Samtidigt vill jag emellertid framhålla, att jag delar statsutskottets uppfattning (SU 1955: 56, s. 13), att även framgent möjligheter till småskolläraryrkeutbildning bör erbjudas i Falun. Därest i anledning av seminarieutredningens blivande förslag skulle komma att beslutas om förläggande av småskolläraryrkeutbildning till folkskoleseminarierna, synes såvitt nu kan bedömas dylik utbildning böra förläggas till det permanenta folkskoleseminariet i Falun.

Det torde i vanlig ordning få ankomma på Kungl. Maj:t att framdeles efter förslag av skolöverstyrelsen meddela närmare bestämmelser i anledning av vad jag nu anfört rörande elevintagningen vid folk- och småskoleseminarierna. Beslut om nedläggande av det provisoriska småskoleseminariet i Falun med utgången av innevarande budgetår torde böra fattas av Kungl. Maj:t och riksdagen.

II. Beräkning av folkskoleseminariernas avlöningsanslag

	Anslag	Nettoutgift
1954/55	16 205 000	16 391 359
1955/56 (statsliggaren s. 664)	16 650 000	
1956/57 (förslag)	16 948 000	

Skolöverstyrelsens förslag

Skolöverstyrelsen hemställer, med utgångspunkt i sitt förslag rörande seminarieorganisationen under nästa budgetår, att detta anslag höjes med 321 000 kronor. Överstyrelsen beräknar därvid, bland annat, till följd av den allmänna lönehöjningen, löneklassförändringar m.m. en automatisk utgiftsökning, som efter avdrag för utgiftsminskningar till följd av den krympande organisationen stannar vid 169 000 kronor. I övrigt betingas den föreslagna höjningen av följande förslag:

- 1) ökning med 8 000 kronor av delposten till arvoden åt seminarieläkare m.m. (nu 85 200 kronor),
- 2) minskning med 3 000 kronor av delposten till arvoden åt seminariebibliotekarier (nu 47 700 kronor) på grund av den minskade seminarieorganisationen,
- 3) höjning med 6 000 kronor av delposten till tilläggsarvoden åt lärare vid kurser för utbildande av kyrkomusiker (nu 49 000) på grund av genomförd höjning av timarvodena,
- 4) inrättande av ytterligare två adjunktstjänster i Ce 27 (nu 20 tjänster) vid seminarierna i Göteborg för manliga elever respektive i Stockholm för kvinnliga elever,
- 5) ändrade grunder för beräkning av medel till handledararvoden vid vissa former av praktisk lärarutbildning,
- 6) ytterligare sammanlagt 30 veckotimmar till simundervisning (nu en veckotimme på vardera linjen).

Av överstyrelsens framställning inhämtas bland annat följande.

1. Den av överstyrelsen i annat sammanhang föreslagna höjningen av skolläkararvodena med 25 procent föranleder en utgiftsökning med 11 200 kronor. Det av överstyrelsen likaledes i annat sammanhang framlagda förslaget om inrättande vid bl. a. läroverken i Gävle och Växjö av ordinarie skolskötersketjänster, avsedda även för seminarierna i dessa städer, medför vid bifall en besparing av 3 200 kronor på förevarande post.

5. För anlitande av det kommunala skolväsendet för praktisk lärarutbildning utgår bland annat arvoden av följande tre olika slag. a) Extra ordinarie övningsskollärartjänst »vid folkskola» må efter medgivande av överstyrelsen utbytas mot handledararvoden å tillhopa 1 000 kronor för anlitande av folk- eller småskollärare vid seminarieortens folkskolor såsom handledare. b) För förläggande av vissa lektionsövningar, särskilt de s. k. serieövningarna, till folkskolorna på seminarieorten må till arvoden åt folk-

och småskollärare, vilka förordnas som handledare, för budgetåret 1955/56 användas sammanlagt högst 87 000 kronor. c) För beredande av möjlighet för seminarieläverna att göra studiebesök i andra skolor, särskilt B 2- och B 3-skolor, må till arvoden åt folk- och småskollärare, vilka anlitas som handledare vid dessa studiebesök, för budgetåret 1955/56 användas sammanlagt högst 71 250 kronor. Under a) — c) avsett arvode må utgå med högst 1 000 kronor per läsår för varje lärare.

Överstyrelsen föreslår, att det under a) angivna belopp å 1 000 kronor, som må användas i stället för tillsättande av övningsskollärartjänst, höjes till 2 000 kronor.

Överstyrelsen förordar vidare, att medelstillsdelningen för den under b) och c) avsedda praktiska lärarutbildningen anpassas efter samma beräkningsgrunder, som av styrelsen för lärarhögskolan i Stockholm föreslås beträffande motsvarande utbildning för lärarhögskolans mellanskollärarkandidater. För varje elev bör under utbildningstiden på studentlinjen respektive i de två högsta klasserna på den 4-åriga linjen beräknas ett belopp av sammanlagt 250 kronor. Överstyrelsen beräknar i klasserna IV⁴ och II² ($670 + 720 =$) 1 390 elever och i klasserna III⁴ och I² ($520 + 360 =$) 880 elever. Då ifrågavarande utbildning förlägges till både avgångsklasserna och näst högsta klasserna, torde under budgetåret 1955/56 för ändamålet fordras ett belopp av förslagsvis $125 \times (1\,390 + 880) = 284\,000$ kronor. Kostnadsökningen uppgår alltså till ($284\,000 - 87\,000 - 71\,250 =$) i runt tal 126 000 kronor.

Hittills har överstyrelsen icke ansett sig böra utfärda föreskrifter för seminarierna beträffande arvodenas storlek i de fall, då med hänsyn till handledaruppgifternas omfattning maximalt arvode om 1 000 kronor icke bör utgå till en och samma handledare. Överstyrelsen förordar nu, att enhetliga normer fastställas för ifrågavarande handledararvoden, med hänsyn till angelägenheten av att folkskoleseminarierna icke ställas i annat läge än lärarhögskolan i fråga om den praktiska lärarutbildningen för klasslärare.

Departementschefen

Med hänsyn till vad jag förordar beträffande skolläkararvodena vid anmälan av allmänna läroverkens avlöningsanslag, torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela närmare bestämmelser om höjning av skolläkararvodena vid seminarierna ävensom om grunderna för arvodesberäkningen. Ifrågavarande delpost torde för nästa budgetår böra höjas med 11 200 kronor. I enlighet med överstyrelsens beräkningar bör vidare under p. 2 och 3 i överstyrelsens förslag beräknas en minskning med 3 000 kronor respektive en ökning med 6 000 kronor.

Beträffande antalet adjunktstjänster i Ce 27 vid seminarierna bör alltså jämt den av 1952 års riksdag godkända överenskommelsen rörande lärarlönerna vid bland annat folk- och småskoleseminarierna (prop. 1952: 241, s. 71) vara normerande. I likhet med vad som gäller beträffande motsvarande tjänster vid allmänna läroverken torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att enligt grunderna för nämnda överenskommelse fastställa antalet ifrågavarande tjänster vid seminarierna.

I anslutning till vad jag förordat beträffande ersättning åt handledare vid praktisk lärarutbildning för lärarhögskolans mellanskollärarkandidater, föreslår jag i fråga om folkskoleseminarierna en omläggning av nuvarande systemet sålunda, att för ifrågavarande ändamål må för varje elev under dennes utbildningstid i de två klasserna på studentlinjen respektive de två högsta klasserna på den 4-åriga linjen disponeras sammanlagt 250 kronor. Den härav föranledda ökningen av medelsbehovet kan, med hänsyn till vad jag föreslagit rörande seminarieorganisationen, för nästa budgetår beräknas till i runt tal 140 000 kronor. Därest extra ordinarie övningsskollärartjänst »vid folkskola» utbytes mot handledararvoden, bör för varje icke tillsatt tjänst utgå högst 2 000 kronor till arvoden. Medel för handledararvoden bör alltså utgå ur icke-ordinarieposten. Det bör ankomma på skolöverstyrelsen att besluta om den normering av ifrågavarande arvoden, som kan finnas påkallad för att icke olika ersättningsnormer skall tillämpas vid de skilda seminarierna.

Överstyrelsens ånyo framförda förslag om ökad medelsanvisning för simundervisning är jag icke beredd att tillstyrka.

Det vid 1955 års riksdag beslutade nedläggandet av seminariet i Hälsingborg med utgången av innevarande budgetår föranleder indragning av en rektorstjänst i Cb 14, tre lektorstjänster i Ca 33, två lektorstjänster i Ce 33, sexton övningsskollärartjänster i Ce 25 och en vaktmästartjänst i Ce 10. Den ordinarie personal, som ej i samband med nedläggandet avgår med pension, bör förflyttas. I den mån förflyttning ej kan ske redan från och med den 1 juli 1956, bör erforderligt antal tjänster upptagas på övergångsstat, tills förflyttning ordnats.

På grund av vad jag nu anfört och med hänsyn tagen till de automatiska utgiftsförändringarna samt efter omräkning av medelsbehovet i anslutning till vad jag förordat beträffande seminarieorganisationen beräknar jag en höjning av anslaget för nästa budgetår med 298 000 kronor till 16 948 000 kronor med den fördelning på olika poster, som framgår av avlöningsstaten i efterföljande hemställan.

III. Hemställan

Under hänvisning till det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

I. besluta att det provisoriska småskoleseminariet i Falun skall nedläggas vid utgången av budgetåret 1955/56,

II. bemyndiga Kungl. Maj:t att, med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1956/57, vidtaga de ändringar i personalförteckningen för folkskoleseminarierna, som föranledes av vad jag i det föregående förordat,

III. godkänna följande avlöningsstat för folkskoleseminarierna, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1956/57:

A v l ö n i n g s s t a t

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	6 579 000	
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t:		
a) Arvoden åt seminarieläkare m. m., <i>förslagsvis</i>	96 400	
b) Arvoden åt seminariebibliotekari- er, <i>förslagsvis</i>	44 700	
c) Särskilda arvoden vid seminarier med lärarkurs, <i>förslagsvis</i>	49 100	
d) Tilläggsarvoden åt lärare vid kur- ser för utbildande av kyrkomusi- ker, <i>förslagsvis</i>	55 000	245 200
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	7 050 000	
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	3 073 800	
Summa kronor		16 948 000

IV. till *Folkskoleseminarierna*: Avlöningar för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 16 948 000 kronor.

[188] 9. **Folkskoleseminarierna: Omkostnader**

	Anslag	Nettoutgift
1954/55	1 384 100	1 390 077
1955/56 (statsliggaren s. 672)	1 373 900	
1956/57 (förslag)	1 415 500	

Skolöverstyrelsen föreslår, att anslaget för nästa budgetår höjes med 101 600 kronor enligt följande sammanställning.

1. Reseersättningar (nu förslagsvis 10 000)	+	22 500
2. Bränsle, lyse och vatten (nu förslagsvis 546 000)	—	6 000
3. Övriga expenser (nu 575 000)	+	55 000
4. Trädgårdarnas underhåll och skötsel (nu förslagsvis 125 000)	+	25 000
5. Särskilda kurser och föreläsningar m. m. (nu förslagsvis 50 400)	+	1 600
6. Bidrag till anordnande av studie- och idrottsutfärder (nu 7 500)	+	2 500
7. Ökade inkomster av upplåtelse av lokaler m. m. (nu 16 000)	—	2 000
8. Minskade inkomster av trädgårdarna (nu 45 000)	+	3 000
		+ 101 600

Av överstyrelsens framställning inhämtas bland annat följande.

1. Överstyrelsen föreslår liksom för innevarande budgetår anvisande av 3 000 kronor till kostnader för seminarielärares studiebesök vid seminarier och folkskolor samt 20 000 kronor till resebidrag åt lärare, som leder seminarieelevernas studie- och idrottsutfärder. Nedläggandet av Hälsingborgs-seminariet beräknas medföra en utgiftsminskning med 500 kronor.

2. Minskningen avser seminariet i Hälsingborg.

3. Delposten var för budgetåret 1954/55 uppförd med 550 000 kronor, medan den verkliga belastningen enligt rektorernas uppgifter skulle komma att uppgå till omkring 570 000 kronor, seminariet i Hälsingborg frånräknat. För innevarande budgetår är delposten uppförd med 575 000 kronor, vilket belopp på grund av framför allt de ökade städningskostnaderna torde komma att visa sig otillräckligt. För budgetåret 1956/57 uppskattar rektorerna medelsbehovet till 637 500 kronor. En höjning av delposten torde vara ofrånkomlig, och överstyrelsen föreslår, att den uppföres med 630 000 kronor, innebärande en höjning med 55 000 kronor. Härvid har hänsyn även tagits till att överstyrelsen beträffande anslaget till Allmänna läroverken: Omkostnader föreslagit, att medel anvisas till skyddsbeklädnad till skol-läkare och deltidsanställda skolsköterskor.

5. Överstyrelsen beräknar följande utgiftsförändringar:

a) seminariet i Hälsingborg	— 2 110
b) kurser i tal- och röstvård (höjning från 550 till 650 kronor per seminarium)	+ 1 800
c) föreläsningar i skilda ämnen (höjning från 600 till 650 kronor per seminarium)	+ 900
d) simundervisning och bad, förhyrande av idrottsplaner	+ 310
e) psykotekniska inträdesprov (nu 3 500)	+ 700
	+ 1 600

Departementschefen. Anslagsmedlen till bränsle, lyse och vatten (p. 2) bör i enlighet med överstyrelsens förslag minskas med 6 000 kronor. Beträffande övriga expenser (p. 3) föreslår jag en med 36 000 kronor ökad medelsanvisning, varvid jag icke räknar med särskilda medel till skyddsbeklädnad för skolläkare och skolsköterskor. Erforderlig höjning av anslagsposten till trädgårdarnas underhåll och skötsel (p. 4) synes kunna begränsas till 10 000 kronor. Under anslagsposten till särskilda kurser och föreläsningar m. m. (p. 5) räknar jag med å ena sidan en minskning å 2 110 kronor, avseende Hälsingborgs-seminariet, samt å andra sidan höjning av anslagsmedlen till anordnande av kurser i tal- och röstvård med 900 kronor och till simundervisning och bad jämte förhyrande av idrottsplaner med 310 kronor, innebärande en minskning av anslagsposten med 900 kronor. Medelsanvisningen till anordnande av studie- och idrottsutfärder (p. 6) torde böra beräknas efter i genomsnitt 500 kronor per seminarium, medförande en uppräknig av delposten med 1 500 kronor. Överstyrelsens beräkning av uppbördsmedlen (p. 7 och 8), innebärande en inkomstminskning med 1 000 kronor, föranleder ingen erinran från min sida.

Då jag i övrigt icke ifrågasätter någon förändring beträffande omkostnadsstaten, torde anslaget för nästa budgetår böra uppföras med 1 415 500 kronor, vilket innebär en ökning med 41 600 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Folkskoleseminarierna: Omkostnader* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 1 415 500 kronor.

[189] **10. Folkskoleseminarierna: Materiel, böcker m. m.**

	Anslag	Nettoutgift
1954/55	375 000	357 759
1955/56 (statsliggaren s. 674)	375 000	
1956/57 (förslag)	375 000	

Skolöverstyrelsen föreslår, att detta reservationsanslag för nästa budgetår höjes med 60 000 kronor enligt följande sammanställning.

1. Böcker, undervisningsmateriel och inventarier (nu 231 400)	+ 41 600
2. Materiel för undervisning i slöjd och hushållsgöromål (nu 133 000)	+ 14 000
3. Materiel för lek och idrott (nu 10 600)	+ 4 400
	+ 60 000

Överstyrelsen anför bland annat följande.

De moderna undervisningsmetoderna ställer ökade anspråk på såväl bibliotek som materiel. En förnyelse av bokbeståndet är i många fall nödvändig. Från flera seminarier har t. ex. anmälts, att övningsskolans bibliotek är avgjort sämre försett än biblioteken vid stadens folkskolor i övrigt. Vidare framhålles, att översyn och reparationer av befintlig materiel med nuvarande arbetskostnader ofta uppgått till så pass betydande belopp, att någon egentlig nyanskaffning ej kunnat komma i fråga. Anslagsposten till materiel för lek och idrott har i en del fall helt åtgått till kostnader för underhåll. Dessutom har de senaste årens prisstegringar bidragit till att omöjliggöra nyinköp. Överstyrelsen vill starkt understryka vikten av att tillräckliga medel ställs till seminariernas förfogande, så att icke lärarutbildningens kvalitet blir lidande på grund av otillräcklig eller föråldrad undervisningsmateriel av olika slag.

Departementschefen. Med utgångspunkt i den omfattning av folkskoleseminarieorganisationen, som jag i det föregående förordat, anser jag mig böra föreslå oförändrad medelsanvisning under detta reservationsanslag för nästa budgetår. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Folkskoleseminarierna: Materiel, böcker m. m.* för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 375 000 kronor.

[190] 11. Folkskoleseminarierna: Utrustning

	Anslag	Nettoutgift
1954/55	400 000	359 868
1955/56 (statsliggaren s. 674)	400 000	
1956/57 (förslag)	360 000	

Skolöverstyrelsen föreslår, att anslaget för nästa budgetår höjes med 215 000 kronor. I sina anslagsäskanden redogör överstyrelsen närmare för de ändamål vid de olika seminarierna, som bör tillgodoses ur anslaget. Härutinnan torde få hänvisas till handlingarna. Inledningsvis anför överstyrelsen bland annat följande.

Såsom överstyrelsen under en följd av år framhållit, är det synnerligen angeläget, att seminarierna såsom lärarutbildningsanstalter är väl utrustade med undervisningsmateriel och inventarier, vilka är utsatta för mycket stark förslitning. Nyutkommen undervisningsmateriel av olika slag måste också kunna anskaffas. Därför måste ständig komplettering ske vid alla seminarier, så att undervisningsmateriel och annan utrustning svarar mot de krav, som med fog kan ställas på modern lärarutbildning.

Departementschefen. Sedan budgetåret 1949/50 har medelsanvisningen under detta anslag hållits oförändrad vid 400 000 kronor. Betydande belopp har således anvisats till utrustning vid folkskoleseminarierna. Med hänsyn bland annat till den av mig föreslagna omfattningen av seminarieorganisationen och till å anslaget förefintlig reservation synes medelsanvisningen för nästa budgetår kunna begränsas till 360 000 kronor, vilket innebär en anslagsminskning med 40 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Folkskoleseminarierna: Utrustning* för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 360 000 kronor.

[191] 12. Småskoleseminarierna: Avlöningar

	Anslag	Nettoutgift
1954/55	4 000 000	3 983 617
1955/56 (statsliggaren s. 674)	4 139 000	
1956/57 (förslag)	4 318 000	

Skolöverstyrelsen hemställer, med utgångspunkt i sitt förslag rörande seminarieorganisationen under nästa budgetår, att anslaget minskas med 344 000 kronor. Till följd av den av överstyrelsen förordade minskningen av organisationen beräknar överstyrelsen därvid, med iakttagande jämväl av utgiftsökningar på grund av den höjda lönenivån, löneklassförändringar m. m., en automatisk minskning av ordinarieposten, icke-ordinarieposten och posten till rörligt tillägg med tillhopa 414 000 kronor. Av samma skäl beräknas vidare en minskning med 700 kronor av delposten till arvoden åt seminariebibliotekarier. Härutöver beräknas automatiska utgiftsök-

ningar med 400 kronor under delposten till arvode åt ett biträde för matlagningen vid seminariet i Lycksele och med 1 500 kronor av delposten till tilläggsarvoden åt lärare vid kurser för utbildande av kyrkomusiker. Härjämte framlägger överstyrelsen följande förslag:

- 1) ökning med 1 200 kronor av delposten till arvoden åt seminarieläkare m. m. (nu 27 800 kronor),
- 2) ändrade grunder för beräkning av medel till handledararvoden vid vissa former av praktisk lärarutbildning,
- 3) anvisande av medel till anordnande av simundervisning 20 veckotimmar.

Av överstyrelsens framställning inhämtas bland annat följande.

1. Vid oförändrade arvodesgrunder beräknas en minskning av medelsbehovet med 800 kronor. Den av överstyrelsen i annat sammanhang föreslagna höjningen av skolläkararvoden med 25 procent föranleder en utgiftsökning med 3 800 kronor. Bifall till det i annat sammanhang framlagda förslaget om inrättande vid läroverket i Växjö av en ordinarie skol-skötersketjänst, avsedd även för seminarierna i staden, medför en besparing av 1 800 kronor på denna post.

2. För beredande av möjligheter att för seminarieelevernas praktiska utbildning utnyttja folkskolorna på seminarieorterna må till arvoden åt folk- och småskollärare, som förordnas till handledare, för budgetåret 1955/56 användas sammanlagt högst 31 000 kronor. Arvode må utgå med högst 1 000 kronor per läsår för varje lärare.

Överstyrelsen föreslår, att för beräkningen av handledararvoden skall tillämpas de av skolkommissionen föreslagna grunderna (se prop. 1954: 209, s. 212). Överstyrelsen utgår från att på 3-årig linje den praktiska lärarutbildningen kommer att förläggas huvudsakligen till de två högsta klasserna. Kostnaderna beräknas av överstyrelsen för nästa budgetår till 87 900 kronor och kostnadsökningen följaktligen till (87 900—31 000 =) i runt tal 57 000 kronor.

Departementschefen. Beträffande skolläkararvodena hänvisar jag till vad jag anfört vid anmälan av folkskoleseminariernas avlöningsanslag. Delposten till arvoden åt skolläkare torde böra uppräknas med 3 000 kronor.

I fråga om medel till handledararvoden för den praktiska lärarutbildningen vid småskoleseminarierna förordar jag tillämpning av samma grunder, som jag i motsvarande hänseende har föreslagit beträffande folkskoleseminarierna, dock att frågan om utbyte av extra ordinarie övningsskol-lärartjänst mot handledararvoden ej är aktuell vid småskoleseminarierna.

Det synes mig angeläget, att även vid småskoleseminarierna möjlighet beredes till särskild simundervisning. För ändamålet torde böra beräknas en veckotimme per seminarium.

Jag har i det föregående föreslagit nedläggande av det provisoriska småskoleseminariet i Falun med utgången av innevarande budgetår. Vid bifall här till bör indragning ske av rektorstjänsten samt tre seminarieadjunktstjänster i Ca 29, fyra övningsskollärartjänster i Ce 25 och ett vakt-

mästararvode. Den ordinarie personalen bör förflyttas. I den mån förflyttning ej kan ske redan från och med den 1 juli 1956, bör erforderligt antal tjänster upptagas på övergångsstat, tills förflyttning skett.

På grund av innehavarens avgång med pension, torde en på övergångsstat upptagen ämneslärartjänst i Ca 27 kunna avföras från personalförteckningen med utgången av innevarande budgetår.

På grund av vad jag nu anført och med hänsyn tagen till de automatiska utgiftsförändringarna samt efter omräkning av medelsbehovet i anslutning till vad jag förordat rörande seminarieorganisationen beräknar jag en höjning av anslaget för nästa budgetår med 179 000 kronor till 4 318 000 kronor med den fördelning på olika poster, som framgår av avlöningsstaten i efterföljande hemställan.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att, med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1956/57, vidtaga de ändringar i personalförteckningen för småskoleseminarierna, som föranledes av vad jag i det föregående förordat,

b) godkänna följande avlöningsstat för småskoleseminarierna, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1956/57:

A v l ö n i n g s s t a t

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	2 013 000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t:	
a) Arvoden åt seminarieläkare m. m., <i>förslagsvis</i>	30 800
b) Arvoden åt seminariebibliotekari- er, <i>förslagsvis</i>	13 600
c) Tilläggsarvoden åt lärare i träd- gårdsskötsel	2 700
d) Arvode åt ett biträde för matlag- ningen vid seminariet i Lycksele	4 700
e) Tilläggsarvoden åt lärare vid kur- ser för utbildande av kyrkomusi- ker, <i>förslagsvis</i>	11 500 63 300
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	1 488 000
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	753 700
Summa kronor	
4 318 000	

c) till *Småskoleseminarierna*: *Avlöningar* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 4 318 000 kronor.

[192] 13. Småskoleseminarierna: Omkostnader

	Anslag	Nettoutgift
1954/55	444 200	416 078
1955/56 (statsliggaren s. 678)	457 900	
1956/57 (förslag)	454 100	

Skolöverstyrelsen föreslår, att anslaget för nästa budgetår höjes med 20 000 kronor enligt följande sammanställning.

1. Reseersättningar (nu förslagsvis 5 500)	+ 10 000
2. Bränsle, lyse och vatten (nu förslagsvis 225 000)	— 5 000
3. Övriga expenser (nu 178 000)	+ 2 000
4. Trädgårdarnas underhåll och skötsel (nu förslagsvis 24 200)	+ 600
5. Särskilda kurser och föreläsningar m. m. (nu 33 800)	+ 1 400
6. Bidrag till seminarieelevernas studiebesök vid andra skolor samt anordnande av studie- och idrottsutfärder (nu 4 000 till studie- och idrottsutfärder)	+ 11 000
	+ 20 000

Av överstyrelsens framställning inhämtas bland annat följande.

1. Överstyrelsen beräknar till kostnader för seminarielärares studiebesök vid andra seminarier och folkskolor och till ersättning åt lärare, som leder seminarieelevernas studie- och idrottsutfärder en medelsanvisning av 10 500 kronor. Nedläggandet av seminariet i Falun beräknas medföra en utgiftsminskning med 500 kronor.

2. Minskningen beräknas med hänsyn till nedläggandet av seminariet i Falun och antagen belastning budgetåret 1956/57.

3. Delposten var för budgetåret 1954/55 uppförd med 165 000 kronor, medan den verkliga belastningen kan beräknas till omkring 170 000 kronor. För innevarande budgetår är delposten uppförd med 178 000 kronor, vilket belopp torde komma att visa sig otillräckligt. För budgetåret 1956/57 begär rektorerna, seminariet i Falun frånräknat, sammanlagt 184 000 kronor. Trots den föreslagna nedläggningen av seminariet i Falun kan överstyrelsen icke förorda någon minskning av delposten utan föreslår en höjning med 2 000 kronor till 180 000 kronor. Härvid har hänsyn även tagits till att överstyrelsen beträffande anslaget till Allmänna läroverken: Omkostnader föreslagit, att medel anvisas till skyddsbeklädnad till skolläkare och deltidsanställda skolsköterskor.

5. Överstyrelsen beräknar följande utgiftsförändringar:

a) seminariet i Falun	— 1 540
b) kurser i tal- och röstvård (höjning från 550 till 650 kronor per seminarium)	+ 800
c) simundervisning och bad	+ 850
d) preparandkurs vid seminariet i Haparanda	+ 900
e) föreläsningar i skilda ämnen	+ 440
f) utjämning	— 50
	+ 1 400

Departementschefen. Jag biträder överstyrelsens förslag om en minskning av delposten till bränsle, lyse och vatten (p. 2) med 5 000 kronor och

en ökning av anslagsposten till trädgårdarnas underhåll och skötsel (p. 4) med 600 kronor. Under anslagsposten till särskilda kurser och föreläsningar m. m. (p. 5) beräknar jag å ena sidan en minskning med 1 540 kronor, avseende seminariet i Falun, samt å andra sidan höjning av anslagsmedlen till anordnande av kurser i tal- och röstvård med 400 kronor, till simundervisning och bad med 850 kronor och till preparandkurs vid seminariet i Haparanda med 900 kronor, innebärande en uppräkningspost av anslagsposten med i runt tal 600 kronor.

I övrigt ifrågasätter jag ingen ändring beträffande omkostnadsstaten. Anslaget torde alltså bära minskas med 3 800 kronor till 454 100 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Småskoleseminarierna: Omkostnader* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 454 100 kronor.

[193] **14. Småskoleseminarierna: Materiel, böcker m. m.**

	Anslag	Nettoutgift
1954/55	83 000	71 814
1955/56 (statsliggaren s. 680)	83 000	
1956/57 (förslag)	83 000	

Skolöverstyrelsen föreslår, att anslaget för nästa budgetår höjes med 14 000 kronor enligt följande sammanställning.

1. Böcker, undervisningsmateriel och inventarier (nu 58 000) ..	+ 11 000
2. Materiel för undervisning i slöjd och hushållsgöromål (nu 19 900)	+ 2 100
3. Materiel för lek och idrott (nu 5 100)	+ 900
	+ 14 000

Departementschefen. Jag anser mig icke bära tillstyrka någon höjning av detta reservationsanslag för nästa budgetår utan förordar oförändrad medelsanvisning. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Småskoleseminarierna: Materiel, böcker m. m.* för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 83 000 kronor.

[194] **15. Småskoleseminarierna: Utrustning**

	Anslag	Nettoutgift
1954/55	115 000	107 853
1955/56 (statsliggaren s. 680)	65 000	
1956/57 (förslag)	60 000	

Skolöverstyrelsen föreslår för nästa budgetår en anslagshöjning med 10 000 kronor. Beträffande överstyrelsens närmare redogörelse för de utrustningsbehov, som bör tillgodoses ur anslaget, torde få hänvisas till handlingarna.

Departementschefen. Medelsanvisningen under detta reservationsanslag synes med hänsyn bland annat till å anslaget förefintlig reservation kunna för nästa budgetår begränsas till 60 000 kronor, vilket innebär en minskning med 5 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Småskoleseminarierna: Utrustning* för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 60 000 kronor.

[195] **16. Befordringskurser för folkskollärare**

	Anslag	Nettoutgift
1954/55	500 000	293 857
1955/56 (statsliggaren s. 680)	600 000	
1956/57 (förslag)	400 000	

Enligt beslut vid 1954 års riksdag (prop. 149, SU 139, Rskr 325) skall å enhetsskolans (försöksskolornas) högstadium och å realskolestadiet inrättas tjänster i 23 lönegraden för folkskollärare, som efter avlagd folkskollärarexamen tjänstgjort minst tre år såsom folkskollärare och som i tentamen eller tentamina för filosofisk ämbetsexamen erhållit minst två betygsenheter eller genomgått av skolöverstyrelsen anordnad särskild befordringskurs om ett läsår. Å riksstaten för innevarande budgetår har under den nyss angivna rubriken anvisats ett reservationsanslag av 600 000 kronor. Av anslaget må högst 100 000 kronor användas till utrustning av institutioner och bibliotek. Återstoden disponeras till löpande kostnader för befordringskurserna. Bestämmelser angående befordringskurserna samt om folkskollärartjänster i 23 lönegraden har meddelats av Kungl. Maj:t den 4 juni 1954 och den 27 juni 1955. Bestämmelserna återfinnes i statsliggaren s. 681, 692 och 693, vartill torde få hänvisas.

Till de första befordringskurserna höstterminen 1954 anmälde sig sammanlagt 335 sökande. Nämda termin anordnades två kurser i modersmålet samt en kurs i vart och ett av ämnena kristendomskunskap, historia, samhällslära, geografi och biologi. Kurserna i modersmålet, som omfattar ett helt läsår, fortsatte vårterminen 1955, då också terminskurser anordnades i vart och ett av ämnena kristendomskunskap, historia (två), samhällslära (två), geografi (två), matematik (två) och biologi. Till nämnda terminskurser vårterminen 1955 anmälde sig sammanlagt 220 sökande. De flesta av deltagarna i terminskurserna under höstterminen fortsatte i terminskurs i annat ämne under vårterminen. Flertalet deltagare i kurserna höstterminen 1954 har undergått godkänd prövning vid kursens slut eller under vårterminen 1955. De flesta deltagarna i vårterminens kurser har undergått godkänd prövning vid kursens slut.

Inalles har 105 lärare deltagit i befordringskurs eller -kurser omfattande sammanlagt två terminer. Av dessa har intill den 27 augusti 1955 100 lärare undergått godkända slutprov och sålunda förvärvat behörighet till folkskollärartjänst i 23 lönegraden.

Till de utannonserade kurserna höstterminen 1955 anmälde sig sammanlagt 292 folkskollärare.

Följande sammanställning anger kursernas förläggning och antalet kursdeltagare läsåret 1954/55 och höstterminen 1955 samt provningsresultaten för läsåret 1954/55.

Tid	Ämne och kursort	Antalet deltagare vid kursens början			Antalet vid slutprovning hittills godkända		
		Manl	Kvinnl	Summa	Manl	Kvinnl	Summa
Läsåret 1954/55	Modersmålet, Stockholm ..	10	8	18	9	8	17
	Modersmålet, Umeå	9	11	20	9	11	20
	Summa för läsårskurserna..	19	19	38	18	19	37
Höstterminen 1954	Kristendomskunskap, Lund	13	7	20	13	6	19
	Historia, Karlstad	17	3	20	16	3	19
	Samhällslära, Lund	16	1	17	15	1	16
	Geografi, Luleå	16	4	20	16	4	20
	Biologi, Linköping	11	5	16	11	5	16
	Summa för terminskurserna höstterminen 1954	73	20	93	71	19	90
Vårterminen 1955	Kristendomskunskap, Lund	10	3	13	10	3	13
	Historia, Karlstad	16	3	19	16	2	18
	Historia, Umeå	16	4	20	16	4	20
	Samhällslära, Linköping ..	15	1	16	15	1	16
	Samhällslära, Lund	13	5	18	13	5	18
	Geografi, Karlstad	18	4	22	17	4	21
	Geografi, Luleå	16	3	19	14	3	17
	Matematik, Eksjö	9	2	11	9	2	11
	Matematik, Göteborg	12	1	13	11	1	12
	Biologi, Linköping	10	4	14	8	3	11
	Summa för terminskurserna vårterminen 1955	135	30	165	129	28	157
Läsåret 1955/56	Modersmålet, Stockholm ..	6	13	19	—	—	—
	Modersmålet, Umeå	4	4	8	—	—	—
	Summa för läsårskurserna..	10	17	27	—	—	—
Höstterminen 1955	Kristendomskunskap, Lund	13	4	17	—	—	—
	Historia, Karlstad	17	2	19	—	—	—
	Samhällslära, Linköping ...	9	1	10	—	—	—
	Samhällslära, Lund	7	5	12	—	—	—
	Geografi, Karlstad	14	6	20	—	—	—
	Geografi, Luleå	13	3	16	—	—	—
	Matematik, Eksjö	7	2	9	—	—	—
	Matematik, Göteborg	12	1	13	—	—	—
	Matematik, Skellefteå	12	—	12	—	—	—
	Biologi, Linköping	16	1	17	—	—	—
	Fysik, Jönköping	10	2	12	—	—	—
	Fysik, Stockholm	12	—	12	—	—	—
	Kemi, Stockholm	8	2	10	—	—	—
	Summa för terminskurserna höstterminen 1955	150	29	179	—	—	—

Skolöverstyrelsen har för avsikt att under vårterminen 1956 upprepa enterminkurserna i de olika ämnena och om möjligt anordna kurs i fysik även i Göteborg. Till dessa enterminkurser har anmält sig 155 sökande. Följande kurser kommer att anordnas med angivet antal deltagare:

Kristendomskunskap, Lund	16
Historia, Karlstad	23
Samhällslära, Lund	12
Geografi, Karlstad	19
Geografi, Luleå	12
Matematik, Göteborg	9
Fysik, Göteborg	13
Fysik, Stockholm	10
Kemi, Stockholm	13
Summa	127

Kungl. Maj:t har den 25 november 1955 medgivit, att kurserna i samhällslära i Lund, i matematik i Göteborg samt i fysik och i kemi i Stockholm må under vårterminen 1956 anordnas utan hinder av att antalet behöriga sökande till en var av dessa kurser beräknats understiga 12.

Skolöverstyrelsen föreslår, att förevarande reservationsanslag för nästa budgetår upptages med oförändrat belopp. Av överstyrelsens framställning inhämtas bland annat följande.

I enlighet med givna föreskrifter har kursföreståndarna till överstyrelsen ingivit redogörelser för kurserna. Det framgår av dessa, att såväl lärare som deltagare i kurserna varit synnerligen positivt inställda. Kurserna måste betraktas som mycket arbetskrävande, men sådana fall, då deltagare avbrutit påbörjad kurs, har varit få. Prövningsresultaten måste också anses tillfredsställande. I några fall har vederbörande dock godkänts först vid förnyad slutprövning.

Enligt kungl. brev den 4 juni 1954 till skolöverstyrelsen angående folkskollärartjänster i 23 lönegraden m. m. äger överstyrelsen bemyndigande att anordna befördringskurs för hjälpklasslärare. Emellertid framgår av samma brev, att folkskollärartjänst i 23 lönegraden för hjälpklasslärare endast torde kunna anordnas inom försöksskolans högstadium. Behovet av utbildade hjälpklasslärare för folkskolan i dess helhet är stort, och möjligheterna att anordna sådan utbildning begränsade. Överstyrelsen föreslår i annat sammanhang, att ett specialpedagogiskt seminarium för utbildande av hjälp- och särklasslärare upprättas från och med budgetåret 1956/57. Då utbildningen av hjälpklasslärare vid det nya seminariet föreslås bli ettårig, blir frågan om de så utbildade folkskollärarnas behörighet till 23-gradstjänst aktuell. I avvaktan på denna frågas lösning och med hänsyn till de begränsade utbildningsmöjligheterna avser överstyrelsen för närvarande icke att anordna befördringskurser för hjälpklasslärare.

Enligt överstyrelsens uppfattning styrker erfarenheterna från försöksdistrikten behovet av klasslärare i viss utsträckning även på enhetsskolans högstadium. Överstyrelsen anser sig därför böra ånyo föreslå, att befördringskurs må anordnas i psykologi med pedagogisk tillämpning. Ifrågasvarande kurs om en termin har beräknats draga en kostnad av omkring

18 000 kronor. Den bör lämpligen kombineras med befordringskurs i samhällslära eller den befordringskurs för utbildning av yrkesvalslärare, som i det följande föreslås.

Den yrkesvägledning, som förekommer i enhetsskolans klass 7, 8 och 9, omhänderhas av en yrkesvalslärare. De arbetsuppgifter, som därvid åvilar denne, är av tre slag: teoretisk yrkesorientering, s. k. kontaktarbete samt sådan verksamhet, för vilken arbetsmarknadsstyrelsen är huvudman. De yrkesvalslärare, som för närvarande arbetar på enhetsskolans högstadium, har utbildats enligt de riktlinjer, som finns angivna i prop. 1951: 136, d. v. s. de har genomgått en teoretisk kurs på cirka en månad samt har under tre veckor hospiterat vid en ungdomsförmedling. Det vanligaste har blivit, att någon av försöksdistriktens folkskollärare skaffat sig den kompetens, som krävs för yrkesvalsläraryuppgifterna. Flertalet i tjänst varande yrkesvalslärare tillhör denna kategori.

De hittills vunna erfarenheterna pekar emellertid på nödvändigheten av att yrkesvalslärarnas utbildning förstärkes. För att på ett riktigt sätt kunna sköta sin tjänst måste en yrkesvalslärare äga en ingående kännedom om näringslivet. Han skall veta, vilka arbetsmoment olika yrken inrymmer och vilka krav som ställs på den, som skall arbeta med dessa yrken. Vidare skall han vara förtrogen med utbildningsväsendet, såväl det teoretiska som det yrkesutbildande, och han skall även äga ingående kunskap om den ekonomiska studiehjälp, som eleverna kan bli delaktiga av för skilda utbildningsvägar. För att sköta den enskilda yrkesvägledningen och ställa samman de fakta, som fordras för att få en bild av de enskilda elevernas yrkesvalssituation, krävs av yrkesvalsläraren, att han har ingående psykologiska kunskaper.

Överstyrelsen, som i frågan samrått med arbetsmarknadsstyrelsen samt med representanter för näringslivet m. fl., finner det angeläget, att befordringskurs må kunna anordnas även för utbildning av yrkesvalslärare. Kursförslag har utarbetats av arbetsmarknadsstyrelsens och skolöverstyrelsens konsulent för yrkesvägledningsverksamheten vid folkskolor. Under den närmaste femårsperioden beräknas det årliga medelbehovet av nya yrkesvalslärare uppgå till 25. Kostnaderna för en kurs om en termin kan beräknas till omkring 15 000 kronor.

Därest överstyrelsens förslag om befordringskurser i psykologi med pedagogisk tillämpning samt för yrkesvalslärare bifalles, bör under budgetåret 1956/57 endast en kurs av vardera slaget anordnas. I övrigt torde kursverksamheten böra ha ungefär samma omfattning som innevarande budgetår. Med hänsyn till förutsedd ökad tillgång på akademiskt utbildade lärare i historia och geografi kan det dock måhända komma att visa sig lämpligt att under budgetåret 1956/57 icke anordna några befordringskurser i dessa ämnen. I stället bör — om möjligt — kurser i andra ämnen anordnas, särskilt i de naturvetenskapliga ämnena, där lärarbristen är mest besvärande. Då en icke obetydlig reservation från budgetåret 1954/55 förefinnes på här ifrågavarande anslag och det för innevarande budgetår anvisade anslagsbeloppet torde räcka till för den under budgetåret planerade kursverksamheten, synes en något utökad kursverksamhet kunna komma till stånd under budgetåret 1956/57, om ett lika stort anslag som för innevarande budgetår ställes till förfogande.

I kungl. brev den 4 juni 1954 föreskrevs bland annat, att under redovisningsåret 1954/55 finge vara inrättade på försöksskolans högstadium

sammanlagt högst 100 folkskollärartjänster i lönegrad Ca 23 och vid de i folkskolan inbyggda realskollinjerna sammanlagt högst 75 folkskollärartjänster i lönegrad Ce 23. De ordinarie tjänsterna fördelades av skolöverstyrelsen på ifrågakommande skoldistrikt genom beslut den 30 augusti 1954. I kungl. brev den 27 juli 1954 fastställdes antalet folkskollärartjänster i lönegrad Ce 23 vid de allmänna läroverken, de högre kommunala skolorna och privatläroverken till sammanlagt högst 300 för redovisningsåret 1954/55. Genom beslut av skolöverstyrelsen den 29 november 1954 fördelades dessa tjänster samt de 75 tjänsterna vid de i folkskolan inbyggda realskollinjerna på ifrågakommande skolor. Överstyrelsen finner det ännu icke möjligt att göra något uttalande angående erfarenheterna av användningen inom skolväsendet av folkskollärartjänsterna i 23 lönegraden.

Departementschefen. Såsom framgår av den nyss lämnade redogörelsen för deltagarantalet och prövningsresultaten vid de hittills anordnade befodringskurserna, har redan ganska aktningvärda resultat nåtts på detta område. Särskilt glädjande är, att kurser i fysik och kemi kunnat komma till stånd höstterminen 1955 och beräknas kunna anordnas också vårterminen 1956. Även anslutningen till matematikkurserna var höstterminen 1955 förhållandevis god. I anledning av skolöverstyrelsens uttalande i fråga om befodringskurser i historia och geografi under läsåret 1956/57 vill jag starkt understryka vikten av att befodringskurserna inriktas på ämnen, där bristen på akademiskt utbildad lärarkraft är särskilt stor. En väsentligt ökad anslutning till naturvetenskapliga kurser är sålunda synnerligen önskvärd. Såvitt nu kan bedömas, torde för nästa läsår befodringskurser i historia och geografi icke behöva anordnas.

Då jag icke räknar med upprättande av ett specialpedagogiskt seminarium budgetåret 1956/57, utgår jag från att befodringskurs för hjälpklasslärare kommer att anordnas nästa läsår med hänsyn till det behov av lärare med dylik utbildning, som föreligger på försöksskolans högstadium.

Då frågan om befodringskurser för folkskollärare första gången behandlades (prop. 1954: 149), framfördes från bland annat skolöverstyrelsens sida önskemål om en kurs i psykologi med pedagogisk tillämpning i syfte att utbilda lärare i 23 lönegraden för tjänstgöring som klasslärare på enhetsskolans högstadium. Jag framhöll vid detta tillfälle, att befodringskurserna endast vore öppna för folkskollärare, vilka under sin seminarie-tid erhållit en icke obetydlig utbildning i pedagogik och psykologi, att kursernas ändamål vore att ge kompetens för undervisning i ett eller två ämnen på realskolestadiet samt att de, med undantag av kursen för hjälpklasslärare på högstadiet, därför borde utformas såsom ämneskurser, inriktade på att ge det erforderliga kunskapsmättet i respektive ämne. Liksom vid nämnda tillfälle kan jag ej heller nu tillstyrka, att någon kurs i psykologi med pedagogisk tillämpning anordnas.

Mot överstyrelsens förslag om anordnande av en enterminkurs för yr-

kesvalslärare har jag däremot icke någon erinran. Behovet av yrkesvalslärare på försöksskolans högstadium ökar; den nuvarande utbildningen för dylika lärare torde vara mindre tillfredsställande. Under 1956/57 bör sålunda en terminskurs för yrkesvalslärare anordnas i huvudsaklig överensstämmelse med det av överstyrelsen framlagda förslaget. För behörighet till folkskollärartjänst i 23 lönegraden för yrkesvalslärare bör krävas genomgång av dels denna kurs, dels annan befodringskurs om en termin.

Med hänsyn till belastningen på anslaget för budgetåret 1954/55 samt med beaktande av kursverksamhetens omfattning och medelsanvisningen innevarande budgetår, synes det även med en utökad kursverksamhet under nästa budgetår tillräckligt, att reservationsanslaget tillföres ett till 400 000 kronor begränsat belopp. Detta innebär en minskning av medelsanvisningen med 200 000 kronor.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Befodringskurser för folkskollärare* för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 400 000 kronor.

[196] 17. Statens skolköksseminarium: Avlöningar

	Anslag	Nettoutgift
1954/55	249 300	271 593
1955/56 (statsliggaren s. 652)	270 000	
1956/57 (förslag)	279 000	

Under denna punkt torde få lämnas en samlad redogörelse för den nuvarande organisationen inom olika grenar av den husliga utbildningen och för i samband med anslagsäskandena för nästa budgetår framlagda förslag till ökad utbildningskapacitet inom detta område.

Utbildning av *skolkökslärarinnor* förekommer vid statens skolköksseminarium i Stockholm, fackskolan för huslig ekonomi i Uppsala, seminariet för huslig utbildning i Umeå och Göteborgs skolköksseminarium. Den *förberedande* skolkökslärarinnekursen om två terminer omfattar årligen i Stockholm två avdelningar med tillsammans 32 elever, i Uppsala två avdelningar med sammanlagt 32 elever, i Umeå en avdelning med 16 elever och i Göteborg likaså en avdelning med 16 elever. Härjämte är innevarande läsår såsom ett provisorium en hemförelständarinnekurs vid statens skolköksseminarium enligt Kungl. Maj:ts medgivande utbytt mot en tredje parallellavdelning av den förberedande kursen därstädes. I *skolkökslärarinnekursen*, omfattande fyra terminer, intages varje läsår i Stockholm en avdelning med 24 elever samt i Uppsala och Umeå vardera en avdelning med 16 elever. I Göteborg anordnas en skolkökslärarinnekurs med intagning vartannat år av en avdelning med 16 elever. I Uppsala förekommer därjämte en treårig kurs i huslig ekonomi och handarbete (B-kurs) med 12 elever. Den B-kurs, som skulle ha börjat vårterminen 1954, har dock enligt särskilt medgivande av Kungl. Maj:t utbytt mot en tvåårig skol-

kökslärarinnekurs (A-kurs), omfattande en avdelning med 15 elever, och en tvåårig slöjdlärarinnekurs. För innevarande läsår rymmer sålunda de förberedande kurserna sammanlagt omkring 110 elever. Den årliga intagningen i lärarinnekurserna uppgår, bortsett från nyssnämnda extra A-kurs i Uppsala, till 55—70 elever.

Antalet utexaminerade *lanthushållslärarinnor* per år uppgår till ungefär 30. Dessa lärarinnor har samma kompetens till tjänster i folk- och fortsättningsskolor som skolkökslärarinnorna, men är däremot ej behöriga till ordinarie eller extra ordinarie tjänster i hemkunskap och hushållsgöromål vid statliga läroanstalter och vid flertalet högre kommunala läroanstalter.

Kurser för utbildning av *lärarinnor i kvinnlig slöjd*, omfattande fyra terminer, med intagning av elever varje år anordnas vid seminariet i Umeå samt vid handarbetsseminariet vid Nordenfeltska skolan i Göteborg och Andrea Eneroths högre handarbetsseminarium i Stockholm. Vid sistnämnda seminarium finns två parallellavdelningar, vid de övriga endast en avdelning. Vid fackskolan i Uppsala förekommer normalt ingen självständig slöjdlärarinnekurs utan endast den tidigare omförmälda treåriga B-kursen. I utbyte mot denna påbörjades, som nämnts, vårterminen 1954 utom en skolkökslärarinnekurs även en fyra terminers slöjdlärarinnekurs. För år 1955 har B-kursen utbytts mot enbart en slöjdlärarinnekurs. Därutöver har för innevarande budgetår medel anvisats för en extra slöjdlärarinnekurs vid fackskolan i Uppsala och för en sådan kurs vid seminariet i Umeå. Elewantalet per avdelning vid de fyra utbildningsanstalterna varierar mellan 12 och 14. Bortsett från de 1955/56 anordnade extra kurserna kan den årliga intagningen beräknas till drygt 60 elever.

Lärarinnor i barnavård utbildas för närvarande endast vid fackskolan i Uppsala, som årligen utexaminerar omkring 12 lärarinnor av detta slag. Utbildningstiden omfattar 31 effektiva arbetsmånader.

I sina anslagsäskanden för nästa budgetår föreslår *skolöverstyrelsen* i fråga om *skolkökslärarinneutbildningen*, att det nu provisoriskt medgivna utbytet vid statens skolköksseminarium av en hemföreståndarinnekurs mot en tredje parallellavdelning av den förberedande skolkökslärarinnekursen vid seminariet skall få ske även framdeles, att den förberedande skolkökslärarinnekursen vid seminariet i Umeå utökas till att omfatta två avdelningar samt att utbildningen av skolkökslärarinnor vid Göteborgs skolköksseminarium ökas genom årlig intagning i lärarinnekursen från och med hösten 1956. Styrelsen för sistnämnda seminarium har förklarat sig villig utöka verksamheten på föreslaget sätt, under förutsättning att statsbidrag utgår med 90 procent av lärarlönerna inklusive timarvoden och huvudmansavgifter, d. v. s. enligt samma grunder, som sedan budgetåret 1951/52 gäller för fackskolan i Uppsala och från och med budgetåret 1954/55 för seminariet i Umeå.

För att åstadkomma ett ytterligare tillskott av lärarinnor i hushållsgöromål och hemkunskap föreslår överstyrelsen för nästa budgetår anordnande av en fortbildningskurs för lanthushållslärarinnor. Kursen bör omfatta en månad sommaren 1956. Deltagarantalet beräknas till 20. Kursen bör behandla i bostadslära särskilt förhållandena i tätorter och i ekonomi-

uppskattas till cirka 1 700, kommer att öka till ungefär 2 200 år 1960 för att därefter kontinuerligt öka till cirka 2 700 vid den tidpunkt, då enhets-skolan förutsättes vara fullt genomförd, d. v. s. läsåret 1971/72.

Denna väsentliga ökning av lärarinnebehovet nödvändiggör en motsvarande betydlig ökning av den årliga examinationen av lärarinnor i hushållsgöromål. Under de senaste fem åren har i genomsnitt 80—90 skolköks- och lanthushållslärarinnor årligen examinerats. Kommittén kommer i sitt blivande betänkande angående organisationen av utbildningen av lärarinnor på det husliga området att föreslå en organisation av utbildningen av lärarinnor i hushållsgöromål, som skall medge ungefär en fördubbling av den nuvarande årliga examinationen. Då kommitténs förslag angående utbildningsorganisationen icke kan föreläggas riksdagen förrän tidigast år 1957, kommer denna ökning av den årliga examinationen icke att helt kunna uppnås förrän i början av 1960-talet. Under den återstående delen av 1950-talet kommer således med all sannolikhet att uppkomma en för varje år stegrad brist på lärarinnor i hushållsgöromål. Skall denna brist kunna täckas till början av 1970-talet, d. v. s. till den tidpunkt, då enhets-skolan förutsättes vara helt genomförd, måste under hela 1960-talet den årliga examinationen av hushållslärarinnor bli nära 200.

Mot bakgrunden av dessa siffror anser kommittén det synnerligen angeläget, att man undersöker och tillvaratager alla möjligheter till ökning snarast av elevantalet i lärarinnekurserna. Ett steg i rätt riktning är därför förslaget om årlig intagning i lärarinnekursen i Göteborg. Det av seminariets huvudman för den ökade intagningen uppställda villkoret synes skäligt och bör icke få hindra förslagets genomförande. Kommittén tillstyrker livligt förslaget.

Vid de andra tre seminarierna föreslås icke nu någon ökning av lärarinne-elevernas antal. Däremot föreslås en ökning av antalet parallellavdelningar av förberedande lärarinnekurserna med en i vardera Stockholm och Umeå. Relationen mellan antalet elever i de förberedande lärarinnekurserna och i lärarinnekurserna ger i och för sig icke skäl till ökning av de förra kurserna. Emellertid finns synpunkter som talar för den ifrågasatta utökningen. För det första tjänar de förberedande kurserna, ehuru informellt, sedan många år såsom förberedande kurser också för ekonomiföreståndarinnekurserna. Av de 112 eleverna i de förberedande kurserna kan alltså ett 30-tal beräknas icke gå vidare till lärarinnekurserna utan till ekonomiföreståndarinneutbildningen. Kommittén anser det välmotiverat med en förberedande kurs även vid sistnämnda utbildning och anser det därför riktigt, att statsmakterna beräknar organisationen med hänsyn härtill, även om det icke bör ifrågakomma att nu författningsmässigt reglera dessa förhållanden. En blivande ökning av elevantalet i lärarinnekurserna förutsätter också en förutgången elevökning i de förberedande kurserna. Kommittén är därför beredd att utan någon tvekan tillstyrka tredubblingen i Stockholm och dubblingen i Umeå.

Emellertid anser kommittén examinationsproblemet så allvarligt, att den icke funnit sig kunna stanna vid en tillstyrkan av skolöverstyrelsens förslag. Kommittén har därför härutöver diskuterat eventuella möjligheter till en omedelbar ökning av elevantalet även i lärarinnekurserna. En dylik möjlighet synes också föreligga. Visserligen tillåter de knappa lokalutrymmena i Stockholm (där nu intages 1 1/2 avdelning eller 24 elever varje år mot förut 16 vartannat år och 24 vartannat år) icke någon utökning,

enligt vad kommittén inhämtat. I Göteborg läser icke heller föreligga möjligheter till ytterligare ökning utöver den föreslagna, som innebär lärarinnekurs varje år mot hittills vartannat. Men i Uppsala och Umeå, där nu varje år intages en lärarinnekurs om 16 elever, synes möjlighet böra föreligga att omedelbart, d. v. s. från och med höstterminen 1956, öka elevantalet till 24 i varje lärarinnekurs. Härigenom skulle kunna åstadkommas en ytterligare ökning fr. o. m. 1958 av den årliga examinationen med 16 lärarinnor. Detta skulle innebära en icke oväsentlig lättnad för skolväsendet, särskilt betydelsefull därför att den skulle kunna åstadkommas utan någon organisationsändring eller något föregripande av kommitténs blivande förslag samt dessutom med mycket begränsade extra-kostnader. Såvitt kommittén utan en mera ingående prövning kunnat finna, skulle kostnadsökningen inskränka sig till utgifterna för en uppdelning av de 24 eleverna på två avdelningar vid undervisningen i kemi, matlagning, hemvård och tvätt. Kommittén utgår ifrån att — såsom måste förutsättas ske i Stockholm — i övriga ämnen de 24 eleverna skall kunna undervisas utan uppdelning.

Rörande den föreslagna fortbildningskursen för lanthushållslärarinnor anför lärarinneutbildningskommittén bland annat följande.

Bristen på lärarinnor i hemkunskap-hushållsgöromål synes icke kunna fyllas inom en näraliggande framtid. Tvärtom är det att befara, att bristen kommer att öka de närmaste åren. Det synes därför kommittén angeläget, att de hinder av formell natur, som utestänger dugliga lanthushållslärarinnor från ordinarie och extra ordinarie tjänster vid statliga och högre kommunala läroanstalter, undanröjes. Den av skolöverstyrelsen föreslagna fortbildningskursen för lanthushållslärarinnor för vinnande av lokal behörighet att undervisa i hemkunskap och hushållsgöromål vid läroverk skulle enligt kommitténs mening utan tvekan tillföra skolväsendet värdefulla lärarkrafter, varför kommittén tillstyrker skolöverstyrelsens framställning om ett anslag för ändamålet.

1953 års lärarinneutbildningskommitté uttalar rörande den av överstyrelsen föreslagna provisoriska kursen för utbildande av barnavårdslärarinnor i huvudsak följande.

Kommittén har under sitt arbete införskaffat uppgifter dels om yrkesverksamheten bland barnavårdslärarinnorna och avgången från yrket av skilda orsaker, dels om antalet tjänster för barnavårdslärarinnor inom skolväsendet samt omfattningen av undervisningen i barnavård inom olika skolformer. Av dessa uppgifter framgår bland annat, att heltidsanställning för barnavårdslärarinnor med huvudsakligen undervisande uppgifter förekommer främst vid barnsköterskeskolorna och vid den enda läroanstalten för barnavårdslärarinneutbildning men dessutom även vid praktiska ungdomsskolor, vid husmodersskolor med undervisning i barnavård och inom Svenska socialvårdsförbundet. Begränsad tjänstgöring med undervisning som huvuduppgift förekommer inom praktiska realskolor, yrkesskolor, husmodersskolor, lanthushållsskolor, folkhögskolor, folk- och fortsättningsskolor m. fl. samt inom Svenska socialvårdsförbundets kursverksamhet. När begränsad tjänstgöring förekommer, är den per skola i regel av mycket liten omfattning och överstiger endast i ett par fall 500 undervisningstimmar per år. Det förekommer i mycket stor utsträckning att

barnavårdslärarinnor har annan sysselsättning än undervisningsarbete. De tjänstgör t. ex. vid olika slag av barnhem, vid daghem, lekskolor och liknande institutioner eller innehar anställning som barnavårdsombud. Kombination av undervisning och annan tjänstgöring förekommer också, t. ex. vid barnsköterskeskolorna, som ofta är anknutna till barnhem.

De av kommittén företagna undersökningarna ger vid handen, att yrkesaktiviteten inom barnavårdsläraryrket är låg. Av 228 under perioden 1916—1953 utexaminerade och år 1954 kvarlevande lärarinnor var endast 104 verksamma inom yrket. Detta innebär en yrkesverksamhet av endast knappt 44 procent. Bland de yrkesverksamma hade endast ett 60-tal arbetsuppgifter av huvudsakligen undervisande karaktär och bland dessa hade ett 10-tal en undervisningsskyldighet, som omfattade mindre än 15 veckotimmar. Inom den grupp av drygt 50 lärarinnor, vars huvudsakliga sysselsättning låg inom andra områden än undervisningen, torde 15 à 20 lärarinnor också ha undervisningsarbete men av synnerligen blygsam omfattning. Att så många barnavårdslärarinnor är sysselsatta med andra uppgifter än undervisning sammanhänger helt säkert därmed, att antalet undervisningstimmar i barnavård är mycket ringa inom de flesta skolformer. På grund härav finns endast ett fåtal heltidstjänster för barnavårdslärarinnor och nyinrättande av tjänster torde endast kunna ske i mycket begränsad omfattning. När det gäller att bedöma utbildningsbehovet i fråga om barnavårdslärarinnor måste dessa omständigheter beaktas.

Den av skolöverstyrelsen i dess framställning uttalade uppfattningen, att bristen på dylika lärarinnor är mycket stor, torde såtillvida vara riktig, som det helt säkert möter stora svårigheter att erhålla kompetenta lärare i barnavård inom flertalet skolformer. Ett dylikt uttalande måste emellertid, som framgår av den här ovan lämnade redogörelsen, kompletteras med en erinran om att antalet undervisningstimmar i detta ämne är ringa inom alla skolformer, fränsett barnsköterskeskolorna, varför antalet fasta barnavårdsläraryrketjänster är litet. Sätter man tillgången på barnavårdslärarinnor i relation till antalet dylika tjänster, torde knappast någon brist föreligga. Det må i detta sammanhang erinras om att mer än hälften av de utexaminerade barnavårdslärarinnorna lämnat yrket.

Någon nämnvärd ökning av antalet tjänster torde enligt kommitténs uppfattning icke vara att vänta inom den framtid, som nu kan överblickas, varken inom det allmänna skolväsendet eller inom yrkesskolväsendet. Skolöverstyrelsen anser, att flera barnsköterskeskolor skulle kunna inrättas, om tillgången på barnavårdslärarinnor vore större. Detta kan möjligen vara riktigt, men någon verkligt betydande ökning av antalet barnavårdsläraryrketjänster kan knappast komma att äga rum härigenom. Här anmäler sig också ett annat problem. Skolöverstyrelsen synes utgå från, att det är en önskvärd utveckling, att antalet barnsköterskeskolor ökar. Någon prognos över det framtida behovet av barnsköterskor har emellertid icke uppställts, och så länge detta inte har skett saknas förutsättningar för att bedöma den frågan, om upprättandet av nya barnsköterskeskolor är lämpligt och önskvärt eller icke.

När skolöverstyrelsen framhåller, att undervisningen i barnavård inom enhetsskolans klass 9 y är »rätt omfattande», må det erinras om att timplanen för undervisningen i barnavård på den husliga linjen av denna klass upptar 2 veckotimmar. I övrigt är undervisning i barnavård inlagd i ämnet hemkunskap i klasserna 7 och 8 av enhetsskolan. Antalet veckotimmar i barnavård i enhetsskolan är således ganska ringa, varför det icke före-

faller troligt, att särskilda barnavårdslärlarinetjänster skall kunna inrättas. Även om flera enhetsskoledistrikt teoretiskt sett skulle kunna anställa gemensam barnavårdslärlarinna, torde en sådan anordning knappast vara genomförbar i praktiken, då i de flesta fall verksamhetsområdet för en sådan lärlarinna skulle bli alltför vidsträckt. Endast i de större städerna torde det vara möjligt att inrätta barnavårdslärlarinetjänster inom det allmänna skolväsendet genom att förlägga undervisningsskyldigheten till olika skolformer.

Med hänvisning till vad som sålunda anförts finner kommittén det vara tveksamt, om en provisorisk utökning av barnavårdslärlarinneutbildningen i enlighet med vad skolöverstyrelsen föreslagit bör komma till stånd. Även om en sådan utbildning icke direkt föregriper kommitténs arbete, skulle det dock vara till fördel, om frågan om omfattningen av den framtida utbildningen av barnavårdslärlarinnor kunde lösas i ett sammanhang, sedan kommittén framlagt sina förslag rörande utbildningen av samtliga lärlarinnekategorier på det husliga området och således haft tillfälle att ännu grundligare än vad som hittills skett penetrera barnavårdslärlarinneutbildningens problem. Kommittén vill emellertid icke motsätta sig skolöverstyrelsens förslag, men den vill samtidigt understryka, att någon garanti icke kan lämnas för att de lärlarinnor, som skulle komma att utexamineras från en eventuell provisorisk utbildningskurs, kommer att kunna erhålla fasta tjänster som barnavårdslärlarinnor. Vad som kommer att stå de flesta till buds torde vara timlärtjänster med ett relativt begränsat antal undervisningstimmar eller tjänstgöring av annat slag än undervisning.

I utlåtande över lärlarinneutbildningskommitténs förslag om utökning av elevantalet från 16 till 24 i skolkökslärlarinnekurserna vid fackskolan i Uppsala och seminariet i Umeå framhåller *skolöverstyrelsen*, att vid båda läroanstalterna sådan utökning är möjlig. Överstyrelsen påpekar emellertid, att en större ökning av utbildningen av lärlarinnor i hushållsgöromål skulle erhållas, om vid fackskolan i Uppsala, i stället för den föreslagna ökningen av elevantalet, den vårterminen 1956 startande treåriga lärlarinnekursen i huslig ekonomi och handarbete (B-kursen) finge, såsom skett vårterminen 1954, utbytas mot en skolkökslärlarinnekurs och en slöjdlärlarinnekurs.

I fråga om det här förevarande anslaget till avlöningar vid statens skolköksseminarium föreslår *skolöverstyrelsen* en ökning med 35 500 kronor till 305 500 kronor.

Av den föreslagna ökningen avser 33 050 kronor automatiska ökningar av anslagsposterna till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal och till rörligt tillägg. Återstoden av den föreslagna ökningen, 2 450 kronor avser skolhälsovården vid seminariet. Skolhälsovården vid statens skolköksseminarium är för närvarande gemensam med den skolhygieniska verksamheten vid högre allmänna läroverket statens normalskola. Liksom föregående år föreslår överstyrelsen, att under detta anslag medel beräknas för särskilda arvoden till läkare och sköterska vid seminariet. Dessa arvoden bör beräknas efter samma grunder som för läkare och sköterska vid folkskoleseminarium.

Det tidigare återgivna förslaget om fortsatt utbyte vid statens skolköksseminarium av en hemföreståndarinnekurs mot en tredje parallellavdelning av skolkökslärarinnekursen föranleder enligt överstyrelsens beräkningar inga ökade kostnader.

Departementschefen. Jag har i det föregående lämnat en ganska utförlig redogörelse för nuvarande kapacitet inom utbildningen av lärarinnor på det husliga området och för de förslag till ökning av denna kapacitet, som nu framlagts i avvaktan på det slutliga resultatet av 1953 års lärarinneutbildningskommittés arbete.

Såsom framgått av den lämnade redogörelsen, föreligger ett mycket starkt behov att öka produktionen av skolkökslärarinnor och slöjdlärarinnor för att motverka en eljest ganska snart uppkommande, väsentlig brist på lärarkrafter inom detta område av den praktiska utbildningen i skolväsendet. Enligt min mening bör nu, sedan lärarinneutbildningskommittén kunnat ge vissa hållpunkter beträffande beräkningen av det blivande lärarbehovet, vidtagas de åtgärder, som utan att föregripa det slutliga resultatet av kommitténs arbete, kan genomföras för att öka antalet lärare.

I fråga om skolkökslärarinneutbildningen finner jag mig böra föreslå vissa ändringar i de framlagda förslagen. Utöver bibehållande av den för innevarande budgetår såsom ett provisorium medgivna tredje parallellavdelningen av den förberedande skolkökslärarinnekursen vid statens skolköksseminarium föreslås inrättande av en extra avdelning av motsvarande förberedande kurs vid seminariet i Umeå. Med hänsyn till proportionen mellan antalet elevplatser i de förberedande kurserna och lärarinnekurserna samt med beaktande av det nyss angivna syftemålet för de åtgärder, som bör vidtagas, förordar jag för egen del, att hemföreståndarinnekursen vid statens skolköksseminarium — under innevarande budgetår provisoriskt utbytt mot en parallellavdelning av den förberedande skolkökslärarinnekursen — tills vidare indrages och ersättes med en parallellavdelning av den förberedande skolkökslärarinnekursen vid seminariet i Umeå. Hemföreståndarinnekursen har under ett flertal år endast lockat ett begränsat antal sökande. I Umeå är det nödvändigt att genom en ökning av elevantalet i den förberedande kursen bredda underlaget för den ökade rekrytering till lärarinnekursen, som jag i det följande föreslår.

Det ifrågasatta utbytet vid fackskolan i Uppsala av den vårterminen 1956 startande treåriga lärarinnekursen i huslig ekonomi och handarbete mot en skolkökslärarinnekurs och en extra slöjdlärarinnekurs har genom beslut av Kungl. Maj:t den 16 december 1955 medgivits. Därigenom har för fackskolans del erhållits en ur kapacitetssynpunkt bättre anordning än en ökning av elevantalet i den reguljära A-kursen.

Jag förordar vidare, att elevantalet i skolkökslärarinnekursen vid seminariet i Umeå från och med höstterminen 1956 ökas från 16 till 24.

Därjämte tillstyrker jag, att utbildningen av skolkökslärarinnor vid Göteborgs skolköksseminarium utökas genom årlig intagning i lärarinnekurserna och att seminariet, under förutsättning att denna ökning genomföres, erhåller statsbidrag enligt i huvudsak samma grunder, som nu gäller för fackskolan i Uppsala och seminariet i Umeå.

Förslaget om fortsatt dubblering av handarbetslärarinnekurserna i Uppsala och Umeå anser jag mig böra biträda.

I likhet med lärarinneutbildningskommittén finner jag angeläget, att de hinder av formell natur, som utestänger lanthushållslärarinnor från tjänster i hushållsgöromål och hemkunskap vid vissa högre skolor, undanröjes. Någon särskild kursundervisning i detta syfte synes mig emellertid icke påkallad.

Lärarinneutbildningskommittén har rätt ingående belyst de olika spörsmål, som sammanhänger med utbildningen av lärarinnor i barnavård. Med hänsyn till vad kommittén därvid i olika hänseenden anført, synes det mig självklart, att någon särskild extrakurs för utbildning av dylika lärarinnor icke nu bör komma till stånd.

Vidkommande medelsbehovet till avlöningar vid statens skolköksseminarium har jag icke någon erinran mot överstyrelsens beräkning av den automatiska ökningen av anslaget. Överstyrelsens förslag till ändring av nuvarande anordningar för skolhälsovården vid seminariet finner jag mig icke böra tillstyrka.

Med hänsyn till den automatiska utgiftsökningen samt med beaktande av vad jag i det föregående föreslagit om indragning av hemföreståndarinnekursen beräknar jag hela anslaget för nästa budgetår till i avrundat tal 279 000 kronor, vilket innebär en ökning med 9 000 kronor. Anslaget bör fördelas på olika poster på sätt framgår av avlöningsstaten i efterföljande hemställan.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) godkänna följande avlöningsstat för statens skolköksseminarium, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1956/57:

A v l ö n i n g s s t a t

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	119 400
2. Arvoden, bestämda av Kungl. Maj:t	700
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	115 000
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	43 900
Summa kronor	279 000

b) till *Statens skolköksseminarium*: *Avlöningar* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 279 000 kronor.

[197] 18. Statens skolköksseminarium: Omkostnader

	Anslag	Nettoutgift
1954/55	35 000	34 778
1955/56 (statsliggaren s. 653)	35 000	
1956/57 (förslag)	35 000	

Skolöverstyrelsen föreslår, att detta förslagsanslag för nästa budgetår höjes med 500 kronor.

Överstyrelsen uttalar i sin anslagsframställning, att det är angeläget, att rektorer vid seminarier för utbildande av lärarinnor på det husliga området eller deras ombud beredes tillfälle att genom studieresor ta del av undervisningen vid folkskolor och andra läroanstalter. För att möjliggöra detta vid här ifrågavarande seminarium föreslår överstyrelsen en höjning av anslagsposten till reseersättningar med 500 kronor.

Departementschefen. Jag anser mig icke böra biträda skolöverstyrelsens förslag om höjning av detta anslag för det angivna ändamålet. Anslaget torde sålunda för budgetåret 1956/57 böra uppföras med oförändrat belopp. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Statens skolköksseminarium: Omkostnader* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 35 000 kronor.

[198] 19. Bidrag till fackskolan för huslig ekonomi i Uppsala

	Anslag	Nettoutgift
1954/55	545 800	595 591
1955/56 (statsliggaren s. 654)	619 500	
1956/57 (förslag)	697 300	

Skolöverstyrelsen föreslår i sin anslagsframställning en höjning av detta förslagsanslag med 88 800 kronor till 708 300 kronor enligt följande sammanställning.

1. Automatisk höjning av bidraget till lärarlöner	+56 050
2. Lönegradsuppflyttning av fem ordinarie tjänster m. m.	+10 000
3. Fortsatt dubblering av slöjdlärrarinnkursen	+20 250
4. Engångsanslag för anskaffande av symaskiner m. m. för dubblerad slöjdlärrarinnkurs 1955/56	— 8 000
5. Särskild höjning av bidraget till driftkostnader	+10 000
6. Reseersättningar	+ 500
Summa ökning kronor	88 800

Härtill kommer en beräknad ökning av anslaget med 9 500 kronor, föranledd av ett av överstyrelsen i senare skrivelse föreslaget utbyte av en treårig lärrarinnkurs i huslig ekonomi och handarbete mot en skolköks-

lärarinnekurs och en slöjdlärarinnekurs. Här torde få hänvisas till vad under anslaget till Statens skolköksseminarium: Avlöningar anförts rörande detta utbyte.

Av skolöverstyrelsens anslagsframställning inhämtas bland annat följande.

2. Av de 20 ordinarie facklärarinnorna vid läroanstalten är 5 placerade i lönegrad Ca 25 och övriga i lönegrad Ca 23. Läroanstaltens styrelse hemställer nu, dels att en av de ordinarie fackläartjänsterna i sömnad i lönegrad Ca 23 måtte ändras till en biträdande föreståndarinnetjänst för handarbetslärarinutbildningen med placering i lönegrad Ca 25 och med reducerad tjänstgöringsskyldighet, dels också att ytterligare 4 av de i lönegrad Ca 23 placerade fackläartjänsterna måtte placeras i lönegrad Ca 25.

Överstyrelsen föreslår, att biträdande föreståndarinnan för fackskolans handarbetslärarinneutbildning samt de 4 huvudlärarinnorna för ekonomi-föreståndarinnekursen, förberedande skolkökslärarinnekurserna och barnavårdslärarinnekursen uppflyttas från lönegrad Ca 23 till lönegrad Ca 25. Överstyrelsen föreslår vidare, att den förstnämndas tjänstgöringsskyldighet fastställes till lägst 20 veckotimmar, då den utökade utbildningen av slöjd-lärarinnor vid fackskolan gör detta i hög grad behövligt ur såväl pedago-gisk synpunkt som facksynpunkt.

3. Den hösten 1955 påbörjade tvååriga extra slöjdlärlärlarinnkursen beräk-
nas för nästa budgetår liksom för det innevarande budgetåret draga en kost-
nad för lärlarlöner av cirka 16 000 kronor. Någon anslagshöjning för detta
ändamål är sålunda ej erforderlig. Kostnaderna för påbörjande även läs-
året 1956/57 av en tvåårig extra slöjdlärlärlarinnkurs skulle för budgetåret
1956/57 belöpa sig till 20 250 kronor, därav 18 750 kronor till lärlarlöner
och 1 500 kronor till diverse driftkostnader.

4 och 5. Fackskolans ekonomiska ställning är mycket svag. Fackskolan räknar med en förlust av 19 745 kronor. Överstyrelsen anser sig emellertid på grund av sparsamhetsdirektiven icke kunna föreslå ett med detta belopp ökat statsbidrag, utan begränsar sig till att förorda en ytterligare medelsanvisning med 10 000 kronor. Då det i samband med innevarande läsårs extra slöjdlärrarinnekurs beviljade engångsbeloppet av 8 000 kronor till anskaffande av inventarier bortfaller för budgetåret 1956/57, blir anslagsökningen 2 000 kronor.

6. Under punkten Statens skolköksseminarium: Omkostnader har överstyrelsen föreslagit 500 kronor till resekostnadsersättning och traktamente åt rektor eller rektors ombud vid studieresor till skolor. Till samma ändamål och med samma motivering vill överstyrelsen föreslå en ökning av fackskolans driftanslag med 500 kronor.

Statskontoret framhåller, att den omständigheten, att fem tjänster i Ce 25 genom beslut av 1955 års riksdag inrättats, icke bör tagas till intäkt för en uppflyttning av vissa av de ordinarie tjänsterna i Ca 23. Ämbetsverket kan icke biträda förslaget därom. Någon anledning att tillmötesgå framställningen om reducerad undervisningsskyldighet för en av lärarinnorna vid fackskolan i Uppsala torde icke finnas. Statskontoret finner sig i nuvarande läge svårigen kunna tillstyrka ökat bidrag till läroanstaltens driftkostnader. Ej heller förslaget om anvisande av ett särskilt belopp

till resekostnadsersättning och traktamente åt rektor eller rektors ombud vid studieresor kan av ämbetsverket biträdas.

Statens lönenämnd erinrar om att lönegradsplaceringen för facklärartjänsterna vid fackskolan i Uppsala var föremål för prövning i samband med de förhandlingar, som ledde till den i propositionen 1955: 25 redovisade överenskommelsen rörande övnings- och facklärartjänster m. fl. Med hänsyn härtill och då någon därefter inträffande omständighet av beskaffenhet att motivera förnyad prövning av tjänsternas lönegradsplacering icke återopats i ärendet, torde de här gjorda yrkandena om förbättrad löneställning m. m. för vissa facklärare enligt lönenämndens mening icke böra upptagas till prövning i förevarande sammanhang.

Departementschefen. Med anledning av vad jag under punkten Statens skolköksseminarium: Avlöningar föreslagit om ökad utbildning av skolkökslärarinnor och slöjdlärarinnor beräknar jag för nästa budgetår under förevarande anslag dels för utbyte av en lärarinnekurs i huslig ekonomi och handarbete mot en skolkökslärarinnekurs och en slöjdlärarinnekurs en ökning med 9 500 kronor, dels för fortsatt dubbling av slöjdlärarinnekursen en ökning med 20 250 kronor, varav 1 500 kronor såsom bidrag till driftkostnader.

Skolöverstyrelsen beräknar den automatiska ökningen av bidraget till lärarlöner till 56 050 kronor. Mot denna beräkning har jag icke någon erinran.

I likhet med statskontoret och statens lönenämnd finner jag mig icke böra biträda förslaget om lönegradsuppflyttning av fem ordinarie tjänster och om nedsättning av undervisningsskyldigheten för en av de ordinarie facklärartjänsterna i sömnad. Jag kan icke heller tillstyrka överstyrelsens förslag om särskild höjning av bidraget till driftkostnader. Med hänsyn till föregående års engångsanvisning för anskaffande av symaskiner m. m. torde anslaget böra minskas med 8 000 kronor. Medelsanvisning till reseersättning och traktamente åt rektor eller rektors ombud vid studieresor till skolor finner jag ej skäl att föreslå.

Enligt de av mig gjorda beräkningarna bör detta anslag för budgetåret 1956/57 höjas med 77 800 kronor till 697 300 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till fackskolan för huslig ekonomi i Uppsala* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 697 300 kronor.

[199] 20. Bidrag till seminariet för huslig utbildning i Umeå

	Anslag	Nettoutgift
1954/55	110 000	89 000
1955/56 (statsliggaren s. 655)	169 000	
1956/57 (förslag)	250 000	

Med beaktande jämväl av de automatiska utgiftsökningarna beräknar jag för nästa budgetår en höjning av anslaget med 81 000 kronor till 250 000 kronor.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till seminariet för huslig utbildning i Umeå* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 250 000 kronor.

[200] **21. Bidrag till Göteborgs skolköksseminarium.** Till Göteborgs skolköksseminarium utgår nu statsbidrag ur förslagsanslaget till Understöd till vissa handarbets- och skolköksseminarier för anordnande av dels en tvåårig skolkökslärlarinnekurs med intagning vartannat år och dels en ettårig förberedande skolkökslärlarinnekurs med årlig intagning. Ur nämnda anslag utbetalas jämväl bidrag till två enskilda handarbetsseminarier. Till dessa tre seminarier utgår statsbidrag med 60 procent av kostnaderna för lärarpersonalens avlöning, varvid dock enligt huvudregeln icke medräknas lön, som överstiger viss föreskriven minimilön. Därjämte utgår statsbidrag med samma procent av kostnaderna för fortlöpande pensionsavgifter. Då särskilda skäl föreligger, må statsbidrag till denna grupp av läroanstalter efter beslut av Kungl. Maj:t kunna utgå med högre belopp än nu sagts, dock med högst 75 procent av samtliga ifrågakommande läroanstalters sammanlagda, statsbidragsberättigande kostnader.

Såsom närmare redovisats under anslaget till Statens skolköksseminarium: Avlöningar föreslår *skolöverstyrelsen*, att utbildningsverksamheten vid Göteborgs skolköksseminarium från och med budgetåret 1956/57 utvidgas genom intagning av elever i skolkökslärlarinnekursen varje år i stället för såsom hittills vartannat år samt att i samband därmed statsbidrag till seminariet får utgå enligt i huvudsak de grunder, som nu gäller för fackskolan för huslig ekonomi i Uppsala och seminariet för huslig utbildning i Umeå.

Till de båda sistnämnda läroanstalterna utgår statsbidrag med 90 procent av *dels* läroanstaltens kostnader enligt statens allmänna avlöningsreglemente, avlöningsreglementet för övningslärare och övriga för lärare vid läroanstalten gällande avlöningsbestämmelser, *dels* utgifterna för fortlöpande avgifter för lärare till statens pensionsanstalt. Såsom förskott utbetalas högst 90 procent av det beräknade statsbidraget till avlöningsförmåner för det löpande redovisningsåret. Därjämte erhåller dessa läroanstalter ett skönsmässigt avvägt bidrag till driftkostnader.

De totala kostnaderna för budgetåret 1956/57 för statsbidrag till lärarlöner och pensionsavgifter vid Göteborgs skolköksseminarium enligt de nyss återgivna grunderna beräknar skolöverstyrelsen — med hänsyn tagen jämväl till den föreslagna utökade verksamheten — till 80 000 kronor, var-

av dock endast 90 procent eller 72 000 kronor förskottsvis kommer att utbetalas under nämnda budgetår. Överstyrelsen räknar därvid med placering av rektorstjänsten i lönegrad Ca 29, en facklärtjänst i Ca 25 och en facklärtjänst i Ce 23. Sistnämnda tjänst föreslås kunna av skolöverstyrelsen hänföras till lönegrad Ce 25, därest lärarens arbetsuppgifter är synnerligen kvalificerade och hennes kompetens särskilt hög. För timlärare i såväl teoretiska som praktiska läroämnen har samma timarvoden som vid seminariet i Umeå beräknats. Handedararvodena är beräknade efter de grunder, som redan tidigare gällt för Göteborgs skolköksseminarium.

Överstyrelsen föreslår vidare ett bidrag till driftkostnader av 8 000 kronor, vilket belopp ungefär motsvarar vad som beräknats åtgå för inredning av ny lokal för den utvidgade verksamheten. I det föreslagna beloppet ingår dock även ett belopp av 500 kronor till resekostnadsersättning och traktamente åt rektor eller rektors ombud vid studieresor till skolor.

Departementschefen. Jag har under punkten Statens skolköksseminarium: Avlöningar tillstyrkt, att utbildningen av skolkökslärarinnor vid Göteborgs skolköksseminarium utökas genom årlig intagning av elever i lärarinnekursen och att seminariet, under förutsättning att denna ökning genomföres, erhåller statsbidrag enligt i huvudsak samma grunder, som nu gäller för fackskolan i Uppsala och seminariet i Umeå.

Jag tillstyrker vidare, att rektorstjänsten vid seminariet placeras i lönegrad Ca 29, en facklärtjänst i Ca 25 och en facklärtjänst i Ce 23. I fråga om sistnämnda tjänst torde icke böra medges rätt för skolöverstyrelsen att under vissa betingelser hänföra densamma till Ce 25.

Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela de villkor och bestämmelser angående statsbidrag till seminariet, som i övrigt befinnes erforderliga.

Mot skolöverstyrelsens beräkning av bidraget till lärarlöner och pensionsavgifter enligt de nya statsbidragsgrunderna har jag icke något att erinra. Jag anser mig däremot icke böra biträda förslaget om medelsanvisning till reseersättningar m. m. Med hänsyn härtill beräknar jag bidraget till driftkostnader för nästa budgetår till 7 500 kronor.

Jag förordar sålunda en medelsanvisning till Göteborgs skolköksseminarium av sammanlagt 79 500 kronor för nästa budgetår. Detta belopp torde böra anvisas under ett nytt förslagsanslag med rubriken Bidrag till Göteborgs skolköksseminarium.

Under åberopande av vad jag här anfört hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till Göteborgs skolköksseminarium* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 79 500 kronor.

[201] 22. Bidrag till vissa handarbetsseminarier

	Anslag	Nettoutgift
1954/55	142 000	190 730
1955/56 (statsliggaren s. 655)	138 000	
1956/57 (förslag)	110 000	

Detta förslagsanslag är nu rubricerat Understöd till vissa handarbets- och skolköksseminarier.

Skolöverstyrelsen föreslår, att anslaget för nästa budgetår minskas med 27 000 kronor till 111 000 kronor.

Den föreslagna minskningen är betingad av att statsbidraget till Göteborgs skolköksseminarium, vilket för innevarande budgetår är beräknat under förevarande anslag, från och med nästa budgetår föreslås utgå från ett särskilt anslag. Med hänsyn därtill räknar överstyrelsen beträffande detta seminarium med att ur nu ifrågavarande anslag skall utgå endast den del av det på redovisningsåret 1955/56 belöpande statsbidraget, som skall utbetalas först under budgetåret 1956/57. Denna del beräknas till 3 000 kronor. Anslagsbehovet för övriga här avsedda seminarier — handarbetsseminariet vid Nordenfeltska skolan i Göteborg och Andrea Ene-roths handarbetsseminarium i Stockholm — beräknar överstyrelsen till sammanlagt 107 000 kronor. Därutöver föreslår överstyrelsen, att sist-nämnda seminarier erhåller vardera ett belopp av 500 kronor till resekost-nadsersättning och traktamente åt rektor eller rektors ombud vid studie-resor till skolor.

I de av Kungl. Maj:t den 15 maj 1952 fastställda stadgebestämmelserna för sådana handarbets- och skolköksseminarier, som äger åtnjuta statsbi-drag ur förslagsanslaget till Understöd till vissa handarbets- och skolköks-seminarier föreskrives under punkten 5, att undervisningsskyldigheten för heltidsanställd lärare skall utgöra 30 veckotimmar.

I skrivelse den 20 april 1955 föreslår *skolöverstyrelsen* viss ändring av den nyss återgivna föreskriften och anför därvid i huvudsak följande.

Jämlikt 12 § 1 mom. stadgan för övningslärare må ordinarie och extra ordinarie lärare, som å sin tjänst meddelar undervisning minst 14 vecko-timmar, därutöver tillgodoräkna högst tre veckotimmar, då undervis-ningen avser utbildning av lärare i något av ämnena teckning, musik samt gymnastik med lek och idrott vid folk- eller småskoleseminarium eller i ämnet hushållsgöromål vid statens skolköksseminarium eller då fråga är om sådan lärare vid fackskolan för huslig ekonomi i Uppsala, som tillhör den högre för ämnena hushållsgöromål eller hushållsgöromål med lant-hushållning gällande lönegraden, eller då fråga är om sådan lärare vid seminariet för huslig utbildning i Umeå, som tillhör den högre för ämnet hushållsgöromål gällande lönegraden, eller då fyllnadstjänstgöring föran-leder tidsödande resor, eller då eljest särskilda skäl föreligger. Jämlikt 6 mom. av samma paragraf fattas beslut om tillgodoräkning av skolöver-

styrelsen. I propositionen 1955:25 föreslås, att nämnda bestämmelse om beräkning av undervisningsskyldighet i vissa fall vid folk- och småskoleseminarium skall tillämpas jämväl då undervisningen avser utbildande av lärare i något av ämnena manlig slöjd och kvinnlig slöjd.

Skolöverstyrelsen anser det motiverat med tillgodoräkning jämväl vid de under förevarande anslag avsedda seminarierna. Överstyrelsen hemställer därför, att punkten 5 av de för dessa seminarier den 15 maj 1952 meddelade stadgebestämmelserna erhåller följande ändrade lydelse: Undervisningsskyldigheten för heltidsanställd lärare skall utgöra 30 veckotimmar, dock att undervisningsskyldigheten för lärare anställd å tjänst, som är pensionsreglerad i statens pensionsanstalt, må, då särskilda skäl föreligga, nedsättas till lägst 27 veckotimmar. Beslut om dylik nedsättning fattas av skolöverstyrelsen.

Statens lönenämnd har för sin del ingen erinran mot att bestämmelserna i 12 § 1 mom. stadgan för övningslärare tillämpas beträffande sådana i ärendet berörda lärare, som kan anses motsvara de lärarkategorier, som avses i nämnda bestämmelser.

Statskontoret vill icke motsätta sig ett tillmötesgående av skolöverstyrelsens förslag.

Departementschefen. Med hänsyn till vad jag under närmast föregående punkt föreslagit beträffande Göteborgs skolköksseminarium, bör rubriken på förevarande anslag ändras till Bidrag till vissa handarbetsseminarier. Vidare föranleder sagda förslag en minskning av anslaget för nästa budgetår. Då jag finner mig icke böra tillstyrka den föreslagna medelsanvisningen för resekostnadsersättning m. m. men i övrigt ej har något att erinra mot skolöverstyrelsens beräkning av medelsbehovet, räknar jag med en anslagsminskning av 28 000 kronor. Anslaget bör sålunda för nästa budgetår uppföras med 110 000 kronor.

Beträffande förslaget om nedsättning av undervisningsskyldigheten för lärare vid här ifrågakarande seminarier ansluter jag mig till den av statens lönenämnd uttalade meningen. Jag är emellertid icke nu beredd att ange, för vilka av dessa lärare sådan nedsättning bör medges. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att senare efter närmare utredning och förslag av skolöverstyrelsen pröva denna fråga.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till vissa handarbetsseminarier* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 110 000 kronor.

[202] **23. Bidrag till August Abrahamsons stiftelse för slöjdläro-
utbildning**

	Anslag	Nettoutgift
1954/55	67 000	67 000
1955/56 (statsliggaren s. 682)	90 000	
1956/57 (förslag)	90 000	

Vid anmälan av detta anslag föregående år lämnades en redogörelse för en av statens sakrevision verkställd utredning rörande de med stiftelsens verksamhet förenade ekonomiska förhållandena. Till denna redogörelse torde här få hänvisas (se 1955 års åttonde huvudtitel s. 469 o. f.).

Det av 1955 års riksdag anvisade anslaget äger stiftelsens styrelse använda till bestridande av kostnaderna för verksamheten vid stiftelsens läroanstalt under tiden till och med den 31 december 1955. Från och med den 1 januari 1955 är stiftelsens räkenskaper omlagda till att omfatta kalenderår.

Stiftelsens styrelse hemställer för kalenderåret 1956 om ett anslag av 95 000 kronor, vilket belopp utgör det i stiftelsens statförslag för läroanstalten beräknade underskottet. Styrelsen räknar därvid med att överskottet i staten för lantbruket och skogsdriften i sin helhet skall disponeras för konserveringsarbeten m. m. på Nääs slott.

Styrelsen lämnar i detta sammanhang en redogörelse för omfattningen av de åtgärder, som verkställts med avseende å underhåll och istandsättning av stiftelsens byggnader och inventarier, samt återbetalning av stiftelsens kortfristiga skulder. Härvid anför styrelsen bland annat följande.

Läroanstaltens byggnader — vilkas underhåll ingår i kostnaderna för läroanstalten och därför skall bestridas med statsmedel — har bestått allena det allra nödtorftigaste underhåll. På grund av dessa byggnaders utomordentligt dåliga beskaffenhet har emellertid till och med detta nödtorftiga underhåll dragit mycket stora kostnader. Beträffande slottet har under 1955 utförts vissa yttre reparationsarbeten, avseende slottsterrasserna och därtill hörande trappor och träbalustrader. Det har därvid visat sig, att träbalustraderna är starkt angripna av röta, varför styrelsen har för avsikt att konsultera riksantikvarieämbetet och byggnadsstyrelsen, innan arbetet med träbalustraderna fortsättes. I slottet har nu installerats elvärmeanläggning, varigenom slottet vintertid kan hållas uppvärmt till en temperatur av + 5 à 6 grader. Därmed har förutsättning skapats för utförande av invändiga reparationsarbeten samt för konservering av slottsinventarierna. För påbörjandet av dessa konserveringsarbeten — främst textilierna — har styrelsen anslagit ett belopp av högst 20 000 kronor för räkenskapsåret 1956. Av de invändiga reparations- och konserveringsarbetena är således bara början gjord och det mesta återstår att göra. Dessa arbeten avser styrelsen emellertid — som tidigare i olika sammanhang framhållits — att bekosta med stiftelsens egna medel. Vad slutligen angår stiftelsens kortfristiga skulder är dessa nu återbetalda med undantag av ett banklån på 40 000 kronor, som styrelsen av likviditetsskäl icke ännu ansett sig böra inlösa.

Skolöverstyrelsen har icke någon annan erinran mot styrelsens beräkning av anslagsbehovet än att det innevarande år utgående anslagsbeloppet torde kunna anses tillräckligt även för följande kalenderår. Överstyrelsen föreslår sålunda oförändrat anslag, 90 000 kronor, att disponeras under kalenderåret 1956.

Statskontoret finner de i styrelsens förslag till stat för läroanstalten upptagna kostnaderna för underhåll av anstaltens byggnader, inventarier och planteringar vara av karaktär att i första hand böra bestridas av fastigheternas avkastning. Enligt donationsbestämmelserna för stiftelsen skall nämligen de i Nääsdonationen ingående fastigheternas avkastning i första rummet användas till underhåll av egendomens byggnader, park, trädgård och inventarier. Någon undantagsställning har därvid icke givits läroanstalten. Det torde sålunda icke vara riktigt, att, såsom i den i samband med anslagsäskandena avgivna redogörelsen uppgivits, underhållet av läroanstaltens byggnader under alla omständigheter skall bestridas av statsmedel. Av det av stiftelsen förebragta materialet för bedömande av anslagsbehovet torde det stå klart, att någon ökning av anslaget icke bör ifrågakomma. Stiftelsens anhållan om höjning av anslaget från 90 000 till 95 000 kronor finner ämbetsverket sålunda i likhet med skolöverstyrelsen icke böra tillmötesgå. Det torde tvärtom icke vara uteslutet, anser statskontoret, att en nedskärning av anslaget skulle kunna vara möjlig.

Departementschefen. Enligt bemyndigande av Kungl. Maj:t har jag den 30 juni 1955 tillkallat fem sakkunniga för att verkställa utredning och avgiva förslag rörande utbildningen av lärare i manlig slöjd och därmed sammanhängande frågor. De sakkunniga har enligt meddelade direktiv bland annat att utgå från att den blivande slöjdläroarbetsutbildningen av olika skäl icke torde kunna förläggas till Nääs, varför de bör taga ställning till dels huruvida stiftelseegendomen i fortsättningen kan och bör användas för kompletteringskurser i slöjd, dels vad Nääs slott och egendom lämpligen bör brukas till, om all slöjdläroarbetsutbildning skulle flyttas därifrån. Med hänsyn till att de sakkunniga sålunda avses skola pröva stiftelsens fortsatta verksamhet och därmed sammanhängande ekonomiska och organisatoriska frågor av mera långsiktig natur, föreligger icke heller i år anledning att i detta sammanhang ingå på andra förhållanden än sådana, som rör stiftelsens aktuella ekonomiska situation.

Vid anmälan av denna fråga föregående år anslöt jag mig till den av sakkommittén uttalade meningen, att fastighetsintäkterna åtminstone fram till utgången av år 1955 borde reserveras för oundgängligen nödvändiga underhålls- och istandsättningsarbeten beträffande Nääs slott och dess inventarier samt att nämnda intäkter därjämte borde användas till avveckling av stiftelsens kortfristiga skulder, vilka då belöpte sig till omkring 180 000 kronor. Vid detta tillfälle framhöll jag även, att frågan om dispositionen av fastighetsintäkterna borde bli föremål för särskilt bedömande varje år.

Såsom framgår av den av stiftelsens styrelse lämnade redogörelsen har vissa underhålls- och reparationsarbeten nu utförts. Vidare har stiftelsens kortfristiga skulder nedbragts till 40 000 kronor. Då emellertid en del oundgängligen nödvändiga reparationsarbeten återstår och vissa skulder ännu

ej är återbetalade, torde man även för nästa år böra räkna med att bidrag från fastighetsinkomsterna till läroanstaltens verksamhet icke kan komma i fråga.

Under sådana förhållanden finner jag mig i likhet med skolöverstyrelsen böra föreslå, att anslaget upptages med oförändrat belopp, 90 000 kronor. Det torde liksom hittills få ankomma på Kungl. Maj:t att senare pröva frågan om stat för stiftelsens verksamhet samt meddela närmare bestämmelser rörande anslagets disposition.

Under återopande av vad jag här anfört hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till August Abrahamsons stiftelse för slöjdläroarutbildning* för budgetåret 1956/57 anvisa ett anslag av 90 000 kronor.

[203] 24. Särskoleseminariet i Stockholm

Anslag

1955/56 (statsliggaren s. 682)	70 000
1956/57 (förslag)	70 000

Skolöverstyrelsen föreslår, att från och med nästa budgetår inrättas ett specialpedagogiskt seminarium, dit bland annat utbildningen av särskollärare avses bli förlagd. Överstyrelsen räknar därför med successiv avveckling av särskoleseminariet i Stockholm och beräknar under detta förslagsanslag endast medel, 37 000 kronor, för en andra årsklass vid seminariet.

Det föreslagna specialpedagogiska seminariets huvuduppgift avses bli utbildning av hjälpklasslärare och särskollärare. Därutöver skulle till seminariet förläggas vissa kurser, bland annat avseende läs- och skrivsvårigheter. På hjälpklass- och särskollärlinjerna skulle utbildningen vara ett-årig; för inträde skulle fordras avlagd pedagogisk examen. Den årliga examinationen beräknas omfatta 45 hjälpklasslärare och 15 särskollärare. Överstyrelsen uppskattar kostnaderna för det nya seminariet för nästa budgetår till sammanlagt 439 700 kronor. Häremot svarar en minskning av vissa nu på riksstaten uppförda anslag med omkring 150 000 kronor.

Statskontoret framhåller, att den nuvarande utbildningskapaciteten för särskollärare i varje fall i kvantitativt hänseende torde vara tillfredsställande. Antalet årligen utbildade hjälpklasslärare framstår däremot såsom icke fullt tillräckligt. Vid en förstärkning av specialläroarutbildningen synes man alltså främst böra inrikta sig på att förbättra utbildningskapaciteten för hjälpklasslärare. Ett bifall till det föreliggande förslaget skulle medföra en fördubbling av antalet årligen utbildade dylika lärare. Även om sålunda inrättande av ett specialpedagogiskt seminarium skulle innebära förbättring av utbildningsmöjligheterna, kan statskontoret icke finna det ekonomiskt välbetänkt, att en fristående dylik läroanstalt nu upprättas.

I ärendet har därjämte *Svenska facklärarförbundet* och *Föreningen för utvecklingsstörda barn* inkommit med skrifter.

Departementschefen. Jag är icke beredd att föreslå upprättande av ett specialpedagogiskt seminarium från och med nästa budgetår.

Verksamheten vid särskoleseminariet i Stockholm torde således under nästa budgetår böra fortgå i samma omfattning som hittills. Anslaget bör därför uppföras med oförändrat belopp, 70 000 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Särskoleseminariet i Stockholm* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 70 000 kronor.

[204] 25. Bidrag till Ericastiftelsen

	Anslag	Nettoutgift
1954/55	97 100	97 100
1955/56 (statsliggaren s. 682)	107 100	
1956/57 (förslag)	119 300	

Gällande bidragsgrunder innebär i huvudsak följande.

Staten och Stockholms stad ger sådana bidrag till Ericastiftelsen, att bidragen tillsammans kan beräknas möjliggöra fortsatt verksamhet tills vidare av stiftelsen i ungefär den omfattning verksamheten hade vid de nya bidragsgrundernas fastställande år 1954. För varje budgetår fastställs den normalstat, efter vilken det totala bidragsbehovet skall beräknas. Den sammanlagda subventionen fastställs till det belopp, som enligt normalstaten utgör skillnaden mellan de sammanlagda utgifterna och summan av andra inkomster än de statliga och kommunala bidragen. Det sålunda framräknade sammanlagda bidraget fördelas så, att staten betalar vad som bör anses belöpa på stiftelsens seminarium och staden vad som motsvarar kostnaderna för psykisk hälsovård åt de vid hälsovårdsavdelningen behandlade patienterna. För att förenkla beräkningen av statens och stadens andelar i totalbidraget har statens andel tills vidare bestämts till 45 procent av bruttokostnaderna enligt normalstaten, från vilket framräknade belopp sedan drages normalstatens belopp för inkomster av elevavgifter samt del av inkomsterna av lokalhyror och räntor (innevarande budgetår 200 kronor), medan staden svarar för 55 procent av bruttokostnaderna minus inkomsterna av patientavgifter och återstående del av inkomsterna av lokalhyror och räntor.

För budgetåret 1955/56 ser normalstaten ut på följande sätt.

Utgifter:

avlöningsstaten	211 000
omkostnadsstaten	45 200
Summa	256 200

Inkomster:

patientavgifter	15 500
elevavgifter	8 000
lokalhyror och räntor	500
subvention	232 200
Summa	256 200

Av subventionen faller på

$$\text{staten: } \frac{45 \times 256\,200}{100} - 8\,200 = 107\,100$$

$$\text{staden: } \frac{55 \times 256\,200}{100} - 15\,800 = 125\,100$$

Ericastiftelsen föreslår för nästa budgetår följande normalstat.

Utgifter:		
avlöningsstaten	231 400	(+ 20 400)
omkostnadsstaten	52 200	(+ 7 000)
	Summa	283 600 (+ 27 400)
Inkomster:		
patientavgifter	15 500	
elevavgifter	8 000	
lokalhyror och räntor	500	
subvention	259 600	(+ 27 400)
	Summa	283 600 (+ 27 400)

Ökningen av avlöningskostnaderna är av automatisk karaktär och beroende dels av löneklassuppflyttningar, dels av den generella lönehöjningen den 1 januari 1955, dels av höjning av pensionsavgifter samt dels av kostnader för kompensationstillägg. Även ökningen av omkostnadsstaten är till stor del automatisk och föranledd av stegrade räntekostnader (+ 1 250 kronor), generell höjning av arvoden till ekonomipersonal (+ 1 476 kronor), höjning av arvode till biträdande husmor (+ 300 kronor), vissa stegringar i städningskostnaderna (+ 725 kronor) samt kostnader för arbetsgivarbidrag till den allmänna sjukförsäkringen (+ 2 050 kronor). Dessutom beräknar stiftelsen under omkostnadsstaten ett belopp av 1 200 kronor för arvode till sekreterare.

Skolöverstyrelsen har intet att erinra i anledning av stiftelsens kostnadsberäkningar under avlöningsstaten. Överstyrelsen tillstyrker, att under omkostnadsstaten beräknas 1 200 kronor för arvode till sekreterare. Ej heller i övrigt har överstyrelsen något att erinra mot stiftelsens beräkningar av kostnadsökningen under omkostnadsstaten. Statens bidrag för budgetåret 1956/57 bör enligt överstyrelsens mening beräknas efter samma grunder som för budgetåret 1955/56 och utgå med $\frac{(45 \times 283\,600)}{100} -$

$- 8\,200 = 119\,420$ eller i avrundat tal 119 400 kronor.

Statskontoret erinrar om att det vid uppdragandet av riktlinjerna för statens bidrag till *Ericastiftelsen* framhölls, att någon utvidgning av organisationen icke då borde ske. Ämbetsverket är icke heller berett att tillstyrka ökat statsbidrag till stiftelsen i vidare mån än detta betingas av automatiska kostnadsstegringar. Följaktligen bör bidrag icke beräknas för det i förslaget ånyo upptagna sekreterararvodet å 1 200 kronor. Ej heller torde för biträdande husmor böra räknas med högre arvode än som fastställdes vid föregående års lönereglering. Ämbetsverket, som under

hand inhämtat, att den i förhållande till normalstaten låga belastningen å avlöningsstaten för budgetåret 1954/55 föranletts av omfattande tjänstledigheter och andra tillfälliga omständigheter, har i övrigt icke funnit anledning till erinran mot beräkningen av statsbidraget. Enligt stiftelsens i ärendet framlagda preliminära balansräkning per den 30 juni 1955 har till ett särskilt interimskonto överförts de under sistförflutna två budgetår uppkomna överskotten å de statliga bidragen med sammanlagt 11 836 kronor 93 öre. Det kan enligt statskontorets mening ifrågasättas, huruvida icke ett överskott av sådan storleksordning bör gå i avräkning mot nästkommande års bidrag. En dylik åtgärd torde få anses så mycket naturligare, som stiftelsen förutsatts kunna få täckning för vid vederbörlig normalstats antagande icke förutsedda, ofrånkomliga merutgifter. Med hänsyn till de vid 1954 års riksdag gjorda övervägandena rörande bidraget till stiftelsen för budgetåret 1953/54 torde den ifrågasatta avräkningen enligt ämbetsverkets uppfattning kunna begränsas till 10 000 kronor.

I anslutning till statskontorets uttalande anför *riksräkenskapsverket* följande.

Fastställelsen av vad som skall utgå såsom statsbidrag till Ericastiftelsen synes ha avsetts skola innefatta en slutlig reglering av statsbidragets belopp. Det torde med andra ord icke ha förutsatts, att det definitiva beloppet för statsbidraget för varje budgetår skulle fastställas på grundval av de faktiska utgifterna och inkomsterna och att det med ledning av normalstaten uträknade bidragsbeloppet endast skulle ha karaktären av ett förskott, som utbetalades i avräkning å ett sålunda efter budgetårets utgång fastställt bidragsbelopp. En sådan ordning skulle också innebära, att regleringen av statsbidraget mer än nödigt komplicerades. Riksräkenskapsverket förutsätter härvid, att motsvarande förfarande skall tillämpas beträffande bidragen från Stockholms stad. Den omständigheten, att stiftelsens utgifter för budgetåret 1954/55 icke obetydligt understigit de för detta budgetår i normalstaten beräknade utgifterna, bör däremot föranleda, att någon ytterligare medelsanvisning för samma budgetår icke äger rum på grund av en av stiftelsen i annat sammanhang gjord framställning om överskridande av anslaget.

Stockholms stadsfullmäktige har den 15 oktober 1955 beslutat tillstyrka den av stiftelsen framlagda normalstaten för budgetåret 1956/57. *Barnavårdsdirektören* har i sitt av fullmäktige återopade tjänsteutlåtande anfört bland annat följande.

I fråga om arvode till sekreterare må erinras om att medel härför icke beräknades i den år 1953 framlagda utredning, som ligger till grund för överenskommelsen mellan staten och staden. Ehuru staden för sin del ansåg, att ersättning för sekreterargöromålen borde utgå med 1 200 kronor per år, föll denna fråga, då staten icke ansåg, att sådan ersättning borde utgå. Därest staten nu enligt skolöverstyrelsens tillstyrkan skulle anse ersättning för sekreterargöromål böra utgå, synes ingen erinran häremot böra göras från stadens sida.

Departementschefen. Det av Ericastiftelsen ånyo framförda förslaget om anvisande av medel till särskilt arvode åt en sekreterare anser jag mig icke böra biträda. Jag kan icke heller tillstyrka, att medel beräknas för en ytterligare höjning av arvodet till biträdande husmor med 300 kronor utöver det belopp, som fastställts genom 1955 års arvodesreglering.

I det bidragsunderlag, som ligger till grund för normalstatens avlöningsstat, är för innevarande budgetår inräknat avlöning till två socialkuratorer i lönegrad 19. I anslutning till 1955 års riksdags beslut (höstsessionen) om ändrad lönegradsplacering för tjänster som social kurator vid vissa statliga sjukhus m. m., torde i fråga om stiftelsens två socialkuratorer bidragsunderlaget böra ändras till lönegrad 20. Detta innebär en ökning i förhållande till stiftelsens beräkningar med i runt tal 1 300 kronor.

I övrigt har jag ingen erinran mot stiftelsens beräkning av normalstaten för nästa budgetår.

På grund av de justeringar jag här förordat torde normalstatens utgiftssumma böra beräknas till $(283\,600 - 1\,200 - 300 + 1\,300 =) 283\,400$ kronor.

Statskontoret har ifrågasatt, huruvida icke å statsbidraget för nästa budgetår borde avräknas visst belopp, som utgör uppkomna överskott på tidigare utbetalade bidrag. På denna punkt ansluter jag mig till den av riksräkenskapsverket uttalade meningen, att sådan avräkning ej bör ske.

Jag beräknar sålunda — utan någon justering av relationen mellan statens och stadens procentuella andelar i bidraget — det erforderliga statliga anslagsbeloppet till $\frac{(45 \times 283\,400)}{100} - 8\,200 =) 119\,330$ kronor eller

i avrundat tal 119 300 kronor. Detta innebär en anslagshöjning med $(119\,300 - 107\,100 =) 12\,200$ kronor. Stockholms stads bidrag till stiftelsen för nästa budgetår kan beräknas till $\frac{(55 \times 283\,400)}{100} - 15\,800 =)$

140 070 kronor eller avrundat 140 100 kronor, innebärande en höjning med $(140\,100 - 125\,100 =) 15\,000$ kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till Ericastiftelsen* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 119 300 kronor.

H. Allmänna läroverken m. m.

[205] 1. Allmänna läroverken: Avlöningar

	Anslag	Nettoutgift
1954/55	117 500 000	114 960 059
1955/56 (statsliggaren s. 612)	121 800 000	
1956/57 (förslag)	136 000 000	

Lärjungeantalet i de allmänna läroverken har under en följd av år varit i snabb tillväxt, vilket medfört att även medelsbehovet under förevarande anslag ökat starkt. Utvecklingen kan åskådliggöras genom följande sifferuppgifter.

Budgetår	Lärjungeantal			Anvisat anslag kronor	Förbrukat belopp kronor
	Realskolan	Gymnasiet	Summa		
1948/49	59 816	13 909	73 725	55 882 000	52 807 743
1949/50	66 828	14 271	81 099	59 105 000	55 988 232
1950/51	74 170	14 833	89 003	64 200 000	67 183 809
1951/52	79 445	15 618	95 063	64 714 000	80 880 886
1952/53	83 713	16 654	100 367	79 000 000	96 307 133
1953/54	87 087	18 906	105 993	110 353 000	105 989 007
1954/55	89 690	21 475	111 165	117 500 000	114 960 059
1955/56	94 221	23 876	118 097	121 800 000	

Den stigande tendensen gör sig gällande både i realskolan och gymnasiet. För nästa läsår torde man kunna räkna med ett elevantal i de allmänna läroverken av omkring 125 000. Medelsbehovet för nästa budgetår beräknar skolöverstyrelsen, under förutsättning att inkomsterna av särskilda uppbördsmedel upptages med oförändrat belopp, till 137 187 700 kronor.

1. Organisationsfrågor m. m.

A. Förstatligande av kommunala gymnasier m. m.

I propositionen nr 140 framlades för 1952 års riksdag förslag om en viss utbyggnad av den statliga gymnasieorganisationen genom om bildning av vissa med kommunala gymnasier förenade sam realskolor

till högre allmänna läroverk. Förslaget, som gällde sex skolor och innefattade vissa principiella uttalanden angående det fortsatta utbyggandet av den statliga gymnasieorganisationen, godkändes av riksdagen. Vid därpå följande riksdagar har beslut fattats om ombildning av ytterligare 17 med kommunala gymnasier förenade samrealskolor samt av en dylik skola, som icke var förenad med något kommunalt gymnasium.

I anslutning till de principer i fråga om det fortsatta utbyggandet av den statliga gymnasieorganisationen, som *skolöverstyrelsen* tidigare utvecklat och som redovisats i nyssnämnda proposition, föreslår överstyrelsen för nästa budgetår, att ytterligare ett antal samrealskolor skall ombildas till högre allmänna läroverk genom successivt förstatligande av de med dem förenade kommunala gymnasierna. De skolor, som enligt överstyrelsens mening med hänsyn till tillkomstår, storlek m. m. nu närmast bör komma i fråga, är samrealskolorna i Alingsås, Piteå, Sandviken och Trollhättan, och överstyrelsen föreslår därför successivt förstatligande från och med nästa budgetår av de med dessa skolor förenade kommunala gymnasierna. I fråga om dessa gymnasier torde i följande sammanställning få lämnas vissa uppgifter angående förhållanden, som kan påverka bedömningen av frågan om förstatligandet. För varje gymnasium anges det år, då verksamheten tog sin början, förefintliga bildningslinjer, antalet lärjungar höstterminen 1955 i första ringen och i gymnasiet i dess helhet, avståndet i kilometer till närmaste högre allmänna läroverk och slutligen det för innevarande budgetår beräknade statsbidraget i kronor.

Läroverksort	Tillkomst- år	Bildnings- linjer 1955/56	Antal lärjungar i		Avstånd i km till närmaste h. a. l.	Statsbidrag
			första ringen	hela gymnasiet		
Alingsås	1949	L, R	50	121	45	90 000
Piteå	1951	L, R	54	95	59	—
Sandviken	1950	L, R	56	127	23	30 000
Trollhättan	1951	L, R	51	134	13	30 000

Av rektorstjänsterna vid ifrågavarande samrealskolor skall den i Piteå alltefter rektors behörighet till adjunktstjänst vara placerad i lönegraden Cb 11 eller 9 och de övriga på motsvarande sätt i lönegraden Cb 12 eller 10. Vid skolornas ombildning till högre allmänna läroverk föreslås alla fyra rektorstjänsterna placerade i avlöningsgrupp III, lönegrad Cb 14. Vid ettbart av läroverken föreslås därjämte inrättande av två nya ordinarie lektorstjänster.

Överstyrelsen räknar med att ombildningen första året kommer att under förevarande anslag medföra en merkostnad för statsverket av i medeltal 80 000 kronor per läroverk. Merkostnaden per läroverk sedan omorga-

nisationen helt genomförts beräknas till i medeltal 275 000 kronor. De angivna kostnaderna motväges i viss utsträckning av minskad belastning på anslaget till Understöd åt vissa kommunala gymnasier m. m.

Statskontoret föreslår, att det fortsatta förstatligandet av kommunala gymnasier begränsas till att avse gymnasierna i Alingsås och Sandviken.

I skrivelse den 25 februari 1955 har *lokalstyrelsen vid samrealskolan och kommunala gymnasiet i Kungälv* gjort framställning angående gymnasiets förstatligande. Detta gymnasium tillkom 1951 och har för närvarande en fullt utbyggd treårig reallinje och första ringen av en treårig latinlinje. Antalet lärjungar i gymnasiet uppgick höstterminen 1955 till 89, varav 31 i första ringen. Det för innevarande budgetår beräknade statsbidraget uppgår till 15 000 kronor. Avståndet till närmaste läroverksort är omkring 2 mil.

Kommunalfullmäktige i Arvidsjaur har genom särskilda kommitterade hemställt om inrättande snarast möjligt av ett statligt gymnasium i Arvidsjaur. *Skolöverstyrelsen* avstyrker framställningen.

B. Försöksgymnasierna

Efter förslag av Kungl. Maj:t i propositionen nr 145 fattades vid 1953 års riksdag principbeslut angående inrättande av försöksgymnasier i Göteborg, Sundsvallsområdet, Nederkalix, Stockholm och Lund. Av dessa gymnasier har de fyra förstnämnda påbörjat sin verksamhet, medan gymnasiet i Lund enligt principbeslutet skall upprättas successivt från och med budgetåret 1956/57. Därjämte har försöksgymnasier inrättats i Skellefteå och Linköping.

Skolöverstyrelsen har nu i sina anslagsäskanden för nästa budgetår samt i en kompletterande framställning den 25 oktober 1955 framlagt förslag för nästa budgetår beträffande försöksgymnasieorganisationen. Av handlingarna inhämtas bland annat följande.

G ö t e b o r g. Försöksgymnasiet i Göteborg skall enligt beslut av Kungl. Maj:t tills vidare vara förlagt och organisatoriskt anknutet till folkskoleseminariet för manliga elever i Göteborg samt bestå av en treårig allmän linje. *Skolöverstyrelsen* framhåller nu, att staden räknar med att gymnasiet från och med läsåret 1956/57 skall förläggas till nuvarande samrealskolan i Lundby, vars nybyggnad på Hisingen beräknas stå färdig till början av höstterminen 1956. *Överstyrelsen*, som erinrar om att 1953 års riksdagsbeslut innebär bemyndigande för Kungl. Maj:t att besluta om gymnasiets förläggning, diskuterar utförligt denna fråga och anför därvid bland annat följande.

I underdånigt yttrande den 20 april 1953 angående försöksverksamhet med nioårig enhetsskola i Göteborgs skoldistrikt framhöll *överstyrelsen* bland annat, att den blivande enhetsskolans möjligheter till en fullvärdig rekrytering av de teoretiska linjerna i någon mån försvårades av att inom

det aktuella området (Hisingen) funnes en samrealskola med dubbel anknytning. Vidare framhölls i yttrandet nödvändigheten av att realskolan och enhetsskolans högstadium redan från början effektivt samordnade sitt arbete. Det förhållandet, att inom hela Hisingområdet med mer än 50 000 invånare ej finnes mer än 23 elever i klass 9 g, visar, att överstyrelsens farhågor ej var obefogade.

Det måste anses klart, att befolkningsunderlaget på Hisingen motiverar, att ett gymnasium förlägges dit. Överstyrelsen har emellertid i det aktuella fallet att mot varandra väga både allmänna försökssynpunkter och lokala skolororganisatoriska önskemål. Ser man på de allmänna försökssynpunkterna, borde gymnasiet ej nu komma till stånd. Då överstyrelsen det oaktat anser sig kunna förorda, att försöksgymnasiet förlägges till Lundby, sker det från den förutsättningen, att staden snarast till behandling upptar frågan om högstadiets organisation inom det aktuella området så att detta organiseras på ett med hänsyn till försöksverksamhetens krav tillfredsställande sätt. Överstyrelsen räknar dock med möjligheten, att de till folkskoleseminariet förlagda avdelningarna icke förflyttas därifrån.

Skolöverstyrelsen räknar med 30 inträdessökande till försöksgymnasiet nästa läsår, varav 20 från klass 9 g på Hisingen och 10 från motsvarande klass i Lerum. Detta gör, att överstyrelsen anser det sannolikt, att två linjer kommer att erfordras. Överstyrelsen föreslår inrättande av en rektorstjänst i Cb 14 och två lektorstjänster. Rektorstjänsten förutsättes eventuellt icke bli behövlig, nämligen om rektor vid befintlig realskola förordnas att jämväl vara rektor för försöksgymnasiet. I dylikt fall erfordras i stället ett arvode av omkring 1 000 kronor.

L i n k ö p i n g. Överstyrelsen räknar med att höstterminen 1956 endast 15 elever från klass 9 g kommer att söka sig till gymnasiet. Någon ny linje utöver den befintliga allmänna linjen eller någon parallellavdelning av denna anses därför icke behövlig. Ej heller anser sig överstyrelsen för nästa budgetår böra föreslå inrättande av någon ny lärartjänst för gymnasiet.

N e d e r k a l i x. Överstyrelsen erinrar om att samrealskolan därstädes kommer att vara avvecklad i och med utgången av innevarande läsår. Med hänsyn till elevunderlaget i försöksdistrikten och högre skolor i Råneå, Töre och Nederkalix samt i viss mån i Hietaniemi räknar överstyrelsen med oförändrad organisation av gymnasiet, varför detta läsåret 1956/57 skulle bestå av A I³, A II³, R I³ och R II³ med en avdelning av vardera ringen. Fyra ordinarie lärartjänster i läroämnen anses under sådana förhållanden erforderliga, medan återstående undervisning bör bestridas av icke-ordinarie lärare. Då gymnasiet kommer att tilldelas en från och med den 1 juli 1955 nyinrättad lektorstjänst, föreslår överstyrelsen att 3 ordinarie lektorstjänster inrättas från och med budgetåret 1956/57. Från samma tidpunkt föreslås också inrättande av en rektorstjänst vid gymnasiet i lönegrad Cb 14 i stället för rektorstjänsten vid samrealskolan i lönegrad Cb 11.

Skellefteå. På grund av att hittills endast försöksskolan i stadsdelen Skelleftehamn nått nionde klassen och på grund av tillfällig nedgång i elevantalet i nämnda klass läsåret 1954/55 har någon intagning i ring A I³ av försöksgymnasiet höstterminen 1955 icke ägt rum. Gymnasiet kommer därför att läsåret 1956/57 bestå av ringarna A I³ och A III³ med en avdelning av vardera. Någon ändring i organisationen eller utökning av antalet lektorstjänster anses icke erforderlig.

Stockholm. Detta försöksgymnasium skall enligt Kungl. Maj:ts beslut tills vidare vara anknutet till högre allmänna läroverket i Enskede samt bestå av en treårig allmän linje och en treårig reallinje. Gymnasiet får höstterminen 1956 mottaga elever huvudsakligen från försöksskolorna i Gustavsberg, Björkhagen och Västberga med tillsammans omkring 350 elever i avgångsklassen läsåret 1955/56, vartill kommer eventuell rekrytering från Sundbybergs försöksdistrikt. Elevunderlaget anses av överstyrelsen vara tillräckligt för att motivera även latinlinje vid gymnasiet. Då vidare den för försöksgymnasiet planerade nybyggnaden i Kärrtorp — åtminstone vad klassrummen beträffar — väntas vara färdig att tagas i bruk vid höstterminens början 1956, räknar överstyrelsen med att försöksgymnasiet från nämnda tidpunkt bör organiseras som ett självständigt gymnasium med förläggning till Kärrtorp.

Vad angår de till högre allmänna läroverket i Enskede förlagda två avdelningarna av försöksgymnasiet, A I³ och R I³, räknar överstyrelsen med att det slutliga avgörandet av frågan, huruvida dessa avdelningar bör flytta över till Kärrtorp, bör få anstå till en senare tidpunkt.

Försöksgymnasiet i Kärrtorp kommer således enligt överstyrelsens förslag att läsåret 1956/57 bestå av minst två, sannolikt tre linjer, vardera bestående av en första ring. Med hänsyn till att behovet av den tredje linjen, beroende på elevernas fördelning på olika linjer, kan visa sig osäkert, begränsar sig överstyrelsen till att föreslå inrättande från och med nämnda läsårs början av en rektorstjänst — placerad tills vidare i lönegrad Cb 14 — och två ordinarie lektorstjänster utöver den, som inrättats från och med den 1 juli 1955 och som tills vidare är placerad vid högre allmänna läroverket i Enskede.

Sundsvall. På grund av en jämförelsevis ringa elevtillgång och på grund av elevernas ogynnsamma fördelning på gymnasielinjer ägde intagning i försöksgymnasiet icke rum höstterminen 1954. Under läsåret 1955/56 beräknas ungefär samma antal elever i klass 9 i Sköns och Timrå skoldistrikt som under föregående läsår. Njurunda och Sundsvalls skoldistrikt har ännu icke nått klass 9. Gymnasiet kommer därför läsåret 1956/57 att bestå av A I³, A II³, R I³ och R II³ med en avdelning av vardera ringen. Då försöksgymnasiet redan tilldelats 1 lektorstjänst, beräknar överstyrelsen för de fyra avdelningarna ytterligare 3 ordinarie lektorstjänster.

Lund. Skolöverstyrelsen anför följande angående inrättande från och med nästa budgetår av det beslutade försöksgymnasiet i Lund.

Genom förfrågan i Burlövs, Lomma och Svedala försöksdistrikt har överstyrelsen erfarit, att 12—15 elever med för inträde på gymnasium godkända avgångsbetyg från försöksskola med säkerhet kommer att söka sig till ett försöksgymnasium i Lund höstterminen 1956. Därtill kommer eventuellt ett visst tillskott från Hälsingborgs och Åhus försöksdistrikt.

Stadsfullmäktige i Lund har genom ett principbeslut den 17 juni 1955 uttalat, att det framtida, permanenta försöksgymnasiet skall förläggas å det s. k. Tunaområdet i anslutning till folkskolans högstadium, men överstyrelsen vill för närvarande icke uttala sig om den definitiva placeringen. Byggnadsfrågan är ännu helt olöst, och staden har ej heller diskuterat utformningen av sitt skolväsen på realskolestadiet. Överstyrelsen har dessutom under hand erfarit, att viss tvekan uppkommit från två av de tre aktuella distrikten, huruvida Lund är den lämpligaste platsen för ett permanent försöksgymnasium.

Med hänsyn till omfattningen av det beräknade elevunderlaget bör försöksgymnasiet emellertid upprättas höstterminen 1956. Det torde första läsåret böra omfatta endast en linje och tills vidare provisoriskt förläggas till folkskoleseminariet i Lund. Seminariet, som delvis arbetar efter ämnesrumsprincipen, kan under försöksgymnasiets första och sannolikt även dess andra läsår ställa lokaler till förfogande utan tillbyggnad. Seminariets institutioner av olika slag är goda och välutrustade, och rektor liksom de flesta av seminariets lärare har betydande erfarenhet av gymnasieundervisning.

Överstyrelsen räknar icke med att något arvode till rektor eller studierektor skall behöva utgå, åtminstone icke under första läsåret. Däremot föreslår överstyrelsen inrättande av en ordinarie lektorstjänst.

Statskontoret, som endast haft att yttra sig över skolöverstyrelsens ursprungliga framställning, avstyrker den föreslagna rektorstjänsten i Nederkalix och föreslår, att förstärkningen av lärarpersonalen i Nederkalix och Sundsvall begränsas till att vid vartdera försöksgymnasiet avse en lektorstjänst och en tjänst i adjunktslönegrad.

C. Lärarkursläroverken

I propositionen 1954: 209 angående inrättande av en första lärarhögskola redovisades vissa beräkningar angående antalet vid högre skolor tjänstgörande akademiskt utbildade ämneslärare, vilka ännu icke genomgått praktisk lärarutbildning. Läsåret 1950/51 skulle antalet ha uppgått till 820 och det beräknades under vissa förutsättningar stiga till 874 år 1959. Utvecklingen har emellertid av olika skäl visat sig bli en annan.

Skolöverstyrelsen har i en i april 1955 verkställd utredning beräknat antalet icke-ordinarie lärare med erforderlig teoretisk utbildning men utan praktisk lärarkurs till 1 363. Denna siffra avser lärare, som den 1 mars 1955 var anställda vid läroanstalter under överstyrelsens inseeende. Den s. k. provårskön är störst i modersmålet tillsammans med ett andra ämne, därefter i de moderna språken. Särskilt anmärkningsvärd är kön i de naturvetenskapliga ämnena. Av de icke lärarkursutbildade lärarna har 55 pro-

cent en tjänstgöringstid av 0—4 terminer, 29 procent en tid av 4—8 terminer och 16 procent en tid av mer än 8 terminer.

I sina anslagsäskanden för nästa budgetår har *skolöverstyrelsen* anmält, att den från och med höstterminen 1955 ökat antalet deltagare i praktisk lärarkurs. Därefter har överstyrelsen i skrivelse den 11 oktober 1955 framlagt resultatet av en på Kungl. Maj:ts uppdrag verkställd utredning rörande anordnande av praktisk lärarkurs vid ytterligare läroverk och folkskoleseminarier. I denna skrivelse — som icke behandlar den i praktisk lärarkurs ingående förberedande lärarkursen utan endast den egentliga lärarkursen — har även redovisats dels nyssnämnda, redan vidtagna ökning av antalet lärarkandidater, dels resultatet av en undersökning av i vilken mån läroverk och folkskoleseminarier, där lärarkurs nu finnes anordnad, kan öka sin utbildningskapacitet.

Överstyrelsens skrivelse utmynnar i förslag dels om en utökning utöver den redan vidtagna av antalet utbildningsplatser för lärarkandidater vid redan befintliga lärarkurser, dels om inrättande av egentliga lärarkurser vid ytterligare fem allmänna läroverk och ett folkskoleseminarium. Vid sin beräkning av behovet av utbildningsplatser har överstyrelsen räknat med en årlig examination av 485 filosofie magistrar samt med att 60 av dessa skall erhålla sin praktiska lärarutbildning vid lärarhögskolan.

Den av överstyrelsen redan vidtagna, respektive den föreslagna ökningen framgår av följande sammanställning.

	A n t a l				
	h. a. läroverk med egentlig lärarkurs	folkskoleseminarier med egentlig lärarkurs	lärarkandidater per termin		
			vid läroverk	vid folkskoleseminarier	totalt
Organisationens kapacitet läsåret 1954/55	13	4	115	20	135
Läsåret 1955/56 genomförd ökning	—	—	14	10	24
Föreslagen ökning från och med läsåret 1956/57:					
nuvarande lärarkurser	—	—	14	—	14
nyttillkommande lärarkurser	5	1	57	7	64
Summa vid fullt genomförd utökning	18	5	200	37	237

Överstyrelsen föreslår, att de nyttillkommande egentliga lärarkurserna förläggas till läroverket i Östersund, läroverket å Östermalm i Stockholm, läroverket för gossar i Hälsingborg och läroverket för flickor i samma stad, läroverket i Linköping samt folkskoleseminariet i samma stad. Därvid förutsättes, att lärarkurserna anordnas i den mån behov av dem visar sig föreligga. Det framhålls, att full kapacitet vid de föreslagna nya lärarkurserna icke kan uppnås förrän höstterminen 1957, eftersom antalet lärarkandidater de första terminerna måste hållas något lägre vid dessa kurser

än vid de redan befintliga. Som av sammanställningen framgår innebär överstyrelsens program en utökning av antalet lärarkandidater per termin från nuvarande 135 till 237. Under förutsättning, att en viss restriktivitet iakttages beträffande lärarkurs omfattande två terminer, innebär detta en utbildningskapacitet av 460 lärarkandidater per år, varav 340 vid nuvarande lärarkurser och 120 vid de föreslagna nya lärarkurserna.

Om den praktiska lärarutbildningen ges den omfattning, som sålunda föreslagits, beräknas provårskön successivt minska, även om det dröjer innan den når normal omfattning. Det synes å andra sidan uppenbart, framhåller överstyrelsen, att den beräknade ökningen icke kan genomföras utan att samtidigt den rådande lärarbristen temporärt kommer att påverkas och skärpas genom de tjänstledigheter, som det ökade antalet lärarkurs hänvisningar medför. Även om överstyrelsen i nuvarande läge måste mycket restriktivt pröva inkommande tjänstledighetsansökningar, kan det enligt överstyrelsens mening icke råda någon tvekan om att de olägenheter, som ledigheterna tillfälligt föranleder, icke får utgöra hinder för åtgärder, som på lång sikt medför stora fördelar med avseende på lärarrekryteringen.

I samband med den redan genomförda ökningen av antalet lärarkandidater har från vederbörande rektorers sida framhållits, att den med uppgiften som föreståndare för en lärarutbildningsanstalt förenade arbetsbördan är betydande. Överstyrelsen vitsordar detta och anför bland annat följande.

Antalet timmar då föreståndaren, d. v. s. i normalfallen rektor, måste åhöra lärarkandidaternas lektioner, understiger i regel ej 150 per termin. Efter varje sådan lektion måste föreståndaren närvara vid kritiken. Synnerligen tidskrävande är också planläggningen av lärarkandidaternas serier, konferenser för betygssättning, administrativa och rent expeditiösmässiga göromål i samband med kursen, ordnandet av lärarkandidaternas löne- och anställningsförhållanden o. s. v.

Om vid de egentliga lärarkurserna — såväl de för närvarande befintliga som de föreslagna nya — skall kunna mottagas det antal lärarkandidater, som överstyrelsen förutsatt, d. v. s. vid högre allmänt läroverk 10 à 12, undantagsvis 13, per termin och vid seminarium 6 à 8 per termin, måste enligt överstyrelsen vissa åtgärder vidtagas såväl för att lätta rektorernas arbetsbörda som för att underlätta för lärarutbildningsanstalterna att erhålla kvalificerade lärarkrafter.

I förstnämnda hänseende föreslår överstyrelsen, dels att överstyrelsen skall erhålla bemyndigande att helt befria föreståndare för egentlig lärarkurs från undervisningsskyldighet, dels ock att det anslagsbelopp, som enligt gällande bestämmelser vid varje lärarutbildningsanstalt utgår som ett extra bidrag till biträdeshjälp på rektorsexpeditionen, provisoriskt höjes med 350 kronor. Vid bifall härtill kommer beloppet att uppgå till 1 200 kronor vid allmänt läroverk och 900 kronor vid seminarium. Vad angår lärarkrafterna föreslår överstyrelsen, dels att samtliga ordinarie adjunks-

tjänster vid läroverk med egentlig lärarkurs skall hänföras till lönegraden Ca 29, dels ock inrättande av fem nya lektorstjänster, avsedda för de fem allmänna läroverk, vid vilka överstyrelsen föreslagit inrättande av egentlig lärarkurs.

De sammanlagda kostnaderna för den redan genomförda och den därutöver föreslagna utökningen av antalet utbildningsplatser beräknas — såvitt gäller förevarande anslag — till 814 000 kronor enligt följande sammanställning.

A. Nuvarande egentliga lärarkurser

1. Handledararvoden	68 400
2. Biträdeshjälp på rektorsexpeditionerna	6 000
3. Rektorernas befrielse från undervisningsskyldighet.....	52 000
	126 400

B. Föreslagna nya egentliga lärarkurser vid allmänna läroverk

1. Rektorernas befrielse från undervisningsskyldighet samt nedsättning av medeltjänstgöringstiden för lärare med 0,5 veckotimmar	104 100
2. Ersättning för två veckotimmar per lärare (utgår som lönetillägg till lärare vid lärarkursläroverk)	397 300
3. Handledararvoden	102 600
4. Ersättning till föreståndare för egentlig lärarkurs	19 700
5. Biträdeshjälp på rektorsexpeditionerna	6 000
6. Inrättande av fem lektorstjänster (merkostnad)	18 000
	647 700

C. Föreslagen ny egentlig lärarkurs vid folkskoleseminarium

Sammanlagda kostnader för nedsättning i undervisningsskyldighet, handledararvoden m. m.	39 900
--	--------

Till nu angivna kostnader kommer vissa, relativt små merkostnader för de förberedande lärarkurserna samt de betydnande kostnaderna för löner samt reseersättningar och traktamenten åt deltagarna i lärarkurserna. Dessa sistnämnda kostnader hänför sig till anslaget till Avlöningar åt deltagare i praktiska lärarkurser m. m., till vilket jag återkommer i det följande.

Slutligen har överstyrelsen föreslagit anvisande av 3 500 kronor till en konferens mellan lärarhögskolans rektor och samtliga lärarkursföreståndare samt 230 000 kronor till anskaffande av tekniska hjälpmedel vid läroverk och seminarier med egentlig lärarkurs. I dessa båda hänseenden anför överstyrelsen bland annat följande.

De nya föreståndarna för egentlig lärarkurs bör beredas möjlighet att under någon tid följa arbetet vid en redan existerande lärarutbildningsanstalt. Av allra största vikt är, att uniformitet i bedömning och betyg-

sättning åstadkommes. En konferens mellan lärarhögskolans rektor och samtliga lärarkursföreståndare är därför ofrånkomlig. Överstyrelsen uppskattar medelsbehovet till 3 500 kronor för en konferens om två dagar.

Överstyrelsen anser det vara av vikt, att handledarna vid lärarkurserna har möjlighet att använda olika audiovisuella hjälpmedel samt att de stimulerar lärarkandidaterna att under undervisningsserierna effektivt utnyttja dylika hjälpmedel. Varje lärarutbildningsanstalt bör äga radioapparater, grammfoner, epidiaskop och småbildsprojektorer i tillräcklig omfattning samt minst en bandmagnetofon och en stum- och en ljudfilmsprojektor. Detta gäller såväl nya som redan existerande lärarutbildningsanstalter. De berörda skolorna har i regel endast en mindre del av den angivna utrustningen och inga möjligheter att med nu tillgängliga medel förverkliga överstyrelsens planer. Ett belopp av 10 000 kronor per lärarutbildningsanstalt kan beräknas vara erforderligt till anskaffande av tekniska hjälpmedel.

D. Besparingsföreskrifter

Genom beslut av Kungl. Maj:t den 27 maj 1955 har för innevarande liksom för tidigare budgetår meddelats vissa föreskrifter angående besparingsåtgärder vid de allmänna läroverken. Dessa föreskrifter finnes införda å s. 620 i statsliggaren. *Skolöverstyrelsen* uttalar i sina anslagsäskanden för nästa budgetår, att besparingsföreskrifterna med hänsyn till lärarbristen enligt överstyrelsens mening bör bibehållas under nästa budgetår. I föreskrifterna ingår även den bestämmelsen, att intagning av elever i första klassen av den fyraåriga realskolelinjen vid läroverket i Trelleborg icke må äga rum, därest icke Kungl. Maj:t efter särskild framställning så medgiver. Överstyrelsen räknar med att nybörjaravdelning av denna linje skall komma till stånd, om minst tio lärjungar kan intagas vid höstterminens början.

2. Anslagsberäkningar

Avlöningar till ordinarie tjänstemän

Anslagsposten är för innevarande budgetår uppförd med 80 825 000 kronor.

Skolöverstyrelsen beräknar antalet klassavdelningar i de allmänna läroverken höstterminen 1956 till 4 210, vilket i jämförelse med innevarande läsår innebär en beräknad ökning med 190. Detta anges dock vara en minimisiffra, som kan komma att avsevärt överskridas. Överstyrelsen har vid sin beräkning beträffande statens normalskola medtagit flickskolelinjen men däremot ej enhetsskolelinjen. Vidare har överstyrelsen medtagit åtta avdelningar vid de kommunala gymnasier, som föreslagits till förstатligande. Stigningen i antalet klassavdelningar beräknas medföra ett ökat behov av lärarkrafter motsvarande minst 228 nya heltidstjänster.

Ä m n e s l ä r a r e. Överstyrelsen föreslår för nästa budgetår — förutom

den i det föregående omnämnda uppflyttningen av fyra rektorstjänster till lönegraden Cb 14 samt inrättandet av tre eller eventuellt två nya rektorstjänster i samma lönegrad vid försöksgymnasierna, varav den ena i stället för en befintlig tjänst i Cb 11 — inrättande av ett betydande antal ämneslärartjänster. Samtidigt föreslås indragning av vissa ordinarie tjänster. Överstyrelsens förslag framgår av följande sammanställning, i vilken medtagits jämväl vissa redan i det föregående vid behandlingen av organisationsfrågorna berörda lektorstjänster vid gymnasier, som föreslagits till förstatligande, vid försöksgymnasier och vid nya lärarkursläroverk.

Förslagets motivering	Lektorer	Adjunkter i Ca 29	Adjunkter i Ca 27
1. Förslaget förstatligande av vissa kommunala gymnasier ..	+ 8	—	—
2. Pågående utbyggnad av vissa läroverk enligt tidigare beslut	+ 22	—	—
3. Förslaget nyinrättande, resp. pågående uppbyggnad av försöksgymnasier	+ 11	—	—
4. Anordnande av praktisk lärarkurs vid fem läroverk	+ 5	—	—
5. Förbättring av lektorsrepresentationen vid vissa läroverk ..	+ 24	—	—
6. Ökning av antalet adjunktstjänster i lönegraden Ca 29 vid tillämpning av den s. k. läraröverenskommelsen	—	+ 379	—
7. Minskning av antalet adjunktstjänster i Ca 27 (ämneslärarinetjänster i Ca 25) vid tillämpning av läraröverenskommelsen	—	—	— 50
	+ 70	+ 379	— 50

Förslaget under p u n k t e n 1 avser de fyra kommunala gymnasier, vilkas förstatligande föreslagits påbörjat från och med nästa budgetår, medan de under p u n k t e n 2 upptagna 22 lektorstjänsterna är avsedda för de två grupper av gymnasier, vilkas ombildning till statliga läroverk beslöts vid 1954, respektive 1955 års riksdag. Mot överstyrelsens förslag i denna del har *statskontoret* ingen invändning.

Av de elva lektorstjänsterna under p u n k t e n 3 avses, som av det föregående framgått, två för Göteborg, tre för Nederkalix, två för Stockholm (Kärrtorp), tre för Sundsvall och en för Lund.

Tre av de under p u n k t e n 5 upptagna tjänsterna avses för högre allmänna läroverket i Malmberget. *Överstyrelsen* erinrar, att detta läroverk i samband med gymnasiets förstatligande erhållit tre lektorstjänster. Från och med budgetåret 1954/55 har vid läroverket vid sidan av en tidigare befintlig reallinje inrättats även en latinlinje, som läsåret 1956/57 kommer att vara fullt utbyggd. Med hänsyn härtill föreslår överstyrelsen inrättande av tre nya lektorstjänster vid detta läroverk. Vidare anmäler överstyrelsen, att den liksom i sina anslagsäskanden för tidigare år gjort en undersökning rörande behovet av nya lektorstjänster vid läroverk med litet antal dylika tjänster i förhållande till antalet klassavdelningar. Denna

undersökning har givit till resultat, att det enligt överstyrelsens bedömande normalt borde inrättas 37 nya lektorstjänster. Motiveringen härtill är dels den allmänna ökningen av antalet gymnasieavdelningar, dels ock det förhållandet, att vissa läroverk hittills haft ett icke önskvärt underskott i sin lektorsrepresentation. Överstyrelsen inskränker sig emellertid till att föreslå inrättande av endast 21 av de beräknade 37 tjänsterna.

Statskontoret uttalar, att det bör kunna anstå till budgetåret 1957/58 med inrättandet av en sju lektorstjänst vid läroverket i Malmberget. Vad angår övriga under denna punkt föreslagna 21 lektorstjänster anser sig statskontoret kunna tillstyrka endast 15.

I fråga om de under p u n k t e r n a 6 o c h 7 upptagna förslagen anför *överstyrelsen* bland annat följande.

Överstyrelsen redovisade i föregående års *petita* sin syn på frågan om tillämpningen av de beräkningsgrunder, som man beträffande antalet ordinarie tjänster enats om i den s. k. läraröverenskommelsen. De nya överväganden angående behovet av ämneslärare i olika lönegrader, vilka förra året ansågs nödvändiga för att skapa klarare grunder på detta område och vilka föregått Kungl. Maj:ts nyssnämnda beslut, synes, såvitt överstyrelsen har sig bekant, icke ha resulterat i något klarläggande på de punkter, som varit föremål för olika tolkning.

Överstyrelsen har beräknat behovet av adjunktstjänster i Ca 29 rent matematiskt på samma sätt som i sina anslagsäskanden för innevarande budgetår och funnit, att det vid tillämpning av läraröverenskommelsen och under förutsättning av bifall till överstyrelsens förslag om 24 nya lektorstjänster (punkten 5) erfordras 379 nya adjunktstjänster i Ca 29. Vid en undersökning läroverk för läroverk har överstyrelsen funnit, att samtliga dessa tjänster kan placeras.

En av överstyrelsen verkställd beräkning av hur många adjunktstjänster i Ca 27 (ämneslärarinnetjänster i Ca 25), som enligt de i läraröverenskommelsen angivna grunderna erfordras under nästa budgetår, har givit vid handen, att nuvarande antal 1 350 kan minskas med 50.

Vid förhandlingar med överstyrelsen i samband med 1953 års *petita*-arbete anhöll läroverkslärarnas riksförbund, att överstyrelsen i sina *petita* för budgetåret 1954/55 måtte föreslå, att av de befordringstjänster — utöver redan avtalade 150 tjänster i Ca 29 — som på grundval av överstyrelsens beräkningar ytterligare borde inrättas, ett antal måtte utbytas mot ämneslärarinnetjänster i lönegrad Ca 27. Förslaget, som icke föranledde någon åtgärd från Kungl. Maj:ts sida, upprepades i överstyrelsens anslagsäskanden för innevarande budgetår och upprepas nu i tillämpliga delar för budgetåret 1956/57.

Statskontoret föreslår såsom lämplig beräkningsgrund i fråga om antalet adjunktstjänster i Ca 29, att detta antal ökas i proportion till ökningen av antalet klassavdelningar i gymnasiet och realskolans två högsta klasser. Om denna beräkningsgrund, som föreslogs av statskontoret även för inne-

varande år (prop. 1955:1: VIII, s. 368 f.) godtages, bör antalet tjänster ökas med 113. Statskontoret förutsätter därvid inrättande i anledning av överstyrelsens förslag under punkten 5 av sammanlagt 17 lektorstjänster. Om statskontorets förslag beträffande antalet tjänster i Ca 29 accepteras, finnes enligt statskontorets mening icke anledning att närmare överväga överstyrelsens hemställan om utbyte av adjunktstjänster mot befodrings-tjänster för ämneslärarinnor.

I fråga om antalet adjunktstjänster i Ca 27 (ämneslärarinnor i Ca 25) uttalar statskontoret, att överstyrelsens beräkningar och överväganden härvidlag undandrar sig statskontorets bedömande.

Ö v n i n g s s k o l l ä r a r e. Beträffande de vid statens normalskola placerade övningskollärartjänsterna i Ca 25 (f. n. fyra) ifrågasättes icke någon ändring.

Ö v n i n g s l ä r a r e. *Skolöverstyrelsen* föreslår inrättande av sammanlagt 84 nya ordinarie övningslärtjänster. I en del av dessa tjänster ingår fyllnadstjänstgöring, och överstyrelsen påpekar, att timantal och skolor för dylik tjänstgöring kan variera från det ena året till det andra. Överstyrelsen uttalar, att det icke torde föreligga någon risk för att de föreslagna tjänsterna icke skulle motsvara ett varaktigt behov, enär ett betryggande timunderlag finnes. Beträffande den definitiva placeringen av de föreslagna tjänsterna på olika skolor förutsätter överstyrelsen, att det liksom hittills skall få ankomma på överstyrelsen att meddela beslut. De föreslagna nya tjänsterna fördelar sig på olika ämnen och lönegrader på följande sätt:

- 2 i teckning i lönegraden Ca 23,
- 7 i teckning eller teckning och manlig slöjd i lönegraden Ca 22,
- 12 i musik i lönegraden Ca 24,
- 2 i musik i lönegraden Ca 22,
- 23 i gymnastik med lek och idrott i lönegraden Ca 23,
- 9 i gymnastik med lek och idrott i lönegraden Ca 22,
- 16 i hushållsgöromål (hemkunskap) eller hushållsgöromål (hemkunskap) och kvinnlig slöjd i lönegraden Ca 19,
- 4 i manlig slöjd i lönegraden Ca 18 eller 16,
- 9 i kvinnlig slöjd i lönegraden Ca 18.

Statskontoret har icke funnit anledning till erinran mot överstyrelsens beräkningar rörande behovet av ordinarie övningslärtjänster.

S k o l s k ö t e r s k o r. Vid de allmänna läroverken finnes nu 11 tjänster som ordinarie skolsköterska, alla placerade i lönegraden Ca 14. *Skolöverstyrelsen* upprepar i sina anslagsäskanden för nästa år ett även för innevarande budgetår framfört förslag om inrättande av ytterligare sju dylika tjänster och framhåller därvid ånyo, att det under senare år visat sig allt svårare att erhålla kompetenta sköterskor för tjänstgöring på deltid. I särskild skrivelse den 6 september 1955 föreslår överstyrelsen vidare — såvitt

nu är i fråga — uppflyttning av skolskötersketjänsterna vid de allmänna läroverken från Ca 14 till Ca 16.

Statskontoret avstyrker den föreslagna utökningen av antalet heltidsanställda sköterskor.

V a k t m ä s t a r e. Från och med budgetåret 1954/55 förstärktes den statliga vaktmästarorganisationen vid de allmänna läroverken genom inrättande av nya tjänster till ett antal motsvarande tjugo heltidstjänster samt genom uppflyttning i högre lönegrad av ytterligare ett betydande antal tjänster. Därjämte ordinariesattes åtskilliga tjänster. Från och med innevarande budgetår har ytterligare sju tjänster inrättats, varjämte fem halvtidstjänster förändrats till heltidstjänster och tre tjänster flyttats upp från lönegrad Ca 11 till Ca 12. *Skolöverstyrelsen* redovisar i sina anslagsäskanden för nästa budgetår åtskilliga av lokalstyrelser och rektorer vid de olika läroverken gjorda framställningar om ändringar i vaktmästarorganisationen. Flertalet av dessa anser sig överstyrelsen böra tillstyrka. Vidare erinrar överstyrelsen om att den förra året och året dessförinnan vidtagna förstärkningen av vaktmästarorganisationen icke fått den omfattning, som överstyrelsen i en särskild utredning föreslagit. Med hänsyn till anbefalld återhållsamhet vid äskande av medel anser sig överstyrelsen emellertid endast i begränsad utsträckning och vid läroverk, där lärjungeantalet visat en utpräglad tendens att stiga, böra upprepa de förslag, som hittills icke vunnit bifall. Med övriga tidigare föreslagna förändringar av vaktmästarorganisationen anses böra anstå till ett kommande år. Såvitt angår ordinarie tjänster innebär överstyrelsens förslag följande.

1. Ordinariesättning i Ca 10 av en vaktmästartjänst i Ce 10 vid ettvarvt av följande läroverk, nämligen högre allmänna läroverket för flickor i Häl-singborg, samrealskolan i Hyltebruk, samrealskolan i Valdemarsvik och samrealskolan i Vännäs.

2. Uppflyttning från Ca 10 till Ca 11 av en vaktmästartjänst vid högre allmänna läroverket i Vänersborg, en vid samrealskolan i Arboga och en vid samrealskolan i Höör.

3. Uppflyttning från Ca 11 till Ca 12 av en vaktmästartjänst vid sam-realskolan i Ulricehamn och en vid samrealskolan i Vetlanda.

Statskontoret anser, att skolöverstyrelsens nu ifrågavarande förslag icke bör tillmötesgås.

**Arvoden och särskilda ersättningar,
bestämda av Kungl. Maj:t**

Anslagsposten är för innevarande budgetår uppförd med 2 202 700 kronor.

Skolöverstyrelsen föreslår, anvisande av följande belopp under de särskilda delposterna:

	Belopp kronor	Ökning kronor
a) Arvoden åt skolläkare m. m.	854 700	191 700
b) Arvoden åt bibliotekarier	276 000	5 000
c) Särskilda arvoden vid läroverk med lärarkurs	1 449 000 ¹⁾	199 000
d) Särskilda arvoden vid statens aftonskola	20 800	3 300
e) Arvode åt biträdande föreståndarinna	1 200	—

I fråga om bakgrunden till och den närmare motiveringen för skolöverstyrelsens förslag beträffande de olika delposterna må här anföras följande.

Skolläkare m. m. Ur denna delpost bestrides kostnaderna för arvoden åt såväl skolläkare som deltidsanställda skolsköterskor. Vad först angår skolläkarna erinrar överstyrelsen om att de nuvarande grunderna för beräkning av skolläkarnas arvoden gällt sedan budgetåret 1952/53. Under hänvisning till en av skolöverläkaren upprättad promemoria föreslår överstyrelsen dels en uppräknig av nuvarande arvodesbelopp med 25 procent, dels införande av en särskild ersättning för arbetet med elevernas arbetsböcker uppgående till 2 kronor 50 öre per arbetsbok. Förslaget gäller icke blott de allmänna läroverken utan även högre kommunala skolor, folk- och småskolor, folkhögskolor samt folk- och småskoleseminarier. Kostnaderna för arvoden åt skolläkarna vid de allmänna läroverken beräknar överstyrelsen för nästa budgetår till 583 700 kronor, varav 60 000 kronor för utskrivning av arbetsböcker.

Ur den av skolöverläkaren upprättade promemorian inhämtas bland annat följande.

Den skolhygieniska verksamheten har ställts inför allt större krav på omfattning och kvalitet. Skolläkarna rådfrågas allt mera av målsmännen, och skolläkarmottagningarna tar allt längre tid i anspråk dels beroende härpå, dels beroende på att samarbetet mellan lärare och skolläkare visar en tendens att öka. Den mentalhygieniska övervakningen av eleverna, som ofta sker i samråd mellan skolornas medicinalpersonal och lärarna, har på senare år tagit rätt mycket tid i anspråk för båda parter. Vissa disciplinproblem har också en medicinsk aspekt, och samrådet i dylika sammanhang mellan lärarna och skolläkarna är mycket tidskrävande. Här må särskilt nämnas, att skolläkarna ganska ofta numera kallas till kollegiesammanträden rörande frågor som här avses. Vidare må anföras, att övervakningen av de talrika kontrollbarnen i skolorna fordrar en allt större arbetsinsats från skolläkarnas sida liksom också frågor som tuberkulinprövning och vaccination emot tuberkulos. Även åt frågor rörande sexualundervisningen, som numera är av obligatorisk karaktär i alla skolformer, måste skolläkarna ägna mera ingående uppmärksamhet än förut. Samrådet med lärarna är här säkerligen av största värde för eleverna. De yttre förhållandena av hygienisk innebörd i skolorna kräver numera icke ringa arbete från medicinal-

¹ I detta belopp ingår icke kostnaderna för den utökning av lärarkursorganisationen, som överstyrelsen föreslagit i en särskild framställning.

personalens sida. Frågor som dem om toaletthygien, tvätt- och dricksanordningar, hygien vid skolmåltidsverksamheten m. m. har under de senaste åren i samband med det intensifierade epidemibekämpandet medfört betydligt ökat arbete för skolläkare och skolsköterskor.

Skolläkarnas arvoden måste i betraktande av det arbete läkarna utför betecknas som synnerligen blygsamma. I likhet med Svenska Läkarförbundet föreslår skolöverläkaren därför, att skolläkararvodena vid de allmänna och kommunala läroverken, folk- och småskolorna, högre folkskolorna samt seminarierna uppräknas med 25 procent.

En av de viktigaste anledningarna till föreliggande svårighet att få sökande till skolläkartjänsterna och till att skolläkarna anser sig vara ekonomiskt missgynnade är den, att utfärdandet av läkarintygen i arbetsböckerna icke honoreras med särskilt arvode per utfärdad arbetsbok.

Skolläkarnas befattning med arbetsböckerna har med den utformning gällande författningar har blivit alltmera betungande och antalet arbetsböcker har stigit. I en medelstor skola med 700—800 elever kan beräknas, att årligen på många håll omkring 150—200 arbetsböcker måste utfärdas. Om skolläkarna som hittills icke honoreras per utfärdad arbetsbok, blir lönesättningen för dem sådan, att den icke motsvarar berättigade krav på rättvisa, emedan antalet arbetsböcker i en del skolor är mycket stort men i andra väsentligt mindre. Skolöverläkaren föreslår införande av en ersättning av två kronor 50 öre för varje utfärdad arbetsbok.

I fråga om arvoden å de deltidanställda skolsköterskorna erinrar överstyrelsen om sitt förslag om inrättande av sju nya heltidstjänster för skolsköterskor. Vid bifall till detta förslag kan medelsbehovet för arvoden å deltidanställda sköterskor enligt överstyrelsen beräknas till 271 000 kronor. Trots de nya heltidstjänsterna uppkommer sålunda en kostnadsökning med 16 000 kronor. Därest förslaget om nya heltidstjänster icke bifalles blir kostnadsökningen i stället 47 000 kronor och medelsbehovet sålunda 302 000 kronor.

Statskontoret uttalar, att frågan om förbättring av skolläkararvodena torde komma att bli föremål för förhandlingar. Ämbetsverket anser sig därför icke böra ingå på en närmare prövning av överstyrelsens förslag i denna del.

Bibliotekarier. Ökningen under denna delpost är föranledd av den beräknade ökningen av lärjungeantalet i de allmänna läroverken samt det fortsatta förstatligandet av de kommunala gymnasierna.

Läroverk med lärarkurs. I det föregående har en redogörelse lämnats för överstyrelsens förslag om utökning av antalet utbildningsplatser vid de egentliga lärarkurserna. Vid ett bifall till detta förslag uppkommer under förevarande delpost vissa merkostnader, som beräknas till i runt tal 590 000 kronor, däri inberäknat kostnaderna för den del av utökningen, som redan genomförts.

En ökning av antalet utbildningsplatser i de egentliga lärarkurserna förutsätter ett ökat antal deltagare även i de förberedande kurserna, vilket medför ökade kostnader för de i dessa kurser ingående övningarna i munt-

lig framställning samt röst- och talvård. Vid den föreslagna ökningen av antalet lärarkandidater synes denna kostnadsökning i anslutning till skolöverstyrelsens beräkningar kunna uppskattas till 8 000 kronor.

På grund av ändringar i timtaxan stiger ersättningarna till de lärare i läroämnena, som vid läroverk med praktisk lärarkurs är berättigade till särskilt arvode motsvarande timarvode för två veckotimmar. Överstyrelsen beräknar, att detta vid nuvarande lärarkursläroverk medför en kostnadsökning av omkring 75 000 kronor.

Enligt vad som förutsatts vid inrättandet av den första lärarhögskolan (prop. 1954: 209) skall till denna knytas ett antal s. k. samverkande läroverk för ämneslärarkandidaternas praktiska utbildning. Styrelsen för lärarhögskolan har föreslagit, att högre allmänna läroverket på Kungsholmen från och med budgetåret 1956/57 skall tjänstgöra som dylikt samverkande läroverk.

Enligt styrelsens förslag skall, i likhet med vad som gäller vid läroverk med egentlig lärarkurs, rektor samt ordinarie och extra ordinarie lärare i läroämnena uppbära avlöningsförstärkning med belopp motsvarande timlärarersättning för 2 veckotimmar (TA-arvode). Vid högre allmänna läroverket på Kungsholmen beräknas omkring 40 lärare på dylikt sätt bli berättigade till avlöningsförstärkning budgetåret 1956/57. Kostnaderna här för anses av överstyrelsen kunna uppskattas till i runt tal 75 000 kronor.

De sammanlagda föreslagna kostnadsökningarna under denna delpost kan sålunda uppskattas till omkring 750 000 kronor.

Statens aftonskola. Med utgångspunkt i det för innevarande läsår beräknade antalet läraravdelningar och den för samma år beräknade omfattningen av undervisningen i veckotimmar beräknar överstyrelsen — som icke ifrågasätter någon ändring i gällande arvodesgrunder — medelsbehovet under denna delpost till 20 800 kronor.

Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal

Denna anslagspost är nu uppförd med 22 525 000 kronor.

Beräkning av totalbehovet av ämneslärare. Som av det föregående framgått räknar överstyrelsen för nästa budgetår med att ökningen av antalet klassavdelningar kommer att medföra en ökning av behovet av lärarkrafter motsvarande minst 228 heltidstjänster.

Då överstyrelsen samtidigt föreslagit en ökning av antalet ordinarie heltidstjänster med 399 (bortsett från vissa rektorstjänster) kan antalet icke-ordinarie heltidstjänster nästa budgetår beräknas minska med 171 till 673, vartill emellertid kommer ett behov av vikarier, som överstyrelsen uppskattar till 625. I runt tal beräknas därför ett totalbehov av 1 300 icke-ordinarie lärare i teoretiska och praktiska läroämnena föreligga nästa år.

Av dessa lärare beräknas 353 fördela sig på extra ordinarie tjänster på

sätt framgår av följande sammanställning, medan återstoden utgöres *dels* av folkskollärare i Ce 23, *dels* av lärare i den reglerade befordringsgången samt av extra lärare eller timlärare med eller utan föreskriven behörighet, var till kommer undervisning, som fullgöres av annan lärare som tilläggs-timmar.

Tjänst	Beräknat antal
Adjunkter i Ce 27	100
Ämneslärarinnor i Ce 25	30
Adjunkter i Ce 29 (s. k. bristtjänster)	150
Lektorer i Ce 31 (s. k. utbytestjänster)	20
Adjunkter i Ce 29 eller Ce 27 (s. k. utbytestjänster)	50
Övningsskollärare i Ce 25	3

Vid sidan av nu redovisade beräkningar i stort av behovet av ämneslärare nästa budgetår anför överstyrelsen två omständigheter, som kan väntas påverka medelsbehovet, ehuru i så ringa grad att någon särskild hänsyn därtill icke behövt tagas vid nämnda beräkningar. Överstyrelsen anför i huvudsak följande.

Överstyrelsen har i annat sammanhang antytt den situation, som under läsåret 1956/57 beräknas uppstå med avseende på bland annat de lärjungar, som efter att ha underkänts i studentexamen önskar gå om högsta ringen sistnämnda läsår. Den nya gymnasiereformen berör nämligen från och med läsåret 1956/57 även högsta ringen, varför särskilda åtgärder behöver övervägas för att motverka de olägenheter, som den ändrade ämnesgrupperingen skulle medföra för dessa lärjungar. Överstyrelsen ämnar senare, då läget kan överblickas, inkomma med förslag till erforderliga åtgärder. Det ökade medelsbehovet kan ännu icke uppskattas. Vid högre allmänt läroverk torde emellertid här berörda kostnader böra bestridas ur allmänna läroverkens anslagspost till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal.

Genom beslut av 1953 och 1954 års riksdag skall statsbidrag utgå för viss stödundervisning åt elever, som från enhetsskolan övergått till annat gymnasium än försöksgymnasium. Överstyrelsen beräknar ca 25 veckotimmar för denna stödundervisning. Kostnaderna härför beräknas uppgå till omkring 20 000 kronor.

I fråga om vissa av de olika lärarkategorierna anför överstyrelsen följande.

Adjunkter i Ce 27 och ämneslärarinnor i Ce 25. Antalet av dessa tjänster har överstyrelsen beräknat med utgångspunkt i läraröverenskommelsens bestämmelse, att befordran till lönegraden Ce 27 respektive Ce 25 normalt skall kunna påräknas tre respektive fyra år efter uppnåendet av slutgraden i den reglerade befordringsgången. Överstyrelsens beräkning innebär, att antalet adjunktstjänster beräknas minska med 20 och antalet ämneslärarinnetjänster likaså med 20.

Lektorer i Ce 31 och adjunkter i Ce 27 (utbytestjänster). Av de 15 nu inrättade extra ordinarie lektorstjänsterna är 10 besatta. Under hänvisning till att gymnasieorganisationen ökat starkt och att försöksgymnasierna, på vilka bestämmelserna om utbytestjänster enligt överstyrelsens mening också bör göras tillämpliga, tillkommit, sedan utbytestjänsterna inrättades, föreslår överstyrelsen, att antalet extra ordinarie lektorstjänster ökas från 15 till 20 från och med budgetåret 1956/57.

För att utbytestjänst skall kunna ersätta ordinarie tjänst fordras, att den senare tjänsten varit ledigförklarad minst två gånger under loppet av minst ett år utan att kunna besättas med ordinarie innehavare. Överstyrelsen uttalar, att uppfyllandet av detta villkor i många fall medför en tidsutdräkt, som spolierar en annars förefintlig möjlighet att råda bot på en besvärlig lärarbristsituation. Som exempel anföres nyinrättade ordinarie tjänster i naturvetenskapliga ämneskombinationer vid vissa norrländska läroanstalter. Under nu rådande förhållanden ifråga om lärartillgång anses även ett ledigkungörande, som upprepas inom kortare tidrymd än ett år och som icke lockar sökande, i många fall till fulla bekräfta omöjligheten att för närvarande besätta tjänsten med ordinarie innehavare, varför utbytestjänst, utan så långt dröjsmål som ett år, enligt överstyrelsens mening bör kunna få komma i fråga.

Överstyrelsen hänvisar till att i de den 30 juni 1955 utfärdade allmänna försöksskolebestämmelserna föreskrivits, att ordinarie tjänst på enhetskolans högstadium i vissa fall må kunna ersättas med utbytestjänst, ehuru här ifrågavarande villkor icke blivit uppfyllt, och föreslår, att bestämmelserna rörande utbytestjänsterna vid de allmänna läroverken m. fl. läroanstalter ges motsvarande formulering.

Folkskollärare i Ce 23. Genom beslut den 27 maj 1955 bestämde Kungl. Maj:t antalet extra ordinarie folkskollärartjänster i lönegrad Ce 23 vid de allmänna läroverken från och med den 1 juli 1955 till 400. Om behovet av tjänster av detta slag under nästa budgetår anför överstyrelsen följande.

Antalet folkskollärartjänster i Ce 23 i realskolan skall beräknas med utgångspunkt huvudsakligen i klasserna 1⁵, 2⁵ och 1⁴ (prop. 1954: 149, s. 27; statsutskottets utlåtande 1954: 139, s. 69—70). Enligt den s. k. läraröverenskommelsen ligger antalet lärartimmar i klasserna 4⁵, 3⁴, 5⁵, 4⁴ och gymnasiet till grund för beräkningen av rektors- och lektorstjänsterna samt av adjunktstjänster i Ca 29 och ämneslärarinnetjänster i Ca 27. Det bör sålunda observeras, att, om man bortser från ledigheter och vakanser, klasserna 3⁵ och 2⁴ ensamma utgör underlag för samtliga övriga lärartjänster, d. v. s. alla adjunktstjänster i Ca 27, ämneslärarinnetjänster i Ca 25 samt icke ordinarie tjänster inom och utom den reglerade befordringsgången. Det är uppenbart, att fullständig klarhet först måste vinnas beträffande de olika avtalens rätta innebörd, då det gäller antalet tjänster av vissa slag, för att därefter det utrymme skall kunna beräknas, vilket kan disponeras för tjänster av andra slag. Då oklarhet emellertid råder i dessa av-

seenden och då frågan om realskolans anordnande som treårig, vilket skulle rycka undan grunden för 23-gradstjänsterna vid denna skolform, är föremål för särskild utredning, anser överstyrelsen det för närvarande icke möjligt att ta ställning till frågan om antalet extra ordinarie folkskollärartjänster i lönegrad Ce 23 budgetåret 1956/57.

Vad skolöverstyrelsen förordat angående antalet icke-ordinarie lärare i läroämnena samt dispositionen av bristtjänster och utbytestjänster har icke givit statskontoret anledning till annan erinran än att antalet utbytestjänster i lektorslönegrad enligt ämbetsverkets mening bör bibehållas oförändrat. Förslaget att bestämmelserna för utbytestjänster vid de allmänna läroverken m. fl. läroanstalter bringas i överensstämmelse med vad som gäller enligt de allmänna försöksskolebestämmelserna tillstyrkes av statskontoret.

Övningslärare. Med utgångspunkt i den motsedda ökningen i antalet avdelningar beräknar skolöverstyrelsen, att undervisningens omfattning under nästa budgetår kommer att öka på sätt framgår av följande sammanställning.

Ämne	Beräknat antal veckotimmar 1956/57	Ökning
Teckning och välskrivning	7 940	440
Musik	6 980	790
Gymnastik med lek och idrott	13 790	1 040
Manlig slöjd	6 100	510
Kvinnlig slöjd	4 430	243
Hemkunskap och hushållsgöromål	4 700	940

Ökningen av antalet veckotimmar i de olika ämnena är till väsentlig del en automatisk följd av tillkomsten av nya avdelningar. Överstyrelsen föreslår emellertid även viss icke-automatisk utökning av timtalen. I fråga om beräkningen av behovet av veckotimmar inhämtas av handlingarna följande.

Antalet veckotimmar i frivillig teckning är nu maximerat till 79, varav 78 vid de fullt utbildade högre allmänna läroverken och en vid statens aftonskola. Av den för nästa budgetår begärda ökningen i teckning och välskrivning avser 434 timmar den obligatoriska undervisningen samt välskrivning utanför timplanen. Denna ökning är automatisk. Återstående sex veckotimmar avser undervisningen i frivillig teckning, och denna ökning är föranledd av att antalet fullt utbildade högre allmänna läroverk från och med nästa budgetår kommer att stiga med sex.

I fråga om musik avser 200 av de beräknade nya veckotimmarna den obligatoriska undervisningen och 590 timmar undervisningen i instrumentalmusik (frivilligt ämne). Av ökningen beträffande sistnämnda undervisning motsvarar 140 timmar automatisk ökning och 450 timmar det antal, som erfordras, för att anspråken på ökad tilldelning vid skolor, som tidigare icke begärt timmar i förhållande till elevantalet, icke skall medföra en standardsänkning för övriga skolor.

För vanlig schemabunden gymnastik beräknas en automatisk ökning med 750 veckotimmar och för organisationen av friluftsverksamheten likaledes en automatisk ökning med 40 veckotimmar. Det långvariga byggnadsstoppet för gymnastiksalar och den samtidigt ökade tillströmningen av elever till de högre läroanstalterna har lett till att ett stort antal läroverk numera ej har tillräckliga gymnastiklokaler för vanlig gymnastikundervisning. Överstyrelsen finner därför behovet av ytterligare medel för anordnande av hållningsgymnastik starkt ökat och räknar med en ökning av antalet veckotimmar härför med 100. Av samma skäl finner överstyrelsen det önskvärt, att medel beräknas till undervisning, som gymnastiklärarna frivilligt åtar sig utanför timplanen. För detta ändamål räknar överstyrelsen med ett behov av 150 veckotimmar.

Av ökningen av timtalet i manlig slöjd avser 460 timmar den obligatoriska undervisningen och 50 timmar undervisningen i frivillig slöjd. I denna ökning ingår beräknat antal veckotimmar (175 respektive 8) vid ett mindre antal skolor, vilka på grund av lokalsvårigheter eller lärarbrist erhållit anstånd med anordnande av undervisning i ämnet, men vilka förväntas ha fått till stånd undervisningen nästa läsår. Vad angår den kvinnliga slöjden anses behov föreligga att utöka undervisningen i frivillig kvinnlig slöjd med 20 veckotimmar. Härtill kommer en automatisk ökning för nämnda undervisning med 3 timmar och för den obligatoriska med 220 timmar.

Vad slutligen angår hemkunskap och hushållsgöromål beräknas en automatisk ökning med 740 veckotimmar. I denna ökning ingår erforderligt antal timmar vid omkring tjugo skolor, vilka fått anstånd med anordnande av undervisningen men förväntas ha fått till stånd sådan undervisning nästa läsår. Vidare förnyar överstyrelsen tidigare gjorda framställningar om att klassavdelning i viss utsträckning skall få delas vid undervisning i hemkunskap. Härför beräknas 200 veckotimmar vara erforderliga.

Statskontoret kan beträffande antalet veckotimmar i övningsämnen icke tillstyrka annan ökning utöver den automatiska än ytterligare 50 timmar för hållningsgymnastik samt 6 timmar för undervisning i frivillig teckning.

Vaktmästare. Som av det föregående framgått har överstyrelsen föreslagit en förstärkning av vaktmästarorganisationen. I vad angår anslagsposten till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal innebär överstyrelsens förslag inrättande av en extra ordinarie vaktmästartjänst vid ett vart av följande läroverk, nämligen högre allmänna läroverket för gossar i Hälsingborg, högre allmänna läroverken i Enköping, Jönköping, Karlskoga, Katrineholm, Luleå, Nässjö, Söderhamn, Trollhättan, Varberg och Åmål samt samrealskolan i Karlsborg. Samtidigt föreslås, som framgått av det föregående, ordinariesättning av fyra vaktmästartjänster i Ce 10. Vid bifall till överstyrelsens förslag skulle under budgetåret 1956/57 antalet extra ordinarie vaktmästartjänster i jämförelse med nuvarande förhållanden ökas med åtta.

Statskontoret tillstyrker, att ytterligare högst fyra tjänster inrättas i Ce 10, varav en vid gossläroverket i Hälsingborg och en vid läroverket i Karlskoga.

Skolkuratorer. I skrivelse den 7 februari 1953 framlade *skolöverstyrelsen* en utredning rörande kuratorsinstitutionen vid de högre skolorna. Överstyrelsen framhöll i denna, att överstyrelsen kunnat följa kuratorsverksamheten vid några skolor och alltmer styrkts i sin uppfattning, att denna verksamhet vore ytterst värdefull och borde utvidgas. Samtidigt hade emellertid överstyrelsen insett nödvändigheten av att åt innehavarna av kuratorsbefattningarna beredes så betryggande anställnings- och avlöningsvillkor, att väl utbildade sökande till befattningarna kommer att stå till förfogande. Skolväsendets nuvarande rörlighet, inriktningen på försöksverksamheten och på provisoriska reformer i olika avseenden gjorde, att överstyrelsen icke varit beredd att föreslå en definitiv utformning av kuratorsverksamheten. De förslag, överstyrelsen framlagt i skrivelsen, angåves huvudsakligen taga sikte på att ge bättre underlag för en gynnsam utveckling än nuvarande, mera lösliga och för befattningshavarna i stort sett mindre tillfredsställande förhållanden. Överstyrelsens förslag har hittills icke föranlett någon framställning av Kungl. Maj:t till riksdagen (se prop. 1954: 103, s. 29 f. och 34). Frågor om anslag till kuratorsverksamhet vid de allmänna läroverken får därför med riksdagens medgivande nu liksom tidigare av Kungl. Maj:t bedömas från fall till fall.

I sina anslagsäskanden för nästa budgetår hänvisar skolöverstyrelsen till nyssnämnda utredning och uttalar, att denna, därest den icke anses kunna ligga till grund för ett beslut i ämnet, skyndsamt bör ses över. I avvaktan på en översyn bör enligt överstyrelsens mening för nästa budgetår beräknas ett belopp av 90 000 kronor till avlöning åt kuratorer och kuratorspraktikanter.

I ämnet har vidare *skolöverstyrelsen* och *socialstyrelsen* gemensamt inkommit med en skrivelse, varjämte framställningar rörande skolkuratorsverksamheten inkommit från *rektor och föräldraförening vid samrealskolan i Brännkyrka*, *Sveriges elevers centralorganisation* och *Sveriges husmodersföreningars riksförbund*, vilka framställningar alla utmynnar i önskemål om en utbyggnad av skolkuratorsverksamheten.

Statskontoret hänvisar till sitt den 28 februari 1953 avgivna utlåtande angående kuratorsverksamheten vid högre skolor. Härutöver vill statskontoret endast framhålla, att en viss uppräknig av de för ändamålet avsedda medlen torde bli erforderlig vid ett godkännande av propositionen 1955: 209, vilken bland annat gäller ändrad lönegradsplacering för vissa kuratorstjänster.

Biträdeshjälp på rektorsexpeditionerna. För detta ändamål disponeras ur förevarande anslagspost medel enligt grunder, som godkänts av 1953 års riksdag. *Skolöverstyrelsen* anmäler, att den har för avsikt att framdeles överväga frågan om ändring av dessa grunder men att den vid beräkningen av medelsbehovet för nästa budgetår utgår från nuvarande bidragsgrunder. Utökningen av läroverksorganisationen beräk-

nas för nästa budgetår medföra en automatisk kostnadsökning för biträdes-hjälpen. Medan summan av de anslagsbelopp, som överstyrelsen i enlighet med gällande grunder fastställt för de olika skolorna för budgetåret 1954/55, uppgår till i avrundat tal 1 484 100 kronor, beräknas motsvarande siffra för nästa budgetår bli 1 736 000 kronor, varav 1 646 000 kronor beräknas komma att belasta förevarande anslagspost och återstoden anslagsposten till rörligt tillägg.

Särskilda ändamål. För sexualundervisning i form av föreläsningar för lärjungar i det differentierade gymnasiet samt i högsta klassen av inbyggda tekniska linjer disponeras nu ett belopp av 5 200 kronor. Då det differentierade gymnasiet avvecklas helt från och med nästa budgetår, räknar överstyrelsen med en sänkning av det nu anvisade beloppet med 5 000 kronor till 200 kronor.

Till ersättning för vissa institutionsarbeten m. m. disponeras nu 8 000 kronor. Överstyrelsen ifrågasätter icke någon ändring för nästa budgetår.

För examinationer efter läsårets slut synes överstyrelsen räkna med oförändrat belopp 500 kronor.

För frivillig undervisning i maskinskrivning hemställes om en höjning från nuvarande belopp 5 000 kronor till 7 000 kronor med hänsyn till omfattningen av framkomna önskemål om sådan undervisning.

Statskontoret föreslår med hänsyn till höjningen av timarvodet till lärare i maskinskrivning, att medelsanvisningen för frivillig undervisning i detta ämne ökas med 500 kronor.

Departementschefen

Den sedan några år pågående utbyggnaden av den statliga gymnasieorganisationen genom förstatligande av kommunala gymnasier har hittills omfattat 23 gymnasier. Av återstående vid innevarande budgetårs ingång befintliga 17 helt kommunala gymnasier har fyra påbörjat sin verksamhet åren 1947, 1948, 1949 respektive 1950, medan samtliga övriga tillkommit senare. Skolöverstyrelsen har med hänsyn härtill funnit det naturligt, att förstatligandet i fortsättningen sker i något långsammare takt än vad förut varit fallet. Efter en bedömning enligt hittills tillämpade principer av vilka gymnasier som närmast bör komma ifråga till förstatligande, har överstyrelsen funnit sig böra föreslå gymnasierna i Alingsås, Piteå, Sandviken och Trollhättan. Mot utväljandet av dessa fyra har jag icke funnit anledning till erinran, men jag anser mig böra föreslå, att kretsen utökas till att omfatta jämväl gymnasiet i Kungälv, särskilt med hänsyn till att detta gymnasium i mycket hög grad betjänar kommunerna kring staden Kungälv.

Förstatligandet av de angivna fem gymnasierna bör börja med budgetåret 1956/57 eller vid den senare tidpunkt, Kungl. Maj:t bestämmer, och

på sedvanligt sätt tillgå så, att första året första ringen av varje gymnasie-linje förstatligas och därefter successivt en ring om året. Vad beträffar gymnasiet i Piteå, som har en treårig och en fyraårig linje, kommer detta att innebära, att förstatligandet av mot varandra svarande ringar av de båda linjerna icke kommer att ske samtidigt. Då hinder emellertid icke synes möta mot att ordna samläsning mellan en statlig och en kommunal ring, synes det nu påpekade förhållandet icke böra föranleda något undan-tag från det angivna tillvägagångssättet.

Förstatligandet av de kommunala gymnasierna innebär, annorlunda uttryckt, att de samrealskolor, med vilka gymnasierna är förenade, ombildas till högre allmänna läroverk. I samband därmed bör rektorstjänsterna vid samrealskolorna ombildas till rektorstjänster vid högre allmänna läro-verk med placering i lönegraden Cb 14. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att i enlighet med de av riksdagen godkända principerna besluta om tjänsternas inplacering i vederbörliga avlöningsgrupper. Vid ett vart av de nya högre allmänna läroverken bör inrättas två lektorstjänster. Som villkor för omorganisationen bör föreskrivas, att vederbörande kommun skall åtaga sig att tillhandahålla för läroverket erforderliga undervisnings-lokaler jämte inredning och möbelutrustning, bostad åt rektor eller mot-svarande kontant ersättning samt bostad åt erforderlig vaktmästarper-sonal eller, efter Kungl. Maj:ts medgivande i varje särskilt fall, motsva-rande kontant ersättning.

Kostnadsökningen för statsverket under förevarande anslag kan efter fullbordad omorganisation beräknas till omkring 1 375 000 kronor. Å andra sidan uppkommer en besparing under anslaget till Understöd åt vissa kom-munala gymnasier m. m. Under förutsättning att alla nu ifrågavarande gymnasier nått upp till fullt statsbidrag enligt de grunder, som hittills tillämpats, uppgår denna besparing till 450 000 kronor.

Det från kommunalt håll i Arvidsjaur framförda förslaget om inrättande av ett statligt gymnasium i denna ort kan jag icke tillstyrka.

Jag har i det föregående utförligt redovisat skolöverstyrelsens förslag för nästa budgetår beträffande försöks gymnasieorganisationen. Vad först angår försöksgymnasiet i Lund, som enligt 1953 års prin-cipbeslut bör upprättas successivt från och med nästa budgetår, anser jag mig med hänsyn till vad överstyrelsen anfört böra föreslå, att medel från och med nästa budgetår beräknas för påbörjande av verksamheten vid detta gymnasium. Enligt nämnda principbeslut ankommer det på Kungl. Maj:t att besluta om såväl gymnasiets linjeorganisation som dess even-tuella anknytning till befintligt högre allmänt läroverk eller folkskolesemi-narium. Jag torde därför framdeles få återkomma till dessa båda spørsmål. Med hänsyn till att nämnda båda organisationsfrågor påverkar behovet av rektors- och lektorstjänster vill jag dock nämna, att jag räknar med att gymnasiet tills vidare skall förläggas och organisatoriskt anknytas till

folkskoleseminariet i Lund. Jag ifrågasätter därför icke nu inrättande av någon rektorstjänst vid gymnasiet. Däremot bör för gymnasiets behov inrättas en ordinarie lektorstjänst.

Liksom i fråga om gymnasiet i Lund har Kungl. Maj:t beträffande övriga år 1953 beslutade försöksgymnasier av riksdagen erhållit bemyndigande att besluta såväl om linjeorganisation som om eventuell anknytning till befintligt läroverk eller seminarium. Beträffande gymnasierna i Stockholm och Göteborg har överstyrelsen nu föreslagit ändring av hittillsvarande organisatoriska anknytning till högre allmänna läroverket i Enskede respektive folkskoleseminariet för manliga elever i Göteborg. För Stockholmsgymnasiet föreslås, att detta som en självständig läroanstalt skall förläggas till Kärrtorp. Jag räknar med att denna ändring av försöksgymnasiets organisatoriska ställning skall kunna genomföras från och med nästa budgetår och torde framdeles få återkomma härtill. Som överstyrelsen förutsatt torde det få anstå till en senare tidpunkt med att avgöra frågan, huruvida även de avdelningar av gymnasiet, som nu är förlagda till läroverket i Enskede, bör flyttas över till Kärrtorp.

Skolöverstyrelsen har framhållit, att det i de fall då ett försöksgymnasium direkt anknytes till enhetsskolans högstadium uppstår vissa problem beträffande förordnande av samt befogenheter och skyldigheter för rektor vid det statliga gymnasiet. Överstyrelsen anser, att dessa spörsmål bör ytterligare övervägas, och förutsätter, att det skall få ankomma på Kungl. Maj:t att framdeles efter förslag av överstyrelsen utfärda de bestämmelser, som kan visa sig erforderliga. De av överstyrelsen påpekade förhållandena inverkar givetvis även på bedömandet av i vilken lönegrad rektorstjänsten vid ett dylikt, till högstadiet anknutet försöksgymnasium bör placeras. Beträffande gymnasiet i Kärrtorp har överstyrelsen, som förut nämnts, föreslagit lönegraden Cb 14. Jag är emellertid icke beredd att nu taga ställning till denna lönegradsfråga utan föreslår, liksom förra året beträffande Nederkalix, att rektorsfrågan tills vidare provisoriskt löses så, att någon rektorstjänst ej inrättas utan i stället medel anvisas till arvode för uppdraget att bestrida rektorsgöromål vid försöksgymnasiet. Detta arvode torde böra utgå med av Kungl. Maj:t bestämt belopp.

Jag tillstyrker skolöverstyrelsens förslag om inrättande av två lektorstjänster för försöksgymnasiet i Kärrtorp.

Skolöverstyrelsen har — uppenbarligen efter ingående överväganden — ansett sig böra tillstyrka, att försöksgymnasiet i Göteborg från och med nästa budgetår lösgöres från anknytningen till folkskoleseminariet för manliga elever och i stället i lokalt hänseende förlägges till den nya byggnad på Hisingen, som beräknas från och med nästa hösttermin vara färdigställd för samrealskolan i Lundby. Som överstyrelsen anfört måste i detta fall lokala skolorganisatoriska önskemål vägas mot allmänna försökssyn-

punkter. Jag är icke beredd att nu taga ställning till det uppkomna organisationsproblemet utan torde framdeles i annat sammanhang få återkomma till detsamma. Jag vill emellertid i anslutning till vad skolöverstyrelsen anfört framhålla, att ett tillfredsställande underlag för frågans bedömning knappast kan anses föreligga, förrän högstadiets organisation inom de berörda försöksområdena i vederbörlig ordning tagits upp till ingående behandling.

Därest Kungl. Maj:t framdeles beslutar någon ändring i Göteborgsgymnasiets anknytning till folkskoleseminariet, uppkommer eventuellt frågan om inrättande av en särskild rektorstjänst för gymnasiet. Jag förordar, att i dylikt fall samma provisoriska lösning kommer till stånd som ifråga om gymnasiet i Kärrtorp. För Göteborgsgymnasiets räkning föreslår jag inrättande från och med nästa budgetår av två lektorstjänster.

I fråga om övriga försöksgymnasier har skolöverstyrelsen redovisat den för nästa läsår beräknade linjeorganisationen och föreslagit inrättande av de nya lektorstjänster, som anses erforderliga för denna organisation. Överstyrelsens förslag i denna del har icke givit mig anledning till erinran, och jag tillstyrker därför inrättande från och med nästa budgetår av tre lektorstjänster i Nederkalix och tre i Sundsvall. Däremot ifrågasätter jag icke för närvarande inrättande av någon rektorstjänst i Cb 14 i Nederkalix.

De i det föregående redovisade uppgifterna angående den s. k. provårskon visar enligt min mening tydligt, att en utökning av antalet utbildningsplatser för lärarkandidater är ofrånkomlig. Vad först angår den av överstyrelsen föreslagna — och delvis redan genomförda — utökningen av antalet platser vid redan befintliga egentliga lärarkurser, har överstyrelsen som förutsättningar för att denna utökning skall kunna genomföras angivit, dels att vederbörande rektor helt befrias från undervisningsskyldighet, dels att anslagsmedlen till biträdeshjälp ökas med 350 kronor för varje lärarutbildningsanstalt, dels att samtliga ordinarie adjunktstjänster vid läroverk med egentlig lärarkurs hänföres till lönegraden Ca 29.

För egen del vill jag framhålla, att det synes mig angeläget, att varje rektor — inte minst den som tjänstgör vid en lärarutbildningsanstalt — bibehåller egen, direkt kontakt med undervisningsarbetet. Jag anser mig dock böra såtillvida gå överstyrelsen till mötes, att jag föreslår, att möjligheten öppnas för en nedsättning till tre veckotimmar av undervisningsskyldigheten för rektor vid allmänt läroverk med egentlig lärarkurs. Jag föreslår samtidigt, att de särskilda belopp till ersättning åt biträdeshjälp på rektorsexpeditionerna, som nu utgår vid lärarutbildningsanstalterna, höjes med 700 kronor för varje läroanstalt. Däremot kan jag av skäl som framgår av det följande, icke nu förorda, att för riksdagen framlägges förslag med syfte att säkerställa, att lärarkursläroverken erhåller den av överstyrelsen önskade tilldelningen av adjunktstjänster i Ca 29.

Vid bifall till vad jag föreslagit angående lärarkursläroverken räknar jag med att det skall bli möjligt att uppnå den utbildningskapacitet vid de nuvarande egentliga lärarkurserna, som skolöverstyrelsen förutsatt.

Jag delar överstyrelsens uppfattning, att en utökning är nödvändig även av det antal läroanstalter, vid vilka egentlig lärarkurs anordnas. Jag anser mig dock icke böra gå längre än till att föreslå, att egentlig lärarkurs från och med nästa budgetår anordnas vid ytterligare två läroanstalter i stället för av överstyrelsen föreslagna sex. I detta läge är jag icke beredd att taga ställning till vilka läroanstalter, som bör komma ifråga, utan förutsätter, att det får ankomma på Kungl. Maj:t att framdeles efter förslag av skolöverstyrelsen besluta härom. Vad jag nyss anfört angående nedsättning av rektors undervisningsskyldighet samt anvisande av ökade medel till biträdeshjälp, bör givetvis gälla även nu ifrågavarande två lärarutbildningsanstalter. Jag tillstyrker vidare inrättande av två nya lektorstjänster för förbättrande av lektorsrepresentationen vid nya lärarkursläroverk.

Vad jag nu föreslagit innebär, att antalet utbildningsplatser vid egentlig lärarkurs kan beräknas öka från 135 per termin under förra läsåret till omkring 190. Detta motsvarar en årlig utbildningskapacitet av omkring 380 lärarkandidater.

Skolöverstyrelsens beräkning av de direkta kostnaderna för den av överstyrelsen föreslagna utökningen av antalet utbildningsplatser för lärarkandidater har icke givit mig anledning till erinran. Den av mig förordade beskränningen av programmet medför dock en motsvarande kostnadsminskning. Kostnaderna faller icke blott på förevarande anslag — såväl ordinarie och icke-ordinariepost som arvodespost och anslagspost till rörligt tillägg — utan även på anslaget till Avlöningar åt deltagare i praktiska lärarkurser m. m.

För att bästa resultat skall ernås vid den praktiska lärarutbildningen anser överstyrelsen en medelsanvisning av sammanlagt 230 000 kronor erforderlig för anskaffande av teknisk utrustning vid samtliga läroverk och seminarier, där egentlig lärarkurs finnes eller föreslås inrättad. En viss medelsanvisning för ändamålet synes mig önskvärd, och jag föreslår därför anvisande under de allmänna läroverkens omkostnadsanslag av ett belopp av 50 000 kronor till dylik teknisk utrustning. Däremot ifrågasätter jag icke någon särskild medelsanvisning till anordnande av en konferens mellan lärarhögskolans rektor och samtliga lärarkursföreståndare.

I likhet med skolöverstyrelsen räknar jag med att lärarbristen kommer att göra det nödvändigt att även under nästa budgetår tillämpa de besparingsföreskrifter, som meddelats för innevarande år.

Innan jag härefter övergår till frågan om det för nästa budgetår erforderliga antalet ordinarie tjänster av olika slag vid de allmänna läroverken i allmänhet, vill jag anmäla, att jag i det följande vid behandlingen av olika anslagsfrågor berörande det högre undervisningsväsendet

utgår från nuvarande organisation av realskolorna. Jag har alltså funnit mig böra utgå från att det förslag, som kan komma att föreläggas riksdagen med anledning av realskoleutredningens nyligen avlämnade betänkande, endast i relativt obetydlig mån kommer att inverka på de olika statsanslagen för nästa budgetår.

Jag tillstyrker överstyrelsens förslag om inrättande av sammanlagt 22 nya ordinarie lektorstjänster vid de två grupper av läroverk, vilkas utbildning till högre allmänna läroverk beslöts vid 1954 och 1955 års riksdagar, samt av tre lektorstjänster vid läroverket i Malmberget. För förbättring av lektorsrepresentationen tillstyrker jag vidare inrättande av 15 av de av överstyrelsen föreslagna 21 lektorstjänsterna.

Vad angår antalet adjunktstjänster i lönegraderna Ca 29 och Ca 27 torde jag få erinra om att det i förra årets statsverksproposition med hänsyn till uppkomna, helt olika tolkningar av den s. k. läraröverenskommelsen förutsattes, att nya överväganden i kontakt med vederbörande organisationer måste ske, innan det vore möjligt att taga ställning till behovet av ämneslärare i olika lönegrader. De överväganden, som lett till fastställandet för innevarande budgetår av antalet tjänster, har icke gett någon lösning för framtiden på problemet. I detta läge kan jag icke precisera det antal adjunks- och ämneslärarinnetjänster, som erfordras för nästa budgetår. Liksom förra året anser jag ytterligare överväganden erforderliga, och jag förutsätter därför, att det skall få ankomma på Kungl. Maj:t att bestämma antalet av de å personalförteckningen upptagna adjunks- och ämneslärarinnetjänsterna, bortsett från de s. k. bristtjänsterna beträffande vilka jag icke ifrågasätter någon ändring.

I detta sammanhang torde jag jämväl få beröra frågan om rätt för innehavare av kommunal lektorstjänst att övergångsvis samtidigt innehava dylik tjänst och ordinarie statlig adjunktstjänst. I sitt yttrande 1955: 134 har statsutskottet avstyrkt ett motionsvis framställt yrkande om införande av generell rätt till dylik tjänsteförening. Utskottet har därvid uttalat, att en tjänsteförening i vissa fall kan framstå som motiverad som en övergångsanordning under en kortare tid, bland annat med hänsyn till kontinuiteten i undervisningen. I den mån så ansåges påkallat borde därför Kungl. Maj:t äga att i dylika fall vidtaga de åtgärder, som kunde anses erforderliga för en tillfredsställande reglering av frågan. Utskottets uttalande föranledde icke någon erinran från riksdagens sida. I anslutning till vad sålunda förevarit har Kungl. Maj:t i vissa fall även av andra skäl än hänsyn till kontinuiteten i undervisningen, exempelvis bostadsskäl och andra personliga omständigheter, för kortare perioder medgivit tjänsteförening. Det torde få förutsättas, att så skall få ske även i fortsättningen i den mån vägande skäl därför provas föreligga.

Överstyrelsens förslag om inrättande av sammanlagt 84 nya ordinarie övningslärartjänster har icke givit mig anledning till erinran.

Den av överstyrelsen föreslagna utökningen av antalet ordinarie tjänster som skolsköterska kan jag icke tillstyrka liksom ej heller förslaget om uppflyttning i högre lönegrad av befintliga dylika tjänster.

Vad angår ordinarie vaktmästartjänster tillstyrker jag inrättande av en tjänst i lönegraden Ca 10 i stället för motsvarande extra ordinarie tjänst vid högre allmänna läroverket för flickor i Hälsingborg samt vid envar av samrealskolorna i Hyltebruk, Valdemarsvik och Vännäs. Med hänsyn till vad chefen för civildepartementet anfört vid anmälan av för flera huvudtitlar gemensamma frågor föreslår jag vidare dels uppflyttning från lönegraden Ca 10 till Ca 11 av en vaktmästartjänst vid högre allmänna läroverket i Vänersborg samt en vid envar av samrealskolorna i Arboga och Höör, dels ock uppflyttning från Ca 11 till Ca 12 av en vaktmästartjänst vid envar av samrealskolorna i Ulricehamn och Vetlanda.

Skolöverstyrelsens förslag ifråga om skolläkararvoden innebär en generell uppräknig av nu utgående arvoden samt införande av särskild ersättning för arbetet med elevernas arbetsböcker. Motsvarande förslag har framlagts beträffande kommunala flickskolor, kommunala realskolor och praktiska kommunala realskolor, folk- och småskolor, högre folkskolor, folkhögskolor samt folk- och småskoleseminarier.

Bestämmelserna om skolläkararvoden är — liksom i förekommande fall statsbidragsbestämmelserna — rätt olika vid de särskilda skolformerna. Vid de allmänna läroverken utgår arvode i vad gäller läroverk under vissa angivna storleksgränser med ett fast årsbelopp samt därutöver visst belopp per elev. Vid läroverk över nämnda gränser utgår arvode med enbart visst belopp per elev. Vid folk- och småskoleseminarier utgår skolläkararvode liksom vid förstnämnda grupp av läroverk med dels ett årsbelopp, dels ett visst belopp per elev. I fråga om de högre kommunala skolorna med undantag för de högre folkskolorna gäller, att statsbidrag till avlöning av skolläkare utgår med belopp motsvarande hälften av kostnaderna för i vederbörlig författning angiven minimiavlöning. Denna minimiavlöning är bestämd till samma belopp som skolläkararvode vid statliga realskolor av motsvarande storlek. Vad gäller folk- och småskolor samt högre folkskolor är i vederbörlig statsbidragsförfattning angivet ett bestämt belopp per elev, varmed statsbidrag utgår. Som villkor för detta bidrag gäller bland annat, att skolläkaren erhåller visst minimiarvode, vars belopp likaså är angivet i författningen.

För egen del kan jag icke tillstyrka införande av särskild ersättning för arbetet med elevernas arbetsböcker men anser mig böra räkna med en höjning med omkring 25 procent av arvodesnivån för skolläkare. Emellertid synes i samband med en dylik höjning en omprövning böra ske av grunderna för arvodenas beräkning och därmed sammanhängande spörsmål. Jag är emellertid icke beredd att nu taga ställning i dessa hänseenden utan förutsätter, att det skall få ankomma på Kungl. Maj:t att framdeles besluta

i dessa frågor. Medelsbehovet för skolläkararvodena beräknar jag till 520 000 kronor.

Med hänsyn till att jag icke ansett mig böra tillstyrka överstyrelsens förslag om nya heltidstjänster för skolsköterskor beräknar jag medelsbehovet till arvoden åt deltidсанställda skolsköterskor till 302 000 kronor.

Jag föreslår sålunda, att delposten till arvoden åt skolläkare m. m. sammanlagt höjes med 159 000 kronor till 822 000 kronor.

Överstyrelsens beräkning av medelsbehovet under delposten till arvoden åt bibliotekarier har icke givit mig anledning till erinran.

I det föregående har jag i viss utsträckning tillstyrkt ett av överstyrelsen framlagt förslag om utökning av antalet utbildningsplatser vid de praktiska lärarkurserna. Vid bifall härtill uppkommer en kostnadsökning under delposten till särskilda arvoden vid läroverk med lärarkurs, som jag beräknar till 330 000 kronor. Oberoende av nämnda utökning uppkommer vidare en kostnadsökning under samma post på grund av ändringar i timtaxan. Överstyrelsen beräknar denna merkostnad till 75 000 kronor. Jag har icke funnit anledning till erinran mot denna beräkning. Vid anmälan av frågan om anslag till lärarhögskolan i Stockholm har jag förordat, att högre allmänna läroverket å Kungsholmen från och med nästa budgetår erhåller ställning som med lärarhögskolan samverkande läroverk. Med hänsyn härtill föreslår jag, att ur förevarande delpost får till lärare vid detta läroverk utgå ersättning motsvarande timarvode för två veckotimmar enligt beteckningen TA i timtaxan på samma sätt som till rektor och lärare vid allmänt läroverk, där praktisk lärarkurs är anordnad. Kostnaderna härför torde kunna uppskattas till 75 000 kronor.

Jag tillstyrker skolöverstyrelsens förslag om en höjning av delposten till särskilda arvoden vid statens aftonskola.

Sammanlagt förordar jag, att anslagsposten till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, uppföres med 2 850 000 kronor, vilket innebär en höjning med 647 300 kronor.

Beträffande icke-ordinarie lärare i läroämnena torde jag få hänvisa till vad jag i det föregående anfört angående antalet ämneslärare i olika lönegrader. Vid uppskattningen av medelsbehovet för nästa budgetår anser jag mig kunna utgå från överstyrelsens beräkning av det totala behovet av ämneslärare.

Överstyrelsens förslag att gällande föreskrifter beträffande de s. k. utbytestjänsterna vid de allmänna läroverken m. fl. skolor skall i visst hänseende anslutas till motsvarande föreskrifter i de allmänna försöksskolebestämmelserna anser jag mig böra biträda. Likaså tillstyrker jag den av överstyrelsen föreslagna utökningen från 15 till 20 av antalet lektorstjänster i Ce 31 (utbytestjänster).

Det förhållandet att gymnasiereformen nästa läsår nått upp till högsta ringen kan enligt överstyrelsen väntas medföra vissa svårigheter för lär-

jungar, som tidigare underkänts i studentexamen och därför önskar gå om högsta ringen. Svårigheterna beror på den ändrade ämnesgrupperingen. I likhet med skolöverstyrelsen anser jag det rimligt, att åtgärder i mån av behov vidtages för motverkande av nu antydda olägenheter för lärjungarna. Jag förutsätter att uppkommande kostnader, vilka torde bli av relativt ringa storlek, får belasta förevarande anslag. I den mån saken blir aktuell även vid de statsunderstödda privatläroverken, förutsätter jag, att i vederbörande läroverks statsbidragsunderlag skall få inräknas jämväl de ökade lärarlönekostnader, som kan föranledas av vidtagna åtgärder av nu antytt slag.

Överstyrelsens beräkningar av det ökade behovet av veckotimmar i övningsämnen har icke givit mig anledning till erinran, såvitt angår sådana ökningar, som är att anse som automatiska på grund av elevantalets ökning m. m. Detsamma gäller den ökning av timbehovet för undervisning i manlig slöjd samt hemkunskap och hushållsgöromål, som föranledes av att det anstånd med anordnande av undervisning i dessa ämnen, som hittills meddelats vissa skolor, icke anses längre böra komma i fråga. Utöver de automatiska ökningarna anser jag mig endast böra tillstyrka en ökning med 6 veckotimmar för den frivilliga teckningen och tio veckotimmar för frivillig kvinnlig slöjd.

Skolöverstyrelsens förslag om inrättande av nya extra ordinarie vaktmästartjänster tillstyrker jag såtillvida, att jag föreslår inrättande av en ny tjänst i lönegraden Ce 10 vid ettbart av följande läroverk nämligen högre allmänna läroverket för gossar i Hälsingborg, högre allmänna läroverken i Enköping, Jönköping och Karlskoga samt samrealskolan i Karlsborg.

I fråga om överflyttning på nyinrättade ordinarie och extra ordinarie vaktmästartjänster av redan anställd personal torde sedan 1939 tillämpad praxis böra följas. Det bör få ankomma på skolöverstyrelsen att besluta i varje särskilt fall.

Skolöverstyrelsen har föreslagit anvisande av 90 000 kronor till avlöande av skolkuratorer och kuratorspraktikanter. Jag förutsätter, att det liksom hittills skall få ankomma på Kungl. Maj:t att från fall till fall bedöma frågor om anslag för hithörande ändamål. Jag räknar med att ett belopp av omkring 65 000 kronor skall vara tillfyllest för ändamålet.

Överstyrelsens beräkning av medelsbehovet för biträdeshjälp på rektors-expeditionerna har icke givit mig anledning till erinran. Till det av överstyrelsen beräknade beloppet bör läggas ett avrundat belopp av 10 000 kronor motsvarande den merkostnad, som uppkommer vid ett bifall till mitt förslag om ökning av anslagsmedlen till biträdeshjälp på rektorsexpeditionerna vid lärarkursläroverken.

Vad angår de särskilda ändamål, till vilka medel beräknas under icke-ordinarieposten, ifrågasätter jag endast den ändringen, att till föreläsningar

i sexuella frågor beräknas 200 kronor i stället för nuvarande belopp 5 200 kronor.

Medelsbehovet för täckande av utgifterna under förevarande anslag beräknar jag vid bifall till de förslag jag i det föregående framlagt till 136 480 000 kronor, vilket innebär en kostnadsökning med 14 205 000 kronor. I väsentliga delar är denna ökning en följd av automatiskt verkande omständigheter, av vilka främst må nämnas den starka stegringen i elevantalet i läroverken och den förra året beslutade höjningen av statstjänstemännens löner.

I fråga om de på avlöningsstatens inkomstsida upptagna posterna har skolöverstyrelsen icke för nästa budgetår framlagt något förslag. Jag ifrågasätter icke själv någon annan ändring av dessa poster än en höjning av posten 4 — Av vaktmästare erlagda hyror samt ersättning för bränsle och lyse — med 5 000 kronor med hänsyn till inrättandet av nya vaktmästartjänster. Summan av uppbördsmedlen beräknar jag till 480 000 kronor.

Det erforderliga anslagsbeloppet beräknar jag till (136 480 000 — 480 000 =) 136 000 000 kronor, vilket innebär en ökning med 14 200 000 kronor.

Under återopande av vad jag i det föregående anfört hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

1. besluta, att samrealskolorna i Alingsås, Kungälv, Pitteå, Sandviken och Trollhättan från och med budgetåret 1956/57 eller den senare tidpunkt, Kungl. Maj:t bestämmer, skall ombildas till högre allmänna läroverk med den linjeorganisation, Kungl. Maj:t bestämmer, skolande ombildningen tillgå sålunda, att första ringen vid ombildningen omedelbart upprättas och sedan ytterligare en ring per år, till dess gymnasiet är i sin helhet färdigbildat; allt under villkor att vederbörande kommuner åtager sig att tillhandahålla för respektive högre allmänna läroverk erforderliga undervisningslokaler jämte inredning och möbelutrustning, bostad åt rektor eller motsvarande kontant ersättning samt bostad åt erforderlig vaktmästarpersonal eller, efter Kungl. Maj:ts medgivande i varje särskilt fall, motsvarande kontant ersättning;

2. bemyndiga Kungl. Maj:t att, med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1956/57, vidtaga de ändringar i personalförteckningen för de allmänna läroverken, vilka föranledes av vad jag i det föregående förordat;

3. godkänna följande avlöningsstat för de allmänna läroverken, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1956/57:

Avlöningsstat*Utgifter*

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	86 695 000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t:	
a) Arvoden åt skolläkare m. m., <i>förslagsvis</i>	822 000
b) Arvoden åt bibliotekarier, <i>förslagsvis</i>	276 000
c) Särskilda arvoden vid läroverk med lärarkurs, <i>förslagsvis</i>	1 730 000
d) Särskilda arvoden vid statens aftonskola, <i>förslagsvis</i>	20 800
e) Arvode åt biträdande föreståndarinna	1 200
	2 850 000
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	20 435 000
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	26 500 000
Summa kronor	136 480 000

Särskilda uppbördsmedel

1. Bidrag från Stockholm stad	15 000	
2. Av kommuner och lärare erlagda hyror	274 000	
3. Avkastning av donationer från kronan m. m.	37 600	
4. Av vaktmästare erlagda hyror samt ersättning för bränsle och lyse	153 400	480 000
Nettoutgift kronor		136 000 000

4. till *Allmänna läroverken*: *Avlöningar* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 136 000 000 kronor.

[206] 2. Allmänna läroverken: Omkostnader

	Anslag	Nettoutgift
1954/55	596 500	566 899
1955/56 (statsliggaren s. 635)	606 500	
1956/57 (förslag)	676 500	

Skolöverstyrelsen hemställer i sina anslagsäskanden för nästa budgetår om en höjning av detta förslagsanslag med 50 000 kronor till 656 500 kronor. Överstyrelsen föreslår därvid, att anslagsposten till rese- och flyttningersättningar med hänsyn till belastningen höjes med 10 000 kronor, att posten till övriga utgifter höjes med 15 000 kronor samt att under anslaget upptages en ny post om 25 000 kronor till bestridande av kostnader för skyddsbeklädnad åt skolläkare och deltidsanställda skolsköterskor.

Vad angår anslagsposten till övriga utgifter, ur vilken bestrides bland annat kostnader för auskultations- och instruktionsdagar samt pedagogdagar, framhåller överstyrelsen, att utökningen av enhetsskolans högstadium och gymnasiereformens genomförande väsentligt ökar behovet av pedagogisk rådgivning åt lärarna.

Departementschefen. Med hänsyn till anslagsbelastningen under förra budgetåret föreslår jag en uppräknig av anslagsposten till reseersättningar med 20 000 kronor. Vidare förordar jag i anslutning till vad jag under närmast föregående punkt anført om behovet av viss teknisk utrustning vid lärarkursläroverken anvisande under en särskild anslagspost av ett belopp av 50 000 kronor till anskaffande av dylik utrustning. I övrigt ifrågasätter jag icke för nästa budgetår någon ändring beträffande förevarande anslag, som därför bör höjas med 70 000 kronor till 676 500 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Allmänna läroverken: Omkostnader* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 676 500 kronor.

[207] 3. Allmänna läroverken: Bokinköp och bokbindning

	Anslag	Nettoutgift
1954/55	500 000	500 000
1955/56 (statsliggaren s. 636)	535 000	
1956/57 (förslag)	570 000	

Detta reservationsanslag har för innevarande budgetår höjts med 35 000 kronor. I sina anslagsäskanden för nästa budgetår föreslår *skolöverstyrelsen* en höjning med ytterligare 65 000 kronor för en fortsatt upprustning av läroverkens bibliotek. Överstyrelsen anför därvid följande.

Den av 1955 års riksdag beslutade skolbiblioteksreformen ger de kommunala skolorna möjlighet att i normala fall erhålla ett statsbidrag om fem kronor per elev under förutsättning, att vederbörande huvudman tillskjuter minst samma belopp. Av de tio kronor per elev, som under dessa omständigheter kan komma att stå till biblioteksverksamhetens förfogande, förutsättes sex kronor 75 öre avse bokinköp och bokbindning jämte de övriga materielkostnader, som här kan komma i fråga. Skulle motsvarande belopp ställas till de statliga läroverkens förfogande, skulle medelsbehovet uppgå till i runt tal 800 000 kronor. Då alltså vissa medel ur biblioteks-

och materielkassorna, särskilt vid de större läroverken, torde stå till förfogande för bokinköp — 1953/54 utgick ur kassorna för detta ändamål cirka 110 000 kronor — inskränker sig överstyrelsen för närvarande till att hemställa om en ökning av anslaget med 65 000 kronor.

Departementschefen. Med hänsyn till läroverksorganisationens tillväxt förordar jag, att anslaget höjes med 35 000 kronor till 570 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Allmänna läroverken: Bokinköp och bokbindning*
för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av
570 000 kronor.

[208] **4. Allmänna läroverken: Bidrag till ljus- och vedkassorna**

	Anslag	Nettoutgift
1954/55	2 880 000	2 570 686
1955/56 (statsliggaren s. 636)	2 590 000	
1956/57 (förslag)	2 500 000	

Ur läroverkens ljus- och vedkassor skall huvudsakligen bestridas kostnaderna för belysning, uppvärmning och renhållning av läroverkens lokaler samt för avlöning åt vaktmästare, eldare och övrig betjäning, det sistnämnda i den mån statliga tjänster icke finnes inrättade. Ljus- och vedkassas inkomster är terminsavgifter och hyresmedel. Om för bestridande av nödvändiga utgifter skulle ha erfordrats högre terminsavgift än trettio kronor, skall bristen fyllas genom bidrag av statsmedel. Dylikt bidrag utgår ur förevarande anslag.

Med utgångspunkt i anslagsbelastningen under förra budgetåret beräknar *skolöverstyrelsen* behovet av anslagsmedel för nästa budgetår till 2 500 000 kronor. Överstyrelsen räknar därvid å ena sidan med den minskning i medelsbehovet i jämförelse med angivna budgetår, som sammanhänger dels med inrättandet från och med innevarande år av ett antal nya statliga vaktmästartjänster, dels med överstyrelsens förslag om inrättande av ytterligare ett antal nya dylika tjänster från och med nästa år, men å andra sidan också med att läroverksorganisationens successiva utvidgning och de allmänt ökade lönekostnaderna kommer att medföra ökad belastning på ljus- och vedkassorna.

I detta sammanhang torde jag jämväl få anmäla, att framställning den 16 januari 1952 gjorts av *dåvarande rektor vid högre allmänna läroverket i Karlstad* om ett anslag av 7 019 kronor 72 öre för täckande av en brist, som uppkommit i läroverkets ljus- och vedkassa, biblioteks- och materielkassa samt byggnadsfond till följd av en förskingring, som begåtts av ett vid läroverkets rektorexpedition anställt biträde. Av handlingarna i detta ärende inhämtas i korthet följande.

Förskingringen ägde rum under tiden den 1 september 1949—den 31 januari 1950. Den tillgick så, att vederbörande biträde dels underlät att göra anteckningar i läroverkets böcker eller gjorde oriktiga anteckningar, dels ändrade datum på kvitton, som lades som verifikationer till räkenskaperna.

Biträdet har genom lagakraftätagande dom ålagts att till Kungl. Maj:t och kronan återbetala det förskingrade beloppet samt att erlägga ränta därå från den 31 januari 1950 till betalning sker. Återbetalning har fullgjorts endast till ett belopp av 80 kronor. De räkningar, som skulle ha betalats med de förskingrade medlen, har den 18 juli 1950 betalats med andra medel ur respektive kassor.

Det förskingrade beloppet har genom omföring i läroverkets räkenskaper den 9 maj 1951 kommit att — bokföringsmässigt sett — helt belasta ljus- och vedkassan.

Då från läroverkets sida vårterminen 1950 och höstterminen samma år framställningar gjordes till skolöverstyrelsen om sådant statsbidrag till läroverkets ljus- och vedkassa, som jämlikt läroverksstadgan må utgå i den mån kassans egna inkomster icke förslår till täckande av nödvändiga utgifter, torde dessa framställningar ha grundats på bland annat de av biträdet bokförda, men ej verkställda utbetalningarna i januari 1950, respektive de den 18 juli 1950 gjorda utbetalningarna. Genom de beslut, som i anledning av framställningarna meddelats av överstyrelsen — vilken vid ifrågavarande tidpunkt icke ägde kännedom om förskingringen — synes ljus- och vedkassan redan 1950 ha fått full täckning för den del av det förskingrade beloppet, som härrörde från denna kassa. Sedermera torde kassan på motsvarande sätt även ha fått täckning för de belopp, som den 9 maj 1951 omfördes från de båda andra av förskingringen berörda kassorna. Allt tyder sålunda på att ljus- och vedkassan fått sin förlust helt täckt av statsbidrag från anslaget till Bidrag till ljus- och vedkassorna.

Skolöverstyrelsen uttalar i ett den 7 februari 1953 avgivet yttrande i ärendet, att den icke funnit tillräckliga skäl att i anledning av vad som förevarit vidtaga åtgärd mot rektor jämlikt § 197 läroverksstadgan (föreställning, varning eller anmälan till åtal). Billighetsskäl talar enligt överstyrelsen vidare för att rektors skyldighet att i egenskap av redogörare ersätta det förskingrade beloppet nedsättes till att gälla ett belopp av 2 000 kronor. I övrigt bör enligt överstyrelsens mening få bero vid överstyrelsens beslut om bidrag till kassan för den i ärendet ifrågakomna tiden.

Riksräkenskapsverket erinrar, att rektor numera avlidit, och uttalar, att riksstatsanslaget till Bidrag till ljus- och vedkassorna, från vilket anslag hela den genom förskingringen uppkomna bristen täckts, bör beredas ersättning från anslaget till oförutsedda utgifter.

Statskontoret, som också framhåller, att rektor numera avlidit, anser, att hela förlusten med hänsyn härtill bör bäras av statsverket. Läroverkets ljus- och vedkassa bör emellertid enligt statskontorets mening icke gottgöras med större belopp än vad kassans verkliga förlust efter närmare utredning visar sig uppgå till. Ersättningen bör utgå ur åttonde huvudtiteln anslag till extra utgifter. Om hela det förskingrade beloppet — till

den del det ej återbetalas av biträdet — tackes genom ett särskilt beslut av Kungl. Maj:t, bör det belopp, som till följd av förskingringen befinnes ha för mycket utbetalats till ljus- och vedkassan från anslaget till Bidrag till ljus- och vedkassorna, återföras till detta anslag.

Departementschefen. Jag har i det föregående tillstyrkt inrättande endast av en del av de av skolöverstyrelsen föreslagna nya statliga vaktmästartjänsterna vid de allmänna läroverken, och detta gör, att den minskning i medelsbehovet under förevarande anslag, som kan beräknas uppkomma vid inrättande av dylika tjänster, blir mindre än vad skolöverstyrelsen förutsatt. Någon större skillnad kan det dock icke bli fråga om. Med hänsyn härtill och då jag i övrigt icke funnit någon anledning till erinran mot skolöverstyrelsens beräkning av medelsbehovet föreslår jag, att förevarande anslag för nästa budgetår uppföres med det av överstyrelsen föreslagna beloppet 2 500 000 kronor, innebärande en minskning med 90 000 kronor.

Av den redogörelse jag i det föregående lämnat för frågan om en förskingring vid högre allmänna läroverket i Karlstad har framgått, att den brist i läroverkets kassor, som uppkommit genom förskingringen, till följd av vissa bokföringsåtgärder kommit att i sin helhet drabba ljus- och vedkassan, samt att denna kassa torde ha blivit helt täckt för sin förlust genom anvisande av bidrag ur förevarande anslag. Under dessa förhållanden finnes icke någon anledning att anvisa medel till ersättning åt ljus- och vedkassan.

Vad angår anslaget till bidrag till ljus- och vedkassorna synes det med hänsyn bland annat till detta anslags egenskap av förslagsanslag knappast finnas någon anledning att till anslaget överföra något belopp som ersättning för de utgifter, som i form av bidrag till läroverket i Karlstad felaktigt kommit att belasta anslaget. Därest riksdagen icke framställer någon erinran häremot torde det därför få bero vid ifrågasvarande utbetalningar. Detta innebär givetvis icke att jag ifrågasätter någon eftergift av statsverkets fordran mot det för förskingringen dömda biträdet. I den mån som det förskingrade beloppet återbetalas bör inbetalade belopp tillgodoföras den å riksstaten under rubriken Diverse inkomster uppförda inkomsttiteln Övriga diverse inkomster.

Enligt läroverksstadgan åligger det kommun, i vilken allmänt läroverk finnes, att i överensstämmelse med av kommunen gjorda åtaganden tillhandahålla läroverket erforderliga undervisningslokaler. Kostnaderna för belysning, uppvärmning och renhållning av lokalerna bekostas däremot av läroverket. För detta ändamål disponeras ljus- och vedkassan och därmed även förevarande anslag i den mån kassans tillgångar ej förslår till utgifternas bestridande. I Stockholm har nu beträffande läroverket i Gubb-

ängen ifrågasatts, att stadens skyldighet att tillhandahålla läroverket gymnastiklokaler skall fullgöras genom upplåtande åt läroverket i erforderlig utsträckning av lokaler i en planerad större idrottsanläggning, avsedd att uppföras på läroverkets tomt och att förvaltas av staden. Därmed uppkommer också spørgsmålet om i vilka former och i vilken utsträckning läroverket skall deltaga i kostnaderna för bland annat belysning, uppvärmning och städning av denna anläggning.

Vid ett bedömande av det uppkomna läget måste icke blott pedagogiska, administrativa, ekonomiska och tekniska utan även mera allmänna synpunkter beaktas. Med hänsyn härtill och till att det kan förutses, att framdeles åtskilliga fall liknande det nu aktuella uppkommer, synes ingående överväganden erforderliga, innan ställning tages. Jag är icke för närvarande beredd att angiva, vilken form och vilket innehåll som i fall av nu angivna art bör ges åt regleringen av mellanhavandet mellan kommun och läroverk. Klart är emellertid, att det här är fråga om att för framtiden — och icke blott som en provisorisk åtgärd — tillgodose ett läroverks behov av lokaler på annat sätt än hittills varit brukligt. Likaså är det uppenbart, att den lösning, man kan komma fram till i det aktuella fallet, kan bli normgivande för andra fall. Flera skäl talar därför för att man redan från början söker åstadkomma en generell reglering. Det torde få förutsättas, att — så länge nuvarande förhållanden på området består — en dylik generell reglering ävensom eventuella avgöranden i enskilda fall bör taga sikte på att i stort sett någon ökning icke bör ske i läroverkens utgifter för ifrågavarande lokaler. Jag har ansett mig böra i detta sammanhang anmäla den uppkomna frågan. Därest icke riksdagen framställer någon erinran däremot, torde det emellertid få ankomma på Kungl. Maj:t att framdeles efter de överväganden, som ytterligare erfordras i frågan, meddela erforderliga beslut.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Allmänna läroverken: Bidrag till ljus- och vedkassorna* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 2 500 000 kronor.

[209] **5. Allmänna läroverken: Ersättning för djäknepenningar m. m.** I enlighet med förslag av skolöverstyrelsen tillstyrker jag, att förvarande anslag för nästa budgetår uppföres med oförändrat belopp, 8 500 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Allmänna läroverken: Ersättning för djäknepenningar m. m.* för budgetåret 1956/57 anvisa ett anslag av 8 500 kronor.

[210] 6. Avlöning åt deltagare i praktiska lärarkurser m. m.

	Anslag	Nettoutgift
1954/55	2 140 000	1 804 820
1955/56 (statsliggaren s. 638)	2 140 000	
1956/57 (förslag)	2 600 000	

Detta förslagsanslag disponeras för närvarande på följande sätt:

1. Avlöning åt deltagare i praktiska lärarkurser, *förslagsvis* .. 1 894 000
2. Resekostnadsersättning och traktamente åt deltagare i praktiska lärarkurser, *förslagsvis* 242 000
3. Expenser vid förberedande lärarkurser 4 000

Skolöverstyrelsen föreslår för nästa budgetår en höjning av posten 1 med 210 000 kronor, medan posterna 2 och 3 föreslås oförändrade. Anledningen till höjningen av posten 1 är — förutom den förra året beslutade lönehöjningen — att överstyrelsen räknat med en utökning av antalet lärarkandidater med omkring 50. Beträffande posten 2 framhåller överstyrelsen, att det visat sig, att reskostnadsersättning och traktamente åt lärarkandidaterna tidigare beräknats något för högt. Trots att reskostnaderna höjts och antalet lärarkandidater ökat, anser sig överstyrelsen därför kunna räkna med oförändrad medelsanvisning under denna post.

Departementschefen. Som i det föregående framgått vid anmälan av de allmänna läroverkens avlöningsanslag har skolöverstyrelsen innevarande läsår ökat antalet deltagare i de praktiska lärarkurserna med inemot 50. Denna ökning medför redan i år vissa merkostnader såväl under nämnda anslag som under nu förevarande anslag. Jag vill med anledning härav framhålla, att frågan om större ökningar av antalet lärarkandidater med hänsyn till de betydande kostnaderna i förväg bör underställas Kungl. Maj:t.

Ett bifall till det förslag om en utökning av antalet deltagare i praktiska lärarkurser, som jag framlagt vid anmälan av förutnämnda avlöningsanslag, föranleder automatiskt ökande kostnader för avlöningar m. m. åt kursdeltagarna. För nästa budgetår uppskattar jag det sammanlagda medelsbehovet under förevarande anslag till 2 600 000 kronor. Anslaget torde sålunda böra höjas med 460 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Avlöning åt deltagare i praktiska lärarkurser m. m.* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 2 600 000 kronor.

[211] 7. Kompletteringsgymnasier

	Anslag	Nettoutgift
1954/55	15 000	67 966
1955/56 (statsliggaren s. 638)	115 000	
1956/57 (förslag)	200 000	

Detta reservationsanslag är avsett till bestridande av kostnaderna för verksamheten vid statens kompletteringsgymnasium i Stockholm.

Skolöverstyrelsen föreslår för nästa budgetår en höjning av anslaget med 105 000 kronor till 220 000 kronor. Överstyrelsen uttalar därvid, att den finner det angeläget, att verksamheten genom tillräcklig medelsanvisning tillförsäkras en sådan omfattning, att den på ändamålsenligt sätt svarar mot efterfrågan på kursundervisning och samtidigt möjliggör tillräckligt stort antal valmöjligheter ifråga om de ämnen, vari undervisning kan meddelas. Av tillgängliga handlingar inhämtas vidare följande.

Till gymnasiets första termin, vårterminen 1955, anmälde sig omkring 580 sökande, varav omkring 200 antogs som elever. Motsvarande siffror för höstterminen 1955 var 340, respektive 90. För vårterminen 1956 beräknas de tillgängliga anslagsmedlen icke medgiva antagning av fler än 30 elever. Den stora anhopningen av sökande till den första terminen bedömes av rektor vara en engångsföreteelse, som kan förklaras dels av ett ackumulerat behov, dels av den stora publicitet, som ägnades gymnasiet vid starten. Forsiktigtvis antages, att även den relativt stora tillströmningen andra terminen i någon mån kan förklaras på liknande sätt. Å andra sidan framhålls, att gymnasiet ännu icke på långt när hunnit bli känt över hela landet. Ökad kännedom om gymnasiet antages med säkerhet komma att verka stabiliserande på elevtillströmningen och rektor anser sig därför kunna räkna med att omkring 300 personer kommer att söka inträda till höstterminen 1956 och omkring 200 till vårterminen 1957. Under hänvisning till att åtskilliga mycket meriterade sökande måst avvisas vid den stränga gallring, som hittills tillämpats, framhåller rektor som önskvärt, att i fortsättningen en större andel av de sökande kan intagas än som hittills varit möjligt. För nästa läsår förutsätter han en intagning av 150 elever till höstterminen och 100 till vårterminen motsvarande 50 procent av det beräknade antalet sökande.

Vid beräkningen av medelsbehovet för nästa budgetår utgår rektor från att innevarande års anslag i sin helhet kommer att tagas i anspråk för bestridande av kostnaderna för undervisning av elever, som intagits i gymnasiet under året eller tidigare. Någon anslagsreservation beräknas därför icke komma att föreligga vid årets slut. Om för nästa budgetår anvisas endast ett oförändrat anslag av 115 000 kronor, kommer vidare detta nya anslag att till större delen få disponeras till undervisning av elever, som intagits i gymnasiet före budgetårets ingång. För att en tillfredsställande elevintagning under budgetåret skall bli möjlig, erfordras därför enligt rektors beräkning en höjning av det nuvarande anslaget till 220 000 kronor. Rektor räknar därvid även med en höjning av rektors arvode från 3 000 till 5 000 kronor samt med en viss ökning av administrationskostnaderna i samband med att gymnasiets verksamhet ökar i omfattning.

Departementschefen. Jag föreslår för nästa budgetår en höjning av detta anslag med 85 000 kronor till 200 000 kronor. Erforderliga bestämmelser beträffande anslagets disposition torde liksom hittills få meddelas av Kungl. Maj:t. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Kompletteringsgymnasier* för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 200 000 kronor.

**[212] 8. Direktionen över Stockholms stads undervisningsverk:
Avlöningar**

	Anslag	Nettoutgift
1954/55	36 400	38 598
1955/56 (statsliggaren s. 639)	38 100	
1956/57 (förslag)	40 700	

Direktionen hemställer om en höjning av detta förslagsanslag med 2 600 kronor och motiverar detta med den under år 1955 vidtagna höjningen av statstjänstemännens löner.

Departementschefen. Förevarande anslag torde i enlighet med direkti-
onens hemställan för nästa budgetår böra höjas med 2 600 kronor till
40 700 kronor. Det bör fördelas på olika anslagsposter på sätt framgår av
avlöningsstaten i efterföljande hemställan. Jag hemställer, att Kungl.
Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) fastställa följande avlöningsstat för direktionen över
Stockholms stads undervisningsverk, att tillämpas tills vi-
dare från och med budgetåret 1956/57:

A v l ö n i n g s s t a t*Utgifter*

1. Arvoden, bestämda av Kungl. Maj:t	8 500
2. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal ..	32 600
3. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	6 300
	Summa kronor 47 400

Särskilda uppbördsmedel

Räntemedel från Allmänna undervisningsverkens fond	6 700
	Nettoutgift kronor 40 700

b) till *Direktionen över Stockholms stads undervisnings-
verk: Avlöningar* för budgetåret 1956/57 anvisa ett för-
slagsanslag av 40 700 kronor.

**[213] 9. Direktionen över Stockholms stads undervisningsverk:
Omkostnader**

	Anslag	Nettoutgift
1954/55	10 200	9 073
1955/56 (statsliggaren s. 639)	9 200	
1956/57 (förslag)	9 200	

I enlighet med förslag av direktionen torde detta förslagsanslag för nästa budgetår böra uppföras med oförändrat belopp, 9 200 kronor. Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Direktionen över Stockholms stads undervisningsverk: Omkostnader* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 9 200 kronor.

[214] **10. Kommunala läroverk: Understöd åt vissa kommunala gymnasier m. m.**

	Anslag	Nettoutgift
1954/55	820 000	627 500
1955/56 (statsliggaren s. 640)	685 000	
1956/57 (förslag)	505 000	

Huvuddelen av detta anslag, eller 585 000 kronor, är avsedd för den grupp läroanstalter, som direkt anges i rubriken, och återstoden för understöd med 20 000 kronor till Örebro aftonskola samt med samma belopp till envar av realskolelinjerna vid de kommunala flickskolorna i Karlstad, Linköping, Uppsala och Västerås.

Skolöverstyrelsen framhåller, att den i och för sig anser det önskvärt med en förbättring av statsbidraget till de kommunala gymnasierna men att den icke för närvarande anser sig böra framlägga något förslag härom. För nästa budgetår beräknar överstyrelsen medelsbehovet under anslaget till 420 000 kronor, vilket innebär en minskning med 265 000 kronor. Denna minskning är föranledd dels av pågående och föreslaget förstatligande av vissa kommunala gymnasier, dels av förslag om överförande till vissa andra anslag av understöden till Örebro aftonskola och till realskolelinjerna vid nyssnämnda flickskolor.

Vad beträffar de kommunala gymnasierna beräknar överstyrelsen sålunda medelsbehovet till 420 000 kronor. Överstyrelsen förutsätter därvid, att statsbidrag till en gymnasielinje, i likhet med vad som hittills brukat ske, skall utgå först sedan studentexamen med gott resultat avlagts vid linjen, att bidraget första året bör utgå för endast en ring och därefter successivt för ytterligare en ring per år samt att bidragsbeloppet per ring bör utgöra 15 000 kronor. Vid beräkningen av beloppet 420 000 kronor har överstyrelsen förutsatt bifall till sin framställning om successivt förstatligande från och med nästa budgetår av de fyra kommunala gymnasierna i Alingsås, Piteå, Sandviken och Trollhättan och därför icke räknat med bidrag till första ringen av dessa gymnasier. Å andra sidan tillkommer vid början av budgetåret enligt hittillsvarande praxis statsbidragsberättigande ringar vid tre kommunala gymnasier. Överstyrelsens beräkningar beträffande de olika gymnasierna framgår av följande sammanställning.

Kommunala gymnasiet i	Statsbidrag kronor
Alingsås	60 000
Avesta	45 000
Borlänge	15 000
Enköping	15 000
Falköping	15 000
Filipstad	15 000
Kungälv	30 000
Lysekil	60 000
Nässjö	15 000
Sala	30 000
Sandviken	30 000
Tranås	45 000
Trollhättan	30 000
Ängelholm	15 000
Summa kronor	420 000

Vad beträffar realskolelinjerna vid de kommunala flickskolorna i Karlstad, Linköping och Västerås föreslår överstyrelsen, att understöden till dessa linjer skall få utgå enligt samma grunder och ur samma anslag som bidragen till skolorna i övrigt. I fråga om kommunala flickskolan i Uppsala föreslår överstyrelsen, att understödet till realskolelinjen, vilken är privatägd, utan förändring av understödets storlek skall överföras till anslaget till Privatläroverk: Bidrag till vissa internatläroverk. Vad slutligen gäller Örebro aftonskola föreslår överstyrelsen, att understödet till denna skola skall utgå med oförändrat belopp men bestridas ur ett för ändamålet å riksstaten särskilt anvisat anslag. Vid ett genomförande av nu angivna åtgärder kommer medelsbehovet under förevarande anslag att minska med 100 000 kronor.

Statskontoret avstyrker skolöverstyrelsens förslag om ett frångående av nu tillämpade bidragsgrunder beträffande realskolelinjerna vid vissa kommunala flickskolor.

Departementschefen. Överstyrelsens beräkning av medelsbehovet för nästa budgetår till understöd åt de kommunala gymnasierna har icke i och för sig givit mig anledning till erinran. Med hänsyn till att jag i det frångående vid anmälan av allmänna läroverkens avlöningsanslag föreslagit successivt förstatligande jämväl av kommunala gymnasiet i Kungälv, bör emellertid statsbidraget till detta gymnasium för nästa budgetår utgå med endast 15 000 kronor. Vad angår understöden till realskolelinjerna vid vissa kommunala flickskolor samt till Örebro aftonskola ifrågasätter jag icke för nästa budgetår någon ändring. Det sammanlagda medelsbehovet under förevarande anslag beräknar jag med hänsyn till det nu anförda till 505 000 kronor, vilket i jämförelse med innevarande budgetår innebär

en minskning med 180 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Kommunala läroverk: Understöd åt vissa kommunala gymnasier m. m.* för budgetåret 1956/57 anvisa ett anslag av 505 000 kronor.

[215] **11. Kommunala läroverk: Bidrag till högre kommunala skolor.** Som bidrag till högre kommunala skolor har å riksstaten för innevarande budgetår bland annat anvisats dels under den gemensamma rubriken Kommunala läroverk ett anslag till Bidrag till kommunala flickskolor, ett till Bidrag till kommunala realskolor och ett till Bidrag till praktiska kommunala realskolor, dels ock ett anslag med rubriken Högre folkskolor: Understöd. Följande sammanställning utvisar storleken av de olika anslagen under budgetåren 1954/56, nettoutgifterna under det första av dessa båda år samt skolöverstyrelsens förslag till medelsanvisning för budgetåret 1956/57.

		Anslag	Nettoutgift
1954/55	{ Kommunala flickskolor	14 100 000	14 895 870
	{ Kommunala realskolor	5 700 000	6 196 807
	{ Praktiska kommunala realskolor	8 500 000	8 011 578
	{ Högre folkskolor	550 000	700 739
	Summa	28 850 000	
1955/56 (statsliggaren s. 640 f. och s. 705 f.)	{ Kommunala flickskolor	14 700 000	
	{ Kommunala realskolor	6 400 000	
	{ Praktiska kommunala realskolor	9 200 000	
	{ Högre folkskolor	370 000	
	Summa	30 670 000	
1956/57 (skolöver- styrelsens förslag)	{ Kommunala flickskolor	17 100 000	
	{ Kommunala realskolor	7 600 000	
	{ Praktiska kommunala realskolor	10 800 000	
	{ Högre folkskolor	250 000	
	Summa	35 750 000	

Statsbidrag till avlönande av lärare vid av Kungl. Maj:t erkända kommunala flickskolor, kommunala realskolor, praktiska kommunala realskolor och högre folkskolor utgår enligt huvudregeln med 78 procent av vederbörigt skolområdes kostnader för ändamålet enligt gällande avlöningsbestämmelser (kung. 1951: 541). Bidraget utgår per redovisningsår och utbetalas dels i form av fyra förskott under löpande år, dels i form av slutlig utanordning efter årets utgång. Förskotten utgår med en viss del av de belopp, som utbetalats i statsbidrag för det senast förflutna redovisningsåret. Utbetalningssystemet innebär alltså, att storleken av de

belopp, som bör anvisas under vederbörliga anslag för ett visst budgetår, beror på förhållandena vid skolorna icke under samma budgetår utan under året dessförinnan.

I besparingssyfte har för innevarande liksom för tidigare budgetår meddelats bestämmelser om höjning av elevantalet i vissa klassavdelningar samt om inskränkning av rätten till uppdelning av klassavdelning vid nybörjarundervisning i modersmålet och av rätten att anordna första årskurs av praktisk linje vid kommunal realskola. Dessa bestämmelser avsluter sig till de för de allmänna läroverken meddelade.

Skolöverstyrelsen föreslår, att förutnämnda fyra anslag från och med nästa budgetår sammanföres till ett gemensamt förslagsanslag med rubriken Kommunala läroverk: Bidrag till högre kommunala skolor. Överstyrelsen räknar för nästa budgetår med ett medelsbehov under detta nya anslag av 35 750 000 kronor, vilket innebär en höjning med 5 080 000 kronor.

Överstyrelsens beräkningar av medelsbehovet har verkställts på grundval av organisationen av skolorna under läsåret 1955/56 sådan denna beräknades bli vid den tid då överstyrelsen avgav sina anslagsäskanden. Överstyrelsen har, på sätt framgått under närmast föregående punkt, i fråga om de kommunala flickskolorna räknat även med realskolelinjerna vid skolorna i Karlstad, Linköping och Västerås. Den av överstyrelsen beräknade organisationen framgår av följande sammanställning, i vilken i förekommande fall anges även ändringar i förhållande till organisationen under läsåret 1954/55.

	Antal skolor	Antal klass- avdelningar
Kommunala flickskolor	49	795 (+54)
» realskolor	62 (+1)	332 (+20)
Praktiska kommunala realskolor	22 (+1)	415 (+22)
Högre folkskolor	4 (—2)	10 (—10)

I detta sammanhang redovisar överstyrelsen vidare behovet av ordinarie adjunks- och ämneslärtjänster i Ca 29, 27 och 25, av ordinarie ämneslärtjänster i Ca 22 och Ca 20 samt av extra ordinarie adjunktstjänster i Ce 27 och ämneslärtjänster i Ce 25.

I likhet med vad som föreslagits beträffande de allmänna läroverken föreslår överstyrelsen i fråga om nu ifrågavarande skolor, dels att delning av klassavdelning skall få förekomma vid undervisningen i hemkunskap, dels ock att frivillig undervisning i gymnastik i viss begränsad omfattning skall kunna bedrivas även vid de kommunala flickskolorna, de kommunala realskolorna och de praktiska kommunala realskolorna. Kostnadsökningen vid ett bifall till dessa båda förslag beräknas vid varje skolform bli relativt obetydlig.

Vid anslagsberäkningen har överstyrelsen räknat ut rektorslönerna i detalj. Vad angår övriga lärare har erforderliga veckotimtal i läro- och övningsämnena omräknats till hela tjänster, varpå kostnaderna för ordinarie tjänster beräknats efter högsta och för icke-ordinarie tjänster efter lägsta löneklassen. Samtliga tjänster har därvid hänförts till ortsgrupp 3.

Genom beslut den 27 maj 1955 har skolöverstyrelsen erhållit Kungl. Maj:ts bemyndigande att medgiva, att vid högre kommunala skolor, där särskilt stora svårigheter yppat sig att anskaffa lärare i läroämnena med tillfredsställande kompetens, tills vidare från och med den 1 juli 1955 må vara inrättade sammanlagt högst 30 extra ordinarie adjunktstjänster i lönegrad Ce 29. Skolöverstyrelsen uttalar, att det i några fall, då icke heller dessa s. k. bristtjänster gått att besätta, visat sig att tjänsterna skulle kunnat tillsättas med ämneslärarinnor. Överstyrelsen hemställer, att adjunktstjänsterna i Ce 29 i likhet med motsvarande ordinarie tjänster vid högre kommunala skolor alternativt skall kunna ledigförklaras såsom ämneslärartjänster i lönegrad Ce 27.

Jag torde i detta sammanhang även få anmäla, att skolöverstyrelsen gjort framställning om användning i vidgad utsträckning av de s. k. utbytestjänsterna. Bestämmelserna om dessa tjänster innebär i korthet, bland annat, att vissa ordinarie lärartjänster, som icke kunnat besättas, under särskilda förutsättningar må utbytas mot extra ordinarie tjänster. För behörighet till dessa extra ordinarie tjänster gäller i viss utsträckning lägre kompetenskrav än för motsvarande ordinarie tjänster. Ifrågavarande utbyte av ordinarie tjänster mot extra ordinarie må bland annat ske beträffande högst 50 lärartjänster i teoretiska läroämnena vid kommunala flickskolor, kommunala realskolor och högre folkskolor. Överstyrelsen har nu funnit det önskvärt, att dylikt utbyte får förekomma även beträffande lärartjänst i teoretiskt läroämne vid praktisk kommunal realskola. Någon utökning av nyssnämnda antal av 50 tjänster ifrågasättes dock icke.

Departementschefen. Jag biträder skolöverstyrelsens förslag om sammanförande av medelsanvisningen till ifrågavarande fyra grupper av skolor till ett förslagsanslag med rubriken **Kommunala läroverk: Bidrag till högre kommunala skolor.**

Överstyrelsens förslag om rätt till delning av avdelning vid undervisning i hemkunskap samt om anvisande av medel till frivillig undervisning i gymnastik vid de kommunala flickskolorna samt de kommunala och praktiska kommunala realskolorna kan jag icke tillstyrka. Däremot har jag icke någon erinran vare sig mot förslaget, att adjunktstjänst i Ce 29, s. k. bristtjänst, som ej kunnat utnyttjas, skall få ledigförklaras som ämneslärartjänst i Ce 27, eller mot förslaget, att de s. k. utbytestjänsterna — utan ökning av antalet — skall få tagas i anspråk jämväl vid de praktiska kommunala realskolorna.

Med hänsyn till den ståndpunkt jag under närmast föregående punkt intagit till frågan om statsbidraget till realskolelinjerna vid de kommunala flickskolorna i Karlstad, Linköping och Västerås, torde det av överstyrelsen för de högre kommunala skolorna beräknade medelsbehovet kunna minskas med 250 000 kronor. I övrigt ifrågasätter jag icke något avsteg från skolöverstyrelsens anslagsberäkning. Det föreslagna nya anslaget till Kommunala läroverk: Bidrag till högre kommunala skolor torde därför böra uppföras med 35 500 000 kronor, vilket innebär en ökning av medelsanvisningen för ändamålet med 4 830 000 kronor.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Kommunala läroverk: Bidrag till högre kommunala skolor* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 35 500 000 kronor.

[216] **12. Kommunala läroverk: Bidrag till hälsovården vid vissa högre kommunala skolor**

	Anslag	Nettoutgift
1954/55	112 000	151 109
1955/56 (statsliggaren s. 647)	130 000	
1956/57 (förslag)	165 000	

Ur detta förslagsanslag utgår statsbidrag till arvoden åt skolläkare och skolsköterskor vid kommunala flickskolor, kommunala realskolor och praktiska kommunala realskolor. Bestämmelser härom är meddelade i kungörelsen 1944: 584.

Skolöverstyrelsen räknar för nästa budgetår med en automatisk kostnadsökning under anslaget med 1 000 kronor. Överstyrelsen erinrar vidare om det förslag om en generell höjning av ersättningen till skolläkare, för vilket jag redogjort vid anmälan av anslaget till avlöningar vid de allmänna läroverken. Ett bifall till detta förslag beräknas av överstyrelsen medföra en merkostnad under förevarande anslag på 52 100 kronor. Vid beräkningen av detta belopp synes överstyrelsen ha utgått från att statsbidrag skall utgå med 100 procent i vad gäller den särskilda ersättningen för arbetet med arbetsböckerna.

Statsbidrag till avlöande av skolläkare och skolsköterskor vid högre folkskolor utgår enligt bestämmelser i kungörelsen 1944: 585. Kostnaderna för dessa statsbidrag bestrides för närvarande ur anslaget Högre folkskolor: Bidrag till arvoden åt skolläkare m. m. Skolöverstyrelsen räknar med att detta anslag, som nu är uppfört med 1 000 kronor, för nästa budgetår på grund av nedgången i antalet skolor kan minskas till 500 kronor.

Departementschefen. Jag har i det föregående föreslagit sammanförande till ett anslag av de fyra olika anslag, som nu finnes uppförda å riksstaten till bidrag till kommunala flickskolor, kommunala realskolor, praktiska kommunala realskolor och högre folkskolor. I anslutning härtill förordar jag, att det nuvarande anslaget till Högre folkskolor: Bidrag till arvoden åt skolläkare m. m. slopas och att erforderliga medel till de med detta anslag avsedda ändamålen i stället anvisas under förevarande anslag.

Vid anmälan av de allmänna läroverkens avlöningsanslag har jag förordat en höjning av arvodesnivån för skolläkare med omkring 25 procent. Med hänsyn till vad jag därvid ytterligare anfört om en omprövning av grunderna för arvodenas beräkning och därmed sammanhängande spörsmål, torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att vidtaga erforderliga ändringar i bestämmelserna om statsbidrag till skolhälsovården vid såväl kommunala flickskolor, kommunala realskolor och praktiska kommunala realskolor som högre folkskolor. Det torde dock böra förutsättas, att någon ändring icke därvid skall ske i nuvarande princip, att statsbidraget normalt motsvarar hälften av arvodeskostnaderna.

Förevarande anslag är nu uppfört med 130 000 kronor. Ett bifall till mitt förslag om en höjning av arvodesnivån för skolläkarna från och med nästa budgetår påverkar icke medelsbehovet under anslaget förrän från och med budgetåret 1957/58, eftersom samtliga de statsbidrag, som enligt mitt förslag skall utgå ur anslaget, utbetalas i efterskott efter redovisningsårets utgång. Vid beräkningen av medelsbehovet för budgetåret 1956/57 kan man därför utgå från nuvarande bidragsgrunder.

Som framgår av den redovisade nettoutgiftssumman var anslaget för budgetåret 1954/55 avsevärt för lågt beräknat. En kontrollberäkning har givit vid handen, att en avsevärd uppräknings nu är erforderlig. Sammanlagt föreslår jag en anslagshöjning med 35 000 kronor till 165 000 kronor. Jag har härvid tagit hänsyn till såväl den beräknade automatiska kostnadsstegringen som de nytillkommande kostnaderna beträffande de högre folkskolorna.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Kommunala läroverk: Bidrag till hälsovården vid vissa högre kommunala skolor* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 165 000 kronor.

[217] 13. Privatläroverk: Bidrag till vissa privatläroverk

	Anslag	Nettoutgift
1954/55	7 580 000	7 060 669
1955/56 (statsliggaren s. 647)	7 970 000	
1956/57 (förslag)	8 820 000	

Ur detta förslagsanslag utgår statsbidrag till vissa av Kungl. Maj:t i beslut den 29 juni 1951, den 5 juni 1953 och den 4 juni 1954 angivna privatläroverk. Deras antal är 22 och beträffande dem gäller stadgan för de statsunderstödda privatläroverken. Statsbidrag utgår med 60 procent av kostnaderna för lärarpersonalens avlöning enligt vederbörliga avlöningsbestämmelser och av de fortlöpande huvudmansavgifterna för lärarnas pensionering, med möjlighet för skola att, om särskilda skäl föreligger, efter framställning till Kungl. Maj:t erhålla ytterligare statsbidrag. Dock må bidragen till samtliga nu avsedda privatläroverk icke sammanlagt överstiga 78 procent av skolornas sammanlagda lärarlönekostnader och fortlöpande huvudmansavgifter, i förekommande fall minskade med vissa sjukpenningsbelopp. Utöver statsbidrag enligt nu angivna bestämmelser utgår ur anslaget ett belopp av 30 000 kronor till beredande av friplatser åt stipendiater vid Sigtunastiftelsens humanistiska läroverk.

Skolöverstyrelsen uppskattar det totala medelsbehovet för nästa budgetår till 9 400 000 kronor, vilket innebär en ökning med 1 430 000 kronor. Huvuddelen av denna ökning, i runt tal 850 000 kronor, föranledes av automatiskt verkande omständigheter, medan återstoden beror på att skolöverstyrelsen föreslår, att Solbacka läroverk, som från och med innevarande budgetår erhåller statsbidrag ur anslaget Bidrag till vissa internatläroverk, och Sigtunaskolan, som hittills icke åtnjutit statsbidrag, skall inordnas under förevarande anslag från och med nästa budgetår. För dessa båda skolor uppskattar överstyrelsen de erforderliga bidragsbeloppen till i runt tal 344 000 kronor respektive 236 000 kronor.

På motsvarande sätt som i fråga om de allmänna läroverken räknar överstyrelsen vidare med att vissa ökade kostnader, vilka dock förutsättes icke bli av nämnvärd betydelse, kommer att föranledas dels av de åtgärder, som erfordras för motverkande av olägenheter, som nästa läsår torde uppstå till följd av gymnasiereformen, dels för stödundervisning åt sådana elever, som från enhetsskola övergår till privatläroverks gymnasium.

Statskontoret avstyrker överstyrelsens förslag om inordnande av Solbacka läroverk och Sigtunaskolan under förevarande anslag.

Departementschefen. Jag kan icke tillstyrka förslaget att inordna Solbacka läroverk och Sigtunaskolan under detta anslag. Då jag i övrigt icke har någon erinran mot överstyrelsens beräkning av medelsbehovet, torde anslaget för nästa budgetår böra höjas med 850 000 kronor till 8 820 000 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Privatläroverk: Bidrag till vissa privatläroverk* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 8 820 000 kronor.

[218] **14. Privatläroverk: Bidrag till hälsovården vid vissa privatläroverk.** Under närmast föregående punkt har jag behandlat frågan om statsbidrag till de privatläroverk, för vilka gäller stadgan för de statsunderstödda privatläroverken. Detta statsbidrag avser i huvudsak lärarlöner och pensionsavgifter för lärare. Däremot utgår icke något bidrag till skolläkare och skolsköterskor vid dessa läroverk. *Skolöverstyrelsen* föreslår nu för nästa budgetår anvisande av ett förslagsanslag till bidrag till hälsovården vid de statsunderstödda privatläroverken.

Enligt föreskrift i stadgan för de statsunderstödda privatläroverken skall vid varje dylikt läroverk vara anställd en skolläkare. Därjämte bör enligt stadgan, där så ske kan, en skolsköterska vara anställd. I fråga om den skolhygieniska verksamheten skall i tillämpliga delar gälla bestämmelserna i läroverksstadgan.

Överstyrelsen redovisar en i oktober 1954 verkställd undersökning av den skolhygieniska verksamheten vid ifrågavarande 22 skolor och anför därvid i korthet följande.

Samtliga skolor har skolläkare anställd och 20 av dem även skolsköterska. Arvodessättningen för både läkare och sköterskor utvisar stora variationer. Trots att privatläroverkens skolhälsovård är behäftad med många brister, ställer den sig dyrare, än om de grunder tillämpats, som gäller för allmänna läroverk och högre kommunala skolor.

Om en betryggande skolhälsovård skall kunna erhållas, bör skolläkarna regelbundet och med icke alltför långa mellanrum besöka skolan. Önskvärt är, att medicinalpersonalen i samtliga skolor kan anträffas inom läroanstalten någon timme varje vecka. Viktigt är vidare, att eleverna har hälsokort, som följer dem under hela skoltiden, och att skolläkarna har tillfredsställande instrumentell utrustning. Instruktion bör finnas för skolläkare och skolsköterska, och redogörelse för skolhälsovården bör varje år insändas till överstyrelsen.

Överstyrelsen har funnit, att det i fråga om privatläroverkens skolhälsovård i åtskilliga fall brister i nu angivna och andra hänseenden. Det är därför önskvärt, att frågan om statsbidrag till denna skolhälsovård nu bringas till en lösning. En statsunderstödd skolhälsovård, uppbyggd efter samma principer som skolhälsovården vid de övriga högre skolorna, skulle innebära större enhetlighet i och rationalisering av hälsovården vid privatläroverken.

Kostnaderna för skolläkararvoden vid privatläroverken enligt de grunder, som överstyrelsen för nästa budgetår föreslagit för kommunala flickskolor, kommunala realskolor och praktiska kommunala realskolor beräknas av överstyrelsen till 48 500 kronor, varav 7 500 kronor för arbetet med elevernas arbetsböcker. Kostnaderna för sköterskearvoden enligt de grunder, som för närvarande gäller beträffande nämnda högre kommunala skolor, beräknar överstyrelsen till 25 000 kronor.

De sammanlagda arvodeskostnaderna beräknas sålunda till omkring 73 500 kronor. Om statsbidraget liksom vid de högre kommunala skolorna

beräknas till 50 procent av kostnaderna för de egentliga arvodena och till 100 procent av kostnaderna för den särskilda ersättningen för arbetsböckerna, kan statsverkets totala kostnader för ett år för närvarande beräknas till omkring 40 500 kronor. Överstyrelsen hemställer, att statsbidrag måtte få utgå till skolhälsovården vid de statsunderstödda privatläroverken enligt de principer, med vilka överstyrelsen för nästa budgetår räknat beträffande de högre kommunala skolorna, dock att statsbidrag för anställande av skol-sköterska enligt överstyrelsens mening bör få utgå vid varje statsunderstödd privatskola med ett elevantal av lägst 100. Det angivna elevantalet är detsamma, som enligt föreskrift i läroverksstadgan föranleder, att skol-sköterska obligatoriskt skall finnas anställd vid allmänt läroverk.

Statskontoret avstyrker, att medel anvisas till bidrag till skolhälsovården vid privatläroverken.

Departementschefen. Med hänsyn till vad skolöverstyrelsen anfört anser jag mig böra tillstyrka, att statsbidrag får utgå till skolhälsovården vid de statsunderstödda privatläroverken. Vid bifall härtill synes det lämpligt, att de blivande statsbidragsbestämmelserna ansluter sig till motsvarande bestämmelser beträffande kommunala flickskolor, kommunala realskolor och praktiska kommunala realskolor. Med hänsyn till vad jag anfört vid anmälan av anslaget till Bidrag till hälsovården vid vissa högre kommunala skolor går jag icke nu in på några detaljer beträffande ett eventuellt statsbidragssystem utan förutsätter, att erforderliga bestämmelser härutinnan skall få meddelas av Kungl. Maj:t i huvudsaklig anslutning till bestämmelserna för nyss angivna högre kommunala skolor. Jag vill tillägga, att jag är medveten om, att de varierande förhållandena vid de olika privatläroverken kan föranleda, att övergångsvis avvikelser från normalbestämmelserna i viss utsträckning bör få medgivas. I ekonomiskt hänseende innebär vad jag nu förordat, att arvodena till skolläkare och skol-sköterskor vid de statsunderstödda privatläroverken bör anslutas till motsvarande arvoden vid nyssnämnda högre kommunala skolor samt att statsbidrag till dessa arvoden i normalfallen bör få utgå med belopp motsvarande hälften av arvodeskostnaderna.

Skolöverstyrelsen har hemställt, att för nu ifrågavarande ändamål måtte å riksstaten för nästa budgetår uppföras ett nytt förslagsanslag med rubriken Privatläroverk: Bidrag till hälsovården vid de statsunderstödda privatläroverken. Medelsbehovet under detta anslag har överstyrelsen beräknat till 40 500 kronor. Vid denna beräkning har överstyrelsen beträffande skol-sköterskorna utgått från samma arvodesbelopp, som nu gäller vid nyssnämnda grupp av högre kommunala skolor, och beträffande skolläkarna från de ersättningsbelopp, som överstyrelsen föreslagit generellt genomföra.

Jag är ense med överstyrelsen om att medel för ändamålet bör anvisas redan för nästa budgetår och tillstyrker därför, att ett förslagsanslag med den rubrik jag inledningsvis angivit uppföres å riksstaten. Då emellertid statsbidragen liksom vid de kommunala skolorna bör utbetalas i efterskott, bör medelsbehovet under det nya anslaget grunda sig på förhållandena innevarande år. Jag räknar med ett medelsbehov av 29 000 kronor och föreslår, att anslaget uppföres med detta belopp.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) godkänna de i det föregående angivna grunderna för statsbidrag till hälsovården vid de privatläroverk, för vilka gäller stadgan för de statsunderstödda privatläroverken;

b) till *Privatläroverk: Bidrag till hälsovården vid vissa privatläroverk* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 29 000 kronor.

[219] 15. Privatläroverk: Bidrag till vissa internatläroverk

	Anslag	Nettoutgift
1954/55	86 000	94 182
1955/56 (statsliggaren s. 651)	211 000	
1956/57 (förslag)	425 000	

Ur detta förslagsanslag utgår statsbidrag till Restenässkolan i Ljungkile kommun, i vad avser fyraårig realskola och en förberedande klass, till Viggbyholmsskolan i Täby kommun, i vad avser fyraårigt gymnasium, samt från och med innevarande budgetår till Solbacka läroverk i Daga kommun. Bidraget utgår med en krona 50 öre per elev och dag av läsåret.

Jag har i det föregående i samband med anslaget Bidrag till vissa privatläroverk anmält, att *skolöverstyrelsen* i sina anslagsäskanden för nästa budgetår föreslagit, att Solbacka läroverk skall inordnas under nämnda anslag. Vid bifall härtill skulle medelsbehovet under förevarande anslag minska med det belopp, som för innevarande budgetår beräknats till Solbacka läroverk, nämligen 125 000 kronor. Å andra sidan föreslår överstyrelsen en anslagshöjning med 180 000 kronor. Sammanlagt bör anslaget därför enligt överstyrelsens mening höjas med 55 000 kronor till 266 000 kronor. Nyssnämnda höjning med 180 000 kronor är förutom av elevantalets ökning föranledd av följande förslag.

1. Höjning av statsbidraget från en krona 50 öre till tre kronor per dag av läsåret.

2. Anvisande av 20 000 kronor som bidrag till den privatägda realskolelinjen vid flickskolan i Uppsala. Motsvarande belopp utgår nu ur anslaget Understöd åt vissa kommunala gymnasier m. m.

3. Anvisande av 20 000 kronor som bidrag till estniska gymnasiet i Stockholm.

Som motivering för den föreslagna höjningen av statsbidraget anför skolöverstyrelsen bland annat följande.

Överstyrelsen finner en höjning av statsbidraget skälig med hänsyn till det beträngda ekonomiska läget vid Restenässkolan och Viggbyholmskolan samt till penningvärdets fall. Efter en höjning till tre kronor per elev och dag av läsåret skulle statsverkets kostnader per elev och år vid de båda skolorna komma att uppgå till ungefär 750 kronor eller till ungefär samma belopp, som statsverkets kostnad för varje folkskoleelev.

Jag har i det föregående under anslaget till Bidrag till vissa privatläroverk avstyrkt en framställning om inordnande av Sigtunaskolan under nämnda anslag. Med anledning av överstyrelsens förslag om statsbidrag till skolan torde jag emellertid nu få lämna vissa uppgifter angående dess organisation, ekonomi m. m.

Skolan grundades 1924 och står sedan 1928 under skolöverstyrelsens in-seende samt har sedan 1930 studentexamensrätt. Den är i huvudsak internatskola för gossar och är organiserad som ett fullständigt läroverk med realskola om fyra klasser (1⁵—4⁵) och fyraårigt gymnasium med såväl latin-som reallinje. Elevantalet var vårterminen 1955 251. Elevavgifterna utgår med olika belopp i de olika klasserna, lägst 4 600 och högst 5 200 kronor per läsår.

Skolan äges av Sigtunaskolans aktiebolag, vars styrelse även är skolans styrelse. För läsåret 1954/55 beräknades skolans utgifter till 1 100 000 kronor. Stegrade lönekostnader för såväl lärare som andra anställda samt ökade livsmedelspriser beräknas emellertid medföra, att utgifterna för budgetåret 1955/56 kommer att stegras med minst 100 000 kronor. Då därtill kommer, att den nya linjefördelningen i gymnasiets två högsta ringar nödvändiggör en utökning av undervisningstimmarna, som beräknas kosta ungefär 20 000 kronor, väntas den sammanlagda utgiftsstegringen bli omkring 120 000 kronor. Under år 1954 företogs en höjning av elevavgifterna med 600 kronor per elev och år. För att täcka den nya utgiftsstegringen anser sig styrelsen ånyo böra höja avgifterna med 400 kronor. Den räknar vidare med att åsidosätta normala avskrivningar och inskränka avsättningarna till pensionsstiftelsen till ett minimum.

Skolöverstyrelsen framhåller, att möjligheterna att öka Sigtunaskolans inkomster på annan väg än genom statsbidrag synes mycket begränsade. De stora förluster, som rörelsen måst vidkännas, har tvingat styrelsen att överväga nedläggning av skolans verksamhet. Emellertid fyller skolan — uttalar överstyrelsen — en viktig funktion för vissa kategorier av barn, bland annat barn som har sina hem utomlands. Ett stort antal av skolans elever utgöres ständigt av utlandssvenska gossar, vilkas inträde i skolan även underlättas genom speciella anordningar, bland annat nedsättning i avgifterna.

Då skolan åstadkommit goda resultat i sin undervisning och fostran av eleverna, anser överstyrelsen det angeläget, att dess verksamhet består. Härtill torde emellertid erfordras statligt ekonomiskt stöd.

Överstyrelsen framhåller vikten av att man vid nuvarande brist på högre läroanstalter understödjer verksamheten vid sådana privatläroverk, som uppvisat goda resultat. Överstyrelsen vill även erinra om att dessa skolor belastar statsbudgeten i betydligt lägre grad än motsvarande statsläroverk.

Statskontoret vill icke motsätta sig en höjning av statsbidraget till de skolor, som åtnjuter bidrag ur förevarande anslag, från en krona 50 öre till en krona 75 öre per elev och dag av läsåret. Ämbetsverket avstyrker överstyrelsens förslag om anvisande under anslaget av medel till ifrågavarande realskolelinje vid flickskolan i Uppsala. Ej heller kan statskontoret biträda förslaget om statsbidrag till estniska gymnasiet i Stockholm.

Departementschefen. Jag har i det föregående avstyrkt av skolöverstyrelsen gjorda framställningar om anvisande under anslaget till Bidrag till vissa privatläroverk av medel till statsbidrag åt Solbacka läroverk och Sigtunaskolan. Detta innebär beträffande Solbacka, att jag räknar med fortsatt bidrag till denna skola ur förevarande anslag. Vad åter angår Sigtunaskolan, som för närvarande icke åtnjuter statsbidrag, har vad skolöverstyrelsen anfört å ena sidan om skolans ekonomiska svårigheter och å den andra om de goda resultat skolan nått i sin undervisande och fostrande gärning samt om behovet av skolan inom nuvarande skolorganisation gjort, att jag anser mig böra tillstyrka, att även denna skola erhåller statsbidrag ur förevarande anslag.

Med hänsyn till den ståndpunkt, jag i det föregående under anslaget till Bidrag till kommunala gymnasier m. m. intagit till frågan om statsbidraget till realskolelinjen vid flickskolan i Uppsala ifrågasätter jag icke i detta sammanhang någon medelsanvisning till denna linje.

Skolöverstyrelsens förslag om statsbidrag till estniska gymnasiet i Stockholm anser jag mig icke kunna tillstyrka.

Som framgått av vad jag nu anfört, räknar jag för nästa budgetår med att statsbidrag ur förevarande anslag skall utgå till fyra skolor, nämligen Restenässkolan, Viggbyholmsskolan, Solbacka läroverk och Sigtunaskolan. Det nuvarande bidraget utgör en krona 50 öre per elev och dag av läsåret. Med hänsyn till skolornas ekonomiska läge föreslår jag en höjning av detta belopp till två kronor. Medelsbehovet under anslaget beräknar jag för nästa budgetår till 425 000 kronor, vilket innebär en höjning med 214 000 kronor.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Privatläroverk: Bidrag till vissa internatläroverk* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 425 000 kronor.

[220] 16. Läroboksnämnden

	Anslag	Nettoutgift
1954/55	45 600	47 794
1955/56 (statsliggaren s. 655)	45 600	
1956/57 (förslag)	47 000	

Läroboksnämnden föreslår för nästa budgetår en höjning av detta förslagsanslag med 1 400 kronor. Nämnden utgår därvid från medelsåtgången för olika ändamål under förra budgetåret och framhåller särskilt, att antalet läroböcker, som skall granskas, stigit genom tillkomsten av de nya kursplanerna.

Departementschefen. Jag tillstyrker den av nämnden föreslagna höjningen med 1 400 kronor till 47 000 kronor och hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Läroboksnämnden* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 47 000 kronor.

[221] 17. Centralnämnden för skolornadsutbytet med utlandet

	Anslag	Nettoutgift
1954/55	15 000	15 000
1955/56 (statsliggaren s. 656)	15 000	
1956/57 (förslag)	15 000	

Detta förslagsanslag torde i enlighet med förslag av skolöverstyrelsen för nästa budgetår böra uppföras med oförändrat belopp, 15 000 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Centralnämnden för skolornadsutbytet med utlandet* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 15 000 kronor.

[222] 18. Intagningsnämnder vid vissa allmänna läroverk m. fl. läroanstalter

	Anslag	Nettoutgift
1954/55	10 000	8 019
1955/56 (statsliggaren s. 656)	17 000	
1956/57 (förslag)	18 000	

Skolöverstyrelsen beräknar medelsbehovet för nästa budgetår till 18 000 kronor och föreslår därvid, att ur anslaget skall få utgå medel även till biträdes hjälp å rektorsexpedition, som tages i anspråk för arbete med centraliserad intagning i första klassen. Det härför erforderliga beloppet beräknas till 1 200 kronor.

Departementschefen. Jag tillstyrker skolöverstyrelsens förslag om anvisande under detta anslag av medel till biträdeshjälp å vissa rektorsexpeditioner. Då jag icke heller i övrigt har någon erinran mot överstyrelsens anslagsberäkning föreslår jag, att anslaget för nästa budgetår uppföres med 18 000 kronor, vilket innebär en höjning med 1 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Intagningsnämnder vid vissa allmänna läroverk m. fl. läroanstalter* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 18 000 kronor.

[223] **19. Kurser för lärare vid de allmänna läroverken m. fl. läroanstalter**

	Anslag	Nettoutgift
1954/55	65 000	67 643
1955/56 (statsliggaren s. 657)	85 000	
1956/57 (förslag)	90 000	

Skolöverstyrelsen föreslår, att detta reservationsanslag för nästa budgetår höjes med 100 000 kronor, och framhåller därvid, att den utvidgning av kursverksamheten, som de senaste årens anslagshöjningar medgivit, gjort mycket gagn men ändå icke varit tillräcklig. Önskemålen i fråga om kurser är fortfarande många, och överstyrelsen vill ånyo framhålla, att behovet av fortbildningskurser accentuerats, sedan den reducerade timplanen medfört omläggning och koncentration av kursplaner och metodik för flertalet ämnen. Överstyrelsen anger exempel på ett flertal angelägna kurser men framhåller, att åtskilliga omständigheter kan påverka ämnesvalet och att det därför liksom för de senaste budgetåren bör läggas i överstyrelsens hand att avgöra, vilka kurser som skall anordnas.

Enligt gällande bestämmelser må kursdeltagare, som ej är bosatt på kursorten, kunna erhålla dels traktamente med högst tolv kronor om dagen, dels reseersättning enligt klass III i allmänna resereglementet, dock att ersättning för sovplats endast må utgå, då överstyrelsen så prövar skäligt. Överstyrelsen anser, att det senaste årets allmänna fördyring av levnadskostnaderna gör en höjning av traktamentet till femton kronor per kursdag oundgängligen nödvändig. Vid bifall härtill räknar överstyrelsen med en genomsnittlig kostnad per kurs av 12 000 kronor.

Slutligen erinrar överstyrelsen om att en viss centralisering av arbetet med anordnande av kurser skett inom överstyrelsen. Erfarenheterna av denna centralisering har hitintills ur överstyrelsens synpunkt varit goda, men det har visat sig, att det kan komma att bli lämpligt och nödvändigt att anförtro vissa uppgifter i samband med organiserandet av kurser åt en central kursledare. Överstyrelsen utgår ifrån att medel för arvoderande av en dylik kursledare skall kunna utgå ur ifrågakommande olika kursanslag.

Departementschefen. Jag anser mig icke böra ifrågasätta någon uppräkn-
ning av kursdeltagarnas traktamenten och ej heller någon anslagshöjning
för att möjliggöra en ytterligare utökning av kursverksamheten. Däremot
föreslår jag en ökning av medelsanvisningen med 5 000 kronor med hänsyn
till de ökade resekostnaderna. Anslaget torde sålunda för nästa budgetår
böra uppföras med 90 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte
föreslå riksdagen

att till *Kurser för lärare vid de allmänna läroverken
m. fl. läroanstalter* för budgetåret 1956/57 anvisa ett re-
servationsanslag av 90 000 kronor.

[224] **20. Fortbildningskurser i hygien för lärare, skolläkare och
skolsköterskor**

	Anslag	Nettoutgift
1954/55	58 000	59 124
1955/56 (statsliggaren s. 657)	63 000	
1956/57 (förslag)	63 000	

Detta reservationsanslag är avsett till bestridande av kostnaderna för
följande kurser nämligen *dels* en större kurs i sexualundervisning och
sexualhygien för folk- och småskollärare, *dels* kortare fortbildningskurser
i sexualundervisning för folk- och småskollärare, *dels* fortbildningskurser i
skolhygien för lärare, skolläkare och skolsköterskor, *dels* ock kurs i sexual-
undervisning för lärare, främst biologilärare, vid högre skolor. Beträffande
vissa av dessa kurser gäller motsvarande bestämmelser om reseersättning
och traktamente åt deltagare som de, som redovisats under närmast före-
gående punkt.

Skolöverstyrelsen föreslår, att traktamentet för deltagarna i de kurser,
vid vilka traktamenten utgår, höjes från 12 till 15 kronor per dag samt att
anslaget med anledning härav höjes med 5 000 kronor till 68 000 kronor.

Departementschefen. Som framgått under närmast föregående punkt
kan jag icke biträda skolöverstyrelsens förslag om en ändring i de hittills-
varande bestämmelserna om traktamenten åt kursdeltagare. Anslaget torde
därför böra uppföras med oförändrat belopp, 63 000 kronor. Jag hemställer,
att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Fortbildningskurser i hygien för lärare, skolläkare
och skolsköterskor* för budgetåret 1956/57 anvisa ett reser-
vationsanslag av 63 000 kronor.

[225] **21. Språkassistentverksamhet vid högre läroanstalter**

	Anslag	Nettoutgift
1954/55	84 800	77 890
1955/56 (statsliggaren s. 658)	84 800	
1956/57 (förslag)	84 800	

Genom beslut den 17 juni 1955 har Kungl. Maj:t dels medgivit viss förhöjning av de arvoden, som må utgå till heltids- och deltidanställd språkassistent, dels ock för täckande av de till följd härav uppkommande merkostnaderna för innevarande budgetår anvisat ett belopp av 5 000 kronor att utgå ur förslagsanslaget till Täckning av beräknat överskridande av anslagsmedlen för vissa löne- och pensionsförmåner.

Skolöverstyrelsen räknar för nästa budgetår dels med en anslagshöjning med 3 800 kronor, motsvarande den uppräknig av assistentarvodena, som skett för innevarande budgetår, dels med en ökning av anslagsmedlen till rese- och traktamentsersättningar med 400 kronor. Vidare föreslår överstyrelsen, att medel anvisas till ytterligare två heltidsassistenter. Därvid framhålles, att språkassistentverksamheten är ett synnerligen viktigt stöd för undervisningen i moderna språk. Till följd av skolornas expansion har verksamheten fått en relativt sett minskad omfattning. Ett ökat antal assistenter är, framhåller överstyrelsen, en angelägenhet av största vikt. Kostnaderna för två nya assistenter beräknas till 44 500 kronor. Sammanlagt bör anslaget enligt överstyrelsens mening höjas med 48 700 kronor till 133 500 kronor.

Departementschefen. Vid ingången av innevarande budgetår förelåg under detta anslag en betydande anslagsreservation. Med hänsyn härtill anser jag mig icke böra föreslå någon anslagshöjning. För nästa budgetår bör anslaget sålunda uppföras med oförändrat belopp, 84 800 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Språkassistentverksamhet vid högre läroanstalter* för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 84 800 kronor.

[226] 22. Resestipendier åt lärare vid de allmänna läroverken m. fl. läroanstalter

	Anslag	Nettoutgift
1954/55	65 000	63 600
1955/56 (statsliggaren s. 658)	80 000	
1956/57 (förslag)	80 000	

Detta reservationsanslag disponeras till resestipendier åt lärare i främmande levande språk vid allmänna läroverk, kommunala gymnasier, kommunala flickskolor, kommunala realskolor, praktiska kommunala realskolor och privatläroverk.

Skolöverstyrelsen hemställer, att anslaget höjes till 112 000 kronor, samt föreslår, att 95 000 kronor disponeras till resestipendier åt lärare i främmande levande språk vid nyssnämnda läroanstalter, 12 000 kronor till resestipendier till andra lärare i läroämnena vid allmänna läroverk än lärare i

moderna språk, särskilt vid provårsläroverk, och 5 000 kronor till resestipendier åt övningslärare vid allmänna läroverk eller liknande läroanstalter.

Departementschefen. Jag anser mig icke böra ifrågasätta någon höjning av detta reservationsanslag utan föreslår för nästa budgetår anvisande av oförändrat belopp, 80 000 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Resestipendier åt lärare vid de allmänna läroverken m. fl. läroanstalter* för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 80 000 kronor.

[227] 23. Psykologisk-pedagogiska institutet: Avlöningar

	Anslag	Nettoutgift
1954/55	67 100	69 137
1955/56 (statsliggaren s. 660)	69 600	
1956/57 (förslag)	77 800	

I sina anslagsäskanden för nästa budgetår erinrar *institutets styrelse* inledningsvis om att psykologutredningen i sitt betänkande Psykologisk utbildning och forskning (SOU 1955: 11) bland annat föreslagit, att institutet skall sammanslås med den psykologisk-pedagogiska forskningsinstitutionen vid den första lärarhögskolan. I avvaktan på statsmakternas ställningstagande till detta förslag inskränker sig styrelsen till att i huvudsak upprepa sina äskanden från föregående år. Styrelsen hemställer, att anslaget höjes med 48 000 kronor till 117 600 kronor. Höjningen betingas, förutom av automatiska utgiftsökningar, av följande förslag.

1. Höjning av direktors arvode från 2 400 kronor till 3 000 kronor.
2. Inrättande av en forskningsprofessur i lönegraden Co 14, varvid ett för en vetenskaplig expert avsett arvode av 500 kronor bortfaller.
3. Ordinariesättning och uppflyttning av sekreterartjänsten från lönegraden Ce 29 till Ca 33 samt av bibliotekarietjänsten från lönegraden Ce 27 till Ca 29.
4. Inrättande av en biträdestjänst för pedagogiska biblioteket (lönegraden Cg 11).

Departementschefen. Med hänsyn bland annat till att frågan om institutets framtida ställning för närvarande är beroende på statsmakternas prövning anser jag mig icke kunna biträda styrelsens förslag om olika ändringar i personalförhållandena vid institutet. Jag räknar därför för nästa budgetår endast med utgiftsändringar av automatisk karaktär. Förändringar i den icke-ordinarie personalens löneklassplaceringar samt den förra året genomförda höjningen av statstjänstemännens löner medför ett behov av en anslagshöjning, som jag beräknar till 8 200 kronor. Anslaget torde sålunda för nästa budgetår böra uppföras med 77 800 kronor. Det bör för-

delas på olika poster på sätt framgår av avlöningsstaten i efterföljande hemställan.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) godkänna följande avlöningsstat för psykologisk-pedagogiska institutet, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1956/57:

A v l ö n i n g s s t a t

1. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t	2 900
2. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal ..	60 100
3. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	14 800
Summa kronor	77 800

b) till *Psykologisk-pedagogiska institutet*: Avlöningar för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 77 800 kronor.

[228] 24. Psykologisk-pedagogiska institutet: Omkostnader

	Anslag	Nettoutgift
1954/55	13 200	11 305
1955/56 (statsliggaren s. 660)	13 200	
1956/57 (förslag)	13 200	

I enlighet med förslag av institutets styrelse torde detta förslagsanslag för nästa budgetår böra uppföras med oförändrat belopp, 13 200 kronor. Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Psykologisk-pedagogiska institutet*: Omkostnader för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 13 200 kronor.

[229] 25. Psykologisk-pedagogiska institutet: Bokinköp och bokbindning vid pedagogiska biblioteket

	Anslag	Nettoutgift
1954/55	17 500	17 497
1955/56 (statsliggaren s. 660)	17 500	
1956/57 (förslag)	17 500	

Institutets styrelse föreslår för nästa budgetår en höjning av detta reservationsanslag med 2 500 kronor och motiverar detta med den ökade efterfrågan särskilt på utländsk speciallitteratur.

Departementschefen. Jag anser mig icke kunna tillstyrka någon anslagshöjning utan föreslår för nästa budgetår anvisande av oförändrat belopp,

17 500 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Psykologisk-pedagogiska institutet: Bokinköp och bokbindning vid pedagogiska biblioteket* för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 17 500 kronor.

[230] **26. Psykologisk-pedagogiska institutet: Undersökningar och kurser**

	Anslag	Nettoutgift
1954/55	150 000	149 529
1955/56 (statsliggaren s. 661)	160 000	
1956/57 (förslag)	160 000	

Institutets styrelse hemställer, att detta reservationsanslag för nästa budgetår höjes med 40 000 kronor till 200 000 kronor. Höjningen motiveras dels med behovet av en utökning av institutets undersöknings- och forskningsverksamhet samt dess kursverksamhet, dels med behovet av ökade medel för understöd åt forskare.

Departementschefen. Jag anser mig icke kunna tillstyrka någon anslagshöjning utan föreslår för nästa budgetår anvisande av oförändrat belopp, 160 000 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Psykologisk-pedagogiska institutet: Undersökningar och kurser* för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 160 000 kronor.

[231] **27. Vissa kostnader för student- och realexamina**

	Anslag	Nettoutgift
1954/55	610 000	604 456
1955/56 (statsliggaren s. 661)	722 000	
1956/57 (förslag)	722 000	

Det nuvarande anslaget å 722 000 kronor disponeras på följande sätt.

1. Arvoden åt sakkunniga för uppgörande och bearbetning av förslag till examensarbeten samt för utarbetande av anvisningar till bedömande av examensprov 24 500
2. Arvoden för granskning av examensarbeten i studentexamen samt i realexamen och praktisk realexamen 28 000
3. Övriga utgifter, *förslagsvis* 669 500

Anm.: Ur förestående anslagspost skola bestridas kostnader för ombud, som av skolöverstyrelsen förordnas att vid enskild läroanstalt övervaka och leda realexamen, för censorer samt för gränsknings- och examensnämnder i enlighet med bestämmelser, som äro eller må varda av Kungl. Maj:t meddelade, ävensom kostnader för ersättningar jämlikt § 82 mom. 4, § 107 avd. B mom. 9 och § 110 mom. 5 läroverksstadgan.

Summa kronor 722 000

Skolöverstyrelsen föreslår för nästa budgetår en höjning av anslagsposten 1 med 1 500 kronor och av posten 3 med 50 100 kronor, medan posten 2 föreslås sänkt med 1 300 kronor. Sammanlagt föreslås sålunda en anslagshöjning med 50 300 kronor.

Av överstyrelsens framställning inhämtas bland annat följande.

Posten 1. Överstyrelsen erinrar om att flera skriftliga prov och nya typer av prov tillkommit i samband med genomförandet av den nya gymnasieorganisationen och utvecklingen av de praktiska realskolelinjerna. Kostnaderna för uppgörande av förslag till examensprov och till rättningsnormer kommer härigenom att ökas. Därjämte anses det nödvändigt med en väsentlig höjning av arvoden till de lärare, som ställer sig till förfogande för arbetet med rättningsnormerna. Överstyrelsen anmäler vidare, att överstyrelsen på grund av arbetsanhopningen inom styrelsen ser sig nödsakad att helt överlåta utarbetandet av rättningsnormerna för de skriftliga proven i matematik i real- och studentexamen samt i fysik i studentexamen åt vederbörande ämnesförening, varvid kostnaden dock måste bestridas av medel, som överstyrelsen ställer till förfogande för detta ändamål. Överstyrelsen beräknar, att ett belopp av 26 000 kronor kommer att erfordras läsåret 1956/57 för de med anslagsposten 1 avsedda ändamålen.

Posten 2. Överstyrelsen avser att ytterligare inskränka omfattningen av eftergranskningen av de skriftliga proven i student- och realexamen. Samtidigt räknar emellertid överstyrelsen med att arvoden för eftergranskningen bör höjas.

Vad först gäller de skriftliga proven i matematik i student- och realexamen och i fysik i studentexamen har eftergranskningen av dessa haft en så gynnsam effekt, att överstyrelsen tills vidare anser sig kunna företaga ytterligare inskränkningar. Överstyrelsen avser härvid att tillämpa en ny urvalsprincip, som innebär, att skripta utväljes för granskning endast från skolor, som har obetydlig erfarenhet av examina, skolor, som haft svårighet att anskaffa behöriga lärare, samt skolor, som vid den tidigare eftergranskningen visat sig av skilda anledningar icke ha nått upp till den önskvärda nivån. Skolor, som icke tillhör dessa kategorier, anses böra bli föremål för granskning endast med vissa års mellanrum. Överstyrelsen uttalar, att det ligger i sakens natur, att en granskning av nu nämnt slag måste bli väsentligt mera tidsödande och arbetskrävande än den hittillsvarande granskningen. Överstyrelsen räknar därför med en fördubbling av nuvarande ersättning per skrivning i matematik och en viss höjning av ersättningen per fysikskrivning. Omfattningen av materialet anses emellertid kunna minskas till omkring hälften och följaktligen ungefär samma kostnadsram bibehållas som föregående år.

Vad angår eftergranskningen i övriga ämnen räknar överstyrelsen med att granskningsarvoden bör höjas med 11—14 procent. Den härigenom uppkommande kostnadsökningen beräknas i stort sett komma att uppvägas av en minskning av antalet granskade prov.

Posten 3. Ur denna post bestrides kostnader för olika arvoden och ersättningar i samband med student- och realexamina, däribland arvoden åt censorer i studentexamen. Överstyrelsen erinrar om att antalet examinatorer i denna examen under de närmaste åren kommer att öka och att antalet censorer i och för sig skulle behöva öka i motsvarande mån. Emellertid har sedan vårterminen 1953 vissa försök bedrivits beträffande cen-

sorskontrollen i studentexamen. Avsikten har varit att söka nedbringa behovet av censorer utan att kontrollen eftersättes. Överstyrelsen ser icke någon möjlighet att under de närmaste åren återgå till systemet med fyra censorskrollerade förhör för varje examinand. Överstyrelsen räknar med att antalet förhör i vissa fall skall minska till lägst två för varje examinand och att antalet examinander i varje grupp i andra fall skall ökas till högst sex utan förlängning av den för fyra examinander beräknade förhörtiden. Genom dessa inskränkningar av censorkontrollen kommer en icke obetydlig ökning av utgifterna att kunna undvikas.

Överstyrelsens beräkningar av medelsbehovet för olika arvoden m. m. bygger på uppskattningar av — alltefter grunden för respektive arvodens beräkning — antalet examinander, förrättningsdagar, prövningar o. s. v. Som av det föregående framgått överstiger de för de olika ändamålen beräknade beloppen sammanlagt med 50 100 kronor de belopp, som beräknats erforderliga för motsvarande ändamål för innevarande budgetår. Detta beror på att överstyrelsen i viss utsträckning föreslagit höjningar av nu utgående arvoden och ersättningar. Dessa höjningar kan nämligen beräknas medföra en kostnad av omkring 65 000 kronor. Vid oförändrade arvoden skulle sålunda någon höjning av posten icke vara erforderlig.

Departementschefen. De arvoden och ersättningar, som utgår ur posterna 1 och 2, bestämmes av skolöverstyrelsen inom den ram, som anges av de anvisade beloppen. Beträffande båda posterna räknar överstyrelsen nu med en viss allmän ökning av utgående arvoden och beträffande posten 2 därjämte med väsentliga höjningar av vissa arvoden i samband med införandet i fråga om vissa ämnen av ett nytt system för urvalet av de skriftliga prov, som skall eftergranskas. Den kostnadsökning, som arvodeshöjningarna under posten 2 normalt borde föranleda, uppväges helt av att vissa kostnadsminskningar beräknas uppkomma genom inskränkningar i omfattningen av eftergranskningen. Jag anser mig icke böra göra någon erinran mot den av överstyrelsen föreslagna medelsanvisningen under de båda posterna, vilken sammanlagt innebär en kostnadsökning med 200 kronor.

Vad angår posten 3 torde det liksom hittills vid regleringar av arvoden och ersättningar, som utgår ur denna post, böra få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela erforderliga beslut. Jag torde därför framdeles i annat sammanhang få återkomma till detaljerna i överstyrelsens förslag beträffande denna post. Jag anser mig icke böra räkna med någon höjning av posten.

Med hänsyn till vad jag nu anfört beräknar jag medelsbehovet under förevarande anslag till 722 200 kronor, vilket belopp dock torde kunna avrundas till 722 000 kronor, d. v. s. till samma belopp, som anvisats för innevarande budgetår. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Vissa kostnader för student- och realexamina* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 722 000 kronor.

[232] 28. Studiebidrag och stipendier åt lärjungar vid allmänna läroverk m. fl. läroanstalter

	Anslag	Nettoutgift
1954/55	19 000 000	18 956 352
1955/56 (statsliggaren s. 662)	19 000 000	
1956/57 (förslag)	20 200 000	

Ur detta förslagsanslag utgår studiebidrag och stipendier enligt 4 kap. kungörelsen 1953: 530 angående statlig studiehjälp åt elever vid vissa läroanstalter. Studiebidragen utgår utan behovsprövning och avser att utjämna skillnaden i utbildningskostnader för å ena sidan elev, som är bosatt på skolorten, och å andra sidan elev, som icke är bosatt på skolorten. Bestämmelserna om studiebidrag innebär bland annat, att dylikt bidrag utgår *dels* för inackordering med högst 60 kronor för månad, *dels* för dagliga resor, om kostnaderna uppgår till minst 9 kronor för månad, med det belopp, varmed kostnaderna överstiger 7 kronor för månad, dock med högst 25 kronor för månad, *dels ock* för frukostmål med 12 kronor för månad och i vissa fall för ytterligare ett mål med 6 kronor för månad. Stipendium utgår efter behovsprövning med i regel högst 75 kronor för månad och avser att underlätta för obemedlade och mindre bemedlade elever att genomgå den högre läroanstalt i eller utanför bostadsorten, som eleven önskar bevista för sin utbildning.

I sina anslagsäskanden för nästa budgetår föreslår *studiehjälpsnämnden* en höjning av anslaget med 1 500 000 kronor till 20 500 000 kronor. Höjningen är betingad i huvudsak av att nämnden räknar med en automatisk ökning av antalet studiehjälpssökande men därjämte av att nämnden förutsatt bifall till ett av nämnden i särskild skrivelse den 26 oktober 1954 framlagt förslag, att studiehjälp, som bestrides ur anslaget, skall få lämnas jämväl elever, som icke är svenska medborgare. Nämnden anför bland annat följande.

Budgetåret 1954/55 har av studiehjälpsnämnden utbetalats tillhoppa 5 370 794 kronor i behovsprövade stipendier till omkring 13 600 elever. Studiebidrag för inackordering, dagliga resor och måltider har av rektorerna utbetalats med inalles 13 861 031 kronor. Studiebidrag har utgått till omkring 14 000 inackorderade elever, för dagliga resor till omkring 38 000 elever och för frukostmål till omkring 28 000 elever. För ytterligare ett mål har omkring 400 elever erhållit bidrag. Utgifterna från anslaget har varit avsevärt större än budgetåret 1953/54, det första år, då de nya reglerna för studiehjälp tillämpades. Då det totala antalet elever i läroverken ökat, var ökning i belastningen på anslaget att förvänta, men en kraftigt bidragande orsak till ökningen torde också ha varit de vidgade möjligheter att erhålla studiehjälp, som de nya reglerna innebär och vilka ökat tillströmningen av särskilt elever från landsbygden och samhällen utan läroverk. Av samma orsaker är en ökning av sökande till studiehjälp att emotse för kommande budgetår. Liksom föregående år räknar nämnden med en automatisk ökning av omkring 5 procent, vilket med utgångs-

punkt från anslagsbelastningen 1954/55 skulle innebära en utgift av i runt tal 20 200 000 kronor.

Beräkningen har grundats på nu gällande bestämmelser om bidragens storlek. En uppräknig av bidragsbeloppen, som enbart med hänsyn till penningvärdets förändring kunde ansetts påkallad, har nämnden sålunda icke ansett sig böra föreslå i avvaktan på den allsidiga omprövning av storleken av de olika slagen bidrag, som bör ingå i den väntade allmänna översynen av de familjesociala bidragen.

I nyssnämnda skrivelse angående studiehjälp åt icke-svenska elever redovisar nämnden resultatet av en undersökning av antalet utlänningar i de elevkategorier, som erhåller studiehjälp enligt 4 kap. nyssnämnda kungörelse 1953: 530, d. v. s. elever vid allmänna läroverk, högre kommunala skolor, högre tekniska läroverks gymnasier m. fl. utbildningsanstalter. Nämnden gör en uppdelning av de utländska eleverna på olika grupper — finska fosterbarn, politiska flyktingars barn, barn från de nordiska grannländerna o. s. v. — och gör för varje grupp en bedömning av huruvida studiehjälp bör få utgå till elever tillhörande gruppen. Nämnden kommer till det resultatet, att icke-svenska elever i nyssnämnda läroanstalter, oberoende av nationalitet, bör erhålla rätt till studiehjälp enligt de i 4 kap. kungörelsen angivna grunderna, under förutsättning att de intagits som ordinarie elever i läroanstalten. De merkostnader, som uppkommer vid ett bifall till nämndens förslag, beräknas för nästa budgetår till omkring 300 000 kronor.

Studiehjälpnämnden redovisar i sin skrivelse vidare resultatet av en undersökning beträffande utländska elever i tekniska och andra fackutbildningsanstalter, vid vilka studiehjälp utgår enligt 2 och 3 kap. kungörelsen 1953: 530. Beträffande dessa elever föreslår nämnden, att studiehjälp i viss utsträckning skall få utgå, och beräknar, att ett bifall härtill skulle föranleda en merkostnad för stipendier på 50 000 kronor (ur anslaget till stipendier åt elever vid tekniska fackskolor och andra fackutbildningsanstalter) samt en merkostnad för studielån på 200 000 kronor.

Över studiehjälpnämndens framställning angående studiehjälp åt icke-svenska elever har yttranden avgivits av *statskontoret*, *skolöverstyrelsen*, *överstyrelsen för yrkesutbildning* och *statens utlänningskommission*.

Studiehjälpnämnden erinrar i sina anslagsäskanden vidare om att den på uppdrag av Kungl. Maj:t verkställt utredning rörande grunderna för studiebidrag för dagliga resor mellan bostadsort och skolort samt att den i skrivelse den 26 maj 1955 redovisat resultatet av denna utredning och framlagt vissa förslag. Ett genomförande av dessa förslag beräknas icke i nämnvärd grad komma att påverka anslagsbelastningen, och någon särskild hänsyn till dem har därför icke behövt tagas i nämndens beräkningar av medelsbehovet för nästa budgetår. Av vad nämnden anfört i berörda skrivelse inhämtas bland annat följande.

För att erhålla ett underlag för sina överväganden angående storleken av resebidragen har nämnden granskat ansökningarna om studiebidrag läsåret 1953/54 vid ett sextiototal högre läroanstalter i olika landsdelar och av olika skoltyp. Det undersökta materialet omfattar drygt 30 procent av det totala antal elever, som nämnda år erhöll studiebidrag för resor. Undersökningen har givit vid handen, att ett ganska stort antal elever har resekostnader, som överstiger 32 kronor i månaden. För dessa elever medför gällande maximering av resebidraget till 25 kronor, att de egna resekostnaderna överstiger det belopp av sju kronor i månaden, som den bidragsberättigade eleven enligt kungörelsen har att betala själv. Den grupp elever, som detta gäller, omfattar enligt nämndens utredning omkring 13 procent av totala antalet elever med resebidrag. Inom gruppen varierar resekostnaderna givetvis, men för flertalet elever ligger de mellan 32 och 50 kronor i månaden, även om det också i åtskilliga fall förekommer ännu högre resekostnader. Nämnden framhåller, att denna grupp elever otvivelaktigt måste anses missgynnad av nuvarande maximeringsregel.

Nämnden har undersökt möjligheterna att ge ifrågavarande elevgrupp kompensation för de högre kostnaderna genom att beräkna resebidragen efter viss procent av kostnaderna men funnit detta vara en icke framkomlig väg. Av olika skäl anser nämnden det lämpligast att bibehålla nuvarande system med en fast övre gräns för resebidragets storlek.

Vid sin bedömning av hur högt denna övre gräns för resebidraget bör sättas, har nämnden stannat för att utgå från principen, att dagligen resande elev bör kunna få lika stort bidrag som inackorderad elev. Med nuvarande inackorderingsbidrag av högst 60 kronor för månad och frukostbidrag av 12 kronor för månad skulle högsta resebidrag bli 48 kronor för elev, som åtnjuter frukostbidrag, och 42 kronor för elev, som utöver frukostbidraget åtnjuter bidrag med 6 kronor till annan måltid.

Nämnden har beräknat, att en ändring i bestämmelserna om resebidragen på sätt nu angivits, om den gjorts tillämplig på läsåret 1953/54, skulle ha medfört en kostnadsökning av omkring 400 000 kronor. För ett kommande läsår skulle merkostnaden på grund av de höjda biljettpriserna på järnvägar och bussar bli ännu högre. Nämnden har ansett sig icke kunna föreslå en så väsentlig stegring i kostnaderna för denna del av studiehjälpen vid läroverken utan har försökt att genom vissa ändringar i beräkningsgrunderna för de olika studiebidragen undgå en kostnadsökning men dock förverkliga det avsedda syftet — att bereda ett kraftigare stöd åt de elever, som har de kostsammare resorna.

Nämnden föreslår en höjning av nuvarande undre gräns för resebidraget — sju kronor — till tio kronor. Lägsta bidragsbelopp föreslås liksom nu vara två kronor och det förutsättes, att detta belopp skall få utgå redan vid en resekostnad av 11 kronor. Detta innebär en ökning av de egna

resekostnaderna, som i stort sett drabbar de elever, som icke når upp till det maximala resebidraget av 25 kronor. Ökningen föreslås emellertid i viss utsträckning kompenserad genom en höjning av frukostbidraget från tolv till fjorton kronor.

Högsta resebidrag kommer vid bifall till nämndens förslag att uppgå till $(60-14=)$ 46 kronor för elev, som åtnjuter enbart frukostbidrag, och till $(60-14-6=)$ 40 kronor för elev, som åtnjuter både frukostbidrag och bidrag till ytterligare en måltid.

Nämnden räknar med att en ändring av grunderna för studiebidragen enligt nämndens förslag kommer att medföra, att en stor mängd små bidrag kommer att falla bort, vilket innebär en lättnad i rektorsexpeditionernas arbete med studiebidragen. En ytterligare lättnad skulle kunna vinnas, om man vid bidragens uträkning finge bortse från i biljettpriserna ingående öretal. Nämnden föreslår, att så får ske.

Nämnden har gjort en beräkning av den anslagsbelastning, som skulle ha uppstått läsåret 1953/54, därest de föreslagna nya grunderna för studiebidrag då varit gällande. Merkostnaderna för frukostbidrag skulle enligt denna beräkning ha uppgått till i runt tal 470 000 kronor, medan omläggningen av resebidragen skulle ha medfört en kostnadsminskning med omkring 480 000 kronor. Kostnaderna för studiebidrag för resor och frukostmål skulle alltså ha blivit i stort sett desamma som enligt nuvarande grunder. Nämnden framhåller emellertid, att det icke med säkerhet kan bedömas, hur de föreslagna nya grunderna kan komma att verka ett följande läsår. Nämnden anser det troligt, att kostnaderna kommer att öka, dock icke i någon högre grad.

Nämndens utredning har endast gällt förhållandena vid de läroanstalter, som i studiehjälpshänseende behandlas i 4 kap. kungörelsen 1953: 530, d. v. s. allmänna läroverk m. fl. läroanstalter. Nämnden förutsätter emellertid, att dess förslag skall gälla icke blott dessa skolor utan även i tillämpliga delar de i 5 kap. kungörelsen avsedda, förberedande kurserna vid vissa lärarutbildningsanstalter samt likaså folkhögskolor, statsunderstödda lokala och centrala yrkesskolor och vissa lantbruksundervisningsanstalter m. m., för vilka läroanstalter studiehjälpen administreras av andra myndigheter än studiehjälpnämnden.

Statskontoret ansluter sig till nämndens förslag angående studiebidragen till de dagligen resande eleverna utom såtillvida, att ämbetsverket anser, att höjningen av frukostbidraget bör begränsas till en krona och att maxigränsen för resebidraget fördenskull bör sättas till 47, respektive 41 kronor.

Skolöverstyrelsen tillstyrker nämndens förslag med den ändringen, att lägsta resebidrag — två kronor — bör utgå först vid en resekostnad av tolv kronor i stället för som nämnden föreslagit elva kronor.

Överstyrelsen för yrkesutbildning erinrar om att inom överstyrelsens verksamhetsområde i vederbörlig studiehjälpkungörelse (1953: 532) förekommer inackorderingsbidrag om 60, 50 och 30 kronor. Ett genomförande av studiehjälpnsnämndens förslag skulle för överstyrelsen medföra, att åtminstone fyra maximigränser för resebidragen finge tillämpas. Med hänsyn till att lättnader i den administrativa handläggningen är önskvärda, anser överstyrelsen, att man bör överväga en enhetlig maximigräns för studiebidragen för dagliga resor. En något mindre höjning än den föreslagna av minimigränsen borde enligt överstyrelsens mening därvid också kunna komma under övervägande.

Lantbruksstyrelsen framhåller, att studiebidragen till dagliga resor och måltider spelar en ganska underordnad roll vid de undervisningsanstalter på jordbrukets område, som står under styrelsens överinseende. Styrelsen har icke någon erinran mot att det sammanlagda studiebidraget till dagligen resande elever får uppgå till 60 kronor i månaden men förutsätter, att i så fall nuvarande maximala inackorderingsbidrag — 50 kronor — höjes till 60 kronor. Vad gäller nämndens förslag i övrigt förklarar styrelsen, att den icke vill motsätta sig dess genomförande.

Samarbetsdelegationen för de fyra nordligaste länen uttalar, att nämndens förslag innebär en väsentlig förbättring. En självklar följd av den valda maximigränsen bör emellertid enligt delegationens mening vara, att varje ändring av inackorderingsbidragets storlek bör medföra motsvarande ändring av maximigränsen.

Jag torde i detta sammanhang även få nämna, att *folkpartiets ungdomsförbund* i en till ecklesiastikdepartementet ingiven skrivelse framfört vissa synpunkter på olika åtgärder för att underlätta ungdomens, särskilt landsbygdsungdomens, tillträde till högre studier. Förbundets skrivelse gäller frågor om studiehjälpen, skolhemmen, de fria läroböckerna och terminsavgifterna. De synpunkter, som framföres, har i stor utsträckning framlagts för Kungl. Maj:t jämväl av vederbörande myndigheter och sakkunnigutredningar.

Departementschefen. Den av studiehjälpnsnämnden gjorda utredningen angående studiehjälp åt icke-svenska elever synes mig klart visa, att goda skäl kan anföras för en utvidgning av kretsen av studiehjälpberättigade. Ett bifall till nämndens förslag skulle emellertid för nästa budgetår medföra en avsevärd kostnadsökning. Med hänsyn härtill anser jag mig icke böra i år taga ställning till detta förslag, och jag saknar därför anledning att nu gå närmare in på detaljerna.

Vad angår frågan om ändrade grunder för studiebidrag åt dagligen resande elever, är jag helt ense med studiehjälpnsnämnden om att en höjning bör ske av det högsta medgivna resebidraget. Jag kan emellertid icke ansluta mig till nämndens förslag om maximigränserna 46 respektive 40 kro-

nor. En enhetlig gräns synes mig av olika skäl vara att föredraga, och jag föreslår, att denna sättes vid 40 kronor.

Jag är medveten om att en höjning i enlighet med nämndens förslag av den undre gränsen för resebidragen för åtskilliga elever kommer att medföra en viss minskning av nu utgående studiehjälp, även om frukostbidragen samtidigt också höjes. Minskningen blir emellertid ringa — i regel endast nio kronor per elev och år. Med hänsyn härtill och till den förändring i penningvärdet och i de ekonomiska betingelserna i övrigt, som skett sedan nuvarande bidragsgrunder beslöts, anser jag mig böra biträda nämndens förslag om en höjning från sju till tio kronor av den undre gränsen för studiebidragen till resor och från tolv till fjorton kronor av frukostbidragen. Däremot anser jag i likhet med skolöverstyrelsen, att resebidrag bör få utgå först vid en resekostnad av minst tolv kronor. Förslaget att vid beräkningen av resebidragen hänsyn icke skall tagas till öretal har icke givit mig anledning till erinran.

Eftersom det av mig förordade maximibeloppet för resebidraget ligger lägre än vad nämnden föreslagit bör medelsåtgången vid bifall till mitt förslag bli mindre än om nämndens förslag godtages. Å andra sidan räknar jag med att den ökning av resekostnaderna, som skett sedan läsåret 1953/54 — d. v. s. det år från vilket nämnden utgått vid sin beräkning av kostnaderna för den föreslagna ändringen av studiebidragen — kommer att öka kostnaderna något. Jag anser mig därför icke ha anledning frånga nämndens beräkning, att de olika ändringarna av studiebidragen tillsammans icke kommer att nämnvärt påverka anslagsbelastningen.

Nämndens beräkning av den automatiska kostnadsstegringen för studiebidrag och stipendier har icke givit mig anledning till erinran. Med hänsyn härtill och till vad jag i det föregående anfört angående nämndens förslag om studiehjälp åt icke-svenska elever samt om ändring i grunderna för studiebidragen föreslår jag för nästa budgetår en höjning av förevarande anslag med 1 200 000 kronor till 20 200 000 kronor.

De ändringar beträffande studiebidragen, som jag nu föreslår, bör givetvis gälla icke blott vid de allmänna läroverken och övriga i 4 kap. kungörelsen 1953: 530 avsedda läroanstalter utan över huvud taget vid de utbildningsanstalter, där motsvarande studiebidrag infördes genom den år 1952 beslutade studiehjälpsreformen.

Under återopande av vad jag i det föregående anfört, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

- a) godkänna de i det föregående angivna ändrade grunderna för studiebidrag åt elever vid vissa läroanstalter;
- b) till *Studiebidrag och stipendier åt lärjungar vid allmänna läroverk m. fl. läroanstalter* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 20 200 000 kronor.

[233] 29. Stipendier för studier genom korrespondens och vid enskilda realskolor med kombinerad undervisning

	Anslag	Reservation
1953/54	50 000	245 145
1954/55	1 000	178 267
1955/56 (statsliggaren s. 662)	1 000	
1956/57 (förslag)	50 000	

Med hänsyn till föreliggande anslagsreservation har detta anslag för innevarande budgetår uppförts med endast ett formellt belopp. Kungl. Maj:t har för samma budgetår medgivit, att till stipendier, som här avses, må utdelas högst 95 000 kronor. I sina anslagsäskanden för nästa budgetår föreslår *studiehjälpsnämnden* vissa ändringar i gällande stipendiebestämmelser samt hemställer, att anslaget uppföres med 150 000 kronor.

Enligt g ä l l a n d e b e s t ä m m e l s e r (kungörelsen 1953: 530) må stipendium under de första åren av studierna utgå med högst 250 kronor för läsår åt elev, som bedriver enskilda studier genom korrespondens för realexamen eller studentexamen, och med högst 350 kronor åt elev vid enskild skola med förenad korrespondens- och muntlig undervisning. För sista studieåret må dock stipendium utgå med högst 450 kronor till elev, som deltagit eller deltagit i preparandkurs, anordnad vid korrespondensinstitut.

Nämndens förslag till ändring i bestämmelserna innebär beträffande korrespondensstudierna *dels* en höjning från högst 250 till högst 300 kronor av det årliga stipendiebeloppet, *dels* ett fastställande av det antal stipendier, som må utgå till varje stipendiat, till fyra vid studier för realexamen och fem vid studier för studentexamen, *dels* införande i stället för det förhöjda stipendiebelopp av 450 kronor, som nu må utgå vid deltagande i preparandkurs under sista studieåret, av ett engångsstipendium (utöver årsstipendierna) av 600 kronor för deltagande i dylik kurs. Beträffande de kombinerade studierna innebär nämndens förslag en höjning från högst 350 till högst 450 kronor av det årliga stipendiebeloppet.

Vad angår den föreslagna maximeringen av antalet stipendier vid korrespondensstudier anför nämnden följande.

Studietiden för avläggande av real- eller studentexamen kan variera med hänsyn till elevernas studieförmåga och den tid för studier, som eleven kan avsätta för studiearbetets fullföljande. Oavsett den längre eller kortare tid, som studierna fram till avsedd examen betingar, blir dock kursavgiften densamma. Om nu stipendium skall utgå för den tid, som användes för studiernas fullföljande, kan det emellertid inträffa, att ganska olika bidrag för examens uppnående erhålles av eleverna. Det synes därför nämnden rättvist, att för varje kurs bestämmes ett visst antal läsårstipendier, som får tillfalla varje stipendiat. På grundval av de uppgifter, som nämnden erhållit om den genomsnittliga studietiden, anser nämnden, att detta

antal bör bestämmas till fyra för realexamens och fem för studentexamens uppnående. Varje stipendiat skulle i så fall erhålla för realexamen högst 1 200 kronor och för studentexamen på realexamens grund högst 1 500 kronor, vartill i båda fallen skulle komma det föreslagna särskilda stipendiet å 600 kronor för preparandkursen. Med hänsyn till budgetära synpunkter bör likväl varje läsår bestämmas stipendiebelopp för varje stipendiat efter anmälan från brevskolan om elevernas skötsel av studierna.

I fråga om beräkningen av medelsbehovet för nästa budgetår anför nämnden följande.

Vid utgången av budgetåret 1953/54 fanns en reservation å anslaget på 245 145 kronor. Under budgetåret 1954/55 har nämnden medgivit utanordnande av tillhoppa 44 255 kronor, varför vid budgetårets slut reservationen bör ha uppgått till 200 890 kronor. Av de utav nämnden beviljade stipendierna återstår enligt approximativa siffror, meddelade av korrespondensinstitutet, att utbetala omkring 280 000 kronor. De reserverade medlen täcker sålunda icke fordringarna på anslaget, och då utdelningen skett av stipendier för läsåret 1955/56, vilken får uppgå till högst 95 000 kronor, blir bristen på tillgängliga medel än kännbarare. Nämnden anser det därför vara nödvändigt, att nya medel tillföres anslaget. Med beaktande tillika av att den av nämnden föreslagna höjningen av stipendierna ökar behovet av disponibla medel har nämnden ansett sig böra föreslå ett anslag för budgetåret 1956/57 av 150 000 kronor. Med hänsyn till det framtida anslagsbehovet torde också böra bestämmas, hur stort belopp nämnden skall få utdela under kommande budgetår. Nämnden föreslår med hänsyn till förslaget om höjda stipendier i detta hänseende 125 000 kronor eller 30 000 kronor mer än innevarande budgetår.

I en till ecklesiastikdepartementet ingiven skrivelse har *folkpartiets ungdomsförbund* föreslagit en omprövning av bestämmelserna för studiehjälp till korrespondensstuderande. Yttranden över denna skrivelse har avgivits av *studiehjälpsnämnden*, som hänvisat till sina för budgetåret 1956/57 avgivna anslagsäskanden, samt av *statskontoret*, som anför, att frågan om en förbättring av studiehjälpen till korrespondensstuderande enligt ämbetsverkets mening bör bedömas på grundval av studiehjälpsnämndens anslagsäskanden. Statskontoret tillstyrker nämndens förslag om det antal läsårstipendier, som må tillfalla stipendiat, avstyrker förslaget om ett särskilt stipendium för deltagande i preparandkurs samt föreslår en höjning av stipendiebeloppen för läsår till 300 kronor för elev, som bedriver enskilda studier, och 400 kronor för elev vid skola med kombinerad undervisning. Därjämte föreslås en höjning till 500 kronor av det stipendiebelopp, som under sista studieåret må utgå till elev, som bevistar preparandkurs.

Departementschefen. Ehuru ifrågavarande stipendiebelopp höjdes så sent som 1953, kan otvivelaktigt vissa skäl nu anföras för en ytterligare höjning av desamma. Med hänsyn till den återhållsamhet beträffande förslag om utgiftsökningar, som i nuvarande läge är nödvändig, anser jag mig emellertid icke böra tillstyrka studiehjälpsnämndens förslag om änd-

ring av de belopp, som högst må utgå i stipendium per år. Ej heller kan jag biträda förslaget om införande av ett särskilt stipendium för deltagande i preparandkurs. Däremot tillstyrker jag, att det antal stipendier, som må utgå till varje stipendiat, fastställas till fyra för realexamensstudier och fem för studentexamensstudier. På sätt nämnden förutsatt, bör studerande, som fullföljer sina studier på kortare tid än fyra, respektive fem år, det oaktat kunna erhålla fullt antal stipendier. Det nu föreslagna fastställandet av antalet läsårstipendier bör gälla från och med nästa budgetår nyttillkommande stipendiat.

Vad angår beräkningen av medelsbehovet för nästa budgetår torde jag få erinra om att stipendiebeslut årligen meddelas av studiehjälpnsnämnden inom ramen av det av Kungl. Maj:t och riksdagen fastställda beloppet, men att utbetalningen av beviljade stipendier i det enskilda fallet först sker, sedan stipendiaten uppnått sitt studiemål. Under anslaget har därför uppkommit en anslagsreservation, som föranlett, att för budgetåren 1954/56 anvisats endast formella belopp. Den vid utgången av budgetåret 1953/54 befintliga reservationen har nu väsentligt förminskats och kan med säkerhet förutses komma att ytterligare minska betydligt under innevarande budgetår. För att säkerställa utbetalningarna under nästa budgetår synes det därför erforderligt, att anslaget uppföres icke endast med ett formellt belopp. Jag föreslår anvisande av 50 000 kronor.

Med hänsyn till det framtida anslagsbehovet synes av riksdagen som hittills böra inhämtas ett medgivande avseende storleken av det belopp, som nämnden skall få utdela under det kommande budgetåret. Jag föreslår, att detta belopp anges till 95 000 kronor.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) medgiva, att för budgetåret 1956/57 må till stipendier, som under denna punkt avses, utdelas högst 95 000 kronor;

b) till *Stipendier för studier genom korrespondens och vid enskilda realskolor med kombinerad undervisning* för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 50 000 kronor.

[234] 30. Bidrag till inrättande av skolhem för lärjungar vid högre läroanstalter

	Anslag	Nettoutgift
1954/55	1 200 000	562 218
1955/56 (statsliggaren s. 662)	1 200 000	
1956/57 (förslag)	1 200 000	

Skolöverstyrelsen föreslår för nästa budgetår en höjning av detta reservationsanslag med 1 800 000 kronor till 3 000 000 kronor. Överstyrelsen anför därvid följande angående betydelsen av en utökning av antalet skolhem.

Såsom överstyrelsen i samband med tidigare anslagsäskanden framhållit, är det synnerligen angeläget, att skolhem för lärjungar vid högre läroanstalter kan inrättas i betydligt större utsträckning än som på grund av anslagsmedlens otillräcklighet hittills varit möjligt. Till följd av de allt större svårigheterna att anskaffa lämpliga inackorderingshem hos privatpersoner och den ständigt ökande tillströmningen av elever till högre undervisning har nu på många håll uppstått en situation, som icke kan bemästras på annat sätt än genom inrättande av skolhem. Skolungdomen är på vissa orter inkvarterad under förhållanden, som kan betecknas som föga tillfredsställande. Överstyrelsen vill understryka, att ett starkt socialt intresse är förknippat med föreliggande fråga om medelsanvisning till skolhem.

Överstyrelsen anför vidare följande angående antalet m. m. av de skolhem, som närmast är aktuella.

I till Kungl. Maj:t överlämnade, icke avgjorda ärenden, avseende dels statsbidrag till sex nya skolhemsanläggningar, dels ytterligare statsbidrag till ett tidigare beviljat företag, har skolöverstyrelsen tillstyrkt statsbidrag med ett sammanlagt belopp av 3 138 500 kronor. Dessutom har av överstyrelsen för yrkesutbildning tillstyrkts ytterligare statsbidrag med 890 000 kronor till ett planerat skolhem i Örebro, till vars uppförande bidrag beviljades den 8 mars 1946 men beträffande vilket numera föreligger ett utökat byggnadsprogram. De tillstyrkta statsbidragen grundar sig i vissa fall på äldre kostnadsberäkningar, där en uppräknings synes erforderlig på grund av inträffade prisstegringar.

Under behandling föreligger vidare hos skolöverstyrelsen ansökningar om statsbidrag till tre andra skolhem ävensom ansökningar om ytterligare bidrag till vissa redan beviljade företag samt hos överstyrelsen för yrkesutbildning ansökning om bidrag till ett nytt skolhem. För åtskilliga nu ej nämnda skolhem pågår mer eller mindre framskridet planeringsarbete.

För mötande av de mest aktuella behoven är enligt överstyrelsens mening utöver medel, som nu står till förfogande, ett anslag av omkring 4 000 000 kronor erforderligt för budgetåret 1956/57. Då det emellertid är tveksamt, om byggnadsverksamheten kan bedrivas i sådan omfattning, att ifrågavarande medel tages i anspråk under budgetåret 1956/57, föreslår överstyrelsen, att anslaget uppföres med 3 miljoner kronor men att bemyndigande utverkas för Kungl. Maj:t att medgiva bidrag inom en medelsram av 5 miljoner kronor.

Departementschefen. Ehuru jag är medveten om att det föreligger ett stort behov av flera skolhem för lärjungar vid högre läroanstalter, anser jag mig icke kunna räkna med att förutsättningar nästa budgetår kommer att finnas för en ökning av investeringarna på detta område. Med hänsyn härtill anser jag mig endast kunna förorda, att förevarande anslag uppföres med oförändrat belopp, 1 200 000 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till inrättande av skolhem för lärjungar vid högre läroanstalter* för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 1 200 000 kronor.

[235] **31. Bidrag till avlönande av föreståndare vid skolhem för
lärjungar vid högre läroanstalter**

	Anslag	Nettoutgift
1954/55	85 000	63 400
1955/56 (statsliggaren s. 662)	85 000	
1956/57 (förslag)	85 000	

I enlighet med förslag av skolöverstyrelsen torde detta förslagsanslag för nästa budgetår bära uppföras med oförändrat belopp, 85 000 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till avlönande av föreståndare vid skol-
hem för lärjungar vid högre läroanstalter* för budgetåret
1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 85 000 kronor.

I. Folkskoleväsendet m. m.

Folkskolinspektionen

[236] 1. Folkskolinspektionen: Avlöningar

	Anslag	Nettoutgift
1954/55	1 724 000	1 706 429
1955/56 (statsliggaren s. 684)	1 775 000	
1956/57 (förslag)	1 924 000	

Skolöverstyrelsen föreslår, att anslaget för nästa budgetår höjes med 159 000 kronor. Därvid beräknar överstyrelsen dels en automatisk höjning med 112 000 kronor av anslagsposten till rörligt tillägg, dels en höjning med 37 000 kronor av de nu till 370 000 kronor beräknade anslagsmedlen till biträdeshjälp på inspektörernas expeditioner, dels anvisande av 10 000 kronor för anordnande av konsulentverksamhet för undervisningen i engelska i folkskolan. Beträffande sistnämnda två förslag anför överstyrelsen huvudsakligen följande.

Biträdeshjälp. Ett stort antal nya arbetsuppgifter och befogenheter har pålagts inspektörerna utan att de erhållit motsvarande förstärkning i fråga om arbetshjälp. Den allmänt höjda lönenivån har dessutom ytterligare reducerat inspektörernas möjligheter att med tillgängliga medel avlöna tillräckligt kvalificerad biträdespersonal. Med hänsyn härtill och under hänvisning till den senast inträffade allmänna lönelöftningen beräknar överstyrelsen ett belopp av 407 000 kronor för ändamålet.

Konsulentverksamhet. Med hänsyn till den omfattning och betydelse, som undervisningen i engelska numera fått, är det angeläget att genom konsulentverksamhet i någon form öppna nya möjligheter till utveckling på detta område. Som konsulenter tänker sig överstyrelsen sådana lärare inom respektive inspektionsområden, som har betyg i engelska i akademisk examen samt väl vitsordad undervisningsskicklighet i ämnet. Dessa bör lämpligen en å två gånger i terminen följa inspektörerna vid deras besök i skolor med undervisning i engelska. De skulle därvid åtnjuta dels dag-arvode, dels resekostnadsersättning och traktamente enligt bestämmelserna i allmänna resereglementet. Till arvoden åt dessa konsulenter bör beräknas i runt tal 10 000 kronor och till reseersättningar och traktamenten i runt tal 5 000 kronor. Varje inspektionsområde skulle då kunna besökas av konsulent fyra dagar per läsår, varvid för konsulenten skulle beräknas ett arvode av 50 kronor för dag.

Departementschefen. De under icke-ordinarieposten beräknade anslagsmedlen till biträdeshjälp på inspektörernas expeditioner har för innevaran-

de budgetår höjts från 340 000 kronor till 370 000 kronor. Med hänsyn till den allmänna höjningen av lönenivån under senare år och inspektörernas successivt ökade arbetsbörda finner jag medelsanvisningen för ifrågavarande ändamål alltså otillräcklig. Jag förordar därför i likhet med skolöverstyrelsen, att anslagsmedlen till biträdeshjälp höjes med 37 000 kronor till 407 000 kronor. Skolöverstyrelsens förslag om anordnande av särskild konsulentverksamhet för undervisningen i engelska i folkskolan finner jag beaktansvärt. Frågan om åtgärder för att förstärka nämnda undervisning torde emellertid icke böra närmare prövas i nu förevarande sammanhang. Anslagsposten till rörligt tillägg bör i enlighet med överstyrelsens beräkning uppräknas med 112 000 kronor. Vid bifall till vad jag nu föreslagit bör alltså anslaget höjas med 149 000 kronor till 1 924 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) godkänna följande avlöningsstat för folkskolinspektionen, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1956/57:

A v l ö n i n g s s t a t

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, förslagsvis	1 106 400
2. Avlöningar till icke-ordinarie personal, förslagsvis	511 700
3. Rörligt tillägg, förslagsvis	305 900
Summa kronor	1 924 000

b) till *Folkskolinspektionen*: *Avlöningar* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 1 924 000 kronor.

[237] 2. Folkskolinspektionen: Omkostnader

	Anslag	Nettoutgift
1954/55	446 600	446 255
1955/56 (statsliggaren s. 685)	454 100	
1956/57 (förslag)	459 100	

Skolöverstyrelsen föreslår för nästa budgetår en höjning av anslaget med 14 000 kronor i enlighet med följande sammanställning.

1. Reseersättningar åt de av överstyrelsen under folkskolinspektionens avlöningsanslag föreslagna konsulenterna i engelska	+ 5 000
2. Expenser (nu 52 000)	+ 9 000
	+ 14 000

Av överstyrelsens framställning beträffande p. 2 inhämtas bland annat följande.

Det ankommer på överstyrelsen att bestämma, till vilket belopp utgifterna från denna post inom varje inspektionsområde respektive för nomadskolinspektören högst får uppgå. Till grund för fördelningen av det för innevarande budgetår anvisade beloppet å 52 000 kronor har överstyrelsen lagt de uppgifter, vilka inspektörerna lämnat rörande sina behov i detta hänseende. I behovsuppgifterna har gjorts den differentieringen, att behovet av kontorsmaskiner redovisats för sig, skilt från behovet av annan materiel eller andra behov, vilka skall tillgodoses med medel från denna anslagspost. Det visar sig då, att till kontorsmaskiner äskats sammanlagt 15 180 kronor, medan till övriga expenser begärts sammanlagt 46 600 kronor. Överstyrelsen anser sig kunna helt vitsorda inspektörernas uppgifter såväl beträffande behovet av kontorsmaskiner som beträffande behovet av expenser i övrigt och anser, att de för innevarande budgetår lämnade uppgifterna bör läggas till grund för anslagsäskandet för budgetåret 1956/57. Överstyrelsen beräknar således under denna anslagspost 15 000 kronor för kontorsmaskiner och 46 000 kronor för övriga expenser eller tillsammans 61 000 kronor, vilket innebär en ökning av medelsanvisningen med 9 000 kronor.

Departementschefen. Med hänsyn till mitt ställningstagande under närmast föregående punkt beräknar jag ej medel till reseersättningar åt de av överstyrelsen ifrågasatta konsulenterna i engelska.

En viss förstärkning av anslagsposten till expenser synes böra ske. Jag föreslår därför, att denna post för nästa budgetår ökas med 5 000 kronor till 57 000 kronor, och förutsätter därvid liksom för innevarande budgetår, att ett belopp av omkring 10 000 kronor skall kunna disponeras till förbättring av kontorsmaskinutrustningen. I övrigt ifrågasätter jag icke någon ändring av anslaget, som sålunda för nästa budgetår bör höjas med 5 000 kronor till 459 100 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Folkskolinspektionen: Omkostnader* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 459 100 kronor.

Skolmåltider

[238] 3. Bidrag till anordnande av skolmåltider

	Anslag	Nettoutgift
1950/51	16 120 000	18 000 171
1951/52	19 500 000	21 996 809
1952/53	26 300 000	22 853 460
1953/54	34 000 000	21 262 893
1954/55	34 000 000	23 908 838
1955/56 (statsliggaren s. 686)	24 000 000	
1956/57 (förslag)	25 000 000	

Bestämmelser angående detta statsbidrag är meddelade i kungörelsen 1946: 553 (ändr. 1950: 393, 1951: 518, 1952: 595, 1954: 413 och 822). Kungörelsen avser folk- och fortsättningsskolor, seminariernas övningsskolor,

allmänna och kommunala läroverk, tekniska läroverk, vissa läroanstalter för yrkesutbildning, vissa enskilda läroanstalter m. fl.

Statsbidraget utgår med viss procent av ett bidragsunderlag. Procentsatsen utgör 0,2 procent för varje tiotal skatteören, varmed skoldistriktets (kommunens) skatteunderlag för redovisningsåret understiger 50 skatte-kronor per invånare (där synnerliga skäl föreligger, må Kungl. Maj:t fastställa högre procentsats). Bidragsunderlaget utgör 70 öre för varje utspisad måltid; vid bespisningsenhet med högst två läraravdelningar utgör dock bidragsunderlaget 90 öre per måltid. Kungl. Maj:t må, då synnerliga skäl därtill är, fastställa högre bidragsunderlag. För måltid utspisad till lärjunge, som tillhör annat skoldistrikt (annan kommun), utgår statsbidraget med belopp motsvarande skoldistriktets (kommunens) kostnad för måltiden, dock med högst 85 öre.

Enligt gällande övergångsbestämmelser (1954:413) må intill utgången av budgetåret 1959/60 eller den senare tidpunkt, som Kungl. Maj:t i särskilt fall kan medgiva, skoldistrikt åtnjuta statsbidrag för måltid av viss enklare typ, nämligen för a) oslofrukost eller b) gröt eller välling. Bidragsunderlaget liksom statsbidraget för »främmande» lärjunge utgör därvid för a) 35 öre och för b) 20 öre. Enligt övergångsbestämmelserna äger skoldistrikt vidare under samma tid begränsa skolmåltiderna till vissa kategorier av elever.

I fråga om utbetalningen av statsbidrag gäller som huvudregel utbetalning i efterskott, dock att 40 procent av det beräknade statsbidragsbeloppet för redovisningsåret må utbetalas i förskott under redovisningsåret.

Skolöverstyrelsen — som i sina anslagsäskanden utgått från en preliminär uppgift om att belastningen på anslaget för budgetåret 1954/55 uppgått till 24 345 000 kronor — föreslår, att anslaget för nästa budgetår höjes med 4 500 000 kronor enligt följande sammanställning.

1. Automatisk höjning på grund av ökat elevantal	+ 5 000 000
2. Minskning på grund av högre antal skatte-kronor per in-vånare	— 500 000
	+ 4 500 000

Antalet i skolmåltiderna deltagande elever uppgick läsåret 1952/53 till 516 000, 1953/54 till 573 000, 1954/55 till 633 000 samt beräknas för 1955/56 till 695 000 och för 1956/57 till 745 000. Med hänsyn till den preliminära uppgiften om belastningen på anslaget för budgetåret 1954/55 och beräknat antal deltagare läsåren 1955/57 fordras enligt överstyrelsens mening en automatisk höjning med 5 000 000 kronor. Under inkomståret 1954 torde en viss inkomstökning ha förekommit, vilket innebär en höjning av det antal skatte-kronor, som ligger till grund för anslagsbelastningen budgetåret 1956/57. Med anledning härav beräknar överstyrelsen en minskning med 500 000 kronor.

Skolöverstyrelsen erinrar om att av anslaget må disponeras högst 100 000 kronor för anordnande under budgetåret 1955/56 av arbetsstudier rörande skolmåltidsverksamheten samt att kostnaderna för dessa studier beräknats till lägst 200 000 kronor. Överstyrelsen upplyser, att i det för budgetåret 1956/57 äskade anslaget inräknats ett belopp av 100 000 kronor för fort-

satta arbetsstudier, samt hänvisar till en inom överstyrelsen och svenska stadsförbundets rationaliseringsavdelning uppgjord plan för studierna.

Statskontoret finner — med hänsyn till anslagsbelastningen sistförflutna budgetår samt med beaktande av skatteunderlagets fortskridande stegring — uppräknningen av anslaget kunna begränsas till förslagsvis 1 miljon kronor.

Departementschefen. Den verkliga belastningen på detta förslagsanslag har under de senast förflutna budgetåren ganska väsentligt understigit de anvisade anslagsbeloppen. Sålunda anvisades för budgetåret 1954/55 34 miljoner kronor under det att nettoutgiften uppgick till i runt tal endast 24 miljoner kronor. Den höjning av statsbidragsbeloppen, som skulle ha följt av det årligen ökande antalet deltagare i skolmåltiderna, synes i stort ha eliminerats av de förbättrade kommunala skatteunderlagen. För innevarande budgetår har i avvaktan på ytterligare erfarenheter i fråga om anslagsbelastningen anvisats 24 miljoner kronor. En viss höjning av detta belopp torde böra ske till följd av beräknad ökning av deltagarantalet. På grund av skatteunderlagets stegring och med hänsyn till anslagsbelastningen under budgetåret 1954/55 synes emellertid höjningen i enlighet med vad statskontoret förordnat kunna begränsas till 1 miljon kronor och anslaget sålunda uppföras med 25 miljoner kronor. Inom ramen för detta anslagsbelopp torde överstyrelsen i enlighet med beslut vid 1955 års riksdag (se prop. 1955:1, VIII p. 234) böra få disponera ytterligare högst 100 000 kronor för fortsatta arbetsstudier rörande skolmåltidsverksamheten.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till anordnande av skolmåltider* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 25 000 000 kronor.

[239] **4. Bidrag till anskaffande av inventarier för skolmåltider**

	Anslag	Nettoutgift
1950/51	1 000 000	1 246 287
1951/52	1 000 000	1 142 350
1952/53	1 400 000	1 052 209
1953/54	1 600 000	885 323
1954/55	1 250 000	738 373
1955/56 (statsliggaren s. 687)	800 000	
1956/57 (förslag)	750 000	

Enligt kungörelsen 1946: 553 utgår statsbidraget såsom engångsbidrag med viss procent av ett bidragsunderlag, beräknat med hänsyn till antalet i skolmåltiderna deltagande lärjungar enligt fastställd skala; uppkommer viss ökning av antalet deltagare, må utgå tilläggsbidrag, beräknat efter samma grunder. Nämda procent beräknas på samma sätt som procent-

satsen för det under nästföregående punkt avsedda statsbidraget. Statsbidraget utbetalas i regel i efterskott för redovisningsår, men 40 procent av det beräknade bidragsbeloppet må kunna utgå i förskott.

Skolöverstyrelsen föreslår, att anslaget för nästa budgetår uppföres med oförändrat belopp.

Statskontoret anser, att anslaget bör kunna nedräknas med 50 000 kronor med hänsyn till den efter hand minskade medelsåtgången under anslaget och ökningen av skatteunderlaget.

Departementschefen. Då ökningen av antalet deltagare i skolmåltiderna under de närmast kommande åren icke torde bli större än under de senast förflutna åren, ansluter jag mig till statskontorets förslag om en minskning av förevarande anslag med 50 000 kronor. Anslaget torde alltså för nästa budgetår böra uppföras med 750 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till anskaffande av inventarier för skolmåltider* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 750 000 kronor.

Folkskoleväsendet

[240] 5. Folkskolor m. m.: Bidrag till avlöning åt lärare vid folkskolor

	Anslag	Nettoutgift
1952/53	346 000 000	391 741 367
1953/54	431 900 000	416 887 105
1954/55	412 700 000	435 169 268
1955/56 (statsliggaren s. 687)	447 200 000	
1956/57 (förslag)	500 000 000	

Skolöverstyrelsen föreslår, att anslaget för nästa budgetår höjes med 52 800 000 kronor enligt följande sammanställning.

	Anvisat för 1955/56	Förslag för 1956/57	Ökning respektive minskning
1. Statsbidrag till avlöning åt lärare vid folk- och småskolor, <i>förslagsvis</i>	385 100 000	443 050 000	+ 57 950 000
2. Statsbidrag till avlönande av överlärare, <i>förslagsvis</i>	26 870 000	16 240 000	— 10 630 000
3. Statsbidrag till avlöning åt övningslärare vid folk- och småskolor, <i>förslagsvis</i>	34 780 000	40 220 000	+ 5 440 000
4. Ersättning för sjukvårdskostnad, <i>förslagsvis</i>	225 000	225 000	—
5. Ersättning för flyttningskostnad och resor, <i>förslagsvis</i>	36 000	50 000	+ 14 000
6. Bidrag för svensk undervisning åt svenska barn i utlandet, <i>förslagsvis</i>	129 000	160 000	+ 31 000
7. Bidrag till estniska folkskolan i Stockholm	60 000	70 000	+ 10 000
Summa kronor	447 200 000	500 015 000	+ 52 815 000
Avrundat till kronor		500 000 000	+ 52 800 000

Av överstyrelsens redogörelse för *a n s l a g s b e r ä k n i n g e n* inhämtas bland annat följande.

1. Å ifrågavarande statsbidrag utgår under löpande budgetår förskott med belopp, motsvarande 90 procent av det slutligt fastställda statsbidraget för närmast föregående budgetår. Återstoden utbetalas vid slutreglering efter budgetårets slut. Som underlag för uppskattningen av medelsbehovet för budgetåret 1956/57 gör överstyrelsen följande beräkning av *s t a t s b i d r a g e t a v s e e n d e b u d g e t å r e t 1 9 5 5/5 6*:

a) Statsbidraget avseende budgetåret 1954/55 har i 1955 års statsverksproposition, bilagan åttonde huvudtiteln s. 495, beräknats till 378,18 miljoner kronor. Merkostnaden till följd av den från och med den 1 januari 1955 genomförda allmänna löneförhöjningen kan för första halvåret 1955 beräknas till 17,08 miljoner kronor. Ifrågavarande merkostnad faller i sin helhet på statsverket. Statsbidraget avseende budgetåret 1954/55 bör därför nu beräknas till $(378,18 + 17,08 =) 395,26$ miljoner kronor.

b) I beloppet 378,18 miljoner kronor ingår vissa retroaktiva arvoden för första halvåret 1954 å sammanlagt omkring 3 miljoner kronor, vilka icke kommer att belasta anslaget för innevarande budgetår. Detta föranleder en minskning av statsbidraget för budgetåret 1955/56 med 3 miljoner kronor.

c) I det under a) beräknade statsbidraget avseende budgetåret 1954/55 har de till följd av den allmänna löneförhöjningen uppkomna merkostnaderna medräknats endast för första halvåret 1955 (17,08 miljoner kronor). För budgetåret 1955/56 tillkommer ytterligare 17,08 miljoner kronor.

d) Kostnaderna för ökning av antalet folk- och småskollärartjänster budgetåret 1955/56 med 465 respektive 47 beräknas öka statsbidraget med 6,27 miljoner kronor.

e) Kostnaderna för timarvode de två veckotimmar, varunder enligt kungörelsen 1954: 230 undervisningsskyldigheten förlänges för småskollärare i klass 3 i A-skolor budgetåret 1955/56, kan uppskattas till 0,22 miljoner kronor.

f) Ökat antal avdelningar budgetåret 1955/56 dels i klass 7 och högre klasser, dels med undervisning i engelska och tyska beräknas medföra en ökning med 0,55 miljoner kronor av kostnaderna för arvoden åt folkskollärare, som ombesörjer ifrågavarande undervisning.

g) Statsbidraget till handledning vid kombinerad korrespondens- och radioundervisning budgetåret 1955/56 beräknas öka med 0,15 miljoner kronor.

h) Kostnaderna för försöksdistrikten beräknas budgetåret 1955/56 öka med 3,20 miljoner kronor till följd av ökat antal lärartjänster i kunskaps- och yrkesämnen samt på grund av de från och med den 1 juli 1955 gällande bestämmelserna angående statsbidrag till arvode åt studieledare, avlöning åt yrkeslärare och vissa fortlöpande avgifter till statens pensionsanstalt m. m.

i) Slutligen beräknas kostnaderna för ökning av antalet lärartjänster budgetåret 1955/56 vid i folkskolan inbyggda realskollinjer öka statsbidraget med 0,68 miljoner kronor.

Det budgetåret 1955/56 avseende statsbidraget kan alltså uppskattas till $(395,26 - 3 + 17,08 + 6,27 + 0,22 + 0,55 + 0,15 + 3,20 + 0,68 =) 420,41$ miljoner kronor. Under samma budgetår utgående förskott kan beräknas till $(0,9 \times 395,26 =) 355,73$ miljoner kronor.

För budgetåret 1956/57 skulle enligt dessa beräkningar *a n s l a g s p o s t e n 1* belastas med följande belopp:

	milj. kr.
Slutreglering av statsbidraget för budgetåret 1955/56 ($420,41 - 355,73 =$)	64,68
Under budgetåret 1956/57 utgående förskott å statsbidraget ($0,9 \times 420,41 =$)	378,37
Summa	443,05

2. Statsbidraget avseende budgetåret 1954/55 har i 1955 års statsverksproposition, bilagan åttonde huvudtiteln s. 495, vid oförändrad lönenivå beräknats till 14,45 miljoner kronor. Den från och med den 1 januari 1955 genomförda löneförhöjningen kan beräknas medföra en ökning av statsbidraget avseende nämnda år till ($14,45 + 0,58 =$) 15,03 miljoner kronor och statsbidraget avseende budgetåret 1955/56 till ($14,45 + 2 \times 0,58 =$) 15,61 miljoner kronor. För sistnämnda budgetår tillkommer en ytterligare utgiftsökning med 0,06 miljoner kronor på grund av nyinrättade distriktsöverlärlartjänster. Statsbidraget avseende budgetåret 1955/56 kan alltså beräknas till ($15,61 + 0,06 =$) 15,67 miljoner kronor och under samma budgetår utgående förskott till ($0,9 \times 15,03 =$) 13,53 miljoner kronor. Enligt dessa beräkningar skulle **a n s l a g s p o s t e n 2 u n d e r b u d g e t å r e t 1 9 5 6 / 5 7 b e l a s t a s** med följande belopp:

Slutreglering av statsbidraget för budgetåret 1955/56 ($15\,670\,000 - 13\,530\,000 =$) ..	2 140 000
Under budgetåret 1956/57 utgående förskott å statsbidraget ($0,9 \times 15\,670\,000 =$) ..	14 103 000
Summa	16 243 000
Avrundat till	16 240 000

3. Statsbidragsunderlaget för budgetåret 1954/55 har i 1955 års statsverksproposition, bilagan åttonde huvudtiteln s. 496, uppskattats till 44,585 miljoner kronor. För budgetåret 1955/56 bör med hänsyn till den generella lönehöjningen från och med den 1 januari 1955 och den vid 1955 års riksdag beslutade löneregleringen för övningslärare samt på grund av ökat antal avdelningar i slöjd och hushållsgöromål beräknas höjning av statsbidragsunderlaget med respektive 3,565 och 0,500 samt 2,464 och 0,450 miljoner kronor till sammanlagt 51,564 miljoner kronor. Statsbidraget, 78 procent av bidragsunderlaget, utgår helt i efterskott. **B e l a s t n i n g e n p å a n s l a g s p o s t e n 3 f ö r b u d g e t å r e t 1 9 5 6 / 5 7** kan alltså beräknas till ($0,78 \times 51,564 =$) 40,22 miljoner kronor.

4. För budgetåret 1954/55 har skolöverstyrelsen beviljat ersättning för sjukvårdskostnader med 244 461 kronor. I avvaktan på närmare erfarenhet rörande sjukförsäkringens inverkan på anslagsbelastningen föreslås oförändrat anslagsbelopp.

5. För budgetåret 1954/55 har skolöverstyrelsen beviljat ersättning för flyttningskostnader med 4 903 kronor. I övrigt bestrides från anslagsposten i huvudsak ersättning till övningslärare för resor i samband med fyllnadstjänstgöring. Den av skolöverstyrelsen föreslagna höjningen av anslagsposten motiveras med att lärare i läroämnena på försöksskolans högstadium enligt de från och med den 1 juli 1955 gällande allmänna försöksskolebestämmelserna äger åtnjuta ersättning för flyttningskostnad enligt för lärare vid kommunal realskola gällande grunder.

6. För närvarande utgår ur denna anslagspost bidrag till femton svenska utlandsskolor. Skolöverstyrelsen tillstyrker dels bidrag med 2 500 kronor till var och en av lekskolorna för svenska barn i Madrid och Hamburg, dels bidrag med 17 700 kronor till en svensk korrespondensrealskola i Paris, dels ock ökning av bidragsbeloppen för de redan statsbidragsberättigade sko-

lorna i Addis Abeba (nu 9 000), Bishoftu (nu 15 000) och Paris (nu 14 000) med respektive 10 200, 3 000 och 2 100 kronor.

7. Överstyrelsen föreslår, att för var och en av de två småskolavdelningarna beräknas 9 500 kronor och för var och en av de fyra folkskolavdelningarna 12 750 kronor eller sammanlagt 70 000 kronor.

I sina anslagsäskanden hemställer skolöverstyrelsen vidare, att Kungl. Maj:t måtte utverka riksdagens bemyndigande för Kungl. Maj:t att medgiva statsbidrag till nya svenska skolor i utlandet.

Riksräkenskapsverket förklarar sig icke ha något att erinra mot skolöverstyrelsens anslagsberäkning för budgetåret 1956/57. Beträffande merutgiften å närmare 22,5 miljoner kronor i förhållande till det på riksstaten för budgetåret 1954/55 upptagna anslaget framhåller ämbetsverket, att denna till huvudsaklig del orsakats av förskjutning till budgetåret 1954/55 av statsbidragsutbetalningar, som bort verkställas under budgetåret 1953/54. Enligt vad som under hand upplysts från skolöverstyrelsen till riksräkenskapsverket kommer åtgärder att vidtagas för att i framtiden undvika dylika förseningar.

Statskontoret tillstyrker, att anslagsposten 6 höjes med 7 200 kronor för statsbidrag till avlönande av ytterligare en lärare vid skolan i Addis Abeba. Däremot avstyrker ämbetsverket höjning av bidragen till skolorna i Paris och Bishoftu samt medelsanvisning till leksskolorna i Madrid och Hamburg. Vad gäller förslaget om statsbidrag till den svenska korrespondensrealskolan i Paris uttalar statskontoret — under erinran att statligt bidrag till anordnande av högre skolundervisning för svenska barn i utlandet hittills icke utgått — starka betänkligheter mot en utvidgning av det statliga stödet att avse realskolor i utlandet. Enligt ämbetsverkets mening har icke tillräckliga skäl anförts för utverkande av riksdagens bemyndigande för Kungl. Maj:t att framdeles besluta om bidrag till nya svenska skolor i utlandet. Beträffande medelsanvisningen till estniska folkskolan i Stockholm, anslagsposten 7, erinrar statskontoret om att bidraget till skolan från och med innevarande budgetår höjts med 4 800 kronor till 64 800 kronor. Med hänsyn härtill kan statskontoret icke tillstyrka någon ytterligare uppräknings av anslagsposten. I övrigt föranleder skolöverstyrelsens framställning ingen erinran från statskontorets sida.

Departementschefen. Huvuddelen av medelsanvisningen under detta anslag belöper på *anslagsposten 1*, statsbidraget till avlönande av folk- och småskollärare m. fl. För nästa budgetår torde denna anslagspost böra höjas med 57 950 000 kronor till 443 050 000 kronor. Storleken av sistnämnda belopp är till följd av statsbidragssystemets utformning väsentligen beroende på omfattningen av lönekostnaderna under innevarande budgetår. Den avsevärda ökningen beror huvudsakligen på den från och med den 1 januari 1955 genomförda lönehöjningen. Den till följd härav uppkomna

merkostnaden — för redovisningsåret 1955/56 drygt 34 miljoner kronor — faller helt på statsverket. Den medför dels en betydande automatisk höjning av förskottet under nästa budgetår, dels även att kostnaderna för slutregleringen av statsbidraget för redovisningsåret 1955/56 blir onormalt höga, beroende på att i det under nämnda redovisningsår utgående förskottet inräknas kostnaderna för lönehöjningen endast ett halvår. Bland de faktorer, som påverkar utgifterna i stigande riktning, märkes vidare den av barnkullarnas storlek betingade fortsatta ökningen av antalet folk- och småskollärartjänster samt ökningen av antalet lärartjänster inom försöksdistrikten.

För budgetåret 1956/57 kan belastningen på *anslagsposten 2*, statsbidrag till avlönande av överlärare, beräknas nedgå till 16 240 000 kronor, vilket innebär en minskning av statsbidragsutgifterna med 10,63 miljoner kronor. Orsaken härtill ligger i gällande ordning för statsbidragets utbetalande. Anslagsposten belastades tidigare endast med statsbidrag till arvoden åt distriktsöverlärare och skolsekreterare. Från och med budgetåret 1954/55 bestrides ur denna anslagspost hela kostnaden för avlöning åt distriktsöverlärare. Belastningen på posten blir på grund härav för budgetåret 1955/56 onormalt stor beroende på den höga kostnaden för slutreglering av statsbidraget för redovisningsåret 1954/55.

Statsbidraget till avlönande av övningslärare, *anslagsposten 3*, utgår helt i efterskott. Anslagsposten torde för nästa budgetår böra uppföras med 40 220 000 kronor. Höjningen med 5,44 miljoner kronor är helt automatisk och betingas av löneregleringen för övningslärarna, lönehöjningen samt ökat antal avdelningar i slöjd och hushållsgöromål under innevarande budgetår.

Under *anslagsposten 6*, bidrag för svensk undervisning åt svenska barn i utlandet, har skolöverstyrelsen föreslagit, att statsbidrag måtte utgå till en svensk korrespondensrealskola i Paris. I Paris finns sedan flera år en svensk folkskola, till vilken statsbidrag nu utgår med 14 000 kronor. Denna skola har numera påbyggts med realskola enligt korrespondensmetoden i samarbete med korrespondensinstitut i Sverige. Då det synes mig motiverat, att försök i begränsad omfattning verkställas i fråga om möjligheterna att medelst korrespondensmetoden utbygga undervisningen för svenska barn i utlandet utöver den nuvarande folkskolan, förordar jag att skolan erhåller visst bidrag även till undervisningen å realskolestadiet. I detta avseende förordar jag ett till 10 000 kronor skäligen avvägt belopp. Det nuvarande beloppet av 129 000 kronor bör efter förslag av överstyrelsen fördelas av Kungl. Maj:t mellan de nu bidragsberättigade folkskolorna. Liksom hittills torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att vid ytterligare behov av lärarkrafter vid befintliga skolor eller vid merkostnader på grund av vikarielön vid sjukdom och dylikt bevilja ytterligare bidrag ur den för-

slagsvis betecknade posten. Denna torde för nästa budgetår alltså böra uppföras med (129 000 + 10 000 =) 139 000 kronor.

Vad gäller *anslagsposten 7*, bidrag till estniska folkskolan i Stockholm, torde denna anslagspost böra höjas med 7 000 kronor till 67 000 kronor, beräknat efter till 9 500 kronor per småskolavdelning och 12 000 kronor per folkskolavdelning skäligen avvägda bidragsbelopp.

I nära anslutning till överstyrelsens beräkningar torde *anslagsposterna 4 och 5* — för anslagssummans avrundning — böra höjas med 5 000 kronor till 230 000 kronor respektive med 18 000 kronor till 54 000 kronor.

Hela anslaget torde sålunda för nästa budgetår böra uppföras med (443 050 000 + 16 240 000 + 40 220 000 + 230 000 + 54 000 + 139 000 + 67 000 =) 500 000 000 kronor. Detta innebär en uppräknig av anslaget med 52 800 000 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Folkskolor m. m.: Bidrag till avlöning åt lärare vid folkskolor* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 500 000 000 kronor.

[241] 6. **Folkskolor m. m.: Försökskostnadsbidrag**

	Anslag	Nettoutgift
1954/55	140 000	162 220
1955/56 (statsliggaren s. 693)	240 000	
1956/57 (förslag)	315 000	

Ur detta förslagsanslag, som uppförts på riksstaten från och med budgetåret 1953/54, utgår särskilda bidrag — *försökskostnadsbidrag* och *extra försökskostnadsbidrag* — till försöksverksamheten med nioårig enhetsskola (prop. 1953: 126, SU 139, Rskr 276; prop. 1955: 120, SU 122, Rskr 285).

Försökskostnadsbidraget avses skola utgöra compensation till försöksdistriktet för på högstadiet ökade kostnader främst i fråga om läroböcker, förbruknings- och undervisningsmateriel, skolskjutsar och inackordering. Enligt av Kungl. Maj:t den 30 juni 1955 med stöd av riksdagens beslut utfärdade allmänna försöksskolebestämmelser skall försökskostnadsbidraget — som utanordnas för löpande budgetår — beräknas efter antalet elever på vederbörande försöksskolas högstadium vid läsårets början och utgå till distrikt i stad eller köping med 15 kronor per elev och redovisningsår och till annat distrikt med 22 kronor per elev och redovisningsår. Försöksdistrikt i stad eller köping med särskilt omfattande glesbebyggelse må, efter medgivande av Kungl. Maj:t i varje särskilt fall, åtnjuta försökskostnadsbidrag med det högre av nämnda belopp.

Det extra försökskostnadsbidraget är avsett som ett stimulansbidrag till försöksdistrikt, för vilka högstadieverksamheten av olika skäl medför särskilt betungande ekonomiska konsekvenser. Enligt de allmänna försöksskolebestämmelserna har Kungl. Maj:t att inom ramen för det sammanlagda belopp, som riksdagen årligen bestämmer, besluta rörande extra försökskostnadsbidrag.

Av det för innevarande budgetår anvisade anslaget av 240 000 kronor har det till försökskostnadsbidrag erforderliga beloppet uppskattats till 200 000 kronor, medan ramen för extra försökskostnadsbidrag för budgetåret 1955/56 bestämts till 40 000 kronor.

Skolöverstyrelsen hemställer, att det för försökskostnadsbidrag avsedda beloppet för nästa budgetår uppräknas med 75 000 kronor med hänsyn till den fortsatta utbyggnaden av försöksskolans högstadium, samt föreslår för tilldelningen av extra försökskostnadsbidrag oförändrat belopp eller 40 000 kronor.

Departementschefen. Jag biträder skolöverstyrelsens förslag om en uppräknings av anslaget för nästa budgetår med 75 000 kronor till 315 000 kronor. Ramen för de extra försökskostnadsbidragen torde böra bestämmas till samma belopp som för innevarande budgetår eller sammanlagt 40 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Folkskolor m. m.: Försökskostnadsbidrag* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 315 000 kronor.

[242] 7. Folkskolor m. m.: Studiehjälp åt elever i försöksdistrikten

	Anslag	Nettoutgift
1953/54	600 000	272 565
1954/55	1 100 000	633 265
1955/56 (statsliggaren s. 693)	1 100 000	
1956/57 (förslag)	1 600 000	

Till elev i klass 8 eller 9 i försöksskola (nioårig enhetsskola) må enligt 6 kap. kungörelsen 1953: 530 (ändr. 1954: 641) utgå behovsprövat stipendium med högst 75 kronor för månad. Stipendiet avser att underlätta för obemedlad eller mindre bemedlad elev att fullgöra skolplikten i försöksskolan. Försöksskolelev, som fullgör en del av sin skolplikt i annan läroanstalt än försöksskola, kan i särskilda fall jämväl erhålla studiebidrag. Studiehjälp åt försöksskolelev med hemort i annat skoldistrikt (främmande elev) utgår i huvudsak enligt de s. k. läroverksreglerna.

Studiehjälsnämnden föreslår, att anslaget för nästa budgetår höjes med 500 000 kronor till 1 600 000 kronor. Till stöd härför anför nämnden följande.

Läsåret 1954/55 fanns i klasserna 8 och 9 av försöksskolorna omkring 3 900 elever, av vilka 1 961 eller omkring 50 procent erhöi stipendium med ett medeltal per stipendium av 390 kronor för läsår räknat.

I klasserna 6 och 7 av försöksskolorna undervisades läsåret 1954/55 omkring 8 200 elever. Dessa bör läsåret 1956/57 ha hunnit till de stipendieberättigade klasserna 8 och 9, och antalet elever i dessa klasser bör då,

med en viss avgång av elever, vara omkring 8 000. Med utgångspunkt från förhållandena budgetåret 1954/55 räknar nämnden med att omkring 4 000 elever bör erhålla stipendium med i medeltal omkring 400 kronor per läsår. Erforderligt anslag skulle då bli 1 600 000 kronor.

Departementschefen. Jag biträder studiehjäpsnämndens förslag om en uppräknig av detta anslag med 500 000 kronor till 1 600 000 kronor och hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Folkskolor m. m.: Studiehjälp åt elever i försöksdistrikten* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 1 600 000 kronor.

[243] **8. Folkskolor m. m.: Bidrag till hälsovården vid folk- och småskolor**

	Anslag	Nettoutgift
1954/55	1 475 000	1 630 734
1955/56 (statsliggaren s. 693)	1 520 000	
1956/57 (förslag)	1 591 000	

Gällande bestämmelser om ifrågavarande hälsovård innehåller bland annat följande.

Till skolläkare skall utgå arvode av minst 3 kronor 15 öre för varje lärjunge, som vid vårterminens slut var inskriven och åtnjutit undervisning vid vederbörande skola. För varje sådan lärjunge utgår statsbidrag till arvodet med 1 krona 55 öre i efterskott för budgetår. De nu angivna beloppen har fastställts i enlighet med beslut av 1952 års riksdag och gäller från och med budgetåret 1952/53.

I skoldistrikt med högst 20 000 invånare skall distriktssköterskorna vara skolsköterskor, distriktet dock obetaget att anställa särskild skolsköterska. I städer med mer än 20 000 invånare bör särskilda skolsköterskor anställas, varvid på varje skolsköterska med full tjänstgöring bör ankomma vården av högst 1 500 barn. Till arvode åt skolsköterska utgår statsbidrag i efterskott med en krona för varje vid vårterminens slut inskriven lärjunge, dock med högst hälften av distriktets verkliga kostnader för skolsköterskans avlönande. Beträffande deltidsanställd skolsköterska i distrikt med högst 20 000 invånare gäller vidare, att statsbidraget ej heller må överstiga hälften av ett belopp, motsvarande ett alltefter ortsgrupperingen och antalet timmar för varje tjänstgöringstillfälle varierande arvode.

Skolöverstyrelsen föreslår, att anslaget höjes med 600 000 kronor enligt följande sammanställning:

1. Bidrag till arvoden åt skolläkare (nu 1 230 000)	+ 570 000
2. Bidrag till avlönande av skolsköterskor (nu 290 000)	+ 30 000
	+ 600 000

Av överstyrelsens framställning inhämtas bland annat följande.

1. Med utgångspunkt i det uppskattade elevantalet vårterminen 1956 beräknar överstyrelsen vid oförändrade statsbidragsgrunder en automa-

tisk ökning med 70 000 kronor. Under erinran om att överstyrelsen föreslagit arvodeshöjning och särskild ersättning för utfärdande av läkarintyg i arbetsböcker — 2 kronor 50 öre per bok — för skolläkare vid allmänna läroverken m. fl. läroanstalter föreslår överstyrelsen, att minimiarvodet för skolläkare vid folk- och småskolor höjes till 4 kronor samt att sistnämnda läkare tillerkännes ersättning för intyg i arbetsböcker med förutnämnda belopp. Ett bifall härtill skulle enligt överstyrelsens beräkning medföra en kostnadsökning för statsverket av 500 000 kronor. Härvid har överstyrelsen till ersättningar för arbetsböcker beräknat ($64\,000 \times 2:50 \text{ kr.} =$) 160 000 kronor samt — med utgångspunkt från att hälften av arvodeshöjningen skall bestridas av skoldistriktet — för arvodeshöjningen 340 000 kronor.

2. Med hänsyn till elevantalets stegring och den av 1955 års riksdag beslutade löneregleringen för skolsköterskorna beräknar överstyrelsen en automatisk ökning av denna anslagspost med 30 000 kronor.

Departementschefen. Den automatiska ökningen av medelsbehovet till följd av elevantalets stegring och löneregleringen för skolsköterskor beräknar jag till 41 000 kronor under skolläkarposten (p. 1) och till 30 000 kronor under skolsköterskeposten (p. 2).

Vid anmälan av allmänna läroverkens avlöningsanslag har jag uttalat mig för en höjning av arvodesnivån för skolläkare med omkring 25 procent. Med hänsyn till vad jag därvid ytterligare anför, torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att besluta om därav påkallad höjning av ifrågavarande statsbidrag, vilket allttjämt bör utgå med hälften av kostnaderna, ävensom om i övrigt erforderliga ändringar i statsbidragsbestämmelserna. Enär statsbidraget utbetalas helt i efterskott, inverkar en statsbidragshöjning icke på medelsbehovet för nästa budgetår.

Vid bifall till vad jag föreslagit torde anslaget böra höjas med sammanlagt 71 000 kronor till 1 591 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Folkskolor m. m.: Bidrag till hälsovården vid folk- och småskolor* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 1 591 000 kronor.

[244] **9. Folkskolor m. m.: Resekostnadsersättningar åt skolläkare vid folk- och småskolor**

	Anslag	Nettoutgift
1952/53	65 000	65 600
1953/54	65 000	57 045
1954/55	65 000	46 781
1955/56 (statsliggaren s. 694)	60 000	
1956/57 (förslag)	50 000	

Skolöverstyrelsen föreslår oförändrat anslagsbelopp för nästa budgetår.

Departementschefen. Med hänsyn till belastningen å detta förslagsanslag under senare budgetår och med iakttagande jämväl av vidtagna taxehöjningar synes det mig tillräckligt, att anslaget för nästa budgetår uppföres med 50 000 kronor, vilket innebär en anslagsminskning med 10 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Folkskolor m. m.: Resekostnadsersättningar åt skolläkare vid folk- och småskolor* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 50 000 kronor.

[245] 10. Folkskolor m. m.: Bidrag till avlöning åt lärarinnor i hushållsgöromål vid särskilda anstalter

	Anslag	Nettoutgift
1953/54	50 000	1 180
1954/55	10 000	1 749
1955/56 (statsliggaren s. 694)	1 000	
1956/57 (förslag)	1 000	

Efter övningslärarreformens genomförande avföres från detta förslagsanslag endast statsbidrag enligt kungörelsen 1920: 573 för sådan undervisning i hushållsgöromål, som i särskild anstalt anordnas av landsting, hushållningssällskap eller annan av Kungl. Maj:t för ändamålet godkänd organisation, samt provisorisk avlöningsförbättring enligt kungörelsen 1931: 191 åt lärarinnor i denna undervisning.

I enlighet med förslag av skolöverstyrelsen torde anslaget böra för nästa budgetår uppföras med oförändrat belopp. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Folkskolor m. m.: Bidrag till avlöning åt lärarinnor i hushållsgöromål vid särskilda anstalter* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 1 000 kronor.

[246] 11. Folkskolor m. m.: Bidrag till avlöning åt lärare för vid statsunderstödda sjukvårdsanstalter och vid vissa barnhem intagna barn i skolåldern

	Anslag	Nettoutgift
1953/54	550 000	481 093
1954/55	530 000	460 339
1955/56 (statsliggaren s. 694)	565 000	
1956/57 (förslag)	565 000	

Skolöverstyrelsen föreslår för nästa budgetår en anslagshöjning med 6 000 kronor. Överstyrelsen uppskattar statsbidraget avseende budgetåren 1954/55 och 1955/56 till 590 000 respektive 580 000 kronor. Med dessa utgångspunkter beräknas belastningen på anslaget budgetåret 1956/57 — enligt samma förskotts- och slutregleringssystem som beträffande bidraget till avlöning åt folkskolans lärare — komma att uppgå till 571 000 kronor.

Departementschefen. Överstyrelsens beräkning av medelsbehovet för nästa budgetår har icke i och för sig givit mig anledning till erinran. I avvakten på ytterligare erfarenheter beträffande den verkliga belastningen å anslaget anser jag mig emellertid icke böra för nästa budgetår föreslå någon ändring av det nuvarande anslagsbeloppet, 565 000 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Folkskolor m. m.: Bidrag till avlöning åt lärare för vid statsunderstödda sjukvårdsanstalter och vid vissa barnhem intagna barn i skolåldern* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 565 000 kronor.

[247] **12. Folkskolor m. m.: Folkundervisningens främjande i rikets nordligaste gränssorter m. m.**

	Anslag	Nettoutgift
1954/55	250 000	261 252
1955/56 (statsliggaren s. 696)	280 000	
1956/57 (förslag)	280 000	

Det å riksstaten under denna rubrik anvisade anslaget, som tidigare var uppfört som förslagsanslag, har från och med innevarande budgetår be-tecknats såsom reservationsanslag. Genom beslut årligen eller i varje sär-skilt fall anvisar Kungl. Maj:t medel från anslaget för de särskilda ända-mål, för vilka anslaget är avsett. Endast en mindre del av anslaget utgår med stöd av generellt meddelade föreskrifter. Beträffande de ändamål, för vilka bidrag regelmässigt utgår, torde få hänvisas till sammanställningen å s. 505 i 1955 års åttonde huvudtitel.

Skolöverstyrelsen föreslår oförändrat anslagsbelopp för nästa budgetår.

Departementschefen. Anslaget torde i enlighet med skolöverstyrelsens förslag böra uppföras med oförändrat belopp, 280 000 kronor. Det torde liksom hittills få ankomma på Kungl. Maj:t att besluta rörande anslagets disposition. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Folkskolor m. m.: Folkundervisningens främjande i rikets nordligaste gränssorter m. m.* för budgetåret 1956/57 anvisa ett reservationsanslag av 280 000 kronor.

[248] **13. Folkskolor m. m.: Bidrag till avlöning åt föreståndarin-nor och biträdande föreståndarinnor vid folkskolans skolhem**

	Anslag	Nettoutgift
1953/54	1 215 000	1 057 080
1954/55	1 095 000	938 528
1955/56 (statsliggaren s. 696)	890 000	
1956/57 (förslag)	1 020 000	

Förevarande statsbidrag utgår enligt samma grunder som statsbidraget till avlöning åt folk- och småskollärare (kungörelsen 1948: 208). Såsom särskilda villkor för statsbidrag gäller bland annat, att, där ej Kungl. Maj:t eller skolöverstyrelsen med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande annorlunda medgivit, barnantalet i skolhem, såvitt angår statsbidrag till föreståndarinnas avlöning, ej understiger 20 och, såvitt angår statsbidrag till avlönande av såväl föreståndarinna som biträdande föreståndarinna, ej understiger 30.

Skolöverstyrelsen föreslår, att anslaget för nästa budgetår höjes med 134 000 kronor. Statsbidraget avseende redovisningsåret 1954/55 beräknas till 910 000 kronor och statsbidraget avseende redovisningsåret 1955/56 till 970 000 kronor. På grundval härav kan anslagsbelastningen nästa budgetår — enligt samma förskotts- och slutregleringssystem som beträffande statsbidraget till avlöning åt folk- och småskollärare — uppskattas till 1 024 000 kronor.

Departementschefen. Den av skolöverstyrelsen föreslagna uppräknningen av anslaget för nästa budgetår med 134 000 kronor har sin grund huvudsakligen i löneförhöjningarna från och med den 1 januari 1955 samt den kostnadsökning som inträder på grund av att minimiantalet barn för statsbidrag åt biträdande föreståndarinnor vid skolhem från och med innevarande redovisningsår sänkts från 35 till 30. Till följd av statsbidragssystemets utformning blir medelsbehovet under anslaget för nästa budgetår något högre än den statsbidragsutgift, som avser redovisningsåret 1955/56. I anslutning till den av överstyrelsen gjorda beräkningen torde anslaget böra uppföras med i avrundat tal 1 020 000 kronor, vilket innebär en anslagshöjning med 130 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Folkskolor m. m.: Bidrag till avlöning åt föreståndarinnor och biträdande föreståndarinnor vid folkskolans skolhem* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 1 020 000 kronor.

[249] 14. Folkskolor m. m.: Bidrag till inackordering av skolbarn i skolhem eller enskilda hem

	Anslag	Nettoutgift
1951/52	2 250 000	2 040 263
1952/53	2 250 000	2 047 132
1953/54	2 500 000	2 329 976
1954/55	2 250 000	1 830 576
1955/56 (statsliggaren s. 697)	2 200 000	
1956/57 (förslag)	2 000 000	

Detta statsbidrag utgår enligt kungörelsen 1943: 538 (ändrad 1947: 350, 1954: 415 och 824) med 80 procent av skoldistriktets verkliga kostnader

för ifrågavarande ändamål. Vid inackordering i skolhem bestämmer dock Kungl. Maj:t det belopp, som skall anses motsvara inackorderingskostnaden. Statsbidraget utbetalas i efterskott för redovisningsår; förskott må dock utanordnas om skoldistrikt så begär.

Skolöverstyrelsen föreslår, att anslaget för nästa budgetår minskas med 200 000 kronor. Överstyrelsen utgår därvid från de av folkskolinspektörerna beräknade totalkostnaderna för inackorderingsverksamheten under innevarande budgetår, 2 530 000 kronor.

Departementschefen. I överensstämmelse med skolöverstyrelsens beräkning torde anslaget för nästa budgetår böra sänkas med 200 000 kronor till 2 000 000 kronor.

I detta sammanhang torde jag få anmäla frågan om fortsatt disposition av det senast för budgetåret 1947/48 anvisade reservationsanslaget till Folkskolor m. m.: Bidrag till skolhemsbyggnader och deras inredning. Enligt riksdagens medgivande må å anslaget förefintlig reservation disponeras intill utgången av budgetåret 1955/56. Skolöverstyrelsen anmäler i särskild framställning, att överstyrelsen icke ansett sig böra föreslå ny medelsanvisning under anslaget men att överstyrelsen därvid förutsätter fortsatt disposition av reserverade medel; den 31 augusti 1955 kvarstod odisponerat ett belopp av 208 270 kronor. Med anledning härav förordar jag, att av riksdagen utverkas medgivande till disposition av anslaget även för nästa budgetår.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

a) till *Folkskolor m. m.: Bidrag till inackordering av skolbarn i skolhem eller enskilda hem* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 2 000 000 kronor;

b) medgiva, att vid utgången av budgetåret 1955/56 förefintlig reservation å det senast för budgetåret 1947/48 anvisade reservationsanslaget till Folkskolor m. m.: Bidrag till skolhemsbyggnader och deras inredning må disponeras intill utgången av budgetåret 1956/57.

[250] **15. Folkskolor m. m.: Bidrag till anordnande av skolskjutsar för skolpliktiga barn**

	Anslag	Nettoutgift
1954/55	24 000 000	25 895 310
1955/56 (statsliggaren s. 697)	27 000 000	
1956/57 (förslag)	30 000 000	

Detta statsbidrag utgår enligt kungörelsen 1947: 346 (ändrad 1949: 394) med 80 procent av skoldistriktets styrkta verkliga kostnader för skjutsarna eller, om kostnaderna överstiger vad som kan anses skäligt, av den kostnadssumma, för vilken skjutsningen skäligen bort kunna anordnas.

Vid s. k. självskjuts beräknas kostnaden, varå statsbidrag utgår, per dag och lärjunge till 40 eller 50 öre, beroende på skolvägens längd. Statsbidraget utbetalas i efterskott för redovisningsår; förskott må dock utanordnas om skoldistriktet så begär.

Skolöverstyrelsen föreslår för nästa budgetår en anslagshöjning med 3 miljoner kronor. Totalkostnaderna för skolskjutsarna under redovisningsåret 1954/55 utgjorde omkring 35 040 000 kronor och beräknas budgetåret 1955/56 komma att uppgå till 37 865 000 kronor. Anslagsbehovet för nästa budgetår beräknas till $(0,8 \times 37\,865\,000 =)$ i runt tal 30 miljoner kronor. Överstyrelsen framhåller i anslutning här till bland annat, att den alltjämt växande omfattningen av skjutsverksamheten främst beror på att det rationaliseringsarbete, som i såväl besparings- som skolförbättringssyfte oavslutligt pågår inom folkskoleväsendet, i ett stort antal fall nödvändiggör inrättande av nya skolskjutsar.

Departementschefen. Jag biträder skolöverstyrelsens förslag om en uppräkning av anslaget för nästa budgetår med 3 miljoner kronor till 30 miljoner kronor.

I detta sammanhang torde jag få beröra en fråga om grunderna för statsbidrag till skolskjutsar. I en den 21 september 1954 dagtecknad promemoria angående folkskolan i skogsbygden har arbetsmarknadsstyrelsen förordat, bland annat, en uppmjukning av gällande bestämmelser och anvisningar för skolskjutsar i syfte, att barn, bosatta inom rimligt skjutsavstånd från skola, icke skulle behöva inackorderas. Med anledning härav får jag erinra om att i de av skolöverstyrelsen utfärdade anvisningarna till förutnämnda kungörelse 1947: 346 angivits, att ur statsbidragssynpunkt intet är att erinra mot skjutsning av barn, för vilka inackordering närmast borde komma i fråga, om skjutsningen prövas ej vara dyrare än skälig kostnad för inackordering. Men även i det fall att skjutsningen bedömes bli dyrare, bör enligt anvisningarna skjutsbidrag kunna utgå, dock ej å högre bidragsunderlag än som skulle ha gällt för inackordering. Det synes mig alltså som om man redan med nuvarande bestämmelser kan i skälig utsträckning tillmötesgå önskemål om skolskjuts i stället för inackordering. I detta sammanhang vill jag vidare erinra om att föredragande departementschefen i skolpropositionen 1950: 70 (s. 239) uttalade, att det vore mycket möjligt, att en specialutredning i sinom tid kunde befinnas påkallad rörande skolväsendets anordnande i vissa glesbygder, där vid genomförandet av enhets-skolan inackordering i skolhem kunde bli erforderlig i större utsträckning. Jag har för avsikt att inom en nära framtid till prövning upptaga frågan om igångsättande av en dylik utredning.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Folkskolor m. m.: Bidrag till anordnande av skolskjutsar för skolpliktiga barn* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 30 000 000 kronor.

[251] 16. Folkskolor m. m.: Bidrag till kostnaderna för tillhandahållande av fria läroböcker m. m.

	Anslag	Nettoutgift
1954/55	9 200 000	9 111 948
1955/56 (statsliggaren s. 697)	9 600 000	
1956/57 (förslag)	9 900 000	

Enligt kungörelsen 1946:292 (ändrad 1948:320, 1951:557, 1952:598 och 1954:825) utgår ifrågavarande statsbidrag för löpande budgetår med tolv kronor för varje vid slutet av föregående läsår inskriven lärjunge. Såsom villkor för bidrag gäller bland annat, att här avsedda läroböcker och annan materiel utlämnas som gåva. Dock äger skoldistriktet besluta, att vissa läro- och läseböcker, särskilt sådana som användes under kortare tid, samt sådan förbrukningsmateriel, som utan olägenhet kan användas på lärorummet, skall tillhandahållas lärjungarna såsom lån.

Skolöverstyrelsen beräknar en automatisk höjning av anslaget med 300 000 kronor på grund av ökat antal lärjungar.

Departementschefen. Jag biträder skolöverstyrelsens förslag om en uppräknig av anslaget för nästa budgetår med 300 000 kronor till 9 900 000 kronor och hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Folkskolor m. m.: Bidrag till kostnaderna för tillhandahållande av fria läroböcker m. m.* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 9 900 000 kronor.

[252] 17. Folkskolor m. m.: Bidrag till vissa byggnadsarbeten

	Anslag	Nettoutgift
1951/52	34 000 000	35 510 844
1952/53	50 000 000	50 107 755
1953/54	53 000 000	56 117 318
1954/55	59 300 000	61 057 365
1955/56 (statsliggaren s. 698)	59 800 000	
1956/57 (förslag)	59 800 000	

Från detta förslagsanslag avföres statsbidrag, som utgår enligt kungörelsen 1945:882 angående statsbidrag till byggnadsarbeten för folkskoleväsendet och kungörelsen 1948:438 angående statsbidrag till provisoriska skolbyggnader för folkskoleväsendet.

Skolöverstyrelsen föreslår, att anslaget för nästa budgetår höjes med 37,2 miljoner kronor till 97 miljoner kronor. Av överstyrelsens motivering för förslaget inhämtas bland annat följande.

Hos Kungl. Maj:t och överstyrelsen förelåg omkring den 1 juli 1955 ansökningar om statsbidrag till byggnadsarbeten, för vilka kostnaderna

kan uppskattas till sammanlagt omkring 350 miljoner kronor, varav 180 miljoner kronor för sådana byggnadsdelar, som på grund av den strängt begränsade byggnadsverksamheten icke fått komma till utförande samtidigt med byggnadsföretagen i övrigt. Före den 1 juli 1956 beräknas inkomma ytterligare statsbidragsansökningar, avseende färdigplanerade företag för en kostnad av omkring 290 miljoner kronor. Med anledning av inkomna ansökningar om prövning av lokalbehovet har överstyrelsen förklarat sådant behov föreligga, respektive folkskolinspektörerna i sina yttranden över av överstyrelsen ännu icke färdigbehandlade ansökningar räknat med ett behov, motsvarande en uppskattad sammanlagd kostnad av omkring 420 miljoner kronor.

Vid uppskattningen av kostnaderna för de byggnadsföretag, beträffande vilka statsbidragsansökan med åtföljande kostnadsberäkning ännu icke föreligger, har överstyrelsen utgått från antalet i förslagen upptagna klassrum och därvid för varje klassrum räknat med ett genomsnittspris, så avvägt att därmed skall täckas jämväl på klassrummet belöpande del av kostnaden för övriga i en fullständig skolanläggning ingående utrymmen. Detta klassrumspris har tidigare uppskattats till 135 000 kronor, vilket nu visat sig vara för lågt, bl. a. till följd av att byggnadsärendena numera i allt större omfattning avser byggnader för enhetsskolans högstadium med för detta stadium erforderliga institutionslokaler och skolverkstäder. I enlighet med av överstyrelsens arkitekt gjord överslagsberäkning har priset därför nu uppräknats till 150 000 kronor.

De sammanlagda uppskattade kostnaderna för skolbyggnadsföretag, för vilka statsbidrag och byggnadstillstånd ännu icke beviljats men beträffande vilka utredningsarbetet fortskridit så långt, att lokalbehovet varit eller nu är föremål för överstyrelsens prövning, kan således uppskattas till $(350 + 290 + 420 =) 1\,060$ miljoner kronor. Då motsvarande belopp i fjolårets petita utgjorde 975 miljoner kronor, föreligger en ökning med 85 miljoner kronor, varav omkring 70 miljoner kronor härrör av den omfördelade uppräknningen av klassrumspriset.

Vid ställningstagande till frågan om den omfattning, i vilken folkskolans byggnadsverksamhet bör bedrivas under kalenderåret 1956, måste hänsyn i första hand tagas till de byggnadsföretag, som representerar de förut angivna beloppen av 350 och 290 miljoner kronor eller sammanlagt 640 miljoner kronor. Samma behov vid motsvarande tid 1954 uppskattades till 615 miljoner kronor. Då situationen sålunda i stort sett är oförändrad i förhållande till år 1954, upprepar överstyrelsen beträffande kalenderåret 1956 sitt motsvarande förslag för år 1955, att statsbidragsberättigade skolbyggnadsföretag bör få igångsättas för en sammanlagd kostnad av 340 miljoner kronor.

Vad angår byggnadsföretag, som icke till någon del är statsbidragsberättigade (reparations- och underhållsarbeten), anser sig överstyrelsen böra för kalenderåret 1956 räkna med en sammanlagd kostnad av omkring 10 miljoner kronor.

För folkskoleväsendets skolbyggnadsverksamhet under kalenderåret 1956 finner överstyrelsen sålunda nödvändigt att räkna med en totalkostnad av omkring 350 miljoner kronor, varav ett belopp av 340 miljoner kronor skulle komma att påverka anslagsbehovet för budgetåret 1956/57.

Vid beräkningen av anslagsbehovet för budgetåret 1956/57 utgår överstyrelsen liksom tidigare från att hälften av de beviljade statsbidragen

utanordnas under det budgetår, som börjar den 1 juli det kalenderår, under vilket byggnadsarbetena i respektive fall påbörjats, samt att en fjärdedel utbetalas under det närmast följande budgetåret och den sista fjärdedelen under det därpå följande budgetåret. De statsbidrag, som enligt denna beräkning skulle belasta anslaget för budgetåret 1956/57, gäller således företag, vilka igångsatts under kalenderåren 1954/56. Överstyrelsen räknar med att statsbidragen till dessa företag numera genomsnittligt motsvarar något mindre än 40 procent, uppskattningsvis 38 procent, av byggnadskostnaderna.

För de ytterligare statsbidrag, som kan komma att beviljas för utförda byggnadsföretag, räknar överstyrelsen för budgetåret 1956/57 med ett medelsbehov av 5 miljoner kronor.

Då kostnadsramen i fråga om statsbidragsberättigade skolbyggnadsföretag var 142 miljoner kronor år 1954 och är upptagen till samma belopp år 1955 samt, därest överstyrelsens förslag vinner beaktande, kommer att uppgå till 340 miljoner kronor år 1956, skulle alltså medelsbehovet för budgetåret 1956/57 kunna beräknas till

$$\frac{38}{100} \left(\frac{142\,000\,000}{4} + \frac{142\,000\,000}{4} + \frac{340\,000\,000}{2} \right) + 5\,000\,000 =$$

i avrundat tal 97 000 000 kronor.

Departementschefen. Av skolöverstyrelsens redogörelse framgår, att alltså ett mycket stort nybyggnadsbehov föreligger inom folkskoleväsendet. I vilken omfattning detta behov kan tillgodoses, beror på kvottilldelningen för skolbyggnadsändamål. Frågan om byggnadskvotens storlek under år 1956 har behandlats i tidigare sammanhang. Då det här gäller att bedöma den antagliga belastningen på statsbidragsanslaget under nästa budgetår, utgår jag från att folkskolebyggenas utrymme i tillståndsbudgeten för skolbyggnadsändamål blir i stort sett oförändrat under år 1956 i jämförelse med år 1955. Med hänsyn härtill och med beaktande av kvottilldelningen för de senast förflutna åren torde anslaget böra uppföras med oförändrat belopp. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Folkskolor m. m.: Bidrag till vissa byggnadsarbeten* för budgetåret 1956/57 anvisa ett förslagsanslag av 59 800 000 kronor.

[253] 18. **Folkskolor m. m.: Bidrag till vissa fullbordade byggnadsarbeten**

	Anslag	Nettoutgift
1952/53	2 500 000	2 879 054
1953/54	2 800 000	2 974 773
1954/55	3 000 000	2 729 677
1955/56 (statsliggaren s. 698)	3 000 000	
1956/57 (förslag)	3 000 000	